

Τ.Ε.Ι. ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
(*πρ. Τ.Ε.Ι. Πάτρας & πρ. Τ.Ε.Ι. Μεσολογίου*)

ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ & ΠΡΟΝΟΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ (Πάτρα)

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Υπηρεσίες Κοινωνικής Αρωγής: Βαδίζοντας στον ανήφορο του
Ελληνικού Σωφρονιστικού Συστήματος»

ΒΕΡΓΕΤΗ Π. ΧΡΥΣΟΥΛΑ

ΣΟΥΡΒΙΝΟΥ Α. ΟΛΓΑ

ΑΓΕΛΑΣΤΟΠΟΥΛΟΥ Α. ΙΩΑΝΝΑ

Πάτρα, Σεπτέμβριος 2015

T.E.I. ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
(*πρ. T.E.I. Πάτρας & πρ. T.E.I. Μεσολογίου*)

HIGH TECHNOLOGICAL INSTITUTE OF SOUTH GREECE

Former T.E.I. Patras & former T.E.I. Mesologgi

SCHOOL OF HEALTH AND WELFARE

DEPARTMENT OF SOCIAL WORK

DESSERTATION TASK

“Probation services: Going uphill the Greek prison system”

VERGETH P. CHRYSOULA

SOURVINOU A. OLGA

AGELASTOPOULOU A. IOANNA

Patras, September 2015

Τ.Ε.Ι. ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

(πρ. Τ.Ε.Ι. Πάτρας & πρ. Τ.Ε.Ι. Μεσολογίου)

ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ & ΠΡΟΝΟΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ (Πάτρα)

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΡΩΓΗΣ: ΒΑΔΙΖΟΝΤΑΣ ΣΤΟΝ
ΑΝΗΦΟΡΟ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟΥ
ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ»**

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ:

ΣΟΥΡΒΙΝΟΥ ΟΛΓΑ

ΒΕΡΓΕΤΗ ΧΡΥΣΟΥΛΑ

ΑΓΕΛΑΣΤΟΠΟΥΛΟΥ ΙΩΑΝΝΑ

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:

Δρ. ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΡΙΤΣΑΣ

Πτυχιακή εργασία για τη λήψη πτυχίου στην Κοινωνική Εργασία από το τμήμα Κοινωνικής Εργασίας της Σχολής Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας του Ανώτατου Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος (Α.Τ.Ε.Ι.) Πάτρας.

Πάτρα, Σεπτέμβριος 2015

Η διπλωματική εργασία της Αγελαστοπούλου Ιωάννας, της Σουρβίνου Όλγας και της Βεργέτη Χρυσούλας εγκρίνεται:

Υπογραφές

1.

Μέλη εξεταστικής επιτροπής:

2.

3.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ – ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία με τίτλο “*Υπηρεσίες Κοινωνικής Αρωγής: Βαδίζοντας στον ανήφορο του Ελληνικού Σωφρονιστικού Συστήματος*” είχε σκοπό την μελέτη του σωφρονιστικού συστήματος στον Ελλαδικό χώρο, την λειτουργία των καταστημάτων κράτησης και του φαινομένου της εγκληματικότητας, καθώς και των Υπηρεσιών Κοινωνικής Αρωγής για την ανάδειξη νέων μορφών ποινικής δικαιοσύνης και έκτισης των ποινών φυλάκισης.

Η μελέτη σχεδιάστηκε και εκπονήθηκε στις Υπηρεσίες Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής στην Ελλάδα και έλαβε χώρα κατά το χρονικό διάστημα του έτους 2015. Συγκεκριμένα από τις 14 Υπηρεσίες συμμετείχαν ο Πειραιάς, η Λάρισα, τα Ιωάννινα, η Λαμία, η Σύρος, η Πάτρα και το Ναύπλιο.

Επιθυμούμε να ευχαριστήσουμε ιδιαίτεως τις προαναφερόμενες Υπηρεσίες και ως επί το πλείστον τους Επιμελητές που συνέβαλλαν στην διεξαγωγή του ερευνητικού μέρους της πτυχιακής μας εργασίας και δέχτηκαν να συμμετάσχουν και να αφιερώσουν μέρος του χρόνου τους, πέραν των δυσκολιών, με τις οποίες ήρθαμε αντιμέτωποι.

Παράλληλα, επιθυμούμε και θεωρούμε υποχρέωσή μας να εκφράσουμε ευγνωμοσύνη στον επιβλέποντα καθηγητή μας, κύριο Ιωάννη Δρίτσα.

Ιδιαίτεως τον ευχαριστούμε για την εμπιστοσύνη που μας έδειξε, αναθέτοντάς μας την παρούσα πτυχιακή εργασία, για την συνεχή καθοδήγηση καθώς και για το ενδιαφέρον καθ’ όλη την διάρκεια πραγματοποίησης της πτυχιακής εργασίας έως και την ολοκλήρωσή της.

Οφείλουμε να εκφράσουμε τις θερμές μας ευχαριστίες στην κυρία Αναγνωστάκη για την άμεση ανταπόκρισή της, το ήθος και την διάθεση συμβολής και παροχής του ερευνητικού της έργου, το οποίο πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια εκπόνησης της διδακτορικής της διατριβής με θέμα “*Η ένταξη της του μέτρου της κοινωφελούς εργασίας στο Ελληνικό σύστημα ποινών: νομοθετική πρόβλεψη και εφαρμογή*” και αποτελεί αδημοσίευτο υλικό, που μας βοήθησε ιδιαίτερα στη διεκπεραίωση του δικού μας έργου.

Επίσης, ένα μεγάλο και εγκάρδιο ευχαριστώ αξίζει ο κύριος Τζουραμάνης Κυριάκος. Η πολύτιμη βοήθεια που μας προσέφερε μπορεί να διακριθεί σε τρία στάδια: α) στη πρώτη μας επαφή με τις Υπηρεσίες Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής και συλλογή πληροφοριών αναφορικά με τον τρόπο λειτουργίας τους, β) στη καταγραφή του θεωρητικού μέρους της πτυχιακής εργασίας, παρέχοντας μας

σημαντικό βιβλιογραφικό υλικό, του οποίου ο αριθμός είναι περιορισμένος, καθώς και γ) στη διεξαγωγή της παρούσας μελέτης συμμετέχοντας σε αυτή.

Τέλος, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε την απόφοιτο Νομικής Σχολής Αθηνών, Σκιαδοπούλου Σοφία, την φοιτήτρια Κοινωνιολογίας Παντείου, Θεοδωροπούλου Κωνσταντίνα, καθώς και την φοιτήτρια του τμήματος Φιλοσοφίας Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, Αγγελή Αθανασία, για την παραχώρηση κατάλληλου βιβλιογραφικού υλικού, που μας βοήθησε σημαντικά στην διεκπεραίωση της πτυχιακής μας εργασίας.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Πρόλογος - Ευχαριστίες.....	vi
Πίνακας Περιεχομένων.....	viii
Συντομογραφίες	xiii
Πίνακας σχημάτων και σχεδιαγραμμάτων.....	xiv
Πίνακας πινάκων.....	xv
Περίληψη	xvi
Abstract	xix

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

Εισαγωγή - Εννοιολογικοί προσδιορισμοί

1.1 Εισαγωγή	1
1.2 Εννοιολογικοί προσδιορισμοί	4

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

Παραβατικότητα & Παρεκκλίνουσα συμπεριφορά - Εξέλιξη την τελευταία δεκαετία - Τύποι και κατηγορίες - Νέες μορφές - Επιδημιολογικά στοιχεία

2.1 Εισαγωγή.....	5
2.2 Θεωρητικό πλαίσιο.....	6
2.2.1 Κλασική Σχολή.....	6
2.2.2 Θετική σχολή.....	7
2.2.3 Ψυχολογικός/ Ψυχιατρικός θετικισμός.....	8
2.2.4 Κοινωνιολογικές Θεωρίες.....	8
2.3 Μορφές εγκληματικότητας.....	12
2.3.1 Κατηγοριοποιήσεις εγκλημάτων.....	16
2.3.1.1 Ψυχολογικοί τύποι εγκληματιών.....	16
2.3.2 Νεώτερες μορφές παραβατικότητας.....	17
2.3.2.1 Κακοποίηση και παραμέληση τρίτης ηλικίας.....	17
2.3.2.2 Γυναικεία εγκληματικότητα.....	18
2.3.2.3 Οικογενειακή παραβατικότητα	19
2.3.2.4 Εγκλήματα των ισχυρών.....	20
2.4 Επιδημιολογικά- στατιστικά στοιχεία.....	22
2.5 Ανακεφαλαίωση.....	31

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ

Το Ελληνικό Σωφρονιστικό σύστημα - Θεσμικό πλαίσιο - Ερευνητικά δεδομένα

3.1 Εισαγωγή.....	33
3.2 Ιστορική αναδρομή.....	33
3.3 Σχολές Δικαίου.....	36
3.4 Κανόνες Δικαίου και Ηθική.....	37
3.5 Οργάνωση του σωφρονιστικού συστήματος στην Ελλάδα.....	39
3.6 Σωφρονιστικός Κώδικας.....	40
3.7 Ερευνητικά δεδομένα	45
3.8 Ανακεφαλαίωση.....	50

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙV

Η οικονομική κρίση και οι επιπτώσεις στη υγεία, στην παραβατικότητα και στο ελληνικό σωφρονιστικό σύστημα

4.1 Εισαγωγή.....	52
4.2 Οικονομική κρίση – ανεργία και οι επιπτώσεις στην υγεία	52
4.3 Οικονομική κρίση και οι επιπτώσεις υπηρεσιών υγείας – πρόληψη και αντιμετώπιση	56
4.4 Οικονομική κρίση και η ψυχική υγεία	58
4.5 Οικονομική κρίση και οι επιπτώσεις στο σωφρονιστικό σύστημα	61
4.6 Οικονομική κρίση και παραβατικότητα	63
4.7 Εγκληματικότητα και οικονομία	65
4.8 Κόστος και οφέλη της εγκληματικότητας	66
4.9 Εγκληματικές οργανώσεις στην Ελλάδα	67
4.10 Ανακεφαλαίωση	69

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V

Οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Αρωγής - Θεσμικό και Νομικό πλαίσιο - Συνθήκες λειτουργίας στη πράξη – Ερευνητικά δεδομένα

5.1 Εισαγωγή	71
5.2 Υπηρεσίες Επιμελητών Κοινωνικής αρωγής: Ιστορική αναδρομή στο θεσμικό και νομικό πλαίσιο	71
5.3 Ζητήματα που προκύπτουν από την εφαρμογή του σχετιζόμενου με τις Υ.Ε.Κ.Α. νομοθετικού πλαισίου στην πράξη	84
5.4 Ερευνητικά δεδομένα	89
5.5 Ανακεφαλαίωση	96

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI

Εναλλακτικές μορφές εξωϊδρυματικής αντιμετώπισης σε άλλες χώρες – Υ.Ε.Κ.Α: αντίστοιχες υπηρεσίες σε άλλες χώρες – Επανορθωτική δικαιοσύνη

6.1 Εισαγωγή	98
6.2 Εναλλακτικές μορφές εξωϊδρυματικής αντιμετώπισης σε άλλες χώρες	98
6.2.1 Εναλλακτικά μέτρα έκτισης ποινών στην Κύπρο	99
6.2.2 Εναλλακτικά μέτρα έκτισης ποινών στις Η.Π.Α.	100
6.2.3 Εναλλακτικά μέτρα έκτισης ποινών στην Σουηδία	102
6.2.4 Εναλλακτικά μέτρα έκτισης ποινών στην Δανία	102
6.2.5 Εναλλακτικά μέτρα έκτισης ποινών στην Νορβηγία	103
6.2.6 Εναλλακτικά μέτρα έκτισης ποινών στην Φιλανδία	103
6.2.7 Εναλλακτικά μέτρα έκτισης ποινών στην Ολλανδία	104
6.2.8 Εναλλακτικά μέτρα έκτισης ποινών στην Γερμανία	105
6.2.9 Εναλλακτικά μέτρα έκτισης ποινών στην Αυστρία	105
6.2.10 Εναλλακτικά μέτρα έκτισης ποινών στην Ελβετία	106
6.2.11 Εναλλακτικά μέτρα έκτισης ποινών στην Ιταλία	106
6.2.12 Εναλλακτικά μέτρα έκτισης ποινών στην Γαλλία	107
6.2.13 Εναλλακτικά μέτρα έκτισης ποινών στην Ισπανία	108
6.2.14 Εναλλακτικά μέτρα έκτισης ποινών στην Πορτογαλία	108
6.2.15 Εναλλακτικά μέτρα έκτισης ποινών στην Μεγάλη Βρετανία	108
6.2.16 Εναλλακτικά μέτρα έκτισης ποινών στην Αλβανία	109
6.3 Υπηρεσίες Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής : οργάνωση και λειτουργία αντίστοιχων υπηρεσιών σε άλλες χώρες	112
6.3.1 Υπηρεσίες Επιμελητών Δοκιμασίας στις Η.Π.Α.	113
6.3.2 Υπηρεσίες Δοκιμασίας στην Αγγλία	115
6.3.3 Γραφείο Κοινωνικής Ευημερίας στην Κύπρο	116
6.3.4 Υπηρεσίες Επιτήρησης στην Φιλανδία	117
6.3.5 Υπηρεσίες Δοκιμασίας στην Ολλανδία	117

6.3.6 «Δοκιμασία σε κοινωνική υπηρεσία» στην Ιταλία και Κρατική Υπηρεσία Δοκιμασίας	στην	Πορτογαλία	
			117
6.3.7 Υπηρεσίες εξωιδρυματικής κοινωνικής αρωγής στην Γερμανία			118
6.3.7.1 Υπηρεσίες Επιμελητών Δικαστηρίων			118
6.3.7.2 Υπηρεσία Επιμελητών Δοκιμασίας			119
6.3.7.3 Υπηρεσία Επιμελητών Επιτήρησης Διαγωγής			120
6.3.7.4 Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων			121
6.3.7.5 Μη κρατική αρωγή			123
6.3.7.5.1 Σύγκρουση ρόλων			124
6.4 Επανορθωτική Δικαιοσύνη			126
6.4.1 Μοντέλα επανορθωτικής δικαιοσύνης			128
6.4.2 Ερευνητικά δεδομένα: Διαμεσολαβητικό μοντέλο & Οικογενειακές συνεδρίες			129
6.5 Ανακεφαλαίωση			132

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VII

Ερευνητική μεθοδολογία

7.1 Σχεδιασμός έρευνας	134
7.2 Μεθοδολογική προσέγγιση	134
7.3 Σκοπός και στόχοι έρευνας	135
7.4 Ερευνητικά ερωτήματα και υποθέσεις της έρευνας	135
7.5 Πληθυσμός και δείγμα της παρούσας έρευνας	136
7.6 Εργαλείο έρευνας	136
7.7 Πιλοτική έρευνα	137
7.8 Τόπος και χρόνος διεξαγωγής	138
7.9 Δυσκολίες έρευνας	138
7.10 Ζητήματα ηθικής και δεοντολογίας της έρευνας	138
7.11 κωδικοποίηση και στατιστική ανάλυση	139

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VIII

Αποτελέσματα Έρευνας – Συζήτηση

8.1 Αποτελέσματα Έρευνας	140
--------------------------	-----

8.2 Συζήτηση.....	160
-------------------	-----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΧ

Συμπεράσματα – Προτάσεις

9.1 Συμπεράσματα	164
------------------------	-----

9.2 Προτάσεις	169
---------------------	-----

Παράρτημα 1.....	171
------------------	-----

Παράρτημα 2.....	178
------------------	-----

Βιβλιογραφικές αναφορές.....	179
------------------------------	-----

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΣΕ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΑ	ΟΛΟΓΡΑΦΩΣ
Κ.ά	Και άλλα
Κ.Ε.	Κοινοφελή Εργασία
Κ.λπ.	Και λοιπά
Χ.χ.	Χωρίς στοιχεία
Π.χ.	Παραδείγματος χάριν
ν.	Νόμος
ΑΕΙ	Ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα
ΑΤΕΙ	Ανώτατο τεχνολογικό ίδρυμα
ΙΚΑ	Ίδρυμα κοινωνικών ασφαλίσεων
Σ.Υ.Π.Ζ.	Σχετιζόμενη με την υγεία ποιότητα ζωής
ΑΕΠ	Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν
Υ.Ε.Κ.Α.	Υπηρεσίες επιμελητών κοινωνικής αρωγής
Π.δ.	Προεδρικό διάταγμα
ΠΕ	Πανεπιστημιακή εκπαίδευση
ΤΕ	Τεχνολογική εκπαίδευση
Κ.Ο.Κ.	Κώδικας οδικής κυκλοφορίας
ΟΑΕΔ	Οργανισμός απασχόλησης εργατικού δυναμικού
ΤΕΒΕ	Ταμείο επαγγελματιών και βιοτεχνιών Ελλάδος
ΗΠΑ	Ηνωμένες πολιτείες Αμερικής
Πρ.	Πρώην

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΧΗΜΑΤΟΣ	ΤΙΤΛΟΣ	ΣΕΛΙΔΑ
2.1	Ανθρωποκτονίες για όλη την επικράτεια για τα έτη 2013-2014	23
2.2	Ανθρωποκτονίες σε όλη την επικράτεια για τα έτη 2005-2007	24
2.3	Ληστείες στην επικράτεια για τα έτη 2013-2014	24
2.4	Ληστείες και είδη ληστειών σε όλη την επικράτεια κατά το έτος 2013-2014	25
2.5	Ληστείες σε όλη την επικράτεια για τα έτη 2005-2007	26
2.6	Κλοπές-διαρρήξεις στην επικράτεια για το έτος 2013-2014	26
2.7	Κλοπές-διαρρήξεις στην επικράτεια τα έτη 2005-2007	27
2.8	Είδη κλοπών/διαρρήξεων στην επικράτεια για τα έτη 2013-2014	27
2.9	Υποθέσεις βιασμών για τα έτη 2005-2007	28
2.10	Συλλήψεις για παράνομη είσοδο στην χώρα για τα έτη 2013-2014	29
2.11	Συλλήψεις και είδη παραβάσεων για το 2014	29
2.12	Αριθμός υποθέσεων που χειρίστηκε η Διεύθυνση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος το έτος 2014	30
4.1	Απεικόνιση δομής λειτουργίας εγκληματικών οργανώσεων	68
5.1	Οργανόγραμμα Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων	73
6.1	Δικαστική απόφαση: άρνηση ή αποδοχή πρότασης από τον κατηγορούμενο	110
8.1	Επαγγελματική ιδιότητα συμμετεχόντων	143
8.2	Επίβλεψη ατόμων με αναστολή υπό επιτήρηση	144
8.3	Εποπτεία κοινωφελούς εργασίας	145
8.4	Επίβλεψη ατόμων με απόλυση υπό όρους	146
8.5	Διενέργεια κοινωνικής έρευνας	147
8.6	Αντικείμενο εργασίας στην πράξη	148
8.7	Δυσκολία στην συνεργασία με άλλους φορείς	150
8.8	Επιπτώσεις οικονομικής κρίσης στις Υ.Ε.Κ.Α.	151
8.9	Βαθμός επιρροής της οικονομικής κρίσης στον αριθμό προσωπικού	152
8.10	Βαθμός επίδρασης οικονομικής κρίσης στην μισθοδοσία του προσωπικού	153
8.11	Βαθμός επίδρασης οικονομικής κρίσης στον υλικοτεχνικό εξοπλισμό της υπηρεσίας	155
8.12	Βαθμός επιβάρυνσης προσωπικών εξόδων του επαγγελματία	156
8.13	Ολοκλήρωση συγχώνευσης	158

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΙΝΑΚΑ	ΤΙΤΛΟΣ	ΣΕΛΙΔΑ
5.1	Δομή προσωπικού Υ.Ε.Κ.Α.	87
6.1	Αριθμός κρατούμενων υπό επιτήρηση ανά έτος	110
8.1	Δυναμικότητα Υ.Ε.Κ.Α.	140
8.2	Υ.Ε.Κ.Α. και αριθμός επιμελητών που συμμετείχαν στην έρευνα	141
8.3	Ηλικία συμμετεχόντων	142
8.4	Βαθμός επιρροής της οικονομικής κρίσης στον αριθμό προσωπικού	152

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία έχει θέμα «Υπηρεσίες Κοινωνικής Αρωγής: Βαδίζοντας στον ανήφορο του ελληνικού σωφρονιστικού συστήματος» και αποτελείται από εννέα (9) κεφάλαια.

Η εν λόγω μελέτη φιλοδοξεί να προβάλλει το έργο των Υπηρεσιών Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής, να απεικονίσει το ελληνικό σωφρονιστικό σύστημα αλλά και την κατάσταση που επικρατεί στις ελληνικές φυλακές. Από την βιβλιογραφική ανασκόπηση, προβάλλεται ο θεσμός των φυλακών ως αναποτελεσματικός, γεγονός που επιβεβαιώνεται και από στατιστικά στοιχεία. Συμπερασματικά, κρίνεται αναγκαία η αναζήτηση και η ανάδειξη εναλλακτικών μορφών έκτισης ποινών, καθώς και εξωιδρυματικών υπηρεσιών, όπως αυτές λειτουργούν αποδοτικά σε ευρωπαϊκό αλλά και παγκόσμιο επίπεδο.

Αρχικά, παρατίθεται η εισαγωγή που μας προϋδεάζει για το περιεχόμενο της πτυχιακής, ενώ στο ίδιο κεφάλαιο περιλαμβάνονται και διάφοροι εννοιολογικοί προσδιορισμοί προκειμένου να γίνουν απολύτως κατανοητές ορισμένες σύνθετες έννοιες στον αναγνώστη.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, πραγματοποιείται μια σύντομη περιγραφή και ανάλυση του θεωρητικού πλαισίου και των θεωριών που έχουν αναπτυχθεί για την ερμηνεία της παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς και της εγκληματικότητας. Επιπλέον, στο ίδιο κεφάλαιο αναφέρονται διάφορες μορφές εγκλημάτων και κατηγοριοποιήσεις εγκληματιών, ενώ περιλαμβάνονται ακόμη και επιδημιολογικά στοιχεία που αφορούν το φαινόμενο της παραβατικότητας στην Ελλάδα.

Το τρίτο κεφάλαιο της πτυχιακής μας εργασίας, αφορά το ελληνικό σωφρονιστικό σύστημα. Πιο συγκεκριμένα, παρατίθεται ιστορική αναδρομή για τον σκοπό και τον τρόπο λειτουργίας των φυλακών. Επίσης, μελετάται η οργάνωση και η λειτουργία του σωφρονιστικού συστήματος στην Ελλάδα, και γίνεται εκτενής αναφορά στον σωφρονιστικό κώδικα. Το παρόν κεφάλαιο, ολοκληρώνεται με την παράθεση ερευνητικών δεδομένων που αφορούν έρευνες με διάφορα θέματα που έχουν κατά καιρούς πραγματοποιηθεί στις ελληνικές φυλακές.

Σε ακόλουθο κεφάλαιο, γίνεται λεπτομερής αναφορά στην οικονομική κρίση και στις επιπτώσεις που αυτή επιφέρει στην παραβατικότητα, το σωφρονιστικό σύστημα αλλά και σε άλλους τομείς όπως η ανεργία, η ψυχική υγεία κ.ά. Επιπλέον, και σε

αυτό το κεφάλαιο τα βιβλιογραφικά ευρήματα επιβεβαιώνονται από τα ερευνητικά στοιχεία.

Το πέμπτο κεφάλαιο, αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα της συγκεκριμένης πτυχιακής, και αφορά τις Υπηρεσίες Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής, καθώς και τις πραγματικές συνθήκες λειτουργίας τους. Επιπρόσθετα, γίνεται εκτενής αναφορά στην νομοθεσία που αφορά τις εν λόγω υπηρεσίες, αλλά και σε ερευνητικά δεδομένα που αφορούν τη χρήση εναλλακτικών μορφών ποινών στην Ελλάδα.

Στο έκτο κεφάλαιο της πτυχιακής, αναφέρονται εναλλακτικές μορφές εξωιδρυματικής αντιμετώπισης της παραβατικότητας σε άλλες χώρες, καθώς και αντίστοιχες Υπηρεσίες Επιμελητών στο εξωτερικό. Ακολούθως, περιγράφεται η επανορθωτική δικαιοσύνη, αλλά και στατιστικά δεδομένα σχετικά, με την χρήση και την αποτελεσματικότητα ορισμένων μοντέλων της επανορθωτικής δικαιοσύνης.

Ολοκληρώνοντας, στο έβδομο κεφάλαιο, αναλύεται η ερευνητική μεθοδολογία της έρευνας της πτυχιακής, ενώ στο όγδοο κεφάλαιο και προτελευταίο κεφάλαιο της εργασίας αναλύονται και παρουσιάζονται όλα τα αποτελέσματα της έρευνας. Πιο συγκεκριμένα, το θέμα της έρευνας σχετίζεται με την διερεύνηση των συνθηκών λειτουργίας των Υ.Ε.Κ.Α. αλλά και τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης σε αυτές.

Στο σημείο αυτό κρίνεται αναγκαίο να σημειωθούν τα βασικά αποτελέσματα της έρευνας. Ειδικότερα, όσον αφορά το αντικείμενο εργασίας των επιμελητών, αποδείχτηκε πως ισχύει στην πράξη η επίβλεψη ατόμων με αναστολή υπό επιτήρηση, η εποπτεία ατόμων που η ποινή τους έχει μετατραπεί σε παροχή κοινωφελούς εργασίας, καθώς και η επίβλεψη ατόμων που έχουν απολυθεί υπό όρους. Διαφορές όμως παρατηρήθηκαν στην διενέργεια κοινωνικής έρευνας, με το 60% να δηλώνει πως δεν εκπονεί κοινωνικές έρευνες, ενώ η διεξαγωγή αυτών προβλέπεται στα καθήκοντα των επιμελητών όπως ορίζεται από τη νομοθεσία.

Αναφορικά με τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στις συνθήκες λειτουργίας των υπηρεσιών, η πλειοψηφία (80%), τόνισε πως η οικονομική κρίση τις έχει επηρεάσει αρνητικά. Πιο συγκεκριμένα, έχει επηρεαστεί «πολύ» η μισθοδοσία των εργαζομένων, σε μέτριο βαθμό ο υλικοτεχνικός εξοπλισμός των υπηρεσιών, ενώ «μέτρια» χαρακτηρίστηκε η επιβάρυνση των επιμελητών με προσωπικά έξοδα για τις ανάγκες της υπηρεσίας ή του εξυπηρετούμενου.

Σχετικά με την ολοκλήρωση της συγχώνευσης των Υ.Ε.Κ.Α. με τις Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων, οι μισοί επαγγελματίες (50%), δήλωσαν ότι έχει ολοκληρωθεί στην υπηρεσία τους η συγχώνευση. Επίσης, μεγάλο ποσοστό (40%), τόνισε πως στην

έδρα που βρίσκεται η υπηρεσία τους, η διαδικασία της συγχώνευσης δεν τους επηρεάζει, καθώς ακόμα και μετά το πέρας αυτής, η υπηρεσία τους θα λειτουργεί αυτόνομα και ανεξάρτητα από τις Υπηρεσίες Ανηλίκων.

Ολοκληρώνοντας την πτυχιακή εργασία, παρατίθενται στο ένατο κεφάλαιο, οι προτάσεις και τα συμπεράσματα που δημιουργήθηκαν μετά το πέρας της παρούσης μελέτης.

Λέξεις κλειδιά: σωφρονιστικό σύστημα, υπηρεσίες επιμελητών κοινωνικής αρωγής, οικονομική κρίση, παραβατικότητα.

ABSTRACT

This paper is about: “*Probation services: Going uphill the Greek prison system*” and it consists of nine (9) chapters.

This study aims to promote the work of the Social Assistance Services, visualize the Greek prison system and the situation in Greek prisons. From the literature review, the institution of the prison viewed as ineffective, this is also confirmed by the statistics. In conclusion, it is necessary to search and the emergence of alternative forms of serving sentences, and other services as they operate effectively at European and global level.

Firstly, we present the introduction of the paper and some definitions so as to make this paper easy to be read by any reader. In the second chapter, we describe and analyze the theories that have been made about the deviant behavior and criminality. Moreover, in the same chapter are mentioned some forms of crimes and categories of criminals. Afterwards, we present statistical data about criminality in Greece.

The third chapter, has to do with the prison system. Specifically, historic analysis is being made about the aim of prisons and the way that prisons work in Greece. The same chapter is completed with surveys’ data that have to do with the Greek prisons.

In the next chapter, detailed report is being made about the economic crisis and its effects on unemployment, deviancy, etc. Furthermore, in this chapter the bibliography was confirmed by the research data.

The fifth chapter, is one of the most important chapters in this paper and it is about Probation Services in Greece. In the beginning, we refer to the laws that are related with the services and secondly, we view research data that are related with the use of alternative penalties in Greece.

Moreover, alternative forms of dealing with the deviancy in other countries are reported and also other probation services abroad. In the end of this chapter, the restorative justice is presented, and also some research data.

Finally, in the seventh chapter, the methodology of our own survey is being analyzed, and in the next one, the results of our survey are presented and analyzed. Specifically, the subject of our investigation is related to the investigation of the operational conditions of Probation Services and the impact of the financial crisis on them.

At this point it, is necessary to indicate the main results of the survey. In particular, as regards the scope of work of the curators, it was proved that they apply in practice

the supervision of persons on parole under supervision, supervision of persons with a sentence has been converted to community service and supervision of persons who have been released on probation. Differences were seen only in conducting social research, with 60% saying that it did not prepare social surveys, while conducting these features in the tasks of the curators as defined by law.

Regarding the impact of the economic crisis on the operating conditions of service, the majority (80%) said that the economic crisis has affected negatively. More specifically, it has affected "a lot" the wages of workers, in moderate the logistics equipment of service and "moderate" featured the burden on officers with spending for the needs of the service or being served.

As far as it concerns the completion of the merger of Probation Services with the Offices for Minors, half of the professionals (50%) have said they their service has completed the merger. Also, a large percentage (40%) said that the headquarters located their service, the process of merger does not affect, and even after that, their service will operate autonomously and independently of Juvenile Services.

In the ninth chapter and last chapter, the recommendations and conclusions that were created after the end of this study are being presented.

Key words: prison system, assistance services, delinquency, financial crisis

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ – ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η στέρηση της ελευθερίας κι ο περιορισμός, μέσω της φυλάκισης, ατόμων που διαπράττουν αδικήματα ανάγεται στα βάθη των αιώνων, ακόμη κι από την ελληνική αρχαιότητα. Όσο κι αν θεωρήθηκε πως η απαρχή της λειτουργίας των σωφρονιστικών καταστημάτων, αποσκοπούσε στον παραδειγματισμό και σωφρονισμό των καταδικασθέντων και συγχρόνως στην παρεχόμενη προστασία προς την κοινωνία, κατά την διάρκεια των ετών, παρατηρείται πως πρόκειται για ένα σύστημα το οποίο διατηρεί μια σταθερή λειτουργική δομή, η οποία μένει αναλλοίωτη, πέραν των αλλαγών του κοινωνικού πλαισίου και περιβάλλεται κατά κύριο λόγο από τιμωρητέο χαρακτήρα.

Αρκετοί είναι οι επιστήμονες που ασχολήθηκαν και διερεύνησαν την αποτελεσματικότητα του σωφρονιστικού συστήματος που διέπουν τα καταστήματα κράτησης, με αποτέλεσμα να τεθούν υπό διερεύνηση και ανάλυση, περιπτώσεις που μιλούν για μεταρρύθμιση, περιορισμό και κατάργηση του θεσμού. Βέβαια, είναι σημαντικό να τονιστεί πως οι προαναφερόμενες περιπτώσεις καθίστανται, αρκετά δύσκολες σε πεδίο εφαρμογής, εάν λάβει κανείς υπόψη του πως από την θέσπιση των φυλακών έως και στις μέρες μας, οι μεταρρυθμίσεις αποτελούν μια ανολοκλήρωτη στη διάρκεια του χρόνου προοπτική.

Από τα ερευνητικά δεδομένα, που καταγράφονται στην βιβλιογραφία και αναφέρονται στο φαινόμενο της εγκληματικότητας, υπογραμμίζεται πως οι δείκτες εγκληματικότητας, παρουσίασαν σημαντική πτωτική τάση, γεγονός που ενδέχεται να αφήσει την αίσθηση αποτελεσματικότητας των φυλακών ως προς την αποθάρρυνση των ατόμων να προβούν σε εγκληματικές – παραβατικές πράξεις. Πράγματι, θα ήταν πολύ ευχάριστο η εικόνα αυτή να είχε μια αληθινή διάσταση, όμως «ο σκοτεινός αριθμός» της εγκληματικότητας, δεν επιτρέπει ιδιαίτερα στους μελετητές του φαινομένου να μην αναφέρουν πως υπάρχουν αρκετά εγκλήματα τα οποία μένουν «κρυφά» και δεν καταγράφονται. Επομένως, τα ποσοστά και οι σχετιζόμενες στατιστικές του φαινομένου δεν ανταποκρίνονται εξολοκλήρου στην κοινωνική πραγματικότητα.

Μέσα σε όλο αυτό το αντιφατικό και απροσδιόριστο πλαίσιο της τέλεσης του ρόλου των καταστημάτων κράτησης κατέστη άξιο αναφοράς η λειτουργία των Υπηρεσιών Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής. Οι αναφερόμενες υπηρεσίες αποτελούν μια νέα μορφή και ένα εναλλακτικό μοντέλο έκτισης των ποινών. Κύριος στόχος των υπηρεσιών αυτών, είναι η προώθηση κοινωνικών μέτρων και κοινωνικών κυρώσεων. Η λειτουργία τους, αν και κατοχυρώνεται νομικά – θεσμικά, στην Ελλάδα παρατηρείται πως δεν είναι ιδιαίτερα αναγνωρισμένη και αντιμετωπίζει δυσκολίες σε επίπεδο εφαρμογής, λόγω ανεπαρκούς πληροφόρησης των καταδικασθέντων, έλλειψης προσωπικού, έλλειψη δομών και υλικοτεχνικών αναγκών και πολλών άλλων παραμέτρων.

Αντίθετα, στο εξωτερικό οι Υπηρεσίες Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής, έχουν αναγνωρισμένο, ισχυρό και πολλές φορές, ιδιαίτερα για τους ανηλίκους, υποχρεωτικό ρόλο και πεδίο παρέμβασης, ακολουθώντας την νομοθεσία στο έπακρον. Το γεγονός αυτό, δεν συμβαίνει στη χώρα μας, καθώς το πεδίο και τα μέσα παρέμβασης είναι περιορισμένα.

Σημαντική χαρακτηρίζεται και η ανάγκη αλλαγής στο ποινικό σύστημα της δικαιοσύνης, που κινητοποίησε αρχικά τους εγκληματολόγους στην εύρεση νέων παραδειγμάτων δικαιοσύνης, όπως η επανορθωτική δικαιοσύνη, η οποία βρίσκει την απαρχή της στη δεκαετία του 70' παραχωρώντας το δικαίωμα στον θύτη να επανορθώσει για την πράξη του και βοηθώντας συγχρόνως στη δημιουργία σχέσεων μεταξύ θύτη και θύματος.

Μια από τις αιτίες των προβλημάτων που περικλείουν το σωφρονιστικό σύστημα της Ελλάδας αποτελεί σαφώς η οικονομική κρίση που πλήττει την χώρα μας και η οποία συνδέεται άμεσα με την ανεργία, την μείωση των εσόδων, την εμφάνιση ψυχοπαθολογίας, προβλήματα στην υγεία, την εγκληματικότητα, αύξηση αυτοκτονιών και γενικότερα οδηγεί στην περιθωριοποίηση των ατόμων.

Κατά την διάρκεια πραγματοποίησης της πτυχιακής εργασίας, ήρθαμε αντιμέτωποι με ένα σχετικά περιορισμένο προς ανασκόπηση αριθμό βιβλιογραφίας αναφορικά με τις υπηρεσίες Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής, τα εναλλακτικά μοντέλα έκτισης των ποινών και τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην παραβατικότητα. Δυσκολίες παρουσιάστηκαν και κατά την διενέργεια ερευνητικής μελέτης, καθώς η πλειοψηφία των υπηρεσιών αρνήθηκαν να συμμετέχουν, λόγω της έλλειψης κατοχής άδειας από το Υπουργείο για έγκριση της έρευνας, στοιχείο το οποίο παραβλέφθηκε διότι το ερευνητικό μέρος δεν άγγιζε προσωπικές πτυχές των υπηρεσιών και των

επωφελομένων που εξυπηρετούν. Επίσης, είχε προταθεί παράταση του χρόνου διεξαγωγής της πτυχιακής εργασίας έως το Νοέμβριο για λόγους εγκυρότητας, αξιοπιστίας και πολυπλοκότητας, καθώς και λόγω της ύπαρξης, εκτός των ποσοτικών, και ποιοτικών δεδομένων, πράγμα το οποίο όμως δεν έγινε δεκτό. Τέλος, η έρευνα διεξήχθη κατά την καλοκαιρινή περίοδο και συγκεκριμένα τον Ιούλιο, με αποτέλεσμα ορισμένοι Επιμελητές να βρίσκονται σε άδεια.

Στόχος της παρούσης πτυχιακής εργασίας, είναι η πληρέστερη διερεύνηση και ανάδειξη του τρόπου λειτουργίας του σωφρονιστικού συστήματος στην Ελλάδα, το νομοθετικό πλαίσιο από το οποίο περιβάλλονται τα σωφρονιστικά καταστήματα και η αποτελεσματικότητα σε επίπεδο εφαρμογής. Αναγκαία θεωρήθηκε, και η αναφορά στην οικονομική κρίση και τις επιδράσεις που έχει στο σωφρονιστικό σύστημα και την εγκληματικότητα, στην ανεργία, στην ψυχική υγεία καθώς και στις υπηρεσίες που προάγουν την υγεία. Επιπλέον, επιδιώκεται απεικόνιση των Υπηρεσιών Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής που υιοθετούν εναλλακτικές μορφές έκτισης των ποινών στην Ελλάδα, στην Ευρώπη, αλλά και σε άλλες χώρες. Παράλληλα, σε κάθε κεφάλαιο παρατίθενται ερευνητικά δεδομένα που αποσκοπούν στην πληρέστερη κατανόηση και τεκμηρίωση του θεωρητικού μέρους μέσω των επιστημονικών ευρημάτων.

Μέσω της συγγραφής της παρούσας εργασίας, μας δόθηκε η δυνατότητα και το κίνητρο να εισχωρήσουμε και να διερευνήσουμε βαθύτερα, σε έναν επιπλέον χώρο εργασίας των κοινωνικών λειτουργών, τις Υπηρεσίες Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής, των οποίων η λειτουργία, οι αρμοδιότητες και τα καθήκοντα θεωρούνταν, έως πρότινος, άγνωστα. Παράλληλα, η συγκεκριμένη πτυχιακή εργασία θα μπορούσε να λειτουργήσει ενθαρρυντικά και να παροτρύνει το ενδιαφέρον και άλλων σπουδαστών/στριών ή ακόμη και επαγγελματιών να προχωρήσουν σε περαιτέρω διερεύνηση της εξέλιξης και λειτουργίας των υπηρεσιών σε μελλοντικό στάδιο.

1.2 ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

Ακολούθως, κρίνεται αναγκαίο να γίνει μια σύντομη αναφορά σε ορισμούς εννοιών που περιλαμβάνονται στην πτυχιακή εργασία, προκειμένου το περιεχόμενό της να είναι απολύτως κατανοητό από τον αναγνώστη.

Παραβατική συμπεριφορά: Ως παραβατική συμπεριφορά, μπορεί να θεωρηθεί η απόκλιση από την κοινωνικά αποδεκτή συμπεριφορά, αλλά μπορεί να περιλαμβάνει και πράξεις που παραβαίνουν τους νόμους μιας χώρας (Σταθόπουλος, 2005).

Σωφρονιστικό σύστημα: Η οργάνωση του Σωφρονιστικού συστήματος στην Ελλάδα βασίζεται στις γενικές αρχές που τίθενται από το Σύνταγμα, τις διεθνείς συμβάσεις, τους νόμους και τα Προεδρικά Διατάγματα καθώς και τις κανονιστικές πράξεις κατ' εξουσιοδότησή τους, με θεμελιώδη νόμο τον ισχύοντα Σωφρονιστικό Κώδικα. (Υπουργείο Δικαιοσύνης, 2015)

Οικονομική κρίση: είναι το φαινόμενο κατά το οποίο μια οικονομία χαρακτηρίζεται από μια διαρκή και αισθητή μείωση της οικονομικής της δραστηριότητας, η οποία αφορά όλα τα μακροοικονομικά μεγέθη της οικονομίας (απασχόληση, εθνικό προϊόν, τιμές, επενδύσεις) (Παναγιώτου, 2013).

Υπηρεσίες Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής (Υ.Ε.Κ.Α.): σύμφωνα, με το π.δ. 195/2006, οι Υ.Ε.Κ.Α. υπάγονται στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και είναι υπεύθυνες για την συνδρομή και την επίβλεψη ατόμων που έχουν καταδικασθεί με αναστολή εκτέλεσης της ποινής τους υπό επιτήρηση ή των οποίων η ποινή έχει μετατραπεί σε παροχή κοινωφελούς εργασίας ή έχουν απολυθεί υπό όρους. Επίσης, οι Υ.Ε.Κ.Α., εκπονούν κοινωνική έρευνα σε προσωρινά κρατούμενους ή σε άτομα που έχουν επιβληθεί περιοριστικοί όροι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΤΑ- ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΔΕΚΑΕΤΙΑ- ΤΥΠΟΙ ΚΑΙ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ- ΝΕΕΣ ΜΟΡΦΕΣ- ΕΠΙΔΗΜΙΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σε αυτό το κεφάλαιο θα γίνει μια σύντομη περιγραφή και ανάλυση του θεωρητικού πλαισίου των θεωριών που έχουν αναπτυχθεί για την ερμηνεία της παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς και παραβατικότητας και των εγκληματολογικών Σχολών. Στη συνέχεια, θα μας απασχολήσουν οι μορφές της εγκληματικότητας, παλαιότερες και σύγχρονες, καθώς και οι διάφορες διακρίσεις και κατηγοριοποιήσεις που παρουσιάζει το φαινόμενο. Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με την παράθεση επιδημιολογικών – στατιστικών στοιχείων, την ερμηνεία αυτών, την αναφορά σε προσεγγίσεις που περικλείουν το έγκλημα και γίνεται μια σύγκριση αναφορικά με τα έτη 2014-2013 και 2005-2007 για όλη την επικράτεια. Η έξαρση του φαινομένου σε όλες τις εκφάνσεις τις αποτελεί στις μέρες μας ένα καίριο και επείγον πρόβλημα σε παγκόσμιο επίπεδο, θα μπορούσε κανείς να αναφέρει πως μέσα στους πολύπλοκους και αλληλένδετους παράγοντες, χρήζουν ιδιαίτερης σημασίας οι ρυθμοί της κοινωνικής αλλαγής που χαρακτηρίζουν την εποχή μας.

«Αισθάνονται εξάλλου ότι αυτή η επιστήμη διασκορπισμένη πάνω σε μια καλλιεργημένη κοινωνία δεν συγκροτεί αληθινά μια σοφή πολιτεία (...) Τίποτα δεν της δίνει συνοχή. Δεν έχει άλλη συνοχή παρά το καλό γούστο και την αποδοχή του διπλανού. Είναι ένα πρόσχημα για συζήτηση το βράδυ και στο σαλόνι»

«.. Είμαστε υποχρεωμένοι να θεωρήσουμε όλη την ψεύτικη επιστήμη η οποία συνθλιβεί την αληθινή, όλη την ψεύτικη επιστήμη ενάντια στην οποία ακριβώς το πραγματικό επιστημονικό πνεύμα οφείλει να συγκροτηθεί. Συμπερασματικά, η προεπιστημονική σκέψη είναι ‘μέσα στον αιώνα’»

(Παναγιωτόπουλος, 1989:171)

2.2 ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η παραβατική συμπεριφορά, χαρακτηρίζεται από παρέκκλιση των κοινωνικών κανόνων και έχει συνήθως, ως αποτέλεσμα, την δημιουργία κοινωνικών προβλημάτων. Μια τέτοια συμπεριφορά, μπορεί να θεωρηθεί απόκλιση από την κοινωνικά αποδεκτή συμπεριφορά, αλλά μπορεί να περιλαμβάνει και πράξεις που παραβαίνουν τους νόμους μιας χώρας. Συνεπώς, η παραβατικότητα είναι πιθανόν να περιλαμβάνει και διάφορα εγκλήματα (Σταθόπουλος, 2005).

Το φαινόμενο της εγκληματικότητας δεν αποτελεί κάτι νέο. Είναι ένα φαινόμενο που έχει παρατηρηθεί σε όλες τις κοινωνίες, κατά την διάρκεια των ετών. Αυτό που μπορεί να διαφοροποιείται, είναι ο τρόπος αντίδρασης των κοινωνιών, ανάλογα με την εποχή και τον πολιτισμό. Παρόλα αυτά, πάντα υπήρχε η παραβίαση διατάξεων των νόμων του δικαίου αλλά και η επιβολή κυρώσεων στους παραβάτες (Φαρσεδάκης, 2005).

Ιστορικά, για την καλύτερη ερμηνεία της παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς – παραβατικότητας, έχουν αναπτυχθεί πολλές θεωρίες όπως είναι οι βιολογικές, οι ψυχολογικές ή οι κοινωνιολογικές (Δασκαλάκης, 2009). Όσον αφορά την εγκληματικότητα και την αναζήτηση των αιτιών που την δημιουργούν, υπάρχουν οι «σχολές». Ο όρος «σχολή» περιλαμβάνει τους θεμελιωτές μιας θεωρίας, η οποία αναφέρεται και αναλύει τα αίτια των εγκλημάτων (Σπινέλλη, 2005).

Παρακάτω, θα παρατεθούν οι «εγκληματολογικές σχολές», αλλά και σημαντικότερες θεωρίες με τους θεμελιωτές τους, οι οποίες προσπαθούν να εξηγήσουν, διαφορετικά η καθεμία, τα αίτια και τους παράγοντες που οδηγούν στην παραβατική, παρεκκλίνουσα ή ακόμα και στην εγκληματική συμπεριφορά.

2.2.1 ΚΛΑΣΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

Κατά τον Μεσαίωνα, στην Ευρώπη ο Beccaria και ο Bentham, θέλοντας να αντιδράσουν στην αυθαιρέσια του σωφρονιστικού συστήματος, έθεσαν τις βάσεις για την κλασική σχολή. Οι κυριότερες αντιλήψεις της σχολής αυτής ήταν ότι κάθε άτομο έχει ελευθερία βούλησης και ότι η συμπεριφορά του είναι σκόπιμη. Πιο συγκεκριμένα, κάποιος ο οποίος παραβαίνει τους νόμους, λειτουργεί σκόπιμα, καθώς έχει ως στόχο την ευχαρίστηση και την ηδονή. Άρα, οι ποινές θα πρέπει να είναι τόσο αυστηρές, ώστε να η δυσaréσκεια που θα επιφέρουν στα παραβατικά άτομα να είναι μεγαλύτερη από την ευχαρίστηση ενός εγκλήματος.

Η κλασική σχολή, θεωρήθηκε ως η αρχή για την επιστημονική αναζήτηση της αιτιολογίας της εγκληματικής συμπεριφοράς, αλλά δεν δίνει μια ικανοποιητική απάντηση για την αιτιολογία όλων των εγκλημάτων. Επίσης, επειδή στηρίζεται στην ελευθερία της βούλησης, δεν αφήνει τα περιθώρια για την επιπλέον αναζήτηση πιθανών αιτιών.

Στην συνέχεια, κατά τον 19^ο και 20^ο αιώνα, δημιουργήθηκε η νέο-κλασική σχολή, η οποία υποστήριζε πως άτομα με ψυχικές ασθένειες ή ανήλικοι, δεν έχουν ελευθερία βούλησης. Στην συγκεκριμένη περίπτωση, τα άτομα αυτά, δεν θα πρέπει να τιμωρούνται, αφού η ποινή δεν λειτουργεί αποτρεπτικά για αυτούς (Σπινέλλη, 2005).

2.2.2 ΘΕΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

Περίπου εκατό χρόνια μετά την εμφάνιση της κλασικής σχολής, εμφανίστηκε η θετική, της οποίας οι αντιλήψεις είναι σχεδόν αντίθετες με αυτές της κλασικής. Στην θετική σχολή, το άτομο δεν έχει ελευθερία βούλησης, αφού γεννιέται σε μεγαλύτερο ή σε μικρότερο βαθμό, «προγραμματισμένο» να εγκληματήσει (Σπινέλλη, 2005).

Κύριος εκπρόσωπος της σχολής αυτής, είναι ο Lombroso, ο οποίος ανέπτυξε την θεωρία για τον γεννημένο εγκληματία. Βέβαια, ο Lombroso, έκανε λόγο για τις κοινωνικές αντιδράσεις στην εμφάνιση των βιολογικών ανωμαλιών. Συγκεκριμένα, τόνισε, πως μπορεί η φύση να δίνει το υλικό, αλλά θα πρέπει και η κοινωνία να παρέχει τις συνθήκες για να εγκληματήσει κάποιος. Άρα, υπάρχει μια μεγάλη συσχέτιση και αλληλεπίδραση, μεταξύ του περιβάλλοντος και της κληρονομικότητας (Βλάχου, 2012).

Επιπλέον, σύμφωνα με βιολογικές θεωρίες, αξίζει να τονιστεί πως άτομα με βιολογικές μειονεξίες, δεν αντιδρούν με την κανονικότητα του φυσιολογικού ανθρώπου, ιδίως σε δύσκολες καταστάσεις του περιβάλλοντός τους. Για παράδειγμα ο Eysenk, αναφέρει πως, η παραβατική συμπεριφορά συνδέεται με στοιχεία προσωπικότητας που καθορίζονται γενετικά. Ο Quay, στην συνέχεια προσθέτει πως τα παρεκκλίνοντα άτομα γεννιούνται με νευρικό σύστημα που είναι υποαντιδραστικό στα ερεθίσματα. Γενικά, όπως τονίζει και ο Towbin, υπάρχει στενή σχέση μεταξύ κάποιων μορφών παραβατικότητας και εγκεφαλικής λειτουργίας. Στο σημείο αυτό, όμως, πρέπει να υπογραμμιστεί πως οι βιολογικές θεωρίες λειτουργούν συνδυαστικά και επηρεάζονται από γενετικές και περιβαλλοντικές θεωρίες (Δασκαλάκης, 2009).

2.2.3 ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΟΣ / ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΟΣ ΘΕΤΙΚΙΣΜΟΣ

Σύμφωνα με τον ψυχολογικό θετικισμό (John Stuart Mill, Auguste Comte), η εγκληματική συμπεριφορά δεν είναι φυσιολογική και δημιουργείται από ψυχικές ανωμαλίες, έτσι υποστηρίζεται πως τέτοιου είδους συμπεριφορά δεν μπορεί να είναι αποτέλεσμα ελεύθερης βούλησης. Ειδικότερα, ο ψυχολογικός θετικισμός βασιζόμενος στην ψυχαναλυτική σχολή και στο έργο του Freud, έδωσε μεγάλη έμφαση στο ασυνείδητο και στους μηχανισμούς άμυνας του Εγώ (Σπινέλλη, 2005).

Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τον Δασκαλάκη (2009), ο Freud, διέκρινε τρία μέρη σε κάθε άτομο. Αρχικά, το «εκείνο», το οποίο αντιπροσωπεύει το ασυνείδητο και το ακοινωνικοποίητο μέρος του εαυτού, το «υπερεγώ», που αντιπροσωπεύει την συνείδηση, συμπεριλαμβανομένου τις πολιτισμικές και κοινωνικές αξίες, και τέλος το «εγώ», που είναι το συνειδητό λογικό μέρος και αντισταθμίζει το «εκείνο» και το «υπερεγώ». Στην περίπτωση της παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς, το «εκείνο» είναι υπερδραστήριο και δεν μπορεί να ελεγχθεί. Επιπλέον, το «υπερεγώ» είναι τελείως αδρανές, ενώ την ίδια στιγμή το «εγώ», δεν μπορεί να προσανατολίσει επιτυχώς το άτομο.

Επιπροσθέτως, στον ψυχολογικό θετικισμό, σημαντικό ρόλο διαδραμάτισαν οι θεωρίες της συμπεριφοράς, οι οποίες υποστηρίζουν πως οι ανθρώπινες πράξεις, συνδέονται με τις εμπειρίες που προέρχονται από την μάθηση. Πρόδρομος των θεωριών αυτών είναι ο Tarde, ο οποίος έκανε λόγο για την σημαντικότητα της μίμησης προτύπων (Σπινέλλη, 2005).

Από τις θεωρίες της συμπεριφοράς, μεγαλύτερη σύνδεση με την εγκληματολογία, είναι η θεωρία της κοινωνικής μάθησης του Bandura. Ο τελευταίος τονίζει πως τα άτομα δεν γεννιούνται βίαια, αλλά μαθαίνουν την επιθετική συμπεριφορά, παρατηρώντας τους άλλους να είναι επιθετικοί ή να αμείβονται για την βίαιη συμπεριφορά τους. (Σπινέλλη, 2005)

2.2.4 ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ

Το έγκλημα κατά τον Durkheim, είναι κάτι φυσιολογικό και κάτι αναμενόμενο στην κοινωνία. Σύμφωνα, με τον Φαρσεδάκη (2005), το έγκλημα υφίσταται γιατί δεν μπορούν όλα τα μέλη μιας κοινωνίας να συμμορφώνονται στους ίδιους κανόνες και να μην τους παραβαίνουν, αφού δεν έχουν όλοι την ίδια προσωπικότητα, την ίδια κοινωνικοποίηση κ.τ.λ. Άρα, η εγκληματικότητα δεν θα έπρεπε να μας ανησυχεί, καθώς αποτελεί στοιχείο της κάθε υγιούς κοινωνίας.

Επιπλέον, ο Durkheim συμπληρώνει πως το έγκλημα βοηθά με άμεσο ή έμμεσο τρόπο μια κοινωνία. Αρχικά, με άμεσο τρόπο, γιατί το έγκλημα προετοιμάζει μια κοινωνία για αλλαγές ή για μια διαφορετική μελλοντική ηθική, όπως για παράδειγμα, η ελευθερία του λόγου δεν θα υπήρχε αν οι κανόνες που την απαγόρευαν δεν παραβιάζονταν για να καταργηθούν εν τέλει. Στην συνέχεια, με έμμεσο τρόπο γιατί ο ατομισμός, που είναι βασική προϋπόθεση του εγκλήματος, είναι αναγκαίος για κάθε ηθική και νομική αλλαγή και κατά συνέπεια αναγκαίος για κάθε εκδήλωση πρωτοτυπίας (Φαρσεδάκης, 2005).

Αυτή η κανονικότητα του εγκλήματος, εν συνεχεία είχε πολλές προεκτάσεις στις κοινωνιολογικές θεωρίες της παρέκκλισης (Φαρσεδάκης, 2005). Στο σημείο αυτό και πριν αναλυθούν οι προσεγγίσεις και οι θεωρίες της κοινωνιολογίας της παρέκκλισης, θα πρέπει να διευκρινιστεί, πως η παρεκκλίνουσα συμπεριφορά και ο τομέας της κοινωνιολογίας δεν ταυτίζεται με την εγκληματολογία πάντα, όμως αρκετές φορές συγχέονται (Thio, 2008).

Όσον αφορά την κοινωνιολογία της παρέκκλισης, υπάρχουν δύο προσεγγίσεις η θετικιστική και η εποικοδομηστική, οι οποίες εξετάζουν την παρεκκλίνουσα συμπεριφορά. Από τη μια μεριά, η θετικιστική προσέγγιση θεωρεί την παρέκκλιση ως πραγματική, με συγκεκριμένες ιδιότητες, που καθορίζεται από παράγοντες που το άτομο δεν μπορεί να ελέγξει. Από την άλλη, η εποικοδομηστική, εξετάζει την παρέκκλιση ως μια κοινωνική κατασκευή και οι παραβάτες είναι άτομα με ελεύθερη βούληση που κάνουν την επιλογή να παρεκκλίνουν (Thio, 2008).

Ξεκινώντας με την θετικιστική προσέγγιση, ο Durkheim, εισήγαγε την έννοια της ανομίας, δηλαδή μια κατάσταση όπου υπάρχει απουσία προτύπων και αξιών. Η ανομία προκύπτει από την αντίφαση των προσδοκιών και της κοινωνικής πραγματικότητας. Υπό το πρίσμα της κοινωνιολογίας του εγκλήματος, η παρεκκλίνουσα συμπεριφορά εξηγείται από την «*Θεωρία της Ανομίας*» και αρχικά, από την θεωρία του Merton για το *χάσμα στόχου και μέσων*. Ο Merton το 1938, κάνει λόγο για την κοινωνία, η οποία οδηγεί κάποια μέλη της, στην παρεκκλίνουσα συμπεριφορά. Αυτό συμβαίνει, γιατί ενθαρρύνει την φιλοδοξία, χωρίς να παρέχει την ευκαιρία σε όλους να πετύχουν. Έτσι, άτομα σε χαμηλά στρώματα, ενώ έχουν τους στόχους, δεν έχουν τα ίδια μέσα με άτομα σε υψηλά στρώματα, για να τους πετύχουν, καταλήγοντας πιθανά στο έγκλημα (Δασκαλάκης, 2009 & Thio, 2008).

Την θεωρία της ανομίας, συνέχισε το 1955 ο Cohen, με την θεωρία της *αποστέρησης κοινωνικής θέσης*. Σύμφωνα με τον Cohen, τα άτομα σε χαμηλά

στρώματα, προσπαθούν να αναβαθμίσουν την κοινωνική τους θέση με παρεκκλίνουσες συμπεριφορές, με σκοπό την επιτυχία. Στην συνέχεια, ο Cloward και ο Ohlin, μίλησαν για την έλλειψη ευκαιρίας που έχουν τα άτομα για την ανάμειξή τους σε παράνομες δραστηριότητες, μέσω της θεωρίας τους για την *διαφορική παράνομη ευκαιρία*, το 1960 (Thio, 2008).

Νεότεροι κοινωνιολόγοι, όπως ο Messner και ο Rosenfeld, προέκτειναν την θεωρία του Merton το 1997, υποστηρίζοντας πως η εγκληματικότητα είναι αυξημένη σε κοινωνίες όπου η κοινωνική θέση εξαρτάται από την οικονομική δυνατότητα και άρα η οικονομία θεωρείται υπέρτατος θεσμός. Τέλος, ο Kontly το 2005, τόνισε πως η ισχυρή ιδιοτέλεια και η αδιαφορία για το κοινωνικό συμφέρον, έχει ως αποτέλεσμα την παρέκκλιση (Thio, 2008 & Hughes & Kroehler, 2007).

Συνεχίζοντας, στην θετικιστική προσέγγιση, βασική θεωρία είναι και η «*Θεωρία της Κοινωνικής Μάθησης*». Πάνω σε αυτή, ο Sutherland, το 1939, ανέπτυξε την θεωρία του *διαφορικού συγχρωτισμού*, στην οποία υποστήριζε πως όσο περισσότερο κάποιος συναναστρέφεται με άτομα που έχουν παρεκκλίνουσες ιδέες, τόσο πιο πολλές πιθανότητες έχει να παρεκκλίνει και ο ίδιος. Αντίθετα, ο Glaser το 1955, με την θεωρία του για την *διαφορική συνταύτιση*, τόνισε πως η συναναστροφή με παρεκκλίνοντα άτομα είναι ακίνδυνη, εκτός αν κάποιος ταυτιστεί με αυτά. Συνεχίζοντας, ο Burgess και ο Akers το 1966, ανέφεραν στην θεωρία τους για την *διαφορική ενίσχυση*, πως κάποιος θα επέλεγε την παρεκκλίνουσα συμπεριφορά και όχι κάποια συμβατική, μόνο αν η παρεκκλίνουσα θα ήταν πιο ικανοποιητική για αυτόν (Thio, 2008).

Κλείνοντας την θετικιστική προσέγγιση, υπάρχει η «*Θεωρία του Ελέγχου*», σύμφωνα με την οποία, ο Hirschi το 1969, ανέφερε την ικανότητα όλων να παρεκκλίνουν, αλλά δεν το κάνουν λόγω του δεσμού με την κοινωνία (*κοινωνικός δεσμός*). Ο Hirschi και ο Gottfredson το 1994, τόνισαν πως τα άτομα με αδύναμο αυτοέλεγχο είναι πιο επιρρεπείς σε παρεκκλίνουσες συμπεριφορές, ακόμα και αν έχουν ισχυρό κοινωνικό δεσμό (*αυτοέλεγχος*). Ο Tittle το 2004, υπογράμμισε πως τα άτομα που παρεκκλίνουν δεν έχουν εξισορρόπηση ελέγχου, δηλαδή ή ασκούν υπερβολικό έλεγχο σε άλλους ή οι άλλοι ασκούν υπερβολικό έλεγχο σε αυτούς (*εξισορρόπηση ελέγχου*).

Τέλος, το 1989, ο Braithwaite, με την θεωρία του για την επανένταξη μέσω της ντροπής, εξέτασε τον τρόπο με τον οποίο μας ελέγχει η κοινωνία, μέσω της αυτής. Η ντροπή έχει ως αποτέλεσμα να δημιουργήσει ενοχές στον παραβάτη. Έτσι, υπάρχει η

διασπαστική, η οποία έχει ως αποτέλεσμα τον στιγματισμό και είναι αρνητική για την κοινωνία και η επανεντακτική, η οποία κάνει τους ενόχους να νιώσουν μεταμέλεια, κατανοώντας τους, ταυτόχρονα (Thio, 2008).

Προχωρώντας στην δεύτερη προσέγγιση, αυτή της εποικοδομηστικής, υπάρχουν επίσης τρεις βασικές θεωρίες της ετικετοποίησης, της φαινομενολογικής και της σύγκρουσης, σύμφωνα με τον Thio (2008). Αρχικά, η ετικετοποίηση, με κύριους εκπροσώπους τον Becker, Erikson και Tannebaum, τονίζει πως την στιγμή που ένα άτομο χαρακτηριστεί ως παρεκκλίνον, θεωρεί τον εαυτό του τέτοιο και έτσι οδηγείται στην συνέχεια της επονομαζόμενης παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς. Στην συνέχεια, η φαινομενολογική θεωρία, αναφέρει πως για να κατανοήσουμε την παρέκκλιση, θα πρέπει να καταλάβουμε τις ερμηνείες που τα ίδια τα άτομα δίνουν στις εμπειρίες τους.

Ολοκληρώνοντας, η θεωρία της σύγκρουσης αποτελείται από διάφορες επιμέρους θεωρίες. Πρώτον, η θεωρία της *πραγματικότητας του νόμου*, τονίζει πως η εφαρμογή των νόμων ευνοεί τους πλούσιους και τους ισχυρούς. Δεύτερον, η *κανονική πραγματικότητα*, αναφέρει πως η κυρίαρχη τάξη γεννάει το έγκλημα θεσπίζοντας και εφαρμόζοντας νόμους που καταπιέζουν τις κατώτερες τάξεις και διαδίδουν τα έγκλημα. Τρίτον, ο *μαρξισμός*, σύμφωνα με τον οποίο η παρέκκλιση και το έγκλημα προέρχονται από την εκμεταλλευτική φύση του καπιταλισμού. Ακόμη, ο *φεμινισμός*, που υπογραμμίζει πως οι γυναίκες ως παραβάτες καθρεφτίζουν την κατωτερότητά τους στην πατριαρχική κοινωνία, αφού οι συμβατικές θεωρίες της παρέκκλισης δεν έχουν εφαρμογή σε αυτές. Στην συνέχεια, η θεωρία της *ισχύος*, σύμφωνα με την οποία, οι ισχυροί είναι πιο πιθανόν να παρεκκλίνουν, καθώς έχουν περισσότερα κίνητρα και ευκαιρίες. Τέλος, ο *μεταμοντερνισμός*, όπου η «προνομιούχα» γλώσσα των ισχυρών επικρατεί της «περιθωριοποιημένης» και άρα η ζωή των ισχυρών επικρατεί των αδυνάτων ή αλλιώς των παρεκκλινόντων (Thio, 2008).

Συμπερασματικά, τα αίτια γεννούν το έγκλημα είναι πολλά. Έτσι, το κοινωνικό φαινόμενο αυτό είναι αποτέλεσμα επιρροής πολλών παραγόντων, οι οποίοι βέβαια είναι άρρηκτα συνδεδεμένοι μεταξύ τους (Βλαχου, 2012).

2.3 ΜΟΡΦΕΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Όπως υποστηρίζεται από την Τσίγκανου (2009), η δημιουργία κατηγοριοποιήσεων καθώς και η ερμηνεία του κοινωνικού γίνεσθαι, συνδέονται άμεσα με το θεωρητικό πλαίσιο. Παρακάτω αναφέρονται κατηγοριοποιήσεις και απόψεις διάφορων συγγραφέων σχετικά με τις μορφές εγκληματικότητας και τους τύπους εγκλημάτων. Τέλος, παρατίθενται οι νέες μορφές εγκληματικότητας που έχουν παρουσιαστεί τα τελευταία χρόνια.

Αρχικά, σύμφωνα με τον Μαγγανά (2004), η εγκληματικότητα χωρίζεται στις εξής μορφές:

- 1) Βίαη εγκληματικότητα: όταν κανείς υπό την πίεση απογοητεύσεων ζωής εξωτερικεύει το συναίσθημά του αυτό με βιαιότητες
- 2) Ενδοοικογενειακή βία: πρόκειται για μια μορφή βίας η οποία συχνά «συγκαλύπτεται» προκειμένου να μην διαταραχθεί η «αρμονία», ενώ συχνά αντιμετωπίζονται δυσκολίες στην στοιχειοθέτηση και την απόδειξη του συγκεκριμένου εγκλήματος. Η ενδοοικογενειακή βία μπορεί να είναι είτε λεκτική, είτε σωματική, είτε ψυχολογική. Συνήθως θύματα του συγκεκριμένου είδους βίας είναι γυναίκες, παιδιά, καθώς και άτομα τρίτης ηλικίας που διαμένουν στην οικογένεια (γίνεται συγκεκριμένη αναφορά παρακάτω)
- 3) Εγκλήματα κατά των ηθών: στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται ο βιασμοί, η σεξουαλική κακοποίηση από μέλη του οικογενειακού περιβάλλοντος ή τρίτους, η πορνογραφία, καθώς και η πορνεία.
- 4) Βία στον αθλητισμό: Η βία στις κερκίδες γηπέδων ή γύρω από αυτά, αποτελεί μία ιδιαίτερη μορφή βίας που αντικατοπτρίζει τις συνθήκες που επικρατούν στα ελληνικά γήπεδα. Σημαντικό ρόλο στην εν λόγω μορφή εκδήλωσης βίας παίζει ο φανατισμός των φιλάθλων.
- 5) Οικονομική εγκληματικότητα: η οικονομική εγκληματικότητα εξελίσσεται με ραγδαίους ρυθμούς στην Ελλάδα του σήμερα, ακολουθώντας την τεχνική πρόοδο. Οι μορφές της οικονομικής εγκληματικότητας είναι η κλοπή ή η διάρρηξη (πιο συνηθισμένοι μέθοδοι), η ληστεία όπου ο δράστης με την χρήση βίας αφαιρεί κάποιο ξένο αγαθό. Ιδιαίτερα αυξημένη όμως στις μέρες μας είναι και η εγκληματικότητα του «λευκού περιλαίμιου», η οποία περιλαμβάνει κλοπές μέσω υπολογιστών, απάτες, αλλά και ξέπλυμα «βρώμικου χρήματος» (γίνεται εκτενής αναφορά παρακάτω).

- 6) Τρομοκρατία: «*Οφείλουμε αρχικά να ξεκαθαρίσουμε ότι η προσφυγή σε τρομοκρατική ενέργεια για την επίτευξη ενός στόχου, δεν αποτελεί λύση αλλά επίταση των διαφορών*» (Μαγγανάς, 2004:11).

Για την καλύτερη κατανόηση του φαινομένου λοιπόν, ο Αποστολόπουλος, (2015) διακρίνει την παραβατικότητα σε δύο γενικότερες κατηγορίες:

1. Στην **εμφανή παραβατικότητα** που είναι η παραβατικότητα εκείνη που καταγράφεται από τις αρχές και τα στατιστικά στοιχεία.
2. Στην **αφανή παραβατικότητα**. Αυτή δηλαδή που δεν καταγράφεται πουθενά, και δεν εμφανίζεται στις στατιστικές. Ο αριθμός αυτός της παραβατικότητας ονομάζεται και «**σκοτεινός αριθμός**» της παραβατικότητας και το μέγεθός του είναι άγνωστο. Μάλιστα, όπως επισημαίνεται από την Ροϊνιώτη (2009), η αφανής παραβατικότητα αποτελεί ένα βασικό πρόβλημα στην εγκληματολογική έρευνα, καθώς αποκρύπτει ένα σημαντικό τμήμα της παραβατικής και εγκληματικής συμπεριφοράς. Πιο συγκεκριμένα, ο όρος αυτός αναφέρεται στο πλήθος εκείνο των εγκλημάτων που είτε αποσιωπήθηκαν, για προσωπικούς, ηθικούς ή και για ευρύτερα κοινωνικούς λόγους, δεν καταγγέλλθηκαν - χαρακτηριστική περίπτωση είναι εκείνη του βιασμού, ένα έγκλημα όπου ο σκοτεινός αριθμός εγκληματικότητας φαίνεται να είναι ιδιαίτερα μεγάλος- είτε αφορούν ανεξιχνίαστες υποθέσεις.

Η παραβατική συμπεριφορά σύμφωνα με τους Παπάνη, Γιαβρίμη και Μπαλάσα (χ.χ.), διακρίνεται σε:

- i. εγκλήματα κατά του κοινού (εμπρησμοί)
- ii. εγκλήματα κατά των ηθών (βιασμός)
- iii. σωματικές βλάβες
- iv. αντίσταση στην εξουσία (οικογένεια, εκπαίδευση)
- v. χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών
- vi. εγκλήματα κατά της ξένης ιδιοκτησίας
- vii. παραβάσεις νόμων

Σύμφωνα με τον Σταθόπουλο (2005), η αντικοινωνική/ εγκληματική συμπεριφορά ταξινομείται σε:

- ο Παραβάσεις ειδικών ποινικών νόμων
- ο Εγκλήματα κατά της ξένης περιουσίας (ατομικής ή δημόσιας)
- ο Σωματικές βλάβες
- ο Εγκλήματα κατά του κοινού (π.χ. εμπρησμός)
- ο Εγκλήματα κατά των ηθών (π.χ. βιασμός)

- Αντίσταση στην εξουσία των γονέων και των ενηλίκων (αφορά τους ανήλικους)
- Εγκλήματα εναντίον του ίδιου του ατόμου (π.χ. χρήση ναρκωτικών, πορνεία)

Μορφές με τις οποίες εμφανίζεται η εγκληματικότητα κατά της περιουσίας:

- I. Εγκληματικότητα κατά της περιουσίας με χρήση βίας: στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνεται το **άρπαγμα τσάντας** (ηπιότερη μορφή), η **κλοπή με χρήση βίας**, και η **ένοπλη ληστεία**.
- II. Εγκληματικότητα κατά της περιουσίας χωρίς χρήση βίας: Η πιο συνηθισμένη μορφή μη βίαιης εγκληματικότητας είναι η **κλοπή** διάφορων αντικειμένων από καταστήματα, σπίτια ή και οχήματα (με την μορφή διάρρηξης ή όχι). Επιπλέον, μια πιο «πρόσφατη» μέθοδο μη βίαιης εγκληματικότητας, αποτελεί η **κλοπή με την χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή**. Στην ίδια κατηγορία περιλαμβάνονται διάφορα οικονομικά και φορολογικά αδικήματα, καθώς και τα **αδικήματα του «λευκού περιλαίμιου»**. Η μορφή αυτή των αδικημάτων εμφανίζεται συχνότερα στην χώρα μας, συγκριτικά με όλες τις υπόλοιπες μορφές.
- III. Εγκληματικότητα κατά της περιουσίας με απειλή βίας: εδώ περιλαμβάνονται φαινόμενα όπως ο **βανδαλισμός** και ο **χουλιγκανισμός**, όπου η βία κατά της ατομικής ή δημόσιας περιουσίας ασκείται απρόσωπα και ανεξέλεγκτα με σοβαρές συνέπειες (Μαγγανάς, 2004:68).

Όπως υποστηρίζεται από τον Φαρσεδάκη (2005), ο Garofalo κατέταξε τις εγκληματικές ενέργειες σε δυο κατηγορίες: 1) στα **φυσικά ή πραγματικά εγκλήματα** που κατά τον ίδιο προσβάλουν τα συναισθήματα του οίκτου (επιθέσεις κατά της ζωής και πράξεις που προκαλούν «φυσικό κακό») και της εντιμότητας (βίαιες και μη επιθέσεις κατά ιδιοκτησίας και καταπάτηση ανθρωπίνων δικαιωμάτων) και προκαλούν βλάβες στην κοινότητα και 2) στα **συμβατικά εγκλήματα**.

Οι μορφές εγκλήματος σύμφωνα με τους Pinatel και Sutherland-Cressey είναι οι ακόλουθες:

A) **Το πρωτόγονο έγκλημα**: αποτέλεσμα μιας αιφνίδιας απελευθέρωσης της εγκληματικής δραστηριότητας, χωρίς να έχει επεξεργαστεί το άτομο την πράξη αυτή. Το πρωτόγονο έγκλημα μπορεί να έχει την μορφή *εκρηκτικών αντιδράσεων* (π.χ. ανθρωποκτονία μέσα στην οικογένεια λόγω έκρηξης οργής) και *βραχυκυκλωτικών πράξεων* (π.χ. πυρομανία, κλεπτομανία).

B) Το κερδοσκοπικό έγκλημα: το οποίο πραγματοποιείται προκειμένου να ελευθερωθεί το άτομο από μία κατάσταση, για τον δράστη το έγκλημα αποτελεί μόνη διέξοδο. Η μορφή αυτή εγκλήματος αφορά εγκλήματα κατά περιουσίας, αλλά και ανθρωποκτονίες.

Γ) Το ψευδο-δικαιοδοτικό έγκλημα: στο οποίο το άτομο δεν έχει κανένα προσωπικό όφελος, αλλά ο θύτης προσπαθεί να αποκαταστήσει ό,τι νομίζει ο ίδιος δίκαιο (αφορά και προσωπικές αλλά και δημόσιες σχέσεις). Στο ψευδο - δικαιοδοτικό έγκλημα διακρίνουμε κι άλλες επιμέρους μορφές εγκλημάτων:

1. Το έγκλημα από **πάθος**: είναι αποτέλεσμα μιας σύγκρουσης σχετικής με τον έρωτα, η οποία όμως οδηγεί στην καταστροφή.
2. Το έγκλημα από **ιδεολογία**: σε αυτή την περίπτωση ο δράστης θεωρεί την τέλεση εγκλήματος καθήκον (π.χ. πολιτικό έγκλημα).
3. Το έγκλημα από **προφύλαξη**: ο δράστης οδηγείται στην εγκληματική ενέργεια, παρότι γνωρίζει ότι η συμπεριφορά του αντιτίθεται στους νόμους, προκειμένου ένα αποφύγει ένα «μεγαλύτερο κακό».
4. Το **συμβολικό** έγκλημα: το άτομο που υποφέρει από τις συνέπειες του εγκλήματος, δεν έχει άμεση σχέση με τον δράστη.
5. Το έγκλημα **διεκδίκησης**: το άτομο μπαίνει στην διαδικασία υπεράσπισης μιας υπόθεσης, χωρίς όμως ο ίδιος ο δράστης να εμπλέκεται άμεσα.
6. Το έγκλημα **απελευθέρωσης ή περιπέτειας**: το οποίο προκαλείται από την μονοτονία αλλά και το άγχος και το ανικανοποίητο της ζωής
7. Το έγκλημα **αυτοτιμωρίας ή από συναίσθημα ενοχής**: στρέφεται κατά του ίδιου του δράστη, μέσω μιας εγκληματικής πράξης που προσβάλλει άλλους/άλλον.

Δ) Το οργανωμένο έγκλημα: έχει κατά βάση κτητικό χαρακτήρα, ενώ προϋποθέτει την κατάστρωση σχεδίων, την αναγνώριση του τόπου που θα λάβει χώρα η εγκληματική ενέργεια, προετοιμασίες, τον εφοδιασμό κατάλληλων μέσων και εργαλείων, καθώς και την επιλογή συνενόχων. Ο Pinatel διακρίνει ορισμένες μορφές εγκληματικού εγκλήματος, όπως:

- i. Τον βίαιο ή επιθετικό χαρακτήρα (ληστεία, διάρρηξη, κ.ά.)
- ii. Την άσκηση παράνομων δραστηριοτήτων που αποφέρουν κέρδη (τυχερά παιχνίδια, εμπόριο ναρκωτικών, κ.ά.)
- iii. Το «έγκλημα λευκού κολλάρου» (φορολογικά απάτη, διαφθορά δημόσιων λειτουργιών).

Μία επιπλέον ταξινόμηση των εγκλημάτων σχετίζεται άμεσα με τον αριθμό συμμετεχόντων προσώπων διαχωρίζεται ως εξής:

A) το έγκλημα που τελείται μεμονωμένα (ιδέα- προετοιμασία- εκτέλεση)

B) το έγκλημα που τελείται σε συνεργασία με άλλα άτομα

B1) έγκλημα με 2 (ζεύγος, γονείς-παιδιά)

B2) έγκλημα ομάδας ή συμμορίας ανηλίκων ή ενηλίκων

B3) έγκλημα του όχλου

(Φαρσεδάκης, 2005)

2.3.1 ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΩΝ

Η κατηγοριοποίηση των εγκληματιών σύμφωνα με την Βλάχου (2012:128-129) έχει ως εξής:

- **Ο εκ γενετής ή ενστικτώδης εγκληματίας:** ο τύπος αυτός εγκληματεί λόγω κληρονομικών παραγόντων έχει μια προδιάθεση στο έγκλημα και μία μειωμένη αντίσταση σε εγκληματικά ερεθίσματα.
- **Ο παράφρονος εγκληματίας:** ο οποίος έχει διαγνωστεί με ψυχική νόσο
- **Τον από πάθος εγκληματία**
- **Τον περιστασιακό εγκληματία:** η πλειοψηφία των ελληνικών παραβατών ανήκουν σε αυτήν την κατηγορία, και περισσότερο σχετίζεται με οικογενειακούς και κοινωνικούς παράγοντες
- **Τον από συνήθεια εγκληματία:** αυτού του τύπου ο εγκληματίας ξεκινά ως περιστασιακός εγκληματίας, όταν βρεθεί αντιμέτωπος με σοβαρά κοινωνικά αίτια (π.χ. εγκατάλειψη από οικογένεια, φτώχεια, κακές συναναστροφές) ενώ συνήθως μετά και την είσοδό τους στην φυλακή και τη διατήρηση των κακών συναναστροφών αποκτά την συνήθεια του εγκλήματος. Οφείλουμε να υπογραμμίσουμε πως οι ενέργειες του συγκεκριμένου τύπου εγκληματία χαρακτηρίζονται από έναν χαρακτήρα επαγγέλματος ή τέχνης.

2.3.1.1 ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΟΙ ΤΥΠΟΙ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΩΝ

Η Σπινέλλη (2005) αναφέρεται εκτενώς στον Jung και τις κατηγοριοποιήσεις που ο ίδιος διακρίνει. Αρχικά, οι εγκληματίες διαχωρίζονται σε **εσωστρεφείς** (αγχώδεις και νευρωτικοί) και **εξωστρεφείς** (με έντονες συγκινησιακές αντιδράσεις).

Μία επιπλέον διάκριση που γίνεται από την ίδια συγγραφέα σχετικά με τους τύπους εγκληματιών είναι:

α) ο εγκληματίας με τον παράγοντα Ψ ή ψυχωτικός: πρόκειται για άτομα επιθετικά, ψυχρά, αντικοινωνικά με ρηχά συναισθήματα, παρορμητικά και εγωκεντρικά.

β) ο εγκληματίας με τον παράγοντα Ε ή εξωστρεφής: στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται κοινωνικά άτομα, ενεργητικά, ζωηρά, διεκδικητικά που αναζητούν στις ζωές τους περιπέτειες και δυνατές συγκινήσεις.

γ) ο εγκληματίας με τον παράγοντα Ν ή νευρωτικός: η κατηγορία αυτή αφορά αγχώδη άτομα, με πιθανή κατάθλιψη, χαμηλή αυτοεκτίμηση, συναισθήματα ενοχής και συχνά μεταβαλλόμενη ψυχική διάθεση.

«Από την άλλη πλευρά, άλλοι ερευνητές ξεχώρισαν τους εξής παραβάτες: τον νευρωτικό, με αναστολές και υπερτροφικό Υπεργώ, τον μη κοινωνικοποιημένο, επιθετικό με ελλειμματικό Υπεργώ και τον ψευδο - κοινωνικοποιημένο, μέλος συμμορίας, με ένα διττό Υπεργώ, φυσιολογικό προς την συμμορία και ελλειμματικό προς την κοινωνία» (Σπινέλλη, 2005:210).

2.3.2 ΝΕΩΤΕΡΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Νέοι τρόποι εκδήλωσης της παραβατικής συμπεριφοράς έχουν παρατηρηθεί τα τελευταία χρόνια, με αποτέλεσμα να προκληθεί η ανάγκη δημιουργίας νέων κατηγοριοποιήσεων της παραβατικής συμπεριφοράς. Πιο συγκεκριμένα, έχουν παρατηρηθεί ως νέες μορφές παραβατικότητας, η κακοποίηση και παραμέληση της τρίτης ηλικίας, η γυναικεία εγκληματικότητα, καθώς και η οικονομική μορφή της παραβατικότητας. Παρακάτω αναλύονται όλες οι μορφές αναλυτικά.

2.3.2.1 ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΜΕΛΗΣΗ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

Η κακοποίηση και παραμέληση των ηλικιωμένων στον ελληνικό χώρο, αποτελεί μια σύγχρονη μορφή κακοποίησης. Συχνά, η προαναφερθείσα μέθοδος βίας, αποτελεί μια μορφή ενδοοικογενειακής βίας, καθώς συχνά ο θύτης είναι συγγενής του θύματος. Όπως ήδη προαναφέρθηκε στην περίπτωση της ενδοοικογενειακής βίας, προκειμένου να μην διαταραχθεί η «αρμονία» της οικογένειας, φαινόμενα παραμέλησης και κακοποίησης μέσα στην οικογένεια είτε ηλικιωμένου ατόμου, είτε παιδιού, είτε συζύγου συχνά αποσιωπώνται, με αποτέλεσμα να συγκαλύπτονται τέτοιου είδους περιστατικά. Η κακοποίηση που υφίστανται τα ηλικιωμένα άτομα μπορεί να έχει τις εξής μορφές: την σωματική, την ψυχική, την οικονομική ή υλική και την αμέλεια (Μαγγανάς, 2004).

Το στρες που προκύπτει στους φροντιστές από το βάρος της φροντίδας των ηλικιωμένων ατόμων, προκαλεί συνήθως την κακοποίηση των ηλικιωμένων. Έχει διαπιστωθεί, όπως υποστηρίζεται από τον Thio (2008), πως συνήθως ο δράστης χαρακτηρίζεται από σοβαρά προσωπικά προβλήματα, όπως ο αλκοολισμός, εθισμός στα ναρκωτικά, η ανεργία, η αντικοινωνική συμπεριφορά, οι συλλήψεις ή η συναισθηματική αστάθεια. Τέλος, αξιοσημείωτο είναι το γεγονός, πως συνήθως οι θύτες βιώνουν επιπλέον σοβαρά οικονομικά προβλήματα και εξαρτώνται οικονομικά από τα θύματά τους.

2.3.2.2 ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Όπως υποστηρίζεται από τον Μαγγανά (2003), ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες της γυναικείας εγκληματικότητας είναι ο ρόλος που έχει η γυναίκα στην κοινωνία. Ακόμη αναφέρεται τον συγγραφέα, πως μόνο όταν «αλλάξει» η θέση και ο ρόλος της γυναίκας στην κοινωνία, θα μειωθεί η γυναικεία εγκληματικότητα. Ωστόσο, στο σημείο αυτό οφείλουμε να τονίσουμε πως τα ποσοστά γυναικείας παραβατικότητας είναι πολύ χαμηλότερο από τα αντίστοιχα ποσοστά των ανδρών. Επιπλέον, πρέπει να αναφερθεί πως είναι πολύ μικρό το ποσοστό εγκλημάτων βίας που έχουν διαπραχθεί από γυναίκες, καθώς όπως αναφέρουν οι Downes και Rock (2007) οι γυναίκες επιδιώκουν περισσότερο εφικτούς στόχους και σπανιότερα εγκληματογενείς.

Η γυναικεία εγκληματικότητα εμφανίζεται επί το πλείστον σε συγκεκριμένες κατηγορίες εγκλημάτων. Πιο συγκεκριμένα αναφέρεται χαρακτηριστικά από το συγγραφέα πως η γυναικεία εγκληματικότητα συναντάται συνήθως σε εγκλήματα κατά περιουσίας και ιδιαίτερα σε ορισμένες μορφές τους. Στην Ελλάδα, για παράδειγμα, τα περισσότερα γυναικεία εγκλήματα αφορούν τον Αγορανομικό Κώδικα, καθώς για διάφορους λόγους συχνά παρατηρείται πως εμπορικές επιχειρήσεις που εμφανίζονται να ανήκουν σε αυτές, στην πραγματικότητα ανήκουν σε ένα άλλο μέλος της οικογένειας (Μαγγανά, 2003).

Στην συνέχεια, η Θεοδωροπούλου (2009) θέλοντας να δώσει μια απάντηση για τη μικρότερη γυναικεία εγκληματικότητα, υποστηρίζει πως ίσως αυτή να βρίσκεται στη διαδικασία κοινωνικοποίησης της γυναίκας στο πλαίσιο της οικογένειας και της ευρύτερης κοινωνίας. Την παραπάνω άποψη υιοθετούν οι Downes και Rock (2007), αλλά και ο Μαγγανάς (2004) υποστηρίζοντας πως είναι μειωμένοι οι τομείς και οι ευκαιρίες για τέλεση βίαιου εγκλήματος από τη γυναίκα. Αναλυτικότερα η

Θεοδωροπούλου (2009) αναφέρει, πως ο τρόπος κοινωνικοποίησης του αγοριού το φέρνει πιο κοντά στην πιθανή υιοθέτηση παραβατικής ή εγκληματικής δραστηριότητας σε αντίθεση με την κοινωνικοποίηση του κοριτσιού, καθώς για τη γυναίκα προσδοκάζεται να παραμείνει πιστή στο στερεότυπο της γυναικείας συμπεριφοράς με κύρια χαρακτηριστικά την αφοσίωση, την υποχώρηση και την υποταγή.

2.3.2.3 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Τα οικονομικά εγκλήματα, όπως υποστηρίζει ο Τσουραμάνης (1996:23-24), είναι τα ακόλουθα:

- i. Τα αναφερόμενα στον Ποινικό μας Κώδικα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας και κυρίως κατά των περιουσιακών δικαιών, εφόσον προσβάλλουν έννομα αγαθά που συνδέονται καίρια με την οικονομία ή με σημαντικούς κλάδους και θεσμούς της
- ii. Τα εγκλήματα που προβλέπονται από τους ειδικούς ποινικούς νόμους και που έχουν σχέση με την οικονομία (π.χ. αθέμιτος ανταγωνισμός)
- iii. Τις πράξεις που προβλέπονται από ειδικούς νόμους, οι οποίοι δεν απευθύνονται άμεσα σε οικονομικές σκοπιμότητες αλλά απευθύνονται σε ένα συγκεκριμένο κύκλο προσώπων με οικονομική δραστηριότητα (π.χ. επιβολή embargo στην αποστολή όπλων σε χώρες τρίτου κόσμου)

Μία επιπλέον κατηγοριοποίηση που αναφέρεται στο βιβλίο «Οικονομική Παραβατικότητα» του Τσουραμάνη (1996:24), σχετικά με τα σύγχρονα οικονομικά εγκλήματα, είναι η εξής:

- α) οι εγκληματικές προσβολές των καρτέλ
- β) η απάτη για την εξασφάλιση επιχορηγήσεων
- γ) οι παραβάσεις των ηλεκτρονικών υπολογιστών
- δ) οι παραβάσεις σε βάρος εταιρειών

Τέλος, παρατίθεται ένας πίνακας οικονομικών εγκλημάτων, όπως σχηματίστηκε από την Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης. Στον προαναφερθέντα πίνακα ανήκουν τα παρακάτω οικονομικά εγκλήματα:

1. Εγκλήματα περί τα καρτέλ
2. Αθέμιτες ενέργειες και κατάχρηση της οικονομικής κατάστασης από πολυεθνικές εταιρείες

3. Αθέμιτες προμήθειες και καταχρήσεις χορηγήσεων κρατικών ή διεθνών οργανισμών
4. Εγκλήματα στον χώρο της πληροφορικής (π.χ. κλοπή δεδομένων, παραβίαση απορρήτων, κ.ά.)
5. Εταιρείες φαντάσματα
6. Πλαστογράφιση ισολογισμών και μη τήρηση λογιστικών βιβλίων
7. Εξαπάτηση αναφορικά με την οικονομική κατάσταση και το εταιρικό κεφάλαιο των εταιρειών
8. Παραβίαση από εταιρείες των κανόνων ασφαλείας και υγείας των υπαλλήλων
9. Εξαπάτηση προς ζημία των πιστωτών
10. Εξαπάτηση καταναλωτών
11. Αθέμιτος ανταγωνισμός
12. Φορολογικές παραβάσεις και αποφυγή δαπανών με κοινωνικό χαρακτήρα από επιχειρήσεις
13. Τελωνειακές παραβάσεις
14. Εγκλήματα περί το νόμισμα και το συνάλλαγμα
15. Εγκλήματα στις χρηματιστηριακές και τραπεζικές συναλλαγές
16. Εγκλήματα κατά του περιβάλλοντος

(Τσουραμάνης, 1996:24-25)

2.3.2.4 ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΙΣΧΥΡΩΝ

Τα εγκλήματα «λευκού κολάρου» αφορούν παράνομες δραστηριότητες ατόμων υψηλότερων κοινωνικοοικονομικών τάξεων (Φαρσεδάκης, 2005), ενώ ιδιαίτερη άνθηση στο φαινόμενο αυτό, παρατηρήθηκε κατά τις δεκαετίες 1990 και 2000. Το έγκλημα κράτους-εταιρειών αποτελεί μάλλον μια φυσιολογική δραστηριότητα για την Ελλάδα, όπως εκ των υστέρων αποδεικνύεται, υποστηρίζει η Vidalí (2011). Οι απάτες, η διαφθορά και άλλα σοβαρά αδικήματα, σχετίζονται άμεσα με την ελληνική πραγματικότητα. Δυο πράγματα χαρακτηρίζουν τα εγκλήματα λευκού κολάρου:

1. Υπάρχει άμεση σύνδεση με το επάγγελμα του δράστη, καθώς η εγκληματική ενέργεια πραγματοποιείται κατά την διάρκεια της επαγγελματικής δραστηριότητας.
2. Ο δράστης είναι ένα ευπόληπτο άτομο της υψηλής κοινωνίας.

Αξίζει επιπλέον να αναφερθεί ο τρόπος με τον οποίο διαπράττεται ένα τέτοιου είδους έγκλημα. Ως επί το πλείστον, διαπράττεται το έγκλημα με επιδειξιομανία, εξεζητημένο τρόπο, ή χρησιμοποιώντας ο δράστης την δύναμη, την επιρροή ή τον καθωσπρεπισμό του, προκειμένου να μην γίνει αντιληπτός και να τιμωρηθεί.

2.4 ΕΠΙΔΗΜΙΟΛΟΓΙΚΑ - ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η διερεύνηση ενός εγκλήματος αποτελεί μια διαδικασία η οποία θα πρέπει να στηρίζεται και να ακολουθεί τρεις βασικές παραμέτρους. Αρχικά, χρήζει ιδιαίτερης σημασίας να δίνεται έμφαση στην έκταση του εγκληματικού φαινομένου, στις διαφοροποιήσεις του που λαμβάνουν χώρα με την πάροδο του χρόνου χώρο-χρονικά, καθώς και στον τρόπο με τον οποίο λαμβάνονται οι πληροφορίες (Τσίγκανου, 2009).

Σε μια προσπάθεια μελέτης του φαινομένου της εγκληματικότητας θα πρέπει να τονιστεί, πως τα στατιστικά στοιχεία αποτελούν ένα ισχυρό εργαλείο τεκμηρίωσης. Παρόλα αυτά όμως, είναι σημαντικό να αναφερθεί πως «το έγκλημα» τείνει πολλές φορές να αλλοιώνεται από νομοθετικούς προσδιορισμούς και κοινωνικές κατασκευές. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να καθίσταται συχνά δύσκολος ο προσδιορισμός του μεγέθους της κοινωνικής πραγματικότητας και τα στοιχεία που καταγράφονται και αναφέρονται να αναδεικνύουν την γνωστή και ορατή εγκληματικότητα (Τσίγκανου, 2009).

Στο σημείο αυτό, ιδιαίτερη σημασία για την κατανόηση και την ανάγνωση των στατιστικών δεδομένων έχει η αναφορά στις τέσσερις διαφορετικές παραμέτρους-προσεγγίσεις για το έγκλημα. Αρχικά, σύμφωνα με τον θετικισμό το έγκλημα ερευνάται και εκλαμβάνεται ως κοινωνικό πρόβλημα, με σκοπό την έγκαιρη διάγνωση, την κατανόηση και ως επί το πλείστον την αποτελεσματική αντιμετώπιση του. Πρόκειται, για απεικόνιση της πραγματικότητας βάση των στατιστικών στοιχείων (Ροϊνιώτη, 2009).

Σύμφωνα με την θεσμική προσέγγισή τα στατιστικά στοιχεία εκλαμβάνονται ως κοινωνικά προϊόντα, ως απόσταγμα του συστήματος που διέπει η ποινική δικαιοσύνη, δίνεται επομένως έμφαση σε επίπεδο μικροπολιτικής. Η προσέγγιση αυτή βασίζεται στην εμπειρία, στην αλληλεπίδραση των φορέων, στα στερεότυπα, τις προκαταλήψεις και τις ετικέτες τα οποία με την σειρά τους τείνουν να επηρεάζουν τις πρακτικές του συστήματος της ποινικής δικαιοσύνης (Ροϊνιώτη, 2009).

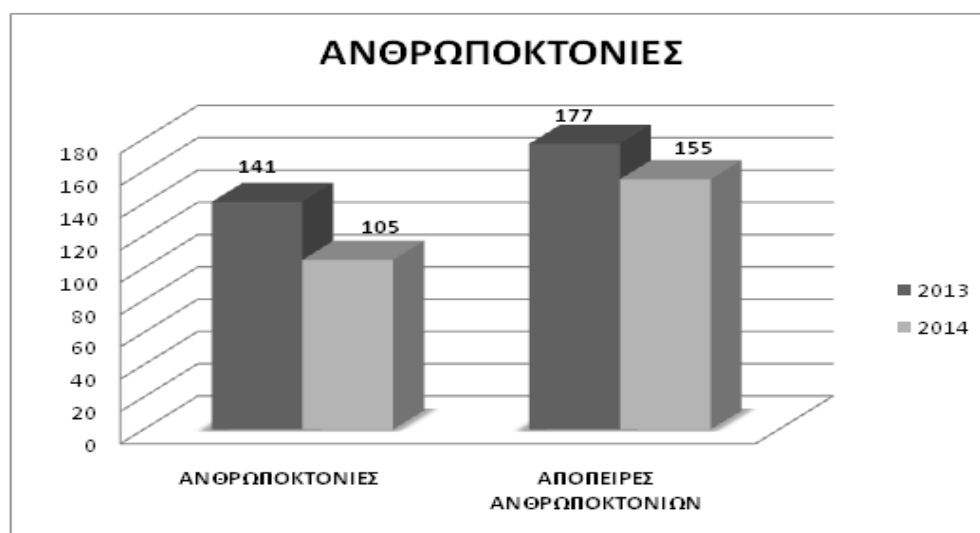
Μια ακόμη προσέγγιση είναι η ριζοσπαστική η οποία έχει υιοθετήσει ένα αρκετά μαρξιστικό χαρακτήρα. Πρόκειται για μια προσέγγιση που δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στις ιστορικές συνθήκες, υποστηρίζοντας πως η κοινωνική πραγματικότητα είναι προϊόν σύνθεσης και σύγκρουσης δυνάμεων, μια «διαμάχη» μεταξύ των κοινωνικών τάξεων. Με βάση την ριζοσπαστική προσέγγιση, θα μπορούσε κανείς να

χαρακτηρίσει την παραβατική συμπεριφορά ως εργαλείο των ασθενέστερων κοινωνικών τάξεων κατά της εξουσίας (Ροϊνιώτη, 2009).

Τέλος, η ρεαλιστική προσέγγιση αναγνωρίζει την υποκειμενικότητα των στατιστικών δεδομένων, παρόλα αυτά υποστηρίζει πως υπάρχουν οι κατάλληλες μέθοδοι που μπορούν να προσδώσουν στο έγκλημα την έγκυρη και αντικειμενική πραγματικότητα. Η συγκεκριμένη προσέγγιση μπορεί να χαρακτηριστεί και ως αναθεώρηση του θετικιστικού μοντέλου (Ροϊνιώτη, 2009).

Στην συνέχεια, σύμφωνα με την Ελληνική Αστυνομία παρατίθενται στατιστικά στοιχεία και δείκτες εγκληματικότητας του έτους 2014 σε σύγκριση με το έτος 2013 και του έτους 2005 συγκριτικά με το 2007. Πρόκειται για έναν απολογισμό της Ελληνικής Αστυνομίας και αφορά ένα μεγάλο φάσμα αδικημάτων (ανθρωποκτονίες, απάτες, κλοπές-διαρρήξεις, ληστείες, βιασμούς, παράνομη μετανάστευση, συλλήψεις). Σε γενικές γραμμές διαφαίνεται πως το έτος 2014 έχουν βελτιωθεί αισθητά όλοι οι δείκτες εγκληματικότητας και επικράτησαν πτωτικές τάσεις. Αντίθετα, το 2007 οι δείκτες εγκληματικότητας που επηρεάζουν το περιβάλλον της ασφάλειας της Ελλάδας παρουσιάζουν αύξηση σε σχέση με το 2005.

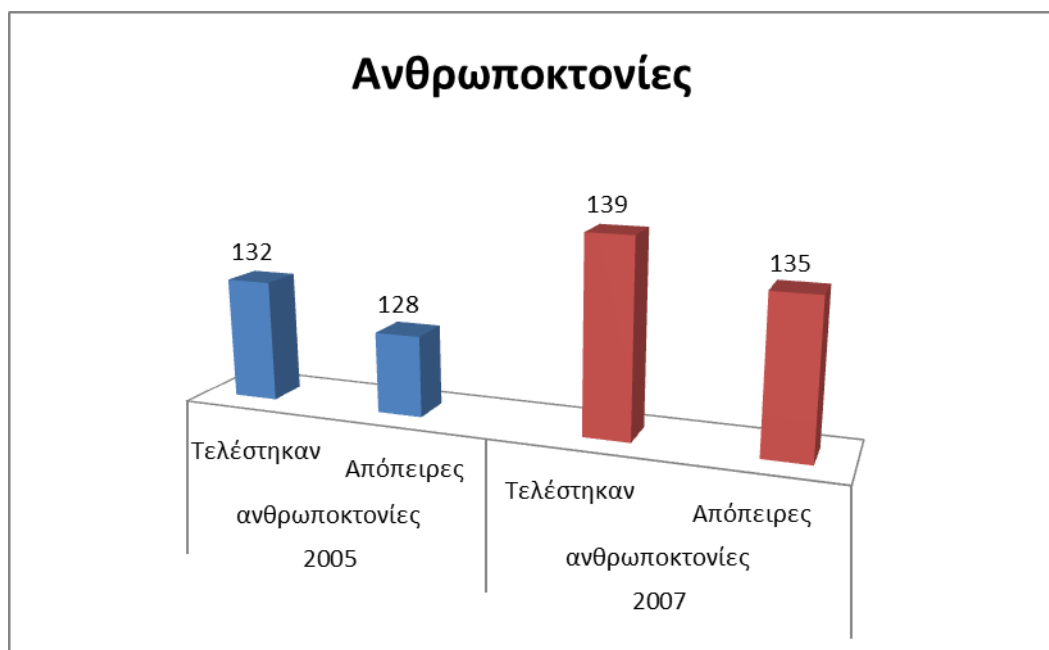
Σχήμα 2.1: Ανθρωποκτονίες για όλη την επικράτεια για το έτος 2013-2014

Πηγή: Ελληνική Αστυνομία, 2015

Το 2014 οι ανθρωποκτονίες μειώθηκαν κατά 25,5 % σε σχέση με το 2013. Επίσης, οι απόπειρες ανθρωποκτονίας που διαπράχθηκαν μειώθηκαν σε ποσοστό 12,4 %.

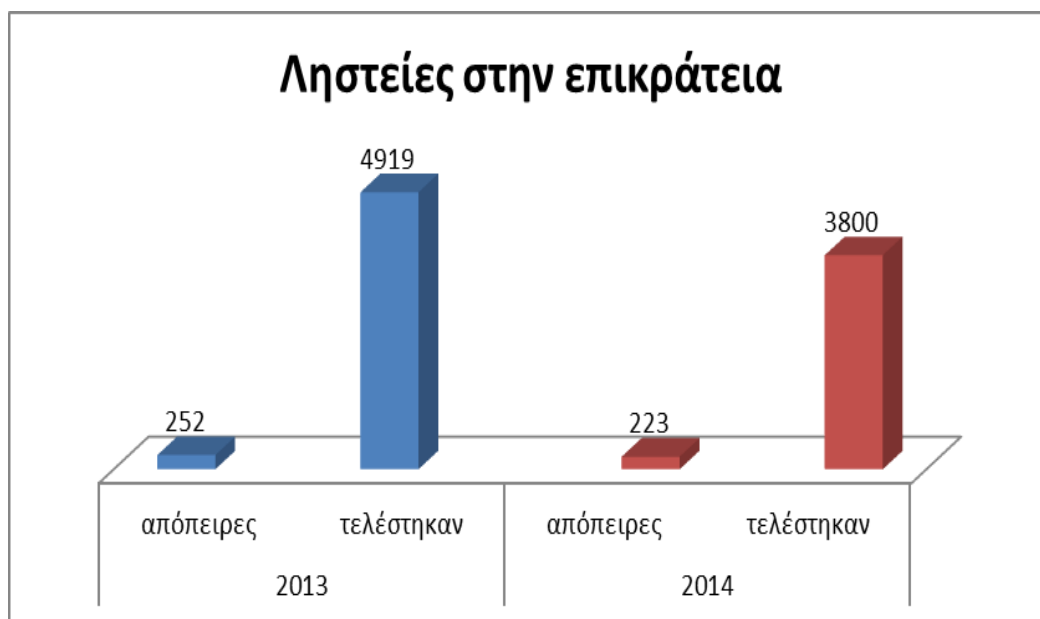
Σχήμα 2.2: Ανθρωποκτονίες σε όλη την επικράτεια για τα έτη 2005- 2007

Πηγή: Ελληνική Αστυνομία, 2015

Το 2007 οι ανθρωποκτονίες σε όλη την επικράτεια αυξήθηκαν κατά 5,3% συγκριτικά με το έτος 2005. Επιπροσθέτως, οι απόπειρες παρουσίασαν εξίσου αύξηση το 2007 κατά 5,47%.

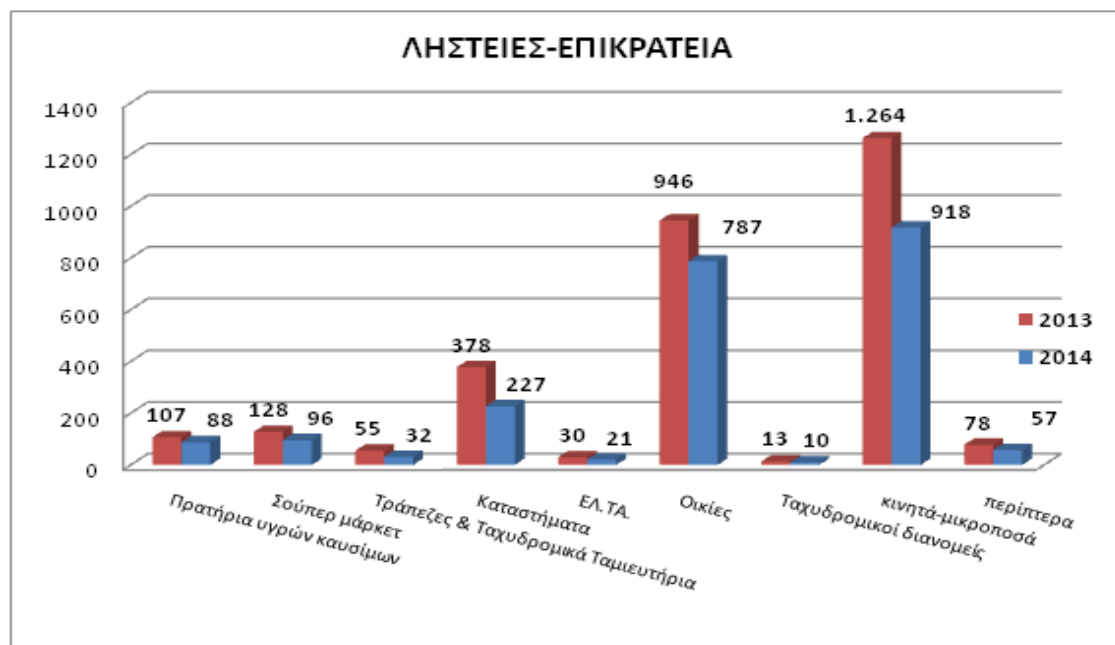
Σχήμα 2.3: Ληστείες σε όλη την επικράτεια για το έτος 2013-2014

Πηγή: Ελληνική Αστυνομία, 2015

Οι ληστείες σε όλη την επικράτεια μειώθηκαν κατά 22,75% το έτος 2014 σε σχέση με το 2013. Επίσης, μειώθηκαν και οι απόπειρες κατά 11,51%.

Σχήμα 2.4: Ληστείες και είδη ληστειών σε όλη την επικράτεια κατά το έτος 2013-2014

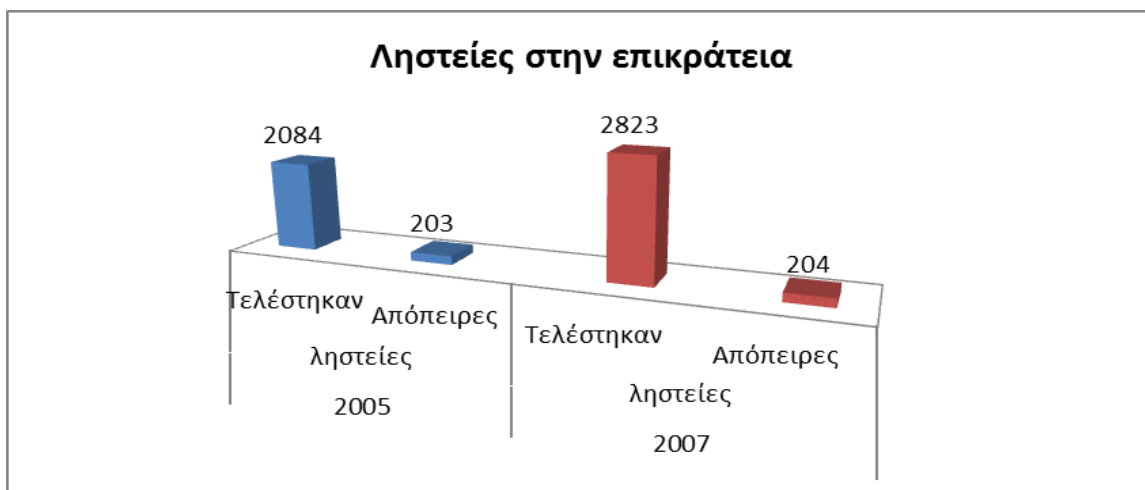

Πηγή: Ελληνική Αστυνομία, 2015

Στη συνέχεια των παραπάνω, παρουσιάζουμε πιο αναλυτικά τα είδη των ληστειών που διαπράχθηκαν κατά την διάρκεια του έτους 2014 και 2013, αναφορικά με όλη την επικράτεια. Σύμφωνα με το σχήμα 2.4 είναι αξιοσημείωτο, ότι το 2014 οι ληστείες σε πρατήρια υγρών καυσίμων, σε σουπερ μάρκετ, σε τράπεζες και ταχυδρομικά ταμειυτήρια, σε Ελληνικά Ταχυδρομεία, σε οικίες, σε ταχυδρομικές διανομές, κινητά- μικροποσά καθώς και σε περίπτερα, είναι λιγότερες συγκριτικά με το έτος 2013, χωρίς όμως να αναφέρονται οι παράγοντες οι οποίοι ώθησαν στην μείωση του δείκτη των αδικημάτων που προαναφέρθηκαν. Πιο συγκεκριμένα καταγράφηκαν: **346** λιγότερες ληστείες κινητών τηλεφώνων – μικροποσών, **159** λιγότερες ληστείες σε οικίες, **151** λιγότερες ληστείες εντός καταστημάτων, **54** λιγότερες ληστείες που αφορούν αρπαγές τσαντών, **51** λιγότερες ληστείες σε μίνι μάρκετ - καταστήματα ψλικών **32** λιγότερες ληστείες σε σουπερ μάρκετ, **23** λιγότερες ληστείες σε τράπεζες - ταχυδρομικά ταμειυτήρια, **21** λιγότερες ληστείες σε

περίπτερα, **19** λιγότερες ληστείες σε πρατήρια υγρών καυσίμων, **9** λιγότερες ληστείες σε ΕΛ.ΤΑ. **3** λιγότερες ληστείες σε ταχυδρομικούς διανομείς .

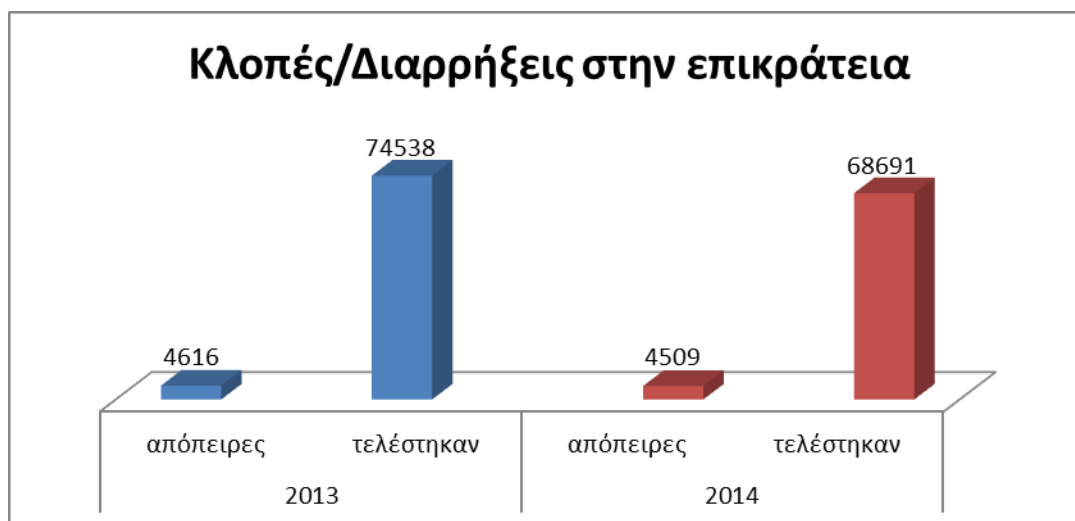
Σχήμα 2.5: Ληστείες σε όλη την επικράτεια για τα έτη 2005-2007

Πηγή: Ελληνική Αστυνομία, 2015

Το έτος 2007 οι ληστείες σε όλη την επικράτεια αυξήθηκαν κατά 35,46% συγκριτικά το 2005. Οι απόπειρες κυμάνθηκαν περίπου στα ίδια ποσοστά με μικρή αύξηση του 0,49% (204 από 203).

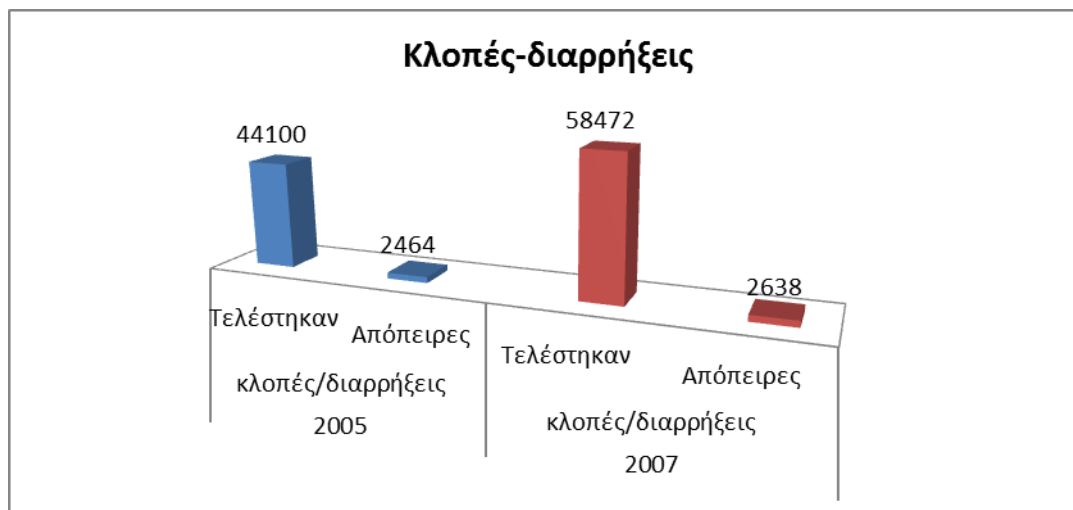
Σχήμα 2.6: Κλοπές διαρρήξεις στην επικράτεια το έτος 2013-2014

Πηγή: Ελληνική Αστυνομία, 2015

Το 2014 οι κλοπές – διαρρήξεις στην επικράτεια μειώθηκαν κατά 7,84% συγκριτικά με το 2013. Μείωση παρουσιάστηκε και στις απόπειρες κατά 2,32% συγκριτικά με το έτος 2013.

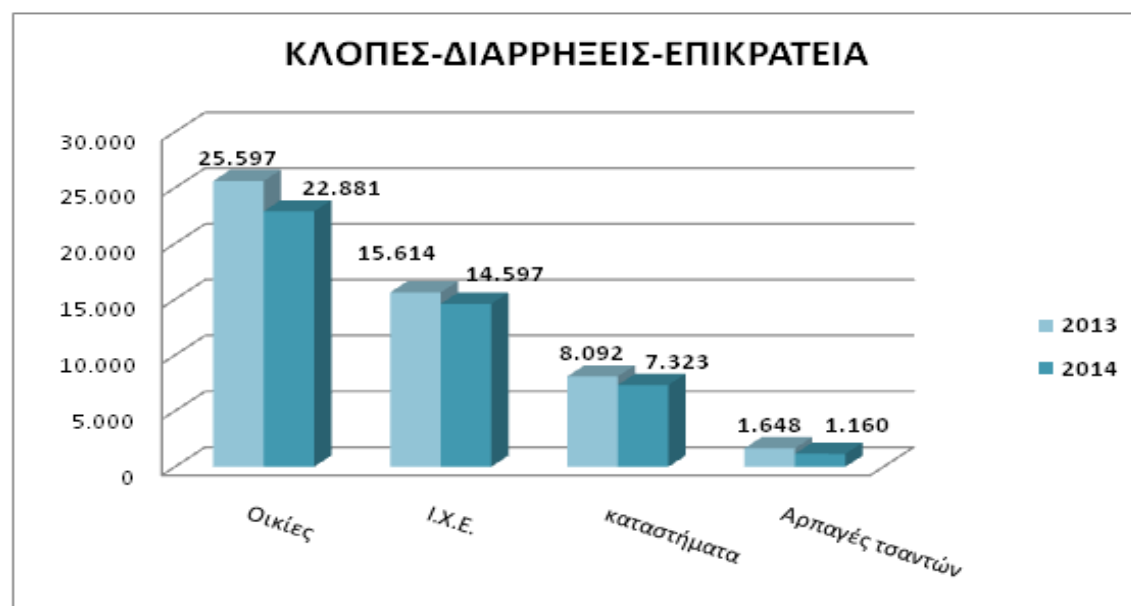
Σχήμα 2.7: Κλοπές-διαρρήξεις στην επικράτεια για το έτος 2005-2007

Πηγή: Ελληνική Αστυνομία, 2015

Το 2007 οι κλοπές-διαρρήξεις στην επικράτεια αυξήθηκαν κατά 32,59% συγκριτικά με το έτος 2005. Οι απόπειρες παρουσιάζουν εξίσου αύξηση το 2007 κατά 7,06%.

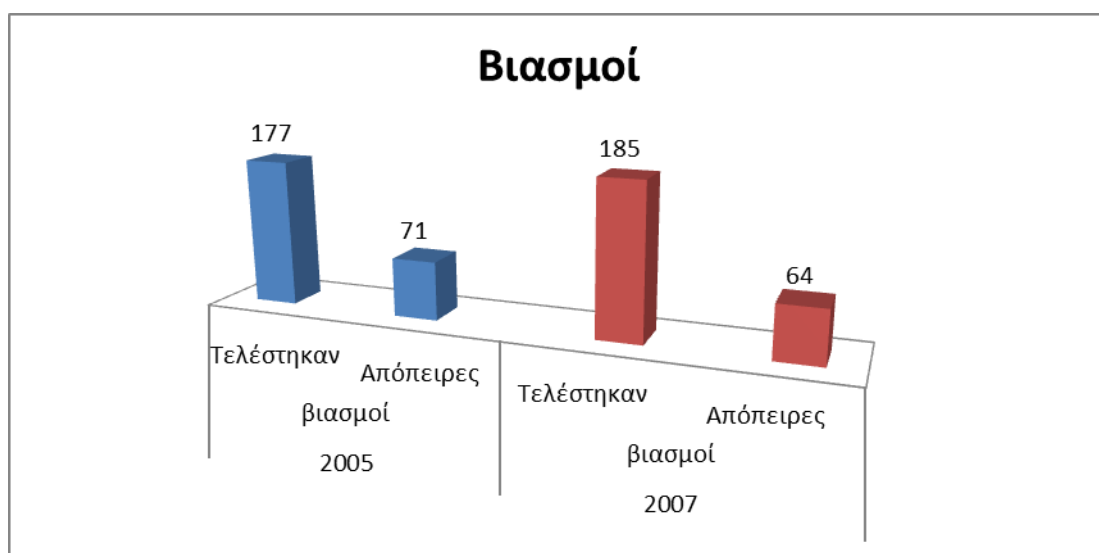
Σχήμα 2.8: Είδη κλοπών – διαρρήξεων στην επικράτεια για το έτος 2013-2014

Πηγή: Ελληνική Αστυνομία, 2015

Το έτος 2014 διαπράχθηκαν **2.716** λιγότερες κλοπές-διαρρήξεις από οικίες στην επικράτεια (22.881 το έτος 2014 έναντι 25.597 το έτος 2013.) **1.017** λιγότερες κλοπές – διαρρήξεις από ΙΧΕ αυτοκίνητα στην επικράτεια (14.597 το έτος 2014 έναντι 15.614 το 2013) **.769** λιγότερες κλοπές- διαρρήξεις σε καταστήματα σε όλη την επικράτεια (7.323 το έτος 2014 έναντι 8.092 το έτος 2013), καθώς και **488** λιγότερες αρπαγές τσαντών σε όλη την επικράτεια (1.160 το έτος 2014 έναντι 1.648 το 2013). Συμπεριλαμβανομένων των παραπάνω στατιστικών στοιχείων παρατηρείται πως ο δείκτης σε όλα τα είδη κλοπών και διαρρήξεων έχει μειωθεί σημαντικά.

Σχήμα 2.9: Υποθέσεις βιασμών για τα έτη 2005-2007

Πηγή: Ελληνική Αστυνομία, 2015

Οι υποθέσεις βιασμών το 2007 αυξήθηκαν κατά 4,52% σε σχέση με το έτος 2005. Αντίθετα, οι απόπειρες βιασμού μειώθηκαν το έτος 2007 κατά 9,86%. Επίσης, το 2014 καταγράφονται πτωτικές τάσεις υποθέσεων βιασμού κατά 10% συγκριτικά με το έτος 2013 (134 από 149).

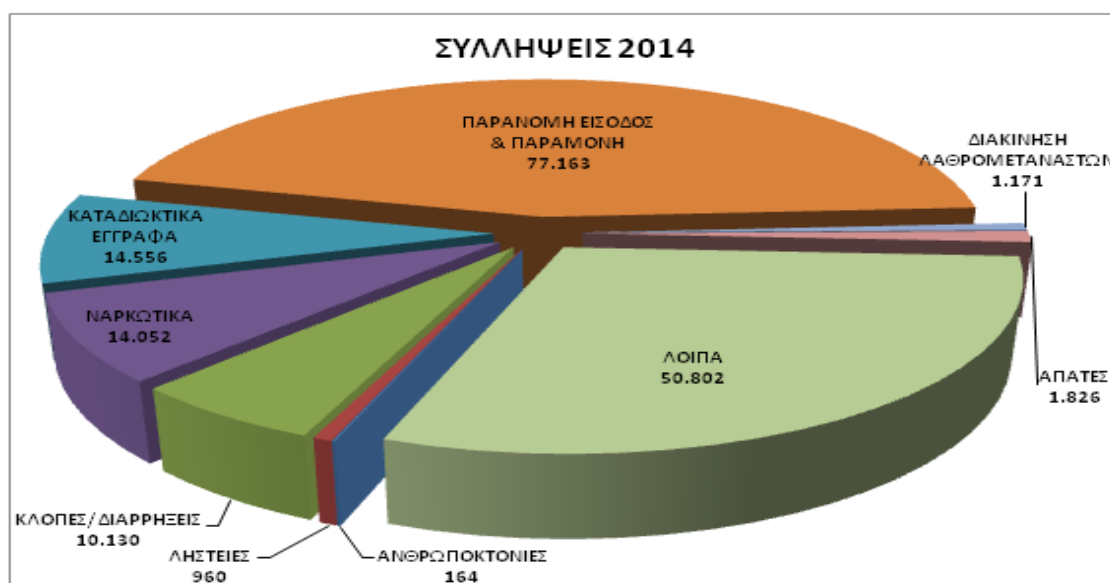
Σχήμα 2.10: Συλλήψεις για παράνομη είσοδο στην χώρα για τα έτη 2013-2014

Πηγή: Ελληνική Αστυνομία, 2015

Το 2014 συνελήφθησαν συνολικά για παράνομη είσοδο και παραμονή στη χώρα (**77.163**) αλλοδαποί, ενώ το 2013 είχαν συλληφθεί (**43.002**), ποσοστό αύξησης πάνω από 79,4%.

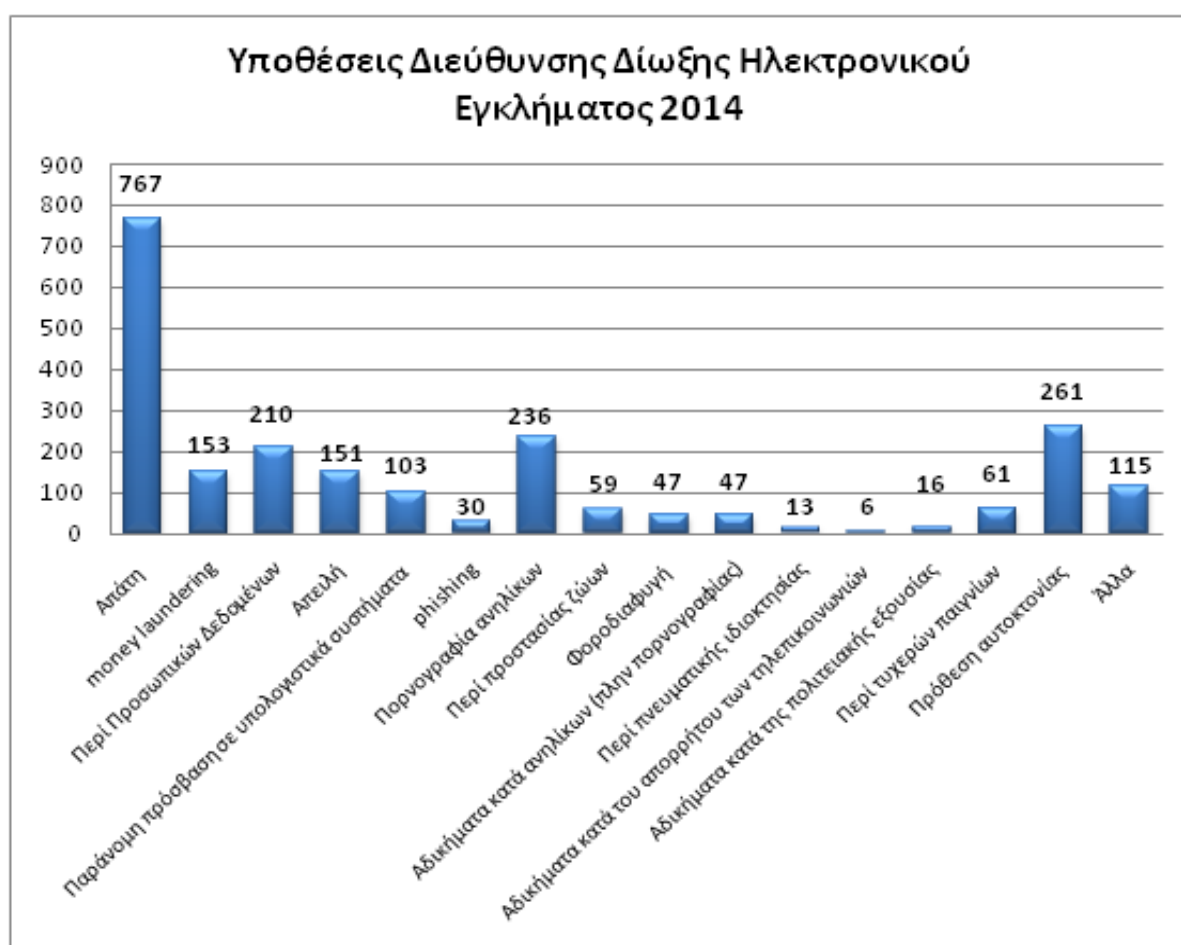
Σχήμα 2.11: Συλλήψεις και είδη παραβάσεων για το έτος 2014

Πηγή: Ελληνική Αστυνομία, 2015

Το **2014** συνελήφθησαν συνολικά **(170.824)** άτομα για διάφορες παραβάσεις πλημμεληματικού και κακούργηματικού χαρακτήρα. Πιο συγκεκριμένα συνελήφθησαν 104 άτομα για ανθρωποκτονίες, 960 άτομα για ληστείες, 10.130 για κλοπές- διαρρήξεις, 14.052 άτομα για ναρκωτικά, 14.556 για καταδιωκτικά έγγραφα, 77.163 για παράνομη είσοδο στη χώρα , 1.171 άτομα για διακίνηση μεταναστών και τέλος 1.826 άτομα για απάτες.

Σχήμα 2.12: Αριθμός υποθέσεων που χειρίστηκε η Διεύθυνση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος το έτος 2014

Πηγή: Ελληνική Αστυνομία, 2015

Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία της Ελληνικής Αστυνομίας (2015), οι υποθέσεις σχετιζόμενες με απάτες μέσω διαδικτύου ανήλθαν σε 767 κατά το έτος 2014, 153 ήταν υποθέσεις με money laundering (ξέπλυμα χρημάτων), 210 περί προσωπικών δεδομένων, 151 υποθέσεις που αφορούσαν απειλές μέσω του

διαδικτύου, 103 υποθέσεις παράνομης πρόσβασης σε υπολογιστικά συστήματα, 30 υποθέσεις phishing (εξαπάτηση μέσω διαδικτύου), 236 υποθέσεις πορνογραφίας ανηλίκων, 59 περί προστασίας ζώων, 47 υποθέσεις φοροδιαφυγής, αντίστοιχος αριθμός κυμάνθηκε και στα αδικήματα κατά των ανηλίκων (πλην της πορνογραφίας), 13 υποθέσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας, 6 υποθέσεις σχετιζόμενες με αδικήματα κατά του απορρήτου τηλεπικοινωνιών, 16 υποθέσεις για αδικήματα κατά της πολιτειακής εξουσίας, 61 περί τυχερών παιχνιδιών και τέλος, 261 υποθέσεις σχετιζόμενες με αυτοκτονικούς ιδεασμούς, ένας αριθμός αρκετά υψηλός συγκριτικά με τα υπόλοιπα αδικήματα.

Τα τελευταία πενήντα χρόνια ο αριθμός των κρατουμένων στην Ελλάδα παρουσιάζει συνεχώς πτωτικές τάσεις. Το γεγονός αυτό δεν οφείλεται στην μείωση της εγκληματικότητας στη χώρα μας, ούτε στην υιοθέτηση εναλλακτικών μεθόδων έκτισης των ποινών που διέπει το σωφρονιστικό σύστημα. Η ελάττωση αυτή της εγκληματικότητας προσδίδεται στη μείωση των ελληνικών φυλακών. Ο χαμηλός δείκτης εγκληματικότητας στην Ελλάδα συγκριτικά με άλλες χώρες είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με την δυνατότητα που παρέχεται από τον ποινικό κώδικα να μετατρέπεται η ποινή μικρής χρονικά διάρκειας σε χρηματική, λόγω του υπερπληθυσμού και των οικονομικών συμφερόντων. (Μαλαπέτσα, 2009)

2.5 ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Στο κεφάλαιο αυτό έγινε παρουσίαση των ψυχολογικών, βιολογικών και κοινωνιολογικών θεωριών που έχουν αναπτυχθεί για την ερμηνεία της παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς, παράλληλα αναφέρονται τα αίτια και οι παράγοντες που ωθούν στην υιοθέτηση τέτοιων συμπεριφορών σύμφωνα με τις εγκληματολογικές σχολές, Κλασική, Θετική, και Ψυχολογικός/ ψυχιατρικός θετικισμός. Αναλύθηκαν επίσης οι μορφές εγκληματικότητας, βίαιη εγκληματικότητα, ενδοοικογενειακή βία, βία στον αθλητισμό, οικονομική εγκληματικότητα και τρομοκρατία.

Συγχρόνως περιγράφηκαν και οι διακρίσεις της παραβατικότητας (αφανή, εμφανή), οι κατηγοριοποιήσεις των εγκλημάτων, οι ψυχολογικοί τύποι εγκληματιών και γίνεται λόγος για τις νεότερες μορφές εγκληματικότητας, οι οποίες σχετίζονται με την κακοποίηση και παραμέληση της τρίτης ηλικίας, την γυναικεία εγκληματικότητα, την

οικονομική παραβατικότητα και τα εγκλήματα των ισχυρών. Επιπλέον, παρατέθηκαν και ερμηνεύθηκαν τα στατιστικά στοιχεία σχετικά με τους δείκτες της εγκληματικότητας σε συγκεκριμένα αδικήματα και παρατηρήθηκε μείωση σε όλα τα είδη εγκληματικών ενεργειών. Ανεξαρτήτως όμως των αποτελεσμάτων, δεν θα πρέπει να παραβλεφθεί πως τα στοιχεία, τα οποία αναδείχθηκαν από την Ελληνική Αστυνομία, αντικατοπτρίζουν την συμμεταβολή διαφόρων παραγόντων μεταξύ πραγματικής και εμφανούς εγκληματικότητας, καθώς ο αριθμός των εγκλημάτων που μένει στην αφάνεια και δεν καταγράφεται είναι αρκετά υψηλός, γι' αυτό και ο αριθμός συνήθως χαρακτηρίζεται «σκοτεινός».

Έγινε αναφορά για τον επιτυχή ή μη προσδιορισμό του μεγέθους της κοινωνικής πραγματικότητας που αντικατοπτρίζουν οι στατιστικές, και αναλύθηκε η θεσμική, ρεαλιστική και ριζοσπαστική προσέγγιση για το έγκλημα και την κατανόηση των στατιστικών δεδομένων.

Τέλος, στο πλαίσιο παράθεσης στατιστικών δεδομένων, πέραν των λοιπών «διαχρονικών» εγκληματικών πράξεων, θεωρήθηκε σημαντική συγχρόνως και η παρουσίαση ποσοτικών στοιχείων αναφορικά με την διαδικτυακή εγκληματικότητα, η οποία στις μέρες μας μπορεί να χαρακτηριστεί ως μια νέα μορφή εγκληματικότητας. Απασχόλησε ιδιαίτερα την Διεύθυνση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος κατά το έτος 2014. Οι υποθέσεις των αδικημάτων που έλαβαν χώρα μέσω διαδικτύου, σε μεγαλύτερο ποσοστό σχετίζονταν με απάτες, προθέσεις αυτοκτονίας, υποκλοπή αρχείων και φωτογραφικού υλικού καθώς και παιδική πορνογραφία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ- ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ- ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο πλαίσιο του συγκεκριμένου κεφαλαίου, αρχικά γίνεται μια σύννομη ιστορική ανάδρομη για τον σκοπό και τον τρόπο λειτουργίας των φυλακών και ως επί το πλείστον για την εξελικτική τροπή που ακολούθησε κατά την διάρκεια των ετών. Παράλληλα περιγράφονται οι Σχολές Δικαίου και οι διαφοροποιήσεις που παρουσιάζουν σχετικά με όσα υποστηρίζει η κάθε σχολή και προσεγγίζονται συγκριτικά οι κανόνες δικαίου και η ηθική. Επιπλέον, μελετάται η οργάνωση του Σωφρονιστικού συστήματος στην Ελλάδα και ο Σωφρονιστικός Κώδικας. Ολοκληρώνοντας το κεφάλαιο, παρουσιάζονται ερευνητικά δεδομένα τα οποία αφορούν εναλλακτικούς τρόπους έκτισης των ποινών. Μπορεί κανείς να αναρωτηθεί, πως κάποια σημεία του Σωφρονιστικού Κώδικα και του Σωφρονιστικού Κανονισμού γενικότερα, όπως για παράδειγμα η αναφορά ότι το μόνο δικαίωμα που στερούνται τα άτομα που βρίσκονται υπό κράτηση είναι το δικαίωμα της ελευθερίας, αφήνουν περιθώρια προβληματισμού, διότι πολλές φορές το σύστημα της δικαιοσύνης στερείται της απαιτούμενης ορθολογικότητας και λειτουργεί με σκοπό να εξυπηρετήσει οικονομικά συμφέροντα, πολιτικές ή και μικροκομματικές επιδιώξεις.

3.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Η φυλακή κατόρθωσε τον 18^ο αιώνα να αποκτήσει μια ηθική υπόσταση, την οποία προσέδωσαν οι υποστηρικτές της, με σκοπό την αναμόρφωση και επανένταξη των ατόμων. Παρατηρείται όμως πως, σταδιακά και έως σήμερα, έχει λάβει τιμωρητέο χαρακτήρα. Κατά τον Φουκώ, η φυλακή διακατέχεται από μια δική της αυτονομία, ανεξάρτητα από την ποινική σκέψη και τους θεσμούς και αναφέρει παράλληλα την δύσκαμπτη σχέση μεταξύ του αδικήματος και της τιμωρίας την οποία μεταφράζει ως συνέπεια νέων μεθόδων χειραγώγησης των ανθρώπων από την άρχουσα τάξη. Από την αρχή της δημιουργίας του θεσμού της φυλακής και έως σήμερα χρήζει ιδιαίτερης

σημασίας να τονιστεί η ανθεκτικότητα που πλαισιώνει τον χώρο κατά την πάροδο του χρόνου (Δέγλερης & Κορυφίδου & Νικολόπουλος, 1988).

Κατά το 1820-1845 διαμορφώθηκαν κάποιες ιδέες που ανέδειξαν την αναποτελεσματικότητα του σωφρονιστικού χαρακτήρα των φυλακών, οι οποίες ακόμη και στη σημερινή εποχή δεν παρουσιάζουν σε μεγάλο βαθμό κάποια απόκλιση. Οι συλλογισμοί αυτοί αναφέρονται και στηρίζονται στο γεγονός ότι ο θεσμός της φυλακής δεν έχει επιφέρει μείωση της εγκληματικότητας, επίσης ο εγκλεισμός είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με τον αυξημένο αριθμό υποτροπής και οι συνθήκες που επικρατούν στο χώρο αλλά και ο τρόπος λειτουργίας των καταστημάτων κράτησης τείνουν να «κατασκευάζουν» εγκληματίες. Παράλληλα οι συνθήκες με τις οποίες έρχονται αντιμέτωποι οι απολυόμενοι, σχεδόν τους ωθούν να επιστρέψουν στην φυλακή. Τέλος, ένας ακόμη συλλογισμός ήταν πως η απομάκρυνση και απαγόρευση των καταδίκων από το οικογενειακό τους περιβάλλον αποτελεί έναν επιπρόσθετο παράγοντα που παράγει εγκληματίες (Δέγλερης κ.ά., 1988).

Διάφορες επιστημονικές έρευνες αναδεικνύουν πως ενώ θεωρητικά η φυλακή μεταρρυθμίζεται διαρκώς, παρουσιάζει συγχρόνως και έναν διαρκή αρνητικό απολογισμό. Ο απολογισμός αυτός αφορά την αναποτελεσματικότητα των καταστημάτων κράτησης όσον αφορά την βελτίωση των κρατουμένων. Η φυλακή ως πρότυπο έχει παραμείνει έξω από τη διάσταση του χρόνου, απομονωμένη από την κοινωνία και θεμελιωμένη με ιδεολογικά τείχη. Ενώ οι αξίες της κοινωνίας μεταβάλλονται, οι αξίες της φυλακής παραμένουν σταθερές στη διάρκεια του χρόνου, γεγονός που έχει ως αναπόφευκτο αποτέλεσμα να καθίσταται ταυτόχρονα και αναποτελεσματική η επανένταξη των κρατουμένων στην κοινωνία. Οι συνέπειες αυτών, είναι να στιγματίζεται το άτομο ηθικά, να αλλοιώνεται η κοινωνική του ταυτότητα, καθώς και η ηθική του ποιότητα (Δασκαλάκης, 1988).

Στην «Ηθική» του Αριστοτέλη, για την έννοια της δικαιοσύνης αναφέρεται ότι από την δίκη προέρχεται το επίθετο δίκαιος και στη συνέχεια προσδίδεται μια μεγαλύτερη έννοια, αυτή της δικαιοσύνης που αποτελεί την κατάκτηση εκείνου που είναι δίκαιος. Μέσα σε μια κοινωνία ένας άνθρωπος, ο οποίος επιθυμεί να χαρακτηρίζεται δίκαιος, οφείλει να αποφεύγει την ύβρη και τη βία, ενώ αντίθετα ο άδικος μοιάζει με τους υβριστές, τους άγριους, με εκείνους που μεταχειρίζονται άσχημα τους ξένους και με τους ασεβείς. Η δικαιοσύνη συντελεί την ισότητα των ανθρώπων απέναντι στο νόμο και θεμελιώνει την ελευθερία όχι στο φόβο (Καντεγκόντα, 1998).

Σήμερα, διερευνώντας κανείς το σύστημα της ποινικής δικαιοσύνης διαπιστώνει πως, ενώ θα έπρεπε να προάγει την κοινωνική δικαιοσύνη και την ίση μεταχείριση των πολιτών, αντιθέτως τείνει να οδηγεί στην αύξηση των κοινωνικών ανισοτήτων και διακρίσεων, κυρίως εις βάρος των μη προνομιούχων τάξεων. Γεγονός που οφείλεται στην φαινομενικότητα της νομιμοποίησης, καθώς και στην πολιτισμική αδράνεια. Μάλιστα, αποδίδεται μια επικυρωμένη και αντικειμενική αιτιολόγηση σε αυτές τις ανισότητες, μέσα από τα δημοκρατικά ιδεώδη (Παναγιωτόπουλος, 1991).

Γενικότερα, πρέπει να σημειωθεί πως επικρατεί κρίση όσον αφορά τον θεσμό της φυλακής, καθώς και προβληματισμός – αντιδράσεις για τον αν θα πρέπει να επέλθει κατάργηση του θεσμού ή να προβεί σε μεταρρυθμίσεις. Το πρώτο κινείται σε ένα πλαίσιο μη πραγματοποιήσιμο, πέραν του ρεαλισμού. Το δεύτερο ενδέχεται να αποτελέσει μια προσπάθεια, η οποία θα ακολουθήσει το φαύλο κύκλο των μεταρρυθμίσεων (Δασκαλάκης, 1988).

Ο Πλάτωνας, βρισκόμενος αντιμέτωπος με τη διαπίστωση πως το αληθινό, το τέλει και το άριστο δεν υπάρχει στο κόσμο της γένεσης, οδηγήθηκε στην αναζήτηση του με τον νου, ο οποίος είναι ο μοναδικός τρόπος για να προσεγγίσει κανείς το χώρο και να δημιουργήσει ένα άρρηκτο πολιτικό σύστημα. Κατά αυτή την προσέγγιση, όρισε την «πλησιέστερη» Πόλη - ιδέα, η οποία θα περιβάλλεται από ενάρετους θεσμούς, θα αποτελεί μια πληθυσμιακή σύνθεση, όπου θα κυριαρχούν και θα καθοδηγούν οι δίκαιοι σε δομή και δράση πολίτες. Η οποία πόλη απαιτεί έναν άνθρωπο ομφάλιο λώρο με κατάλληλη παιδεία που θα προσεγγίζει το ον και θα μεταφέρει στον κόσμο «το αγαθό όπως έχει» (Βλαζάκης, 1997).

3.3 ΣΧΟΛΕΣ ΔΙΚΑΙΟΥ

Οφείλει κανείς πριν αναφερθεί και αναλύσει την έννοια του σωφρονιστικού συστήματος να σημειώσει τις τρεις σχολές, οι οποίες παρουσιάζουν διαφορετικές θέσεις σχετικά με τη γένεση του δικαίου. Αρχικά, η μία από αυτές είναι η σχολή του φυσικού δικαίου με κύριους εκπροσώπους τον H. Grotius και τον S. Pufendorf, η οποία υποστηρίζει ότι υπάρχουν κάποιοι νόμοι αιώνιοι και άγραφοι που δεν χάνουν την ισχύ τους κατά την πάροδο του χρόνου. Η συγκεκριμένη σχολή θεωρεί πως το δίκαιο γεννιέται φυσικά και απλώς επικυρώνεται από τον εκάστοτε νομοθέτη.

Αντιθέτως, μια ακόμη σχολή είναι αυτή του θετικού δικαίου με κύριο θεμελιωτή τον Bentham, ο οποίος υποστηρίζει πως οι κανόνες δικαίου διαμορφώνονται από τη νόμιμη νομοθετική εξουσία, και πως Δίκαιο είναι αυτό ακριβώς που ορίστηκε από τον νομοθέτη. Η σχολή αυτή ασκεί και ένα είδος κριτικής προς τη σχολή φυσικού δικαίου, υποστηρίζοντας πως το περιεχόμενο των αρχών που πρεσβεύουν καθιστούν το δίκαιο ασταθές και ολισθηρό. Τέλος, υπάρχει και η σχολή του κοινωνικού θετικισμού με επικεφαλής τον H. Mannheim, η οποία πρεσβεύει την άποψη πως το Δίκαιο γεννιέται φυσικά από την ίδια την κοινωνία και μεταβάλλεται μαζί της, καθώς και πως δεν υπάρχει άγραφος νόμος με μόνιμη ισχύ (Γιωτοπούλου & Μαραγκοπούλου, 1984).

3.4 ΚΑΝΟΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟΥ ΚΑΙ ΗΘΙΚΗΣ

Ιδιαίτερης σημασίας χρήζουν και οι διακρίσεις που υπάρχουν μεταξύ των κανόνων δικαίου, ανάλογα κάθε φορά με τα κριτήρια που λαμβάνει ως βάση η επιστήμη, οι κανόνες διακρίνονται σε:

- I. **Επιτακτικούς:** οι κανόνες αυτοί επιβάλλουν κάποια επιτακτική συμπεριφορά που επιβάλλουν την εκπλήρωση της παροχής σύμφωνα με την καλή πίστη.
- II. **Απαγορευτικούς:** οι οποίοι επιβάλλουν κάποια παράλειψη ή αποχή από ορισμένη συμπεριφορά (π.χ. απαγορεύει την καταχρηστική άσκηση του δικαιώματος).
- III. **Επιτρεπτικούς:** οι κανόνες οι οποίοι αναγνωρίζουν από το πρόσωπο κάποια εξουσία .
- IV. **Κανόνες αναγκαστικού Δικαίου ή κανόνες Δημόσιας τάξης:** οι οποίοι δεν μπορούν να αποκλεισθούν και να μην εφαρμοστούν από την ιδιωτική βούληση.
- V. **Κανόνες ενδοτικού Δικαίου:** η εφαρμογή τους μπορεί να αποκλεισθεί από την ιδιωτική βούληση.
- VI. **Κανόνες αυστηρού Δικαίου:** δεν επιτρέπουν στον δικαστή να λαμβάνει υπόψη του τις ιδιομορφίες ορισμένων περιπτώσεων.
- VII. **Επιεικούς Δικαίου:** όπου ο δικαστής μπορεί να λάβει μέτρα για τις ιδιομορφίες μιας περίπτωσης.
- VIII. **Ερμηνευτικούς:** να αποκαλύπτει ή να ερμηνεύει έναν άλλο κανόνα δικαίου ή της ιδιωτικής βούλησης.

(Δημαρά, 2008)

Στο σημείο αυτό θα ήταν ενδιαφέρουσα μια μικρή αναφορά στις διαφορές μεταξύ δικαίου και ηθικής. Το δίκαιο επιβάλλει μια αναγκαστική συμπεριφορά προς τις επιταγές του, υποχρεώνει δηλαδή την κοινωνία στην υιοθέτηση μιας συγκεκριμένης εξωτερικής συμπεριφοράς. Αντίθετα, η ηθική θεμελιώνεται στο χώρο της ελευθερίας, οι κανόνες της διαμορφώνονται από τον ίδιο τον άνθρωπο, την πνευματικότητά του και την προσωπική - ελεύθερη βούληση που τον διακατέχει (Δημαρά, 2008). Η ηθική αναφέρεται στην συμπεριφορά του ατόμου σε σχέση με τους συνανθρώπους του, αλλά και τον ίδιο τον εαυτό του, προχωρά επομένως στο εσωτερικό υπόστρωμα των ανθρώπων. Από την άλλη πλευρά, οι κανόνες δικαίου πρέπει να περιβάλλονται από

σεβασμό και γενική αναγνώριση, επιβάλλονται σε όλους τους πολίτες και κανείς δεν μπορεί να τους παραβεί χωρίς τον φόβο της τιμωρίας (Καντεγκόντα, 1998).

3.5 Η ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η οργάνωση και λειτουργία του σωφρονιστικού συστήματος στην Ελλάδα, βασίζονται στις αρχές που καθορίζονται από το Σύνταγμα, στις διεθνείς συμβάσεις, στους νόμους και στα προεδρικά διατάγματα και στις κανονιστικές πράξεις. Αξίζει να τονιστεί, πως όλοι οι παραπάνω παράγοντες που συμβάλλουν στην διαμόρφωση του σωφρονιστικού συστήματος, θεσμοθετούνται από τον θεμελιώδη ισχύοντα Σωφρονιστικό Κώδικα (Ελληνικό Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, 2014).

Είναι σημαντικό να διευκρινιστεί πως οι αρχές που αναφέρθηκαν, αφορούν τους κανόνες εκτέλεσης ποινών και μέτρων ασφαλείας κατά της ελευθερίας, καθώς και τον τρόπο μεταχείρισης των κρατουμένων στα καταστήματα κράτησης. Οι αρχές αυτές επιβάλλονται από τα αρμόδια Δικαστήρια (Ελληνικό Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, 2014).

Οι αρχές, δεν μπορούν και δεν πρέπει να παραβιάζονται. Αρχικά, μία από τις αρχές, είναι η νόμιμη μεταχείριση των κρατουμένων, αλλά και η αρχή της ισότητας, η οποία αφορά την ίση μεταχείριση αυτών. Τέλος, πολύ σημαντικός αλλά και αδιαπραγμάτευτος, είναι ο σεβασμός στα δικαιώματα των κρατουμένων, τα οποία και είναι θεσμοθετημένα από τους νόμους (Ελληνικό Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, 2014).

Σύμφωνα με το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (2014), για την οργάνωση αλλά και την εύρυθμη λειτουργία του Σωφρονιστικού συστήματος, υπεύθυνη είναι η Γενική Διεύθυνση Σωφρονιστικής Πολιτικής του Υπουργείου, καθώς και επιπλέον υπαγόμενες Διευθύνσεις. Αυτές είναι, η Διεύθυνση Πρόληψης Εγκληματικότητας και Σωφρονιστικής Αγωγής Ανηλίκων, η Διεύθυνση Σωφρονιστικής Αγωγής Ενηλίκων, η Διεύθυνση Λειτουργίας Ειδικών Θεραπευτικών Καταστημάτων, Επιθεώρησης Σωφρονιστικών Καταστημάτων και Ειδικών Καταστημάτων Κράτησης Νέων και τέλος η Διεύθυνση Εξωτερικής Φρούρησης Φυλακών και λοιπών Καταστημάτων.

3.6 Ο ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ

Στην Ελλάδα, κατά την μεταπολεμική περίοδο, έπειτα από αρκετές προσπάθειες, ψηφίστηκε ο «Σωφρονιστικός Κώδιξ εκτελέσεως ποινών και ασφαλιστικών μέτρων», το 1967. Η κυβέρνηση όμως, δεν τον τήρησε, αλλά προσπάθησε να τον αναθεωρήσει σημαντικά (Κουράκης, 2009).

Έκτοτε, έγιναν προσπάθειες αντικατάστασης του κώδικα. Το 1989, εκπονήθηκε και κυρώθηκε από την λεγόμενη Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή, ο «Κώδικας Βασικών Κανόνων για την Μεταχείριση των Κρατουμένων», ο οποίος ίσχυσε για δέκα χρόνια περίπου. Την θέση αυτού πήρε ο Σωφρονιστικός Κώδικας το 1999, που κυρώθηκε με τον νόμο 2776/1999 (Κουράκης, 2009).

Στον ισχύοντα Σωφρονιστικό Κώδικα, σύμφωνα με το Υπουργείο Δικαιοσύνης, παρατίθενται οι γενικές αρχές και τα όργανα της άσκησης της σωφρονιστικής πολιτικής, τα οποία είναι το Κεντρικό Επιστημονικό Συμβούλιο Φυλακών, η Κεντρική Επιτροπή Μεταγωγών και τα Συμβούλια της Φυλακής. Επίσης καθορίζονται, οι κατηγορίες των κρατουμένων και των καταστημάτων κράτησης, ο τρόπος μεταγωγής σε αυτά, καθώς και ο τρόπος διαβίωσης των κρατουμένων. Επιπλέον, στον κώδικα αναφέρονται, η εφαρμογή προγραμμάτων, η διάθεση του ελεύθερου χρόνου των κρατουμένων, η εργασιακή τους κατάσταση, ο ευεργετικός υπολογισμός ημερών ποινής λόγω εργασίας και η επικοινωνία τους με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον τους. Τέλος, περιγράφονται οι εναλλακτικές μορφές έκτισης των ποινών, τα μέτρα για την εύρυθμη λειτουργία των καταστημάτων, ο τρόπος λήξης των ποινών και η μετασωφρονιστική μέριμνα.

Αναλυτικότερα, όσον αφορά τις αρχές, οι κρατούμενοι θεωρούνται τα άτομα που εκτίουν ποινές κατά της ελευθερίας αλλά και οι υπόδικοι (άρθρο 1). Φυσικά θα πρέπει να υπάρχει σεβασμός στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια αλλά και να ενισχύεται ο αυτοσεβασμός και το αίσθημα κοινωνικής ευθύνης (άρθρο 2). Επίσης, απαγορεύεται κάθε είδους δυσμενής διακριτική μεταχείριση, καθώς οι κρατούμενοι θα πρέπει να αντιμετωπίζονται ισότιμα, εκτός από περιπτώσεις που η νομική ή η πραγματική τους κατάσταση το δικαιολογεί, για παράδειγμα η ύπαρξη κάποιας αναπηρίας (άρθρο 3).

Είναι σημαντικό να τονιστεί, πως οι κρατούμενοι δεν στερούνται κανένα άλλο δικαίωμα, ούτε του εκλέγειν, εκτός από το δικαίωμα της προσωπικής ελευθερίας (άρθρο 4 και 5). Για αυτό το λόγο, σε κάθε περίπτωση παράνομης ενέργειας, ο κρατούμενος μπορεί να το αναφέρει στο Συμβούλιο Φυλακής ή ακόμα και στο

Δικαστήριο Εκτέλεσης Ποινών και μετά από διαδικασίες να ικανοποιηθεί το αίτημά του και να ανακαλεστεί η παράνομη ενέργεια (άρθρο 6).

Όσον αφορά τους κρατούμενους αλλά και τα καταστήματα κράτησης, σύμφωνα με το Σωφρονιστικό Κώδικα, χωρίζονται σε κατηγορίες. Αρχικά, υπάρχουν τα γενικά καταστήματα κράτησης, τα οποία χωρίζονται σε τύπου Α και Β. Οι υπόδικοι, οι κρατούμενοι για χρέη και οι κρατούμενοι που εκτίουν ποινή φυλάκισης, διαμένουν σε καταστήματα τύπου Α, ενώ όσοι εκτίουν ποινή κάθειρξης, διαμένουν σε καταστήματα τύπου Β. Οι γυναίκες κρατούνται σε ξεχωριστά καταστήματα κράτησης.

Στην συνέχεια, υπάρχουν τα ειδικά καταστήματα, τα οποία είναι οι Αγροτικές φυλακές, η Κεντρική Αποθήκη Υλικού Φυλακών, τα Καταστήματα Νέων, όπου κρατούνται νεαροί από το 13^ο έτος έως το 21^ο και τα Κέντρα Ημιελεύθερης Διαβίωσης. Τέλος, υπάρχουν τα Θεραπευτικά καταστήματα που διακρίνονται σε Γενικά Νοσοκομεία και Θεραπευτήρια για ασθενείς με ψυχικές ασθένειες και σε καταστήματα για τοξικομανείς. Γενικά, οι κρατούμενοι μιας κατηγορίας, δεν επιτρέπεται να επικοινωνούν με κρατούμενους κάποιας άλλης (άρθρο 11-19).

Στο Σωφρονιστικό Κώδικα, θεσμοθετούνται επίσης, και οι κτιριακές εγκαταστάσεις των καταστημάτων κράτησης. Αυτές, πρέπει να βρίσκονται σε αστικές περιοχές ή σε απόσταση από αυτές. Τα κτίρια θα πρέπει να ανταποκρίνονται στους κανόνες υγιεινής, να εξασφαλίζουν τις κατάλληλες συνθήκες ομαλής διαβίωσης και να πληρούν τις προϋποθέσεις για την εύρυθμη λειτουργία των καταστημάτων.

Συγκεκριμένα, στα καταστήματα πρέπει να υπάρχει ηλιακό φως, αέρας, θέρμανση κ.τ.λ. και το κάθε κατάστημα κράτησης δεν πρέπει να ξεπερνά τους τριακόσιους κρατούμενους. Τα καταστήματα περιλαμβάνουν πτέρυγες, με κελιά ή θαλάμους, οι οποίες δεν επικοινωνούν μεταξύ τους. Τα ατομικά κελιά, έχουν χωρητικότητα 35 κυβικών μέτρων και η τοποθέτηση δεύτερου κρατούμενου γίνεται μόνο αν το κελί είναι 40 κυβικά μέτρα. Οι θάλαμοι έχουν εμβαδόν, τουλάχιστον 6 τετραγωνικά μέτρα (άρθρο 20).

Όσον αφορά τα προγράμματα που πραγματοποιούνται στον χώρο των φυλακών, υποστηρίζεται σύμφωνα με το άρθρο 20 του ν.58819/7.4.2003, πως σε κάθε κατάστημα οργανώνονται Προγράμματα Εκπαίδευσης και Επαγγελματικής Κατάρτισης με ολιγομελή τμήματα, τα οποία επιβλέπονται από την Κοινωνική Υπηρεσία, τον Κοινωνιολόγο και τον Σύμβουλο Εκπαίδευσης. Τα παραπάνω

προγράμματα πραγματοποιούνται μόνο σε κατάλληλα διαμορφωμένους χώρους, ενώ πάντα υπάρχει επίβλεψη από σωφρονιστικούς υπαλλήλους.

Η δημιουργία προγραμμάτων, εξαρτάται από το Συμβούλιο Φυλακής, το οποίο διερευνά τις ανάγκες των κρατουμένων κι ύστερα ακολουθεί η έγκριση του εκάστοτε προγράμματος. Τα προγράμματα που μπορούν να λειτουργήσουν σε σωφρονιστικό κατάστημα, ανάλογα τις ανάγκες των κρατουμένων, είναι τα εξής: α) Προγράμματα για Αναλφάβητους, β) Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας, γ) Προγράμματα Επαγγελματικής Κατάρτισης, και δ) Προγράμματα Ξένων Γλωσσών.

Σύμφωνα με την Ρηγούτσου (2005), αλλά και όπως προκύπτει από τον Σωφρονιστικό Κώδικα, η εκπαίδευση στους ενήλικες είναι προαιρετική, ενώ στους αγράμματους ανήλικους υποχρεωτική. Όπως αναφέρεται στο άρθρο 35, η εκπαίδευση των κρατουμένων έχει ως σκοπό την απόκτηση ή την ολοκλήρωση εκπαίδευσης όλων των βαθμίδων, καθώς και την επαγγελματική κατάρτιση. Σε περίπτωση που ο κρατούμενος επιθυμεί να αποκτήσει πτυχίο ΑΕΙ ή ΑΤΕΙ, μπορεί, αφού όμως πρώτα δώσει Πανελλήνιες Εξετάσεις για την εισαγωγή του στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

Ακολούθως, αξίζει να αναφέρουμε πως κάθε κρατούμενος έχει δικαίωμα στην σωματική άσκηση ή άθληση, προκειμένου να διατηρηθεί η φυσική αλλά και η ψυχική του κατάσταση, όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά και στον Σωφρονιστικό Κώδικα (άρθρο 36). Γι' αυτό το λόγο, καθημερινά οι κρατούμενοι έχουν μία ώρα στην διάθεσή τους για να αθληθούν, να περπατήσουν ή να ασχοληθούν με άλλες ατομικές ασκήσεις. Επιπροσθέτως, σύμφωνα με τα άρθρα 37 του ν.2776/1999, αλλά και 18 του ν.58819/7.4.2003, υποστηρίζεται πως κάθε κρατούμενος έχει δικαίωμα στην ενημέρωση μέσω εφημερίδων, περιοδικών, ραδιοφωνικών αλλά και τηλεοπτικών συσκευών (δικές τους ή του σωφρονιστικού καταστήματος).

Τέλος, σχετικά με την ψυχαγωγία των κρατουμένων, όπως αναφέρεται στο άρθρο 38 του ν.58819/7.4.2003, οφείλουμε να αναφέρουμε πως πραγματοποιείται σε ειδικά διαμορφωμένο είτε εσωτερικό, είτε εξωτερικό χώρο. Οι κρατούμενοι έχουν την δυνατότητα να λάβουν μέρος σε ατομικές ή ομαδικές δραστηριότητες, στην οργάνωση θιάσου, σε καλλιτεχνικές δραστηριότητες, σε χορωδίες, εκθέσεις ζωγραφικής και χειροτεχνιών, κινηματογραφικών και άλλων προβολών. Μάλιστα, όπου αυτό κρίνεται δυνατό, λειτουργεί κινηματογράφος εντός του σωφρονιστικού καταστήματος.

Σύμφωνα με το άρθρο 40 του Σωφρονιστικού Κώδικα, οι κρατούμενοι μπορούν να εργαστούν αν το επιθυμούν μέσα στο κατάστημα κράτησης. Συγκεκριμένα, μπορούν

να απασχοληθούν με βοηθητικές εργασίες όπως η καθαριότητα, το μαγείρεμα, η μεταφορά τροφίμων και άλλα. Επιπλέον, οι κρατούμενοι μπορούν να εργαστούν και έξω από το κατάστημα, έχοντας τη σύμφωνη γνώμη του Συμβουλίου Εργασίας Κρατούμενων και άδεια ημιελεύθερης διαβίωσης (άρθρο 42). Οι κρατούμενοι αμείβονται για την εργασία τους, ένα μέρος της αμοιβής τους κρατείται από το Δημόσιο (άρθρο 43) και οι ίδιοι ανήκουν στην ασφάλιση του Ι.Κ.Α. (άρθρο 47). Αξίζει να αναφερθεί, πως οι κρατούμενοι που παρέχουν εργασία ή απασχολούνται σε προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης ή κατάρτισης, είναι πιθανόν να τύχουν ευεργετικού υπολογισμού ημερών ποινής (άρθρο 46).

Επόμενο κεφάλαιο του Σωφρονιστικού Κώδικα, αναφέρεται στην επικοινωνία του κρατούμενου με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον, που μπορεί να τον βοηθήσει στην ομαλή διαβίωσή του στο κατάστημα κράτησης αλλά και στην προσαρμογή του, μετά την απόλυση. Η επικοινωνία μπορεί να γίνει με την υποδοχή επισκεπτών, την ανταλλαγή επιστολών, την τηλεφωνική επικοινωνία, τις άδειες εξόδου αλλά και με τους θεσμούς ημιελεύθερης διαβίωσης (άρθρο 51).

Στην συνέχεια, στον Σωφρονιστικό Κώδικα, γίνεται αναφορά στις εναλλακτικές μορφές έκτισης ποινών. Πιο συγκεκριμένα, αναφέρονται η Ημιελεύθερη Διαβίωση, η Τμηματική Έκτιση Ποινής, καθώς και η Παροχή Κοινωφελούς Εργασίας. Αρχικά, στην περίπτωση της Ημιελεύθερης Διαβίωσης, σκοπός είναι η επαγγελματική ή άλλη απασχόληση του κρατούμενου έξω από το κατάστημα χωρίς συνεχή επιτήρηση. Με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται σταδιακά η επάνοδος του κρατούμενου σε καθεστώς πλήρους ελευθερίας (Άρθρο 59).

Άδεια για την ημιελεύθερη διαβίωση, χορηγείται σε αυτούς που επιθυμούν να συνεχίσουν την προηγούμενη εργασία τους ή σε αυτούς που έχουν βρει εργασία σε δημόσιο ή ιδιωτικό φορέα. Απαραίτητες προϋποθέσεις για την χορήγηση της παραπάνω άδειας είναι οι εξής: α) σε περίπτωση φυλάκισης να έχει εκτίσει ο κρατούμενος το 1/5 της ποινής, σε περίπτωση πρόσκαιρης κάθειρξης να έχει εκτίσει ο κρατούμενος τα 2/5 της ποινής, β) να μην εκκρεμεί ποινική διαδικασία σε βαθμό κακουργήματος και γ) να μην υπάρχει ευεργετικός υπολογισμός ημερών εργασίας (Άρθρο 60).

Στη συνέχεια, σύμφωνα με τα Άρθρα 63 και 64, υποστηρίζεται πως κατάδικοι που εκτίουν ποινή κατά της ελευθερίας, η οποία έχει μετατραπεί σε χρηματική ποινή, έχουν την δυνατότητα να ζητήσουν με αίτησή τους προς το Δικαστήριο Εκτέλεσης

Ποινών, να εκτίσουν την ποινή τους είτε Τμηματικά, είτε Παρέχοντας Κοινωφελή Εργασία.

Σχετικά με την μετασφρονιστική μέριμνα των κρατουμένων, είναι χρέος της Πολιτείας να φροντίσει για την ομαλή επανένταξη του αποφυλακισμένου στο κοινωνικό σύνολο. Πιο συγκεκριμένα, με Προεδρικό Διάταγμα που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Δικαιοσύνης και των αρμόδιων Υπουργών συνίσταται η «ΕΠΑΝΟΔΟΣ» ,νομικό πρόσωπου ιδιωτικού δικαίου με μορφή μη κυβερνητικής οργάνωσης.

Σκοπός της «ΕΠΑΝΟΔΟΥ» είναι η επαγγελματική κατάρτιση και αποκατάσταση των αποφυλακισμένων, η οικονομική συμπαράσταση, καθώς και η σταδιακή τους κοινωνική επανένταξη. Επιπλέον, παρέχει διαμονή και τροφή σε άτομα που μόλις έχουν αποφυλακιστεί με μέγιστο χρόνο διαμονής 2 μηνών. Τέλος, όσοι διαμένουν στους ξενώνες μπορούν να ενημερώνονται για εύρεση εργασίας είτε από τον ΟΑΕΔ, είτε από ΟΤΑ, είτε από άλλον κοινωνικό φορέα (Άρθρο 81).

3.7 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Στο σημείο αυτό, κρίνεται αναγκαίο να γίνει αναφορά σε ερευνητικά στοιχεία που σχετίζονται άμεσα με το Ελληνικό Σωφρονιστικό Σύστημα. Αρχικά, παρατίθεται έρευνα του Κουράκη (2005), σχετικά με την «Υποτροπή νεαρών κρατούμενων Πορίσματα Επαναληπτικής Έρευνας του εργαστηρίου Ποινικών και Εγκληματολογικών ερευνών». Η συγκεκριμένη έρευνα πραγματοποιήθηκε από 30 προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές της Νομικής Σχολής Αθηνών, με επιστημονικά υπεύθυνο τον κύριο Κουράκη. Η παρούσα έρευνα αποτελεί follow up, καθώς ως στόχος της έρευνας ήταν να διερευνηθεί τι απέγιναν οι ανήλικοι κρατούμενοι που είχαν συμμετάσχει στην πρώτη έρευνα, αλλά και οι επιπτώσεις της φυλακής στην μετέπειτα ζωή τους.

Από τους 156 συμμετέχοντες της πρώτης έρευνας, κατέστη δυνατό να εντοπιστούν οι 113. Όσον αφορά τα αποτελέσματα της παρούσης έρευνας, μόνο 1 στους 5 πρώην ανήλικους κρατούμενους (19,8%) δεν οδηγήθηκε κάποια στιγμή ξανά στη φυλακή, ούτε και του επιβλήθηκε κάποια ποινή. Παρατηρήθηκε λοιπόν, πως όσοι ανήλικοι κρατούνταν, κατά την πρώτη φάση της έρευνας, με ποινή στέρησης της ελευθερίας για πάνω από 2 χρόνια, ως επί το πλείστον (96,7%) είχαν οδηγηθεί ξανά στο παρελθόν σε φυλακή. Το παραπάνω γεγονός «αποδεικνύει την απόλυτη αναποτελεσματικότητα του σωφρονισμού» όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο συγγραφέας (Κουράκης, 2005:3). Επιπλέον, μια ακόμη σημαντική παρατήρηση αποτελούν τα ποσοστά χρηστών μεταξύ των συμμετεχόντων της έρευνας. Για την ακρίβεια, μόλις το 27% των ερωτηθέντων δεν είχε δοκιμάσει ποτέ ναρκωτικά, το 37% έκανε συχνή χρήση, ενώ το 19% δηλώνει ότι κατά τον εγκλεισμό τους οδηγήθηκαν σε χρήση. Όσον αφορά τα ποσοστά σχετικά με την απεξάρτηση ουσιών, το 23% των εγκλειστων επιχείρησε να απεξαρτηθεί, καθώς και το 17,5% των αποφυλακισθέντων.

Ο Κουράκης, στην ίδια έρευνα, αναφέρεται στην επαγγελματική αποκατάσταση των αποφυλακισμένων ανηλίκων, αλλά και σε διάφορους παράγοντες που την επηρεάζουν. Πιο συγκεκριμένα, ο συγγραφέας υποστηρίζει πως η επαγγελματική αποκατάσταση επηρεάζεται σημαντικά από την αποδόμηση του ατόμου από την χρήση ουσιών, την ελάχιστη βοήθεια αρμόδιων φορέων στην αναζήτηση εργασίας, αλλά και από τον στιγματισμό και τη προκατάληψη των εργοδοτών και της ευρύτερης κοινωνίας (Κουράκης, 2005. & Μπαμπασίνας, 2013).

Ακολούθως, η έρευνα του Μαυρή (2003), με θέμα «*Η διερεύνηση της διαχείρισης του χρόνου σε συνθήκες μακροχρόνιας στέρησης της ελευθερίας και πώς αυτός ανάγεται σε κύρια παράμετρο της ποινής αφού η διαχείρισή του αποτελεί και βασικό μηχανισμό ελέγχου συμπεριφοράς των κρατουμένων από μέρους της διοίκησης της φυλακής*», πραγματοποιήθηκε στις φυλακές του Αγίου Στεφάνου Πάτρας, έπειτα από πιλοτική έρευνα. Το δείγμα της παρούσης έρευνας αποτελείται από 102 Έλληνες καταδικασμένους σε ποινές κάθειρξης.

Στα αποτελέσματα της έρευνας σχετικά με το αν εργάζονται οι φυλακισμένοι στον χώρο των φυλακών, αποδείχθηκε πως το 40% των κρατουμένων εργάζεται στον χώρο των φυλακών, και το 43,90% ασχολείται με βοηθητικές εργασίες. Αξίζει να υπογραμμιστεί πως το 87,79% αναφέρει ότι με την δουλειά «*ξεχνιέται*» και «*περνάει εύκολα η ώρα*». Όσον αφορά την διαχείριση του χρόνου των κρατουμένων, εντοπίστηκε πως το 74,5% των κρατουμένων τρώνε στο εστιατόριο της φυλακής, δεν υπόκεινται σε αναγκαστική κατάκλιση (82,35%), ούτε σε πρωινή έγερση (62,75%), ενώ είναι υποχρεωμένοι να παραμείνουν στο κελί τους για περίπου 3 ώρες καθημερινά. Η συντριπτική πλειοψηφία του δείγματος (90%), αναφέρει πως τους προβληματίζει ο χρόνος. Τέλος, το 55,8% αναφέρει πως στην φυλακή υπάρχει χρόνος για άλλες δραστηριότητες κατά τον ελεύθερο χρόνο (Μαυρή, 2003 & Μπαμπασίκα, 2013).

Σε επόμενη έρευνα των Papadodima, Sakellidis, Sergeantanis, Giotakos, Sergeantanis και Spiliopoulou (2009), ερευνήθηκε «*το κάπνισμα στον χώρο των φυλακών: μια ιεραρχική προσέγγιση στο σταυροδρόμι της προσωπικότητας και των παιδικών γεγονότων*». Η εν λόγω έρευνα πραγματοποιήθηκε σε 173 άνδρες κρατούμενους της φυλακής της Χαλκίδας. Προκειμένου να οδηγηθούμε σε ένα πλήρες συμπέρασμα, θεωρήθηκε αναγκαίο να εξεταστούν οι ακόλουθοι παράμετροι που μπορεί επηρεάσουν τη χρήση του τσιγάρου: α) δημογραφικά στοιχεία, β) πιθανές δυσκολίες κατά την παιδική ηλικία (όπως κακοποίηση, παραμέληση, διαζύγιο γονέων, αλκοολισμός στην οικογένεια και η ύπαρξη ψυχικών διαταραχών), γ) εκπαίδευση, προσωπικότητα, ψυχιατρικό ιστορικό, δ) στοιχεία σχετικά με την φυλακή (διάρκεια ποινής, αλλαγές στην συνήθεια καπνίσματος κατά τον εγκλεισμό).

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της παραπάνω έρευνας, το 80% των κρατουμένων καπνίζει και το 43,4% καπνίζει περισσότερο κατά τον εγκλεισμό. Επιπροσθέτως, σχετικά με τους παράγοντες που επηρεάζουν την χρήση του τσιγάρου, αποδείχθηκε ότι επηρεάζουν σημαντικά : 1) τα δυσάρεστα/τραυματικά γεγονότα κατά την παιδική

ηλικία (αλκοολισμός, ψυχική ασθένεια στην οικογένεια, κακοποίηση, παραμέληση, διαζύγιο γονέων) και 2) η παρορμητικότητα του χαρακτήρα (Papadodima et al., 2006 & Μπαμπασίκας, 2013).

Σε έρευνα των Μητροσύλη και Φρονίμου (2008), εξετάστηκε «η οικογενειακή κατάσταση των γυναικών κρατούμενων πριν η μετά την φυλάκιση». Το δείγμα της έρευνας αποτελείται από 171 Ελληνίδες κρατούμενες που κρατούνται στον Κορυδαλλό. Από την έρευνα προέκυψε πως το 32,7 % των γυναικών είναι άγαμες, το 28,7% έγγαμες, το 20,5% διαζευγμένες, το 10,5% είναι χήρες και το 7,6% των ερωτηθέντων είναι σε διάσταση. Τα παραπάνω ευρήματα, επιβεβαιώνονται και από άλλες έρευνες οι οποίες υποστηρίζουν πως η πλειοψηφία των γυναικών κρατούμενων είναι μόνες. Ακολούθως, αναφέρεται ότι το 69,6% των συμμετεχόντων έχει παιδιά, ενώ το 30,4% (μόλις οι 52 από τις 171) δεν έχουν παιδιά. Η πλειοψηφία των παραπάνω μητέρων (84,8%) έχουν παιδιά εντός γάμου.

Σε ερώτηση σχετικά με τις σχέσεις των κρατούμενων και τους συζύγους τους, το 70,9% τις χαρακτήρισε «καλές». Αρκετές όμως, ανέφεραν κακομεταχείριση από τους συντρόφους τους, όπως για παράδειγμα σωματική και σεξουαλική κακοποίηση, απειλές και φωνές. Αναφέρθηκαν επίσης κι άλλα προβλήματα, όπως εξωσυζυγικές σχέσεις, χρήση ουσιών, αδιαφορία, τυχερά παιχνίδια, αλλά και άσχημη συμπεριφορά απέναντι στα παιδιά. Όσον αφορά την αιτία των διαζυγίων, παρατηρήθηκε το εξής παράδοξο. Παρόλο που η παράνομη πράξη κατά κύριο λόγο πραγματοποιούνταν κατά την διάρκεια του γάμου, ωστόσο δεν φαίνεται αυτή να αποτελεί αιτία διαζυγίου ή ρήξης των οικογενειακών σχέσεων. Αντιθέτως, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η τέλεση παράνομης πράξης, αποδείχθηκε από έρευνες ότι αποτελεί αιτία διαζυγίου (Μητροσύλη & Φρονίμου, 2008).

Αναφορικά με την «Διερεύνηση αναγκών και μεθόδων επαγγελματικής κατάρτισης ανηλίκων παραβατών και ανηλίκων σε κίνδυνο», διεξήχθη έρευνα με σκοπό την εξακρίβωση των αναγκών των ανηλίκων έτσι ώστε να δημιουργηθεί η πιο κατάλληλη μέθοδος για την επαγγελματική τους αποκατάσταση. Η Πιτσελά (2006) μαζί με τους συνεργάτες της Καστανίδου και Καϊάφα-Γκμπάντι, αλλά και με συνεργάτες από το εξωτερικό, πραγματοποίησαν την εν λόγω έρευνα στα πλαίσια ευρωπαϊκού προγράμματος, με δείγμα 54 ανήλικους κρατούμενους στη Γερμανία, 54 στην Ολλανδία και 100 ανήλικους κρατούμενους στην Ελλάδα. Ο μέσος όρος ηλικίας τους ήταν στην Ολλανδία 16 και στην Ελλάδα και Γερμανία 19 ετών.

Στην ερώτηση «ποιοι σας στηρίζουν για την αντιμετώπιση των προβλημάτων σας κατά τον χρόνο της κράτησης», η πλειοψηφία απάντησε «οι συγκρατούμενοι» σε Ελλάδα και Ολλανδία (60% Ελλάδα, 46% Ολλανδία και 20% Γερμανία). Το ειδικό προσωπικό των σωφρονιστικών καταστημάτων της Ελλάδας, καθώς και οι κοινωνικοί λειτουργοί φαίνεται να έχουν δευτερεύοντα ρόλο στην επίλυση προβλημάτων των νεαρών κρατουμένων. Όπως αναφέρει και η συγγραφέας «έκπληξη αποτελεί το γεγονός ότι μόνο το 4% των νεαρών παραβατών... δήλωσε ότι έχει δεχθεί κάποιο είδος υποστήριξης από την κοινωνική υπηρεσία...» (Πιτσελά, 2006:63). Ούτε στις Κάτω Χώρες φαίνεται οι κοινωνικοί λειτουργοί να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην επίλυση των προβλημάτων. Το 24% των Ολλανδών ερωτώμενων ανέφερε το φυλακτικό προσωπικό, το 41% περιμένει βοήθεια από τους γονείς τους, το 15% από τους συνηγόρους, ενώ 1 από τον ιερέα, κι 1 από τον διευθυντή. Στη Γερμανία, το 18% προσδοκούσε βοήθεια από τους κοινωνικούς λειτουργούς, το 28% από τις οικογένειές τους και το 6% από τους συνηγόρους και το σωφρονιστικό προσωπικό αντίστοιχα (Πιτσελά, 2006).

Σε επόμενη ερώτηση σχετικά με τα «προβλήματα που αναμένουν να αντιμετωπίσουν μετά την αποφυλάκισή τους», οι Έλληνες ερωτώμενοι ανέφεραν αρχικά τον στιγματισμό, στη συνέχεια την ανεργία, και ύστερα την έλλειψη χρημάτων και τα οικογενειακά προβλήματα. Η εικόνα αυτή, διαφέρει από τα αποτελέσματα της Ολλανδίας και της Γερμανίας. Στην Γερμανία τα σημαντικότερα προβλήματα των μελλοντικών αποφυλακισθέντων είναι η ανεργία, και ακολούθως τα οικονομικά προβλήματα. Στην Ολλανδία αντίστοιχως, ως κυριότερο πρόβλημα εμφανίζεται η απουσία σχολικού απολυτηρίου (υπενθυμίζουμε ότι υπάρχει χαμηλός μέσος όρος ηλικίας-16-) και στη συνέχεια η ανεργία (Πιτσελά, 2006).

Στη συνέχεια, οι Τόγκας, Γκουβάς και Νικολόπουλος (2014), πραγματοποίησαν έρευνα με θέμα τη «Σχετιζόμενη με την Υγεία Ποιότητα Ζωής (ΣΥΠΖ) κρατουμένων – Βιβλιογραφική ανασκόπηση», όπου αναζητήσαν στη βάση δεδομένων Pubmed και Google Scholar ερευνητικές εργασίες και ανασκοπήσεις δημοσιευμένες στην ελληνική και αγγλική γλώσσα μεταξύ των ετών 1985 έως 2013. Στην παραπάνω έρευνα προέκυψαν τα ακόλουθα συμπεράσματα.

Αρχικά, διαπιστώθηκε πως οι κρατούμενοι παρουσιάζουν χαμηλή ποιότητα ζωής, φτωχή αντιλαμβανόμενη κατάσταση υγείας και υψηλή νοσηρότητα σε σύγκριση με το γενικό πληθυσμό, ενώ το ποσοστό νοσηρότητας από χρόνιες και μεταδοτικές ασθένειες κατά την είσοδο στη φυλακή είναι υψηλό. Επιπλέον, όπως αναφέρθηκε και

σε προηγούμενες έρευνες, εμφανίζεται πρόβλημα κατάχρησης ναρκωτικών ουσιών, αλκοόλ και καπνίσματος με αποτέλεσμα να επηρεάζεται αρνητικά η Σχετιζόμενη με την Υγεία Ποιότητα Ζωής. Όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά από τους συγγραφείς, *«η συχνότητα ορισμένων διαταραχών προσωπικότητας, των αυτοκτονιών και των ψυχιατρικών διαταραχών είναι ιδιαίτερα αυξημένη»*. Η ποιότητα ζωής αυτών των κρατουμένων είναι χειρότερη σε σχέση με τους υπόλοιπους κρατούμενους (Τόγκας κ.ά., 2014).

Ακολούθως, οι περιβαλλοντικοί παράγοντες όπως λόγου χάρη η απομόνωση, οι κακές σχέσεις με συγκρατούμενους, η απουσία επαφής με την οικογένεια και τον κοινωνικό περίγυρο, επηρεάζουν αρνητικά την ψυχική υγεία και τη ΣΥΠΖ. Τέλος, διαπιστώθηκε πως οι γυναίκες και οι μεγαλύτερης ηλικίας κρατούμενοι έχουν διαφορετικές ανάγκες από τους υπόλοιπους φυλακισμένους και χειρότερη ποιότητα ζωής σε σχέση με το γενικό πληθυσμό, ενώ οι πρώην κρατούμενοι διατρέχουν αυξημένο κίνδυνο θανάτου, λόγω υπερβολικής δόσης ναρκωτικών, καρδιαγγειακών παθήσεων και αυτοκτονίας. (Τόγκας κ.ά., 2014)

Στο σημείο αυτό, γίνεται αναφορά σε έρευνες με κοινό ερευνητικό θέμα την χρήση ουσιών. Μάλιστα, ο Μπαμπασίκας (2013), αναφέρει πως οι περισσότερες δημοσιευμένες έρευνες που αναφέρονται στις φυλακές, σχετίζονται με ναρκωτικά. Στην συνέχεια λοιπόν, ο συγγραφέας παραθέτει στην διπλωματική του εργασία τρεις έρευνες σχετικά την χρήση ουσιών. Αρχικά, οι Koulierakis, Agrafiotis, Gnardellis και Power, υποστηρίζουν πως το 1/3 των κρατουμένων έχει κάνει *χρήση ναρκωτικών* κάποια στιγμή στη ζωή του, ενώ το 20% των κρατουμένων έχουν κάνει χρήση κατά την διάρκεια παραμονής. Το συμπέρασμα της παρούσης έρευνας ήταν πως *«η χρήση ναρκωτικών φαίνεται να αποτελεί ένα σημαντικό κομμάτι του πληθυσμού των φυλακών στην Ελλάδα»*.

Και οι Fotiadou, Livaditis και Kaniotou, ως αντικείμενο μελέτης είχαν *«την χρήση ουσιών και την κατάσταση της ψυχικής υγείας των κρατουμένων στην φυλακή της Κομοτηνής»*. Στην εν λόγω έρευνα παρατηρήθηκε το εξής: λίγοι ήταν οι κρατούμενοι οι οποίοι αισθάνθηκαν την ανάγκη να αναφέρουν στις αρχές τη χρήση αλκοόλ ή άλλων εθιστικών ουσιών, καθώς σχετικά προγράμματα απεξάρτησης σπανίζουν στις ελληνικές φυλακές. Στη συνέχεια, παρατίθεται έρευνα με θέμα *την γνώμη των κρατουμένων σχετικά με το AIDS και την μετάδοσή του*. Την συγκεκριμένη έρευνα μελέτησαν οι Koulierakis, Power, Gnardellis και Agrafiotis. Ωστόσο, στην παρούσα

έρευνα δεν παρατηρήθηκαν διαφορές στις απαντήσεις μεταξύ χρηστών και μη χρηστών (Μπαμπασίικας, 2013).

3.8 ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Στο παρόν κεφάλαιο εξετάστηκε ο αρχικός και απώτερος σκοπός της λειτουργίας της φυλακής, η αναποτελεσματικότητα στην οποία οδηγήθηκε, η στασιμότητα από την οποία χαρακτηρίζεται αναφορικά με τις μεταρρυθμίσεις και συγκριτικά με τις ραγδαίες αλλαγές της κοινωνίας και καταγράφονται παραδείγματα από τα οποία διαφαίνεται η αποτυχία του θεσμού. Επιπροσθέτως, αναλύονται μέσα από τις Σχολές Δικαίου, φυσικού δικαίου, θετικού δικαίου και κοινωνικού θετικισμού οι διαφορετικές θέσεις για την ερμηνεία του δικαίου. Επίσης, διατυπώθηκαν οι διακρίσεις μεταξύ των κανόνων δικαίου και οι διαφορές μεταξύ δικαίου και ηθικής. Στη συνέχεια, έγινε αναφορά στις αρχές που καθορίζουν την εκτέλεση των ποινών και μέτρων ασφάλειας και τον τρόπο μεταχείρισης των κρατουμένων, καθώς και στις αναθεωρήσεις και μετατροπές του Σωφρονιστικού Κώδικα, μετά την μεταπολεμική περίοδο. Ακόμη, καταγράφηκαν τα δικαιώματα και οι τρόποι μεταχείρισης των κρατουμένων, ο διαχωρισμός και οι κατηγορίες των καταστημάτων κράτησης, ο απαιτούμενος υλικός εφοδιασμός των καταστημάτων, τα εκπαιδευτικά και ψυχαγωγικά προγράμματα που πραγματοποιούνται στο χώρο των φυλακών, οι εναλλακτικοί τρόποι έκτισης των ποινών, οι άδειες και η μετά-σωφρονιστική μέριμνα. Για την εμπλουτισμό του κεφαλαίου θεωρήθηκε αναγκαία η παράθεση ερευνών, σχετιζομένων με τα ελληνικά σωφρονιστικά καταστήματα. Ολοκληρώνοντας το παρόν κεφάλαιο, κρίνεται απαραίτητο να παρουσιαστούν συνοπτικά οι λόγοι που οδηγούν στην αναποτελεσματικότητα του θεσμού της φυλακής:

1. Ο τιμωρητικός χαρακτήρας της ποινής
2. Οι συνθήκες που επικρατούν στο χώρο των φυλακών
3. Ο τρόπος λειτουργίας των καταστημάτων κράτησης
4. Η απομάκρυνση από το οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον των κρατουμένων

5. Η μη ομαλή επανένταξη στο κοινωνικό σύνολο

6. Ο στιγματισμός κρατουμένων και απολυμένων από το κοινωνικό σύνολο, κ.ά.

Για τους παραπάνω λόγους, κρίνεται απαραίτητο, να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση σε εναλλακτικές μορφές ποινών καθώς και σε εξωιδρυματικές υπηρεσίες, για τις οποίες θα γίνει εκτενής αναφορά σε επόμενο κεφάλαιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΤΟ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο κεφάλαιο αυτό θα γίνει μια σύντομη αναδρομή και συνοπτική περιγραφή της οικονομικής κρίσης- ανεργίας και των επιπτώσεων που έχει στην υγεία του ατόμου. Θα παρουσιασθούν οι ψυχολογικές διακυμάνσεις και οι επιπτώσεις στην ψυχική υγεία, οι οποίες προσβάλλουν τα άτομα που βιώνουν την κρίση. Επιχειρείται η καταγραφή των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης στα σωφρονιστικά καταστήματα και στη συνέχεια στη παραβατικότητα. Θα εξετασθούν οι επιπτώσεις που προκύπτουν στο σύστημα υγείας λόγω οικονομικής κρίσης και παράλληλα θα αναφερθούν τρόποι αντιμετώπισης και πρόληψης. Επιπλέον, θα μας απασχολήσει η οικονομία της εγκληματικότητας και ορισμένες θεωρίες στις οποίες στηρίζεται. Επιπρόσθετα, θα γίνει μια σύντομη περιγραφή των εγκληματικών οργανώσεων, των οποίων η δομή απεικονίζεται σχηματικά για την καλύτερη κατανόηση. Τέλος, πρέπει να σημειωθεί πως παρατίθενται διάφορες έρευνες στο τέλος κάθε υποκεφαλαίου, οι οποίες απεικονίζουν με αριθμούς την οικονομική κρίση και τις επιπτώσεις της.

4.2 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ- ΑΝΕΡΓΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΥΓΕΙΑ

Οικονομική κρίση είναι το φαινόμενο κατά το οποίο μια οικονομία χαρακτηρίζεται από μια διαρκή και αισθητή μείωση της οικονομικής της δραστηριότητας, η οποία αφορά όλα τα μακροοικονομικά μεγέθη της οικονομίας (απασχόληση, εθνικό προϊόν, τιμές, επενδύσεις). Η οικονομική κρίση εκτός από τους τραπεζικούς λογαριασμούς μπορεί να προκαλέσει διάφορες επιπτώσεις. Επιπλέον, χρήζει ιδιαίτερης προσοχής και πρέπει να αναφερθεί πως έχει επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό όλους τους κλάδους της οικονομίας, όπως: αύξηση της ανεργίας, συγχωνεύσεις και χρεοκοπίες επιχειρήσεων, νομικά μέτρα λιτότητας, εξαφάνιση της μεσαίας τάξης/ κοινωνικός αποκλεισμός, επιβράδυνση της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας, ύφεση στο διεθνές εμπόριο, αύξηση εγκληματικότητας, σμίκρυνση του Ακαθάριστου Εγχώριου

Προϊόντος, δύσκολος δανεισμός, οικολογική υποβάθμιση, μέρος ιδιωτικών χρεών μετατρέπεται σε δημόσιο, ψυχικές διαταραχές, παθολογικά νοσήματα (Παναγιώτου, 2013).

Το φαινόμενο της οικονομικής κρίσης μπορεί να διακριθεί, σε εθνική, περιφερειακή και παγκόσμια, όσον αφορά την διάρκεια της μπορεί να είναι παροδική ή χρόνια. Επίσης, οι οικονομικές κρίσεις μπορούν να κατανεμηθούν σε συγκυριακές και αναπτυξιακές, σε πληθωριστικές, κρίσεις στις αγορές αγαθών, κρίσεις δημοσίου χρέους, συναλλαγματικές, τραπεζικές και χρηματιστηριακές. Ο Schuller υποστήριζε πως το οικονομικό σύστημα είναι ενταγμένο σε ορισμένες ηθικές -πολιτιστικές και νομικές -πολιτικές δομές, οι οποίες επηρεάζουν συλλογικές διαδικασίες μάθησης, συνήθειες και προτιμήσεις δράσης (Ρουσόπουλος, 2011 & Ευαγγελόπουλος, 2014).

Ένας από τους βασικότερους τομείς ο οποίος έχει υποστεί οικονομική ύφεση είναι ο τομέας της απασχόλησης με αποτέλεσμα ο δείκτης της ανεργίας να παρουσιάζει ραγδαία αύξηση και εν συνεχεία να αυξάνεται η εργασιακή ανασφάλεια. Η σύντομη αυτή απεικόνιση του φαινομένου της ανεργίας συνεπάγεται με την απώλεια της ευημερίας, τη φτώχεια και τις δραματικές επιπτώσεις στην υγεία. Υπάρχει σοβαρός κίνδυνος για πρόωρη θνησιμότητα, υψηλή νοσηρότητα και ψυχικές διαταραχές, τα οποία οδηγούν σε βίαιους θανάτους, εγκλήματα, αυτοκτονίες, θάνατοι από υπερβολική χρήση αλκοόλ και άλλων τοξικών ουσιών (Καραϊσκου & Μαλλιάρου & Σαράφης, 2012).

Η ανεργία, η μερική απασχόληση, οι εισοδηματικές ανισότητες, η επισφάλεια στην εργασία, η έλλειψη στέγης, οδηγούν στον κοινωνικό αποκλεισμό όλο και περισσότερων ομάδων, πράγμα που αποτελεί πηγή για την εμφάνιση διάφορων ψυχολογικών επιπτώσεων. Ειδικότερα η φτώχεια είναι άμεσα συνδεδεμένη με την εμφάνιση ασθενειών, καθώς τα άτομα υποχρεώνονται να διαμένουν σε υποβαθμισμένο περιβάλλον, να τρέφονται ανεπαρκώς και να εργάζονται σε επικίνδυνο και ανθυγιεινό περιβάλλον (Μαλλιάρου & Σαράφης 2012).

Υποστηρίζεται πως η ζωή και η προσωπικότητα δομείται αναφορικά με την εργασία και την οικονομική του υπόσταση, με αποτέλεσμα κατά αυτό τον τρόπο να προσδιορίζεται η ταυτότητα του και η εικόνα του εαυτού. Πολλοί είναι οι ερευνητές οι οποίοι ισχυρίζονται πως η απώλεια της εργασίας μεγιστοποιεί την πιθανότητα εμφάνισης ψυχιατρικών διαταραχών και τις σωματικές επιπτώσεις. Το άτομο ενταγμένο στα πλαίσια αυτής της κατάστασης επηρεάζεται αναφορικά με την αλληλεπίδραση με το οικογενειακό και κοινωνικό του περιβάλλον, επικρατεί η

αίσθηση της προσωπικής ανεπάρκειας και αδυναμίας και συγχρόνως επηρεάζεται η αυτοπεποίθηση του. Πολλές έρευνες παρουσιάζουν συνάφεια της ανεργία με την αύξηση της κατάθλιψης, του άγχους, της χρήσης ουσιών και της αντικοινωνικής συμπεριφοράς. Παράλληλα, είναι σημαντικό να τονιστεί πως ο στιγματισμός και η ψυχολογική πίεση παρουσιάζεται μεγαλύτερη για τους άνδρες παρά στις γυναίκες, ενδεχομένως η εξήγηση να δίνεται στους εναλλακτικούς κοινωνικούς ρόλους που εκπληρώνουν οι γυναίκες (Μπούρας & Λυκούρας, 2011).

Το 2009 η χώρα οδηγήθηκε σε μια φθίνουσα πορεία , με αποτέλεσμα τον Απρίλιο του έτους 2010 να προχωρήσει σε δανειακή σύμβαση για την αποφυγή της πτώχευσης. Εθνικές εκτιμήσεις ανέφεραν την ίδια χρονιά του έτους 2010, ότι το ΑΕΠ της χώρας έπεσε στο 3,5 % και τα ποσοστά ανεργίας οδηγήθηκαν στο 14,2% γεγονός που σήμαινε την απόκλιση 180.000 ατόμων από την εργασία τους. Το 2011 το προφίλ της ελληνικής οικονομίας παρουσίασε μεγαλύτερη πτώση , καθώς το ΑΕΠ έφτασε στο 6,1% και το ποσοστό της ανεργίας αυξήθηκε και έφτασε στο 16,6% αναφορικά με τους ενήλικες , ενώ στους νέους ηλικίας 15-24 ετών έφτασε στο 40,1 %. Δεν θα πρέπει να παραβλεφθεί πως παράλληλα αυξήθηκε και το χρέος της χώρας το οποίο έφτασε στο 160,9 %, δηλαδή 328,6 δις ευρώ από 239,4 %. (Οικονόμου & Πέππου, Φουσκετάκη & Θελερίτης & Πατελάκης & Αλεξίου & Μεδιανός & Στεφανής, 2013)

Σύμφωνα με άλλη έρευνα που πραγματοποιήθηκε τον Οκτώβριο του 2008 το ποσοστό της ανεργίας άγγιζε το 12,4%. Πιο συγκεκριμένα το ποσοστό ανεργίας των γυναικών ανερχόταν σε 16,1% ενώ το αντίστοιχο των ανδρών σε 9, 7%. Σχετικά με τις ηλικιακές ομάδες, μεγαλύτερα ποσοστά παρατηρήθηκαν σε νέους ηλικίας 15-25 ετών, σε ποσοστό 30,6%. Αναφορικά με το εκπαιδευτικό επίπεδο- μορφωτικό διαπιστώθηκαν υψηλότερα ποσοστά ανεργίας 19, 3% σε άτομα που δεν έχουν πάει σχολείο, 15,1% σε απόφοιτους ανώτερης τεχνολογικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και 12,4% σε όσους έχουν φοιτήσει σε μερικές τάξεις του δημοτικού. Μικρότερο ποσοστό 7,5 % αφορούσε κάτοχους διδακτορικών ή μεταπτυχιακών και τέλος, το 9,4% σχετιζόταν με πτυχιούχους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Το ποσοστό των νεοεισερχόμενων στη αγορά εργασίας ανέργων, ανερχόταν στο 23,7%, ενώ οι μακροχρόνιοι άνεργοι αποτελούσαν το 48,4%. Το ποσοστό ανεργίας των ατόμων με ξένη υπηκοότητα ανερχόταν στο 14,0% ενώ των ελλήνων υπηκόων σε 12,2%. Σημαντικό εύρημα αποτελεί παράλληλα το ότι το 74,5% των ξένων υπηκόων ήταν οικονομικά ενεργοί , ενώ το αντίστοιχο των Ελλήνων ανερχόταν σε 54,0%.

Σύμφωνα με την Μαλλιαρού & Σαράφη (2015), ο αριθμός των φτωχών εργαζομένων θα αυξηθεί παγκόσμια κατά 200 εκατομμύρια και θα ανέλθει στο επίπεδο των 700-800 εκατομμυρίων. Επίσης, η ανεργία και η φτώχεια οδηγούν στην αύξηση των ανισοτήτων στις συνθήκες κοινωνικής προστασίας και υγείας. Σε έρευνα των Mckee και των συνεργατών του, η οποία ανακοινώθηκε το 2009 κατέδειξε ότι η αύξηση της ανεργίας κατά 1% συσχετίζεται με την ταυτόχρονη αύξηση των αυτοκτονιών κατά 0,79%. Έρευνα των Black, κατέδειξε ότι η κινδυνολογία των οικονομικά αδύναμων κοινωνικών ομάδων παρουσιάστηκε 2,5 φορές μεγαλύτερη συγκριτικά με τις υψηλότερες κοινωνικές τάξεις.

Σύμφωνα με την Ελληνική Στατιστική Αρχή (2015), το Α' τρίμηνο ο αριθμός των απασχολούμενων ανήλθε σε 3.504.446 άτομα, ενώ ο αριθμός των ανέργων σε 1.272.541, το ποσοστό ανεργίας έφτασε στο 26,6%. Σημαντικό εύρημα αποτέλεσε και το ποσοστό των ανεργίας των γυναικών το οποίο ήταν 30,6%, αρκετά μεγαλύτερο από το αντίστοιχο ποσοστό των ανδρών 23,5%. Συγκεκριμένα μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας παρουσιάστηκε σε νέους 15-24 ετών (51,9%) το οποίο στις νέες γυναίκες έφτασε στο 57,0%. Σχετικά με την εκπαιδευτική κατάρτιση υψηλότερα ποσοστά (49,2%) παρατηρήθηκε σε όσους έχουν πάει μερικές τάξεις του Δημοτικού και σε όσους δεν έχουν φοιτήσει καθόλου στο σχολείο, σε άτομα με διδακτορικό ή μεταπτυχιακό το ποσοστό ήταν 12,9% και στους πτυχιούχους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανήλθε σε 19,8%. Επιπλέον, ένα ποσοστό 5,9% απέρριψε το συγκεκριμένο διάστημα του 1^{ου} τριμήνου κάποια πρόταση για εργασία. Ακόμη, το ποσοστό των ανέργων που δεν έχουν εργαστεί ποτέ στο παρελθόν ήταν στο 23,2%. Όσον αφορά τις περιοχές μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας παρατηρήθηκαν στην Δυτική Ελλάδα και στη Δυτική Μακεδονία με 29,0%, καθώς και στα Ιόνια Νησιά με ποσοστό 29,8%. Τέλος, ένα ακόμη εύρημα αφορούσε το ποσοστό μερικής απασχόλησης το οποίο ήταν 10% του συνόλου των απασχολούμενων.

4.3. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ- ΠΡΟΛΗΨΗ Κ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ

Σε καταστάσεις οικονομικών κρίσεων οι υπηρεσίες υγείας και οι δομές αποκατάστασης επηρεάζονται άμεσα λόγω της μείωσης των κονδυλίων (κρατική χρηματοδότηση, εξωτερική οικονομική ενίσχυση) και ως επί το πλείστον τα άτομα αποφεύγουν την χρήση των υπηρεσιών υγείας και φαρμάκων με αποτέλεσμα να βρίσκονται σε υπό-θεραπεία και να αυξάνονται οι υποτροπές. Τα γεγονότα έχουν δείξει πως οι δυσμενείς για την υγεία επιπτώσεις της οικονομικής αλλαγής, παρουσιάζουν μείωση σε περιπτώσεις όπου τα άτομα ήταν μέλη κοινωνικών οργανώσεων, συστημάτων κοινωνικής υποστήριξης, εμπορικών ενώσεων, σε αθλητικούς ομίλους και σε φιλανθρωπικές οργανώσεις (εκκλησία, φίλοι, οικογένεια) (Μπούρας & Λυκουρας, 2011).

Αναφορικά με την αντιμετώπιση και πρόληψη του φαινομένου θα ήταν σημαντική η πραγματοποίηση προγραμμάτων οικονομικής επιμόρφωσης η κρατικά επιδοτούμενα προγράμματα ανάπτυξης δεξιοτήτων. Επίσης, με την υιοθέτηση εναλλακτικών στρατηγικών, όπως μετακίνηση θέσεων εργαζομένων, μείωση ωρών εργασίας ή άδειες άνευ αποδοχών μειώνεται το οικονομικό άγχος. Η ενημέρωση των εργαζομένων για τις αλλαγές, ο σχεδιασμός προγραμμάτων οικονομικής ανάπτυξης, άμεση βοήθεια σε ευάλωτα άτομα που χάνουν την εργασία τους καθώς και η επανεκπαίδευση των απολυμένων αποτελούν παράγοντες που καθίστανται αποτελεσματικοί για την πρόληψη και αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης. Στην όλη διαδικασία σημαντική θα ήταν η συμβολή συμβουλευτικών προγραμμάτων οικονομικής διαχείρισης και παροχής ψυχολογικής υποστήριξης.

Επιπλέον προτάσεις για την πρόληψη και αντιμετώπιση είναι:

- Ανακατανομή των πόρων και προώθηση της πρόληψης σε σχέση με την θεραπεία.
- Αξιολόγηση της υπάρχουσας τεχνολογίας υγείας.
- Συνεργασία φορέων υγείας ΙΚΑ Δημοσίου για αποφυγή αλληλοεπικάλυψης
- Διαρκής παρακολούθηση επιπέδων και υγείας .
- Εκπαίδευση και ενδυνάμωση των ατόμων σχετικά με θέματα υγείας.

(Μαλλιαρού & Σαράφης, 2012)

Σύμφωνα με τον Μπούρα και τον Λύκουρα (2011), η προσέγγιση κοινωνικών δικτύων φροντίδας αυξήθηκε σημαντικά. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, αποτέλεσαν τα συσσίτια τα οποία διπλασιάστηκαν από 5000 σε 10000 την ημέρα, αριθμός που αφορούσε μόνον την περιοχή της Αθήνας. Συνολικά τα άτομα που μετείχαν στα συσσίτια αποτελούσαν το 35-40%. Αύξηση παρατηρήθηκε και στις γραμμές ψυχολογικής υποστήριξης. Το 27% των κλήσεων αφορούσε την παροχή ψυχολογικής βοήθειας για θέματα που συνδέονταν με την οικονομική κρίση και την δυσχερή κατάσταση που βίωναν τα άτομα στον εργασιακό τομέα. Σύμφωνα με την Γραμμή Υποστήριξης, οι ψυχολογικές επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης έδειξαν να έχουν μεγαλύτερο αντίκτυπο στον ανδρικό πληθυσμό, 65% σε ηλικίες 30-45 ετών. Στις ηλικιακές ομάδες από 18-30 ετών παρατηρήθηκε έντονο άγχος για το επαγγελματικό τους μέλλον. Επίσης, πολλοί ήταν εκείνοι που δήλωσαν ανήμποροι να διαχειριστούν την κατάσταση και ταυτόχρονα αυξήθηκε ο αριθμός των αυτοκτονιών.

Μια ακόμη έρευνα που διεξήχθη κατά το διάστημα Σεπτεμβρίου – Οκτωβρίου του 2010 από τον Γιωτάκο και τους συνεργάτες του, τα στοιχεία της οποία συλλέχθηκαν από την Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία και από τα Νοσοκομεία Αττικής, Γενικό Κρατικό Αθηνών και Ευαγγελισμός. Η έρευνα κατέδειξε ότι οι δείκτες ψυχικής υγείας, οι οποίοι είχαν σημαντική συσχέτιση με τους οικονομικούς δείκτες, ήταν οι επισκέψεις σε τακτικά εξωτερικά ιατρεία και τμήματα επειγόντων ψυχιατρικών κλινικών, οι αυτοκτονίες, οι ανθρωποκτονίες και ο αριθμός διαζυγίων. Επίσης, παρατηρήθηκε μέσω της έρευνας ότι το χαμηλότερο μέσο εισόδημα συσχετίζεται άμεσα με την αύξηση των αυτοκτονιών, ενώ η λήψη υψηλότερου εισοδήματος σχετίζεται με λιγότερους θανάτους σε άτομα ηλικίας 15-70 ετών (Ευθυμίου & Αργαλία & Κασκαμπά & Μακρή, 2013).

Τέλος, στις 27 χώρες του Οργανισμού για την Οικονομική Συνεργασία και Ανάπτυξη από το 1980 έως το 2003 μελέτη της σχέσης μεταξύ των δημοσίων κοινωνικών δαπανών και των αυτοκτονιών, έδειξε ότι τα προγράμματα κοινωνικής πρόνοιας μπορούν να αποτελέσουν ζωτικό παράγοντα σχετικά με την πρόληψη των αυτοκτονιών σε χώρες που υφίστανται οικονομική κρίση (Γιωτάκος & Καράμπελας & Καυκάς, 2011).

4.4 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΕΙΑ

Υποστηρίζεται από τον Μπαλογιάννη (2014), πως η αιτία της οικονομική κρίσης είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την «κατάρρευση» της ηθικής υπόστασης- αξίας των ατόμων και έχει ως συνέπεια την απομάκρυνση των ανθρώπων από την πνευματική αξία, από την ενεργή πνευματική ζωή και ο προσανατολισμός ρέει προς τον πλούτο και το κέρδος. Κατά την διάρκεια της κρίσης, δοκιμάζονται η ψυχική ισχύς των πολιτών, η ωριμότητα της σκέψης με την οποία διακατέχεται ο καθένας, οι ηθικές αντιστάσεις, ο αυτοέλεγχος, η αγωνιστικότητα καθώς και η σοφία και η αρετή. Το άτομο μέσα στην κρίση εισάγεται σε μια ανταγωνιστική κοινωνία στην οποία οι περισσότεροι επιζητούν το κέρδος, καταβάλουν προσπάθειες για να μην επέλθει η οικονομική τους συρρίκνωση και ζουν καθημερινά το άγχος των δυναμικών τάσεων, με αποτέλεσμα όλα αυτά να συσσωρεύονται και να λειτουργούν εις βάρος της αρμονίας, του σεβασμού και της εσωτερικής ειρήνης. Μπορεί κανείς να οδηγηθεί στο συμπέρασμα πως η οικονομική κρίση η οποία «ευθύνεται» για την κατάρρευση της ηθικής αξίας της κοινωνίας λειτούργησε συγχρόνως και ως καταλυτικός παράγοντας όσον αφορά την αναποτελεσματικότητα της ηθικής αποστολής που καλείται να εκπληρώσει το σωφρονιστικό σύστημα (Δασκαλάκης, 1988).

Πρόκειται για μια κατάσταση η οποία συνεπάγει την οικονομική απόκλιση και συρρίκνωση, και ως επί το πλείστον την συνάθροιση ενός μεγάλου αριθμού πολιτών στα αστικά κέντρα με αποτέλεσμα την συσσώρευση προβλημάτων, με πιο τραγικά φαινόμενα την χρήση και τον εθισμό σε ουσίες και την παραβατική συμπεριφορά. Φαινόμενα που συνδέονται με την ανεργία, την έλλειψη απασχόλησης, την επαιτεία, την κοινωνική περιθωριοποίηση και την έλλειψη παιδείας. Συγκεκριμένα είναι ένα γεγονός, που έχει ως συνέχεια την μεταβολή του χαρακτήρα του ατόμου, την άμβλυνση των ηθικών αξιών και την κατεύθυνσή του προς περιφερειακού τύπου συμπεριφορές. Η ύπαρξη οικονομικής κρίσης, αποτελεί παράγοντα που αυξάνει την απόσταση μεταξύ των ακραίων οικονομικών τάξεων και μεγιστοποιεί την ανασφάλεια των ασθενέστερων.

(Μπαλογιάννης, 2014)

Οι αρνητικές επιπτώσεις της κρίσης δεν σχετίζονται αποκλειστικά με το μικρόκοσμο του καθενός. Η σημαντικότητα έγκειται στην κατανόηση της σύνδεσης με το ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο, καθώς το άτομο και η κοινωνία βρίσκονται σε μια συνεχή και αμοιβαία αλληλεπίδραση. Καθιστάτε σαφές πως η κοινωνικοοικονομική

κρίση η οποία αντανακλάται στα φαινόμενα φτώχειας, ανεργίας, μετανάστευσης και κοινωνικού αποκλεισμού, εκτός από τα προβλήματα όπως η χρήση τοξικών ουσιών, ο αλκοολισμός, η χρήση ψυχοτρόπων ουσιών εντείνει την επιθετικότητα, τη βία, το ρατσισμό και τη ξενοφοβία με αποτέλεσμα να οδηγείται η κοινωνία σε αλλοτρίωση (Φωτόπουλος, x.x.).

Η οικονομική κρίση που πλήττει την χώρα σταδιακά, προκάλεσε αναταραχή στην ελληνική κοινωνία και στη ζωή των πολιτών, γεγονός που αφύπνισε αρκετούς επιστήμονες να μελετήσουν τις επιπτώσεις που προξενεί το κλίμα της οικονομικής ανασφάλειας και «κατάρρευσης» στην ψυχική υγεία των ατόμων. Έρευνα που διεξήχθη από τους Ssreen et al, έδειξε πως άτομα με χαμηλό εισόδημα και όσοι έρχονται αντιμέτωποι με μεταβολές στο εισόδημα έχουν υψηλότερες πιθανότητες να εμφανίσουν διαταραχή της διάθεσης. Από την συγκεκριμένη έρευνα διαπιστώθηκε συγχρόνως πως το χαμηλό εισόδημα ανεξάρτητα από την γενική οικονομική κατάσταση (αύξηση ή ύφεση της οικονομίας) επηρεάζει την ψυχική υγεία των πολιτών (Οικονόμου & Πέππου & Φουσκετάκη & Θελερίτης & Πατελάκης & Αλεξίου & Μεδιανός & Στεφανής, 2013).

Σε άλλη έρευνα που πραγματοποιήθηκε το διάστημα από τον Ιούλιο του 2009 έως και τον Ιανουάριο του 2010, συγκεκριμένα από το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, διαπιστώθηκε πως τα άτομα τα οποία αντιμετώπιζαν οικονομικές δυσκολίες, ήταν σχεδόν 3 φορές πιο πιθανό να εμφανίσουν σοβαρή ψυχοπαθολογία. Πιο συγκεκριμένα άτομα χωρίς οικονομική δυσχέρεια εμφάνισαν συχνότητα σοβαρής ψυχιατρικής συμπτωματολογίας σε ποσοστό περίπου 3% και κατάθλιψη 1%. Αντίθετα τα ποσοστά που αντικατόπτριζαν άτομα με μεγάλη οικονομική δυσκολία ανέρχονταν σε 22% και 12% αντίστοιχα και συγχρόνως οι άνεργοι φάνηκε να έχουν διπλάσια πιθανότητα να εμφανίσουν ψυχοπαθολογία (Ευθυμίου & Αργαλία & Κασκαμπά & Μακρή, 2013).

Επιπροσθέτως, σε μια ακόμη μελέτη που διεξήχθη το 2011 παρατηρήθηκε ότι ο συνολικός βαθμός επικράτησης ενός μηνός μείζονος κατάθλιψης έφτασε το 8,2% συγκριτικά με το έτος 2009 που ήταν 6,8%. Αλλαγές στα ποσοστά προέκυψαν και αναφορικά με τις ηλικιακές ομάδες των ατόμων, για παράδειγμα άτομα ηλικίας 45 ετών έδειξαν που έχουν περισσότερες πιθανότητες να εμφανίσουν μείζονα κατάθλιψη, καθώς καλούνται να αντιμετωπίσουν πολλαπλές υποχρεώσεις και να εκπληρώσουν ποικίλους επαγγελματικούς και οικογενειακούς ρόλους. Σχετικά με την οικογενειακή κατάσταση του πληθυσμού διαπιστώθηκε πως οι έγγαμοι

παρουσιάζουν 2,3 φορές μεγαλύτερη πιθανότητα εμφάνισης μείζονος κατάθλιψης και συγχρόνως, το ποσοστό μεταβάλλεται επίσης και από το μορφωτικό-εκπαιδευτικό επίπεδο του καθενός. Επιπλέον, άτομα που ανήκουν στην πληθυσμιακή ομάδα των ανέργων είναι 3 φορές πιο πιθανό να εμφανίσουν μείζονα κατάθλιψη (Οικονόμου κ.ά., 2013).

Τέλος, την ίδια χρονιά, του έτους 2011 ο συνολικός αριθμός επικράτησης ενός έτους της διαταραχής γενικευμένου άγχους έφτασε στο 4,0 % ενώ το 2009 ήταν 3,8%. Επίσης, παρατηρήθηκε σημαντική αύξηση της διαταραχής στον ανδρικό πληθυσμό και ως επί το πλείστον, πιο ευάλωτες για την εμφάνιση της διαταραχής, αναφέρονται οι παραγωγικές ηλικίες (25-44) γεγονός που οφείλεται στο ότι έρχονται διαρκώς αντιμέτωποι με την απειλή της απόκλισης από την εργασία τους, δεν υπάρχει επαγγελματική προοπτική και επικρατούν δυσμενείς συνθήκες που προδιαγράφουν το εργασιακό τους μέλλον. Συγχρόνως, τα ευρήματα κατέδειξαν πως οι έγγαμοι έχουν υψηλές πιθανότητες εμφάνισης διαταραχής γενικευμένου άγχους, λόγω των αυξημένων οικονομικών υποχρεώσεων που έχουν να ανταποκριθούν και αδυνατούν. Όσον αφορά τους άνεργους σύμφωνα με την έρευνα διαφάνηκε πως υπάρχουν αυξημένες πιθανότητες εμφάνισης μόνον καταθλιπτικής συμπτωματολογίας (Οικονόμου κ.ά., 2013).

4.5 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΟ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Με βάση το νομοθετικό πλαίσιο και συγκεκριμένα το ν. 2776/1999, τα σωφρονιστικά καταστήματα καλούνται να εκπληρώσουν την εύρυθμη λειτουργία των καταστημάτων κράτησης, την βελτίωση, την επανένταξη και επανακοινωνικοποίηση των κρατουμένων. Πράγμα που επιδιώκεται μέσω της νομιμότητας και ισότητας στη μεταχείριση των κρατουμένων, της προάσπισης των δικαιωμάτων και της έννομης προστασίας τους. Επιπλέον, οι κτιριακές εγκαταστάσεις αναφέρονται ως κατάλληλα διαμορφωμένες, ώστε να ανταποκρίνονται στους όρους υγιεινής και να εξασφαλίζουν την ομαλή διαβίωση των κρατουμένων. Επίσης, σύμφωνα πάντα με την νομοθεσία και τον σωφρονιστικό κώδικα, τα καταστήματα κράτησης οφείλουν να λειτουργούν μορφωτικά προγράμματα, δημιουργική απασχόληση, μόρφωση, άθληση και πολιτιστικές δραστηριότητες. Ένας ακόμη σημαντικός παράγοντας που θέτεται στην νομοθεσία είναι στελέχωση των καταστημάτων από ειδικευόμενο επιστημονικό προσωπικό (εκπαιδευτικούς, ψυχολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς, εγκληματολόγους, κοινωνιολόγους, ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό κ.α.)

Κάνοντας μια ανασκόπηση των παραπάνω παραμέτρων στον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας των καταστημάτων κράτησης είναι σημαντικό να αναφερθεί πως ο θεσμός της φυλακής και ως επί το πλείστον ο ιδεολογικός του χαρακτήρας παρουσιάζει σε μεγάλο βαθμό ελλείμματα, γεγονός που οφείλεται σε πολλούς παράγοντες ένας εκ των οποίων είναι και η οικονομική κρίση. Σύμφωνα με τον Παρλάρη (2011) οι επαγγελματίες έχουν περιορισμένο πεδίο δράσης και παρέμβασης σε θέματα που αφορούν την εκπαίδευση και την επιμόρφωση. Υπάρχει ελλιπής στελέχωση και προβλήματα στις κτιριακές υποδομές. Επιπροσθέτως, η ανεπάρκεια χρήσιμων εργαλείων για τους επαγγελματίες καθιστούν αναποτελεσματική έως αδύνατη την εκπλήρωση του ρόλου τους. Επίσης δεν καλύπτονται οι απαραίτητες ατομικές και πρακτικές ανάγκες των κρατουμένων λόγω της μειωμένης κρατικής συνεισφοράς, με αποτέλεσμα η κάλυψη των συγκεκριμένων αναγκών να εξασφαλίζεται στο μεγαλύτερο μέρος από ατομικές πρωτοβουλίες και εθελοντική προσφορά και όχι ικανοποιητικά λόγω πληθώρας αναγκών.

Πιο συγκεκριμένα, η κατάσταση που προβλέπεται σύμφωνα με την νομοθεσία για τα ελληνικά σωφρονιστικά καταστήματα υπολείπεται σε μεγάλο βαθμό από την πραγματικότητα και την υπάρχουσα κατάσταση. Υποστηρίζεται μάλιστα πως τα δικαιώματα και οι προοδευτικές προβλέψεις του σωφρονιστικού κώδικα

απεικονίζονται αποκλειστικά στα χαρτιά, πράγμα το οποίο διαπιστώνεται και από το γεγονός ότι συχνά τα αιτήματα των κρατουμένων συχνά απορρίπτονται και κυριαρχεί η κρατική ανομία. Αναφέρεται πως το ελληνικό σωφρονιστικό σύστημα βρίσκεται σε μια πλήρη σύγχυση και κινείται αντίθετα της νομιμότητας που πρεσβεύει. Είναι σημαντικό να αναφερθεί πως το έτος 2007 η Ελλάδα θεωρήθηκε ως μια από τις 3 Ευρωπαϊκές χώρες η οποία επιβάλει τις βαρύτερες ποινές και επιπλέον έγινε λόγος για κενά, παρατυπίες και παραλείψεις του ελληνικού σωφρονιστικού συστήματος (Μπαμπασίκας, 2013).

Τα σωφρονιστικά καταστήματα υφίστανται πολλά προβλήματα, όπως ο υπερπληθυσμός ο οποίος χαρακτηρίζεται υπερδιπλάσιος συγκριτικά με αυτόν που προβλέπεται. Υπάρχουν ελλείψεις σχετικά με την υγειονομική περίθαλψη, γίνεται ελεύθερη διακίνηση τοξικών ουσιών, βασανισμοί, κακομεταχείριση των κρατουμένων, παρατηρούνται χειρίστες συνθήκες υγιεινής καθώς και ανάγκη για ανακαίνιση και δυνατότητα επικοινωνίας με τον έξω κόσμο. Συγχρόνως, ένα πρόβλημα με μεγάλες διαστάσεις που περιβάλλει τα σωφρονιστικά καταστήματα αποτελούν τα μεταδοτικά νοσήματα, λόγω των ακατάλληλων υγειονομικών συνθηκών. Παράλληλα υπάρχει έλλειψη υπαλλήλων και το μικρό ποσοστό επιστημονικού και θεραπευτικού προσωπικού δυσχεραίνει την ψυχοκοινωνική υποστήριξη των εγκλειστών και κατ' επέκταση την κοινωνική τους επανένταξη (Μπαμπασίκας, 2013).

Σε μια εποχή όπου κυριαρχεί η πολυνομία θεωρείται εύλογο πολλοί νόμοι που ψηφίζονται να μην εφαρμόζονται στο βαθμό που αρμόζεται. Παρόλα αυτά το γεγονός αυτό, της πολυνομίας δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως η μόνη αιτία για την ύπαρξη πολλαπλών ανενεργών νόμων που παρατηρούνται ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια. Η αιτιολογία μπορεί να δοθεί στην ψήφιση, ύπαρξη νόμων με επουσιώδη περιεχόμενο, σε νόμους αναχρονιστικούς ή εκσυγχρονιστικούς και οι οποίοι απέχουν σε μεγάλο βαθμό από τις ανάγκες της κοινωνίας (Κουράκης, 2006).

Τέλος, χρήζεται αναγκαίο να σημειωθεί πως η ψήφιση ενός νόμου μπορεί να λειτουργεί ως συμβολική ικανοποίηση του κοινού ή ως πρόσχημα καθιστώντας την χώρα σε μια εικονική συμμόρφωση προς τις διεθνείς νομοθετικές εξελίξεις επιπλέον μπορεί να οφείλεται στην έλλειψη υλικοτεχνικής υποδομής, χρημάτων και σωστής διοικητικής οργάνωσης για την υλοποίηση ενός νόμου. Βέβαια πρέπει να αναφερθεί πως το πρόβλημα καθίσταται ακόμη πιο σοβαρό όταν σχετίζεται με την αντιμετώπιση κρίσιμων κοινωνικών ζητημάτων, όπως η εγκληματικότητα (Κουράκης, 2006).

4.6 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Η εγκληματικότητα δεν λειτουργεί ως ένα φαινόμενο ανεξάρτητο αλλά εμφανίζεται ως αποτέλεσμα των ενεργειών πολλών κοινωνικών και οικονομικών παραγόντων. Όσον αφορά την δεύτερη κατηγορία, οι διακυμάνσεις σχετικά με τους δείκτες της εγκληματικότητας φαίνεται να συνδέονται και να συμβαδίζουν με την εξέλιξη των οικονομικών- επιχειρηματικών κύκλων, την τάση δηλαδή που ακολουθεί η οικονομική δραστηριότητα μια κοινωνίας το σύνολο της οποίας χαρακτηρίζεται από την ανεργία, το σύνολο της ιδιωτικής κατανάλωσης και το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (Γκανάς & Δριτσάκης, 2009).

Σχετικά με την περίοδο της ύφεσης της οικονομικής δραστηριότητας που εκφράζεται μέσω της αύξησης των δεικτών της ανεργίας πρέπει να αναφερθεί πως τα άτομα βρίσκονται σε δυσχερή οικονομική κατάσταση κυριαρχούμενοι από το οικονομικό κίνητρο της επιβίωσης καταφεύγουν σε εγκληματικές ενέργειες. Η πλειοψηφία της οικονομικής θεωρίας αναφέρει τον ίδιο βαθμό ευαισθησίας στην τάση των εγκληματικών πράξεων σε περιόδους άνθησης όσο και σε περιόδους κρίσεις των οικονομικών συνθηκών. Ουσιαστικά θεωρείται πως στην εγκληματικότητα το αντίκτυπο της οικονομικής δραστηριότητας χαρακτηρίζεται από συμμετρικότητα. Υπάρχουν όμως και μελέτες οι οποίες παρουσιάζουν την ασυμμετρία κατά την μετάβαση από την κρίση στην ανάπτυξη, ασυμμετρία αυτή αφορά την αντίδραση των ποσοστών εγκληματικότητας από αλλαγές της οικονομική δραστηριότητας (Γκανάς & Δριτσάκης, 2009).

Είναι σημαντικό να τονιστεί, πως υπάρχουν αρκετές οικονομετρικές προσεγγίσεις σχετικά με την εγκληματικότητα που θέτουν το μέγεθος του εισοδήματος και των αμοιβών γενικότερα ως έναν από τους πιο σημαντικούς παράγοντες που επηρεάζουν τον δείκτη της εγκληματικότητας. Αυτό συμβαίνει, διότι η αμοιβή αποτελεί βασική παράμετρος η οποία καθορίζει την συμμετοχή του ατόμου σε εγκληματικές ενέργειες. Επιπροσθέτως, επικρατεί η άποψη ότι οι εγκληματικές πράξεις πραγματοποιούνται κατά κύριο λόγο από τα φτωχότερα τμήματα ενός πληθυσμού, γίνεται επομένως λόγος για την ανισότητα μεταξύ των κοινωνικών τάξεων η οποία ωθεί το φαινόμενο σε έξαρση (Γκανάς & Δριτσάκης, 2009).

Σε άρθρο του Kentikelenis, διαφαίνεται πως η κατάσταση της υγείας των ατόμων και ειδικότερα των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων έχει λάβει πολύ σοβαρές διαστάσεις.. Η εγκληματικότητα παρουσίασε αύξηση με τα ποσοστά των

ανθρωποκτονιών και των κλοπών να δηλώνεται ότι είχαν διπλασιαστεί στο διάστημα 2007 και 2009. Το 2010 παρατηρήθηκε αύξηση των λοιμώξεων της ανθρώπινης ανοσοανεπάρκειας. Το 2009 η χρήση ηρωίνης παρουσίασε εξίσου αύξηση αγγίζοντας το 20%. Παράλληλα από έρευνα που πραγματοποιήθηκε από τους Economidou και άλλων, διαπιστώθηκε ότι το 2011 υπήρξε 36% αύξηση στις αναφορές απόπειρας αυτοκτονίας (34) έναντι των αναφορών του έτους 2009 που ήταν (24) (Ευθυμίου & Αργαλία & Κασκαμπά & Μακρή, 2013).

Μελέτη που διεξήχθη σε 26 χώρες της Ευρώπης το διάστημα 1970-2006 από τον Stuckler και συνεργατών, παρατηρήθηκε πως για κάθε αύξηση 1% της ανεργίας υπήρξε αύξηση 0,8% στις αυτοκτονίες, σε ηλικίες μικρότερες των 65 ετών. Ανάλογη αύξηση 0,8% παρουσιάστηκε και στις ανθρωποκτονίες. Τα τροχαία ατυχήματα αντιθέτως μειώθηκαν κατά 1,4% (Γιωτάκος & Καράμπελας & Καυκάς, 2011).

4.7 ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Στις μέρες μας το έγκλημα έχει χαρακτηριστεί ως επιχείρηση η οποία παρουσιάζει ραγδαία αύξηση, αναφορικά με το μέγεθος και τους ρυθμούς ανάπτυξής του. Στην ιστορία του εγκλήματος, ο More ήταν ο πρώτος που υποστήριξε ότι το έγκλημα είναι άμεσα συνδεδεμένο με τις κοινωνικοοικονομικές συνθήκες. Μάλιστα, χαρακτήρισε το έγκλημα ως άμεσο αποτέλεσμα της έλλειψης περιουσίας και της εχθρότητας του συστήματος απέναντι στους πολίτες. Ο Becker ο οποίος δημιούργησε την πρώτη οικονομική θεωρία του εγκλήματος, θεώρησε την εγκληματική αυτή πράξη, ως ένα είδος προσφοράς εργασίας με κύριο χαρακτηριστικό την αβεβαιότητα για την αμοιβή λόγω της πιθανότητας σύλληψης και τιμωρίας (Καραβίδας & Αντωνάκη, 1989).

Ο Becker με σκοπό να διερευνήσει την επιλογή ενός ατόμου στο να συμμετάσχει στο έγκλημα βασίστηκε στη θεωρία της χρησιμότητας, υπό την έννοια ότι τα άτομα προσδίδοντας μεγαλύτερη ισχύ στη χρησιμότητα τους, αποφασίζουν για την έκταση της συμμετοχής τους στο έγκλημα κάνοντας μια σύγκριση μεταξύ της χρησιμότητας που θα εισέπρατταν αν διοχέτευαν τον χρόνο και την ενέργειά τους σε νόμιμες ή παράνομες δραστηριότητες. Πρόκειται για την υιοθέτηση και εφαρμογή της θεωρίας λήψης αποφάσεων υπό το πρίσμα της αβεβαιότητας και στηρίζεται στην υπόθεση της υποκειμενικής προσδοκώμενης χρησιμότητας (Καραβίδας, Αντωνάκη, 1989).

Το υπόδειγμα του Becker αναπτύχθηκε και παρουσίασε βελτίωση από τον Ehrlich ο οποίος επιδίωξε τη σύνδεση της θεωρίας του Becker με τη θεωρία της ορθολογικής κατανομής των πόρων μεταξύ ανταγωνιστικών δραστηριοτήτων σε συνθήκες αβεβαιότητας. Ο Ehrlich υποστήριξε πως το άτομο έχει να αντιμετωπίσει δυο εναλλακτικές καταστάσεις, πρώτον την πιθανότητα σύλληψης και τιμωρίας και δεύτερον να μην συλληφθεί και συγχρόνως να μην τιμωρηθεί (Καραβίδας, Αντωνάκη, 1989).

Το παραπάνω υπόδειγμα βρίσκει τη βάση του στο ότι η αυστηρότητα- σοβαρότητα της τιμωρίας και το όφελος κάθε νόμιμης ή παράνομης δραστηριότητας παρουσιάζουν σχέση εξάρτησης από το χρόνο που διατίθενται σε αυτές. Πρόκειται για ένα επίπεδο ατομικού πλούτου σε καταστάσεις σύλληψης και τιμωρίας ή διαφυγής. Τα παραπάνω υποδείγματα- θεωρίες βασίζονται στο ότι το όφελος και το κόστος κάθε μορφής μπορούν να εκφραστούν σε χρηματικούς όρους και με τον τρόπο αυτό η συμμετοχή του ατόμου στο έγκλημα εξαρτάται από την επίδραση της στο χρηματικό πλούτο (Καραβίδας, Αντωνάκη, 1989).

4.8 ΚΟΣΤΟΣ ΚΑΙ ΟΦΕΛΟΙ ΤΗΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Η αποποινικοποίηση των διοικητικών και άλλων παραβάσεων ή των λιγότερων σοβαρών εγκλημάτων, που περικλείουν το μεγαλύτερο τμήμα της εγκληματικότητας, μπορεί να θεωρηθεί πως αποτέλεσε από το 1960 ένα νέο πεδίο έρευνας που αφορούσε την οικονομία της εγκληματικότητας. Στη συνέχεια, γεννήθηκε το ερώτημα εάν η οικονομική επιβάρυνση του κράτους και συγχρόνως των πολιτών είναι ανάλογη με τις επιπτώσεις που φέρουν στην κοινωνία οι εγκληματικές πράξεις (Αλεξιάδης, 2004).

Για παράδειγμα σε μια συγκεκριμένη πολιτεία, η διερεύνηση του κόστους της εγκληματικής πράξης, περιλαμβάνει, τις φθορές που προκαλούν στην κοινωνία οι εγκληματικές αυτές ενέργειες (απώλεια ατόμων, σωματικές βλάβες, απώλεια περιουσίας κ.λπ.) οι οποίες θα ήταν δυνατόν να υπολογιστούν με μια μικρότερη ή μεγαλύτερη σχετικότητα μέσω της ηθικό -κοινωνικής αξίας. Επίσης, το κόστος περιλαμβάνει τις δαπάνες που χρειάζονται για την λειτουργία και διατήρηση του αντεγκληματικού μηχανισμού. Οι δαπάνες αυτές αποτελούν το έμμεσο κόστος και περιέχουν επιπλέον και τα έξοδα για την ίδρυση, την διατήρηση και τον τρόπο λειτουργίας κτιριακών εγκαταστάσεων όπως τα σωφρονιστικά καταστήματα , με τα απαραίτητα αντικείμενα εφοδιασμού (Αλεξιάδης, 2004).

Πέραν όμως του κόστους που επιφέρει η εγκληματικότητα πρέπει να αναφερθούν και τα οφέλη. Αρχικά, δεν πρέπει να παραβλεφθεί πως το δημόσιο ωφελείται σημαντικά από τις μετατροπές των βραχυχρόνιων ποινών σε χρηματικές, από παράνομες συναλλαγές και εμπορεύματα καθώς και από κατασχέσεις εγκληματικών προϊόντων. Παράλληλα υπάρχει μείωση της ανεργίας, διότι ένα μεγάλο μέρος του εργατικού δυναμικού βρίσκεται στις φυλακές (Αλεξιάδης, 2004).

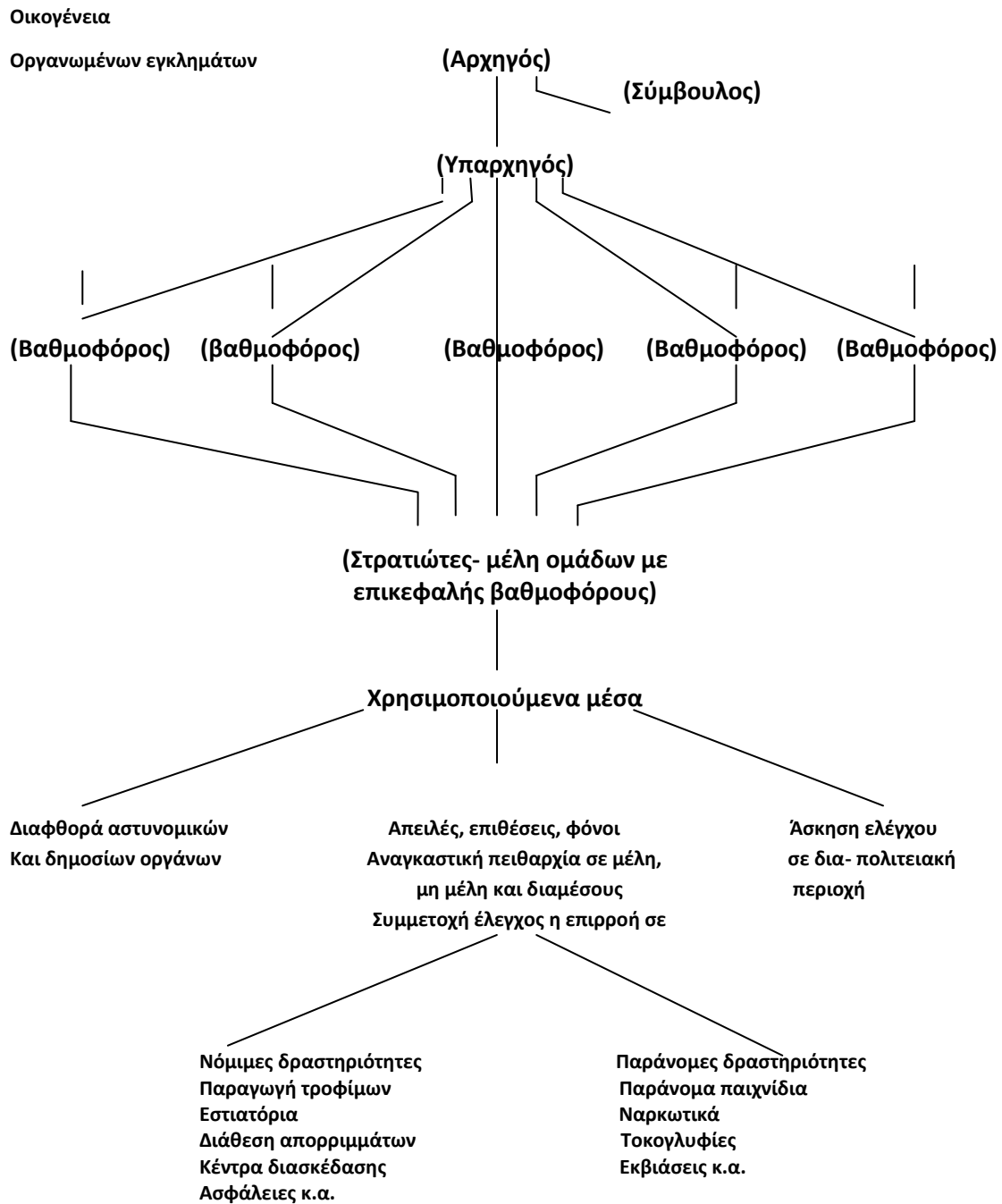
4.9 ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Σε αλληλεπίδραση και με άλλους παράγοντες κοινωνικούς, πολιτικούς, η οικονομική κρίση οδήγησε συγχρόνως και στην αναζωπύρωση της παράνομης, της ημι –νόμιμης ή της νόμιμης δραστηριότητας εγκληματικών οργανώσεων στην Ελλάδα. Οι εγκληματικές αυτές οργανώσεις σχετίζονται με την διακίνηση κλεμμένων αντικειμένων, τη σεξουαλική εκμετάλλευση γυναικών, τη διακίνηση μεταναστών, τη διακίνηση ναρκωτικών και γενικότερα αφορούν οικονομικά εγκλήματα (Αλεξιάδης, 2004).

Οι εγκληματικές οργανώσεις αποτελούν μια σύγχρονη μορφή εγκληματικής δραστηριότητας. Πρόκειται για μια δομημένη ομάδα η οποία αποτελείται από τρία οι περισσότερα μέλη με στόχο τη διάπραξη ενός οι περισσότερων σοβαρών εγκλημάτων και με απώτερο σκοπό την άμεση ή έμμεση εξασφάλιση οικονομικών ή άλλων υλικών ωφελειών. Ο χαρακτήρας από τον οποίο διακατέχονται οι συγκεκριμένες οργανώσεις είναι η βία, οι απειλές, η τρομοκράτηση, η εκμετάλλευση των οικονομικών κινήτρων και ο πόθος για εύκολο πλουτισμό (Αλεξιάδης, 2004).

Σύμφωνα με την παραπάνω αναφορά στις εγκληματικές οργανώσεις διαπιστώνεται πως ο απώτερος και κυριότερός στόχος των συγκεκριμένων οργανώσεων είναι η χρηματική απολαβή από τις παράνομες δραστηριότητες στις οποίες εμπλέκονται. Πλέον η απόκτηση χρημάτων δεν θεωρείτο μόνο ο στόχος των εγκληματικών οργανώσεων αλλά συγχρόνως αποτελεί το μέσον για την ανάπτυξη και εξάπλωση της εγκληματικής δραστηριότητας (Αλεξιάδης, 2004).

Σχήμα 4.1: Απεικόνιση δομής λειτουργίας εγκληματικών οργανώσεων

Από το βιβλίο «ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ» του Στέργιου Αλεξιάδη (2004) σ. 218

Σύμφωνα με τον Νικολάου (2014) η οικονομική κρίση που υφίσταται η Ελλάδα είναι αποτέλεσμα της διαφθοράς και της παραοικονομίας, δυο έννοιες που χαρακτηρίζουν τις εγκληματικές οργανώσεις. Σημαντικός όμως παράγοντας αποτελεί συγχρόνως και η οικονομική πορεία που διέσχισε το ελληνικό κράτος από την

Επανάσταση του 1821, καθώς και τα δυσβάστακτα δανειακά βάρη. Οι επιπτώσεις της διαφθοράς στην οικονομία και ως επί το πλείστον στην κοινωνία μπορεί να είναι ποιοτικές αλλά και ποσοτικές.

Όσον αφορά τις ποιοτικές επιπτώσεις, η διαφθορά οδηγεί στη μείωση εφαρμογής ελεγκτικών μηχανισμών σε περιπτώσεις δυσλειτουργίας της αγοράς από τις κυβερνήσεις, διαστρεβλώνονται τα παραγωγικά κίνητρα των πολιτών, καθώς αρκετοί πολίτες στρέφονται προς πράξεις διαφθοράς παρά σε παραγωγικές δραστηριότητες και λειτουργεί ως συμπληρωματικός φόρος. Επιπλέον, μειώνει την αποτελεσματικότητα της αγοράς και της δημοκρατίας, διότι μεγεθύνει τις ανισοροπίες στα εισοδήματα και αυξάνει τα επίπεδα φτώχειας. Σχετικά, με τις ποσοτικές επιδράσεις, η διαφθορά μειώνει το επίπεδο των επενδύσεων και τους ρυθμούς αύξησης μιας οικονομίας λόγω υψηλότερου κόστους και ανασφάλειας, μειώνει τις δημόσιες δαπάνες στον τομέα της υγείας και της παιδείας και αυξάνει τις δημόσιες επενδύσεις, διότι η διαφθορά σε αυτό τον τομέα έχει μεγαλύτερη ευχέρεια να ακμάσει. Τέλος, οδηγεί σε συρρίκνωση της φορολογικής βάσης εξαιτίας της επίδρασης που έχει στους φοροελεγκτικούς μηχανισμούς (Νικολάου, 2014).

4.10 ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Στο κεφάλαιο αυτό έγινε ειδική αναφορά για τον τρόπο με τον οποίο η οικονομική κρίση οδηγεί στην εμφάνιση ψυχοπαθολογίας, επηρεάζοντας άμεσα την ψυχική υγεία των πολιτών, λόγω των πολυπαραγοντικών προβλημάτων με τα οποία έρχονται αντιμέτωποι καθημερινά. Εξετάστηκαν οι ψυχολογικές διακυμάνσεις, οι οποίες έχουν ως συνέχεια την μεταβολή του χαρακτήρα του ατόμου. Ακόμη, έγινε περιγραφή των συνθηκών που περιβάλλουν τα σωφρονιστικά καταστήματα και που επέφερε η οικονομική κρίση, καταδεικνύοντας τα ελλείμματα και την υπάρχουσα κατάσταση.

Επιπλέον έγινε σαφές ο βαθμός επιρροής της οικονομικής κρίσης, της ανεργίας και του εισοδήματος στην εγκληματικότητα. Έγινε αναφορά στα προβλήματα που υφίστανται οι υπηρεσίες υγείας, εξαιτίας της μείωσης ή «ανύπαρκτης» χρηματοδότησης, προκαλώντας συγχρόνως υποτροπή στα άτομα που ασθενούν, καθώς αδυνατούν να ανταπεξέλθουν στις ιατροφαρμακευτικές τους ανάγκες. Επίσης, πραγματοποιήθηκε μια σύντομη παρουσίαση της σύνδεσης μεταξύ οικονομίας και εγκληματικότητας, παραθέτοντας οικονομικές θεωρίες.

Επιπρόσθετα καταγράφηκαν το κόστος και τα οφέλη της εγκληματικότητας. Ακολούθησε σύντομη περιγραφή των εγκληματικών οργανώσεων στην Ελλάδα με την παράθεση ενός σχήματος σχετιζόμενο με την δομή των προαναφερόμενων οργανώσεων. Τέλος, για την εγκυρότητα και την πληρέστερη διερεύνηση των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης, θεωρήθηκε αναγκαία η απεικόνιση της υπάρχουσας κατάστασης με ποσοστά βασιζόμενα σε ερευνητικά δεδομένα τα οποία παρουσιάζονται εντός των υποκεφαλαίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΡΩΓΗΣ: ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ

5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο παρόν κεφάλαιο περιγράφονται το θεωρητικό πλαίσιο των Υπηρεσιών Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής, οι πραγματικές συνθήκες λειτουργίας, καθώς και ερευνητικά δεδομένα που αφορούν τις Υπηρεσιών Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής (εφεξής Υ.Ε.Κ.Α.), και τις εναλλακτικές μορφές ποινών. Πιο συγκεκριμένα, γίνεται εκτενής αναφορά στην νομοθεσία που σχετίζεται με τις Υ.Ε.Κ.Α. και ειδικότερα στους νόμους 1941/1991, π.δ. 195/2006, 3904/2010, 4205/2013, 4139/2013, π.δ. 101/2014. Το νομικό πλαίσιο οφείλουμε υπογραμμίσουμε πως αναφέρεται χρονολογικά στην εργασία προκειμένου να είναι ευανάγνωστο και εύχρηστο. Στη συνέχεια, κρίθηκε αναγκαίο να συμπεριληφθούν πέραν του ερευνητικού μέρους της παρούσης εργασίας, και στο θεωρητικό μέρος πιθανά ζητήματα που προκύπτουν από την εφαρμογή της νομοθεσίας στην πράξη. Τα βιβλιογραφικά ευρήματα προκαλούν ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς διαπιστώθηκε από αυτά ότι υπάρχουν ελλείψεις στην νομοθεσία, ελλείψεις εκπαίδευση στους επιμελητές, σημαντικά μειωμένο προσωπικό, κ.ά. Στο τελευταίο μέρος του πέμπτου κεφαλαίου, περιλαμβάνεται ένας συγκερασμός ερευνητικών δεδομένων που αφορούν τις Υ.Ε.Κ.Α. της Ελλάδος, καθώς και οι εναλλακτικές μορφές ποινών, όπως είναι η κοινοφελής εργασία.

5.2 ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΡΩΓΗΣ: ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΚΑΙ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η σύσταση των Υπηρεσιών Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής στην Ελλάδα, πραγματοποιήθηκε με τον νόμο 1941/1991. Ουσιαστικά, ο νόμος αυτός περιλαμβάνει τροποποιήσεις διατάξεων, σχετικά με την μετατροπή της στερητικής της ελευθερίας ποινής και συγκεκριμένα τροποποιήσεις για την αναστολή της ποινής και την υφ' όρων απόλυση. Κύριος στόχος των Υ.Ε.Κ.Α. είναι να προωθήσουν τα κοινωνικά μέτρα και τις κοινωνικές κυρώσεις, και ειδικότερα αυτές που σχετίζονται με την εποπτεία επιμελητών, ενώ αποστολή των επιμελητών κοινωνικής αρωγής είναι η επικουρία και η εποπτεία όσων καταδικάζονται με αναστολή εκτέλεσης ποινής υπό

επιτήρηση, όσων καταδικάζονται σε ποινή που έχει μετατραπεί σε υποχρέωση παροχής κοινωφελούς εργασίας και όσων απολύονται υπό όρους (Πιτσελά, 2006, & Μαυρή, 2007 & Mavris & Koulouris & Anagnostaki, 2015).

Η πρώτη εμφάνιση του θεσμού της μετατροπής της ποινής έγινε με τον νόμο ΓΩΠΗ'/1911, καθώς έγιναν αντιληπτές οι σοβαρές συνέπειες των βραχυχρόνιων ποινών κατά της ελευθερίας. Έτσι, με τον ν. ΓΩΠΗ'/1911, αλλά και με τον Ποινικό Κώδικα του 1950, εισάγεται στην Ελλάδα, ο θεσμός της αναστολής εκτέλεσης ποινής με μια δοκιμαστική περίοδο από τρία έως πέντε έτη, χωρίς όμως να προβλέπει κάποια επίβλεψη των υπόχρεων την περίοδο αυτή (Μαυρή, 2007).

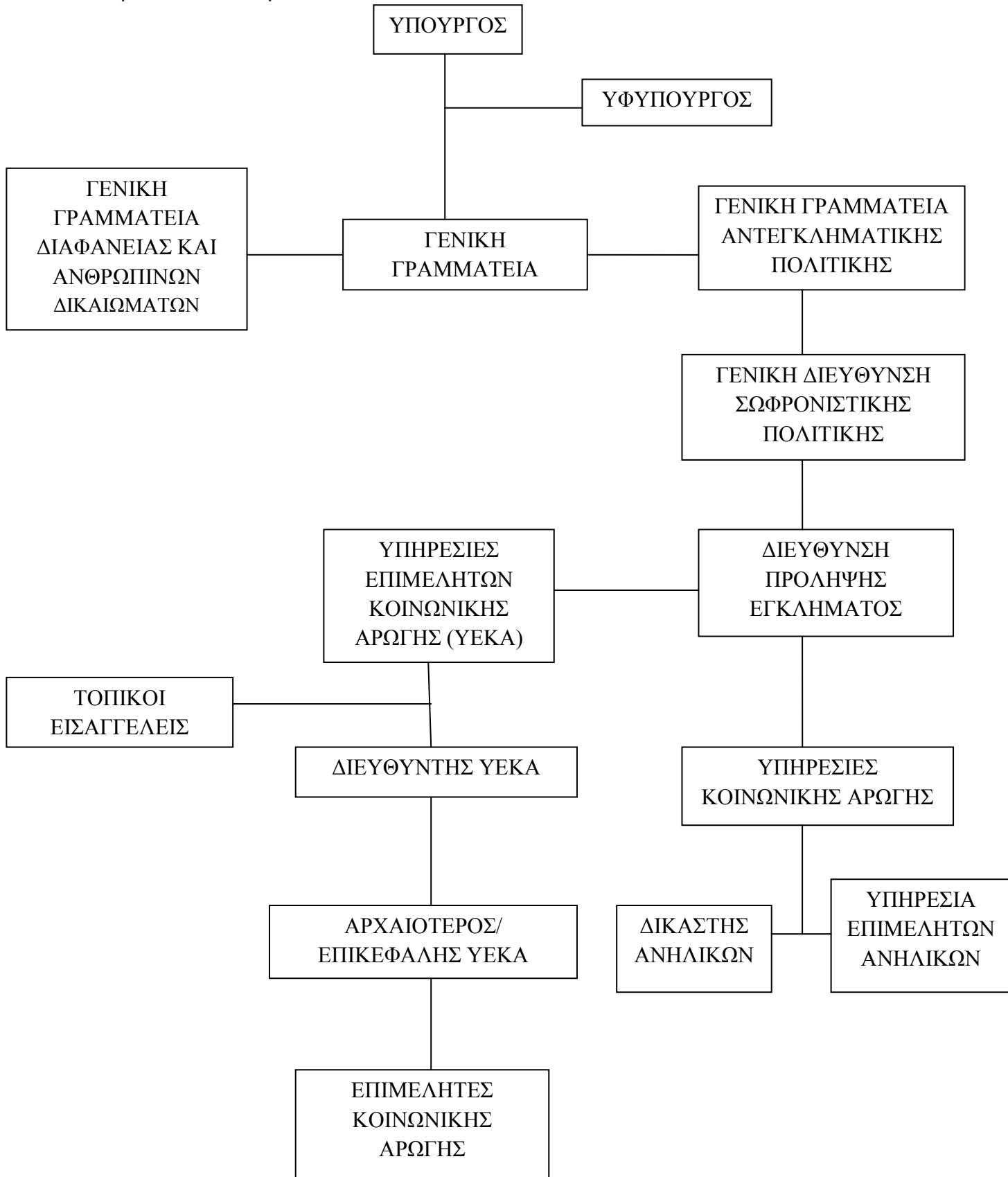
Επιπλέον, με το σχέδιο του Ποινικού Κώδικα (Π.Κ.) το 1924, διευκρινίζεται ότι ο καταδικασθέντας, του οποίου η ποινή έχει μετατραπεί σε χρηματική, έχει το δικαίωμα να εκτίσει την ποινή του με παροχή προσωπικής εργασίας υπέρ του Κράτους. Γίνεται λοιπόν εμφανές, ότι το 1924, έγινε μια πρώτη αναφορά για το θεσμό της παροχής κοινωφελούς εργασίας, η οποία όμως τελικά θεσμοθετήθηκε το 1991, δηλαδή μετά από 67 χρόνια (Μαυρή, 2007).

Έτσι, το 1991, για πρώτη φορά στο ελληνικό δίκαιο, συστήνεται ειδική υπηρεσία για την επίβλεψη ατόμων που έχουν απολυθεί υπό όρους ή έχουν καταδικασθεί με αναστολή εκτέλεσης της ποινής υπό επιτήρηση ή η ποινή τους έχει μετατραπεί σε κοινωφελή εργασία. Πιο συγκεκριμένα, στο τρίτο κεφάλαιο του ν. 1941/1991 και στα άρθρα 15-18, αναφέρεται διεξοδικά, η σύσταση του κλάδου επιμελητών κοινωνικής αρωγής, ο οποίος είναι αναγκαίος για να λειτουργήσουν αποτελεσματικά οι νέοι θεσμοί της κοινωφελούς εργασίας, της αναστολής της ποινής υπό επιτήρηση αλλά και να βελτιωθεί ο ήδη υπάρχων θεσμός της απολύσεως υπό όρους (Μαυρή, 2007 & Πιτσελά, 2006).

Ειδικότερα, στο άρθρο 15, συνίσταται «Κλάδος Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής», που υπάγεται στην Κεντρική Υπηρεσία του Υπουργείου Δικαιοσύνης και εποπτεύεται από τον Δικαστή Εκτέλεσης Ποινών. Μάλιστα παρακάτω παρατίθεται αναλυτικό οργανόγραμμα του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, όπως αυτό εμφανίζεται στην εργασία του Mavris και των συνεργατών του (2015: 14). Ο αριθμός των θέσεων για την σωστή λειτουργία των Υ.Ε.Κ.Α. στις έδρες όλων των πρωτοδικείων που προβλέπεται από την νομοθεσία ανέρχεται στις 300, εκ των οποίων οι 250 προβλεπόταν να είναι επιμελητές και οι υπόλοιποι 50 βοηθητικό προσωπικό. Πιο συγκεκριμένα, οι παραπάνω εργασιακές θέσεις αφορούσαν: οι 100 θέσεις κατηγορίες Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης (Π.Ε.), οι 136

Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (Τ.Ε.) και οι 64 Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (Δ.Ε.). Βέβαια, προβλέφθηκε η δυνατότητα αυξομείωσης των παραπάνω θέσεων, ανάλογα και με τις ανάγκες των υπηρεσιών (Μαυρή, 2007 & Πιτσελά, 2006 & Μανρίσ et al, 2015).

Σχεδιάγραμμα 5.1: Οργανόγραμμα Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

Στο σημείο αυτό κρίνεται αναγκαίο να γίνει και μια μικρή αναφορά στα άρθρα 2 και 4 του ν. 1941/1991, που περιλαμβάνουν συγκεκριμένες πληροφορίες για τον τρόπο λειτουργίας των θεσμών της κοινωφελούς εργασίας αλλά και της αναστολής υπό επιτήρηση. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 2, όποιος έχει καταδικασθεί σε ποινή φυλάκισης μεγαλύτερη του ενός μήνα και μικρότερη του ενός χρόνου, έχει το δικαίωμα να αιτηθεί να μετατραπεί η ποινή σε παροχή κοινωφελούς εργασίας. Εάν το δικαστήριο αποφασίσει ότι η εργασία κοινωφελούς εργασίας είναι εφικτή και χρήσιμη για το δράστη, τότε ορίζει τον αριθμό ωρών εργασίας ανά ημέρα φυλάκισης, συνήθως 4 ώρες εργασίας ανά ημέρα φυλάκισης, με δυνατότητα μείωσης 2 ωρών ή επαύξεσης 2 αντίστοιχα.

Επίσης, το δικαστήριο ορίζει τον φορέα στον οποίο θα παραχθεί η εργασία, η οποία είναι χωρίς αμοιβή και επιβλέπεται από τον αρμόδιο επιμελητή κοινωνικής αρωγής. Αν η κοινωφελής εργασία δεν παρέχεται ή παρέχεται παράνομα, τότε παύει να ισχύει και ο υπόχρεος εκτίει την ποινή του κανονικά. Γενικά, σε κάθε περίπτωση παράβασης, ο επιμελητής κοινωνικής αρωγής, πρέπει να ενημερώσει εγγράφως τον εισαγγελέα, ώστε ο τελευταίος να αποφασίσει αν θα διατάξει την εκτέλεση της περιοριστικής της ελευθερίας ποινής ή όχι. Θα πρέπει ακόμα να διευκρινιστεί πως η μετατροπή ποινής σε κοινωφελή εργασία δεν επιτρέπεται για ποινές σχετιζόμενες με εμπορία ναρκωτικών.

Όσον αφορά το θεσμό της αναστολής υπό όρους, σύμφωνα με το άρθρο 4 του ν. 1941/1991, αν κάποιος έχει καταδικασθεί σε ποινή φυλάκισης μέχρι 3 έτη, τότε μπορεί να ανασταλεί η ποινή του υπό όρους και υπό την επιμέλεια και την επιτήρηση επιμελητή κοινωνικής αρωγής για 3 έως 5 έτη. Οι όροι μπορεί να περιλαμβάνουν την:

α) Απαγόρευση απομάκρυνσης από τον τόπο που θα ορίσει το δικαστήριο. Άδειες απομάκρυνσης μπορούν να εγκρίνονται από τον εισαγγελέα ή από τον επιμελητή κοινωνικής αρωγής μόνο για λόγους σπουδών, δουλειάς, υγείας ή σχετιζόμενους με την οικογένεια.

β) Αφαίρεση διαβατηρίου και απαγόρευση εξόδου από τη χώρα, εκτός αν έχει χορηγηθεί άδεια, η οποία όμως δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερη του ενός μήνα.

γ) Υποχρέωση εμφάνισης σε τακτά χρονικά διαστήματα στις αστυνομικές αρχές ή στα γραφεία επιμελητών κοινωνικής αρωγής.

δ) Αφαίρεση άδειας οδήγησης, αν η πράξη ήταν σχετικά με τον Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας (Κ.Ο.Κ)

ε) Απαγόρευση συναναστροφής με ορισμένα άτομα

στ) Εκπλήρωση υποχρεώσεων για διατροφή ή επιμέλεια άλλων ατόμων

Η αρμοδιότητα του επιμελητή κοινωνικής αρωγής, είναι να επιβλέπει την εκπλήρωση των παραπάνω όρων και να υποβάλλει ανά τρίμηνο έκθεση στον εισαγγελέα. Με τον ίδιο τρόπο, οφείλει να αναφέρει κάθε τυχόν σοβαρή παραβίαση των όρων που έχουν τεθεί.

Εκτός από τις παραπάνω αρμοδιότητες των επιμελητών, οι ίδιοι μπορούν μετά από αίτημα του δικαστή εκτέλεσης ποινών ή του εισαγγελέα, να διενεργούν κοινωνική έρευνα για άτομα τα οποία είναι προσωρινά κρατούμενοι ή τους έχουν επιβληθεί περιοριστικοί όροι. Η κοινωνική έρευνα, λειτουργεί βοηθητικά για τον δικαστή, καθώς επισυνάπτεται στην δικογραφία και συνεκτιμάται για την επιμέτρηση της ποινής ή την κρίση για την μετατροπή της σε εναλλακτική ποινή ή την αναστολή της υπό όρους (Μαυρή, 2007). Σύμφωνα με το άρθρο 15, όλες οι εκθέσεις των επιμελητών, καθώς και κάθε πληροφορία ή στοιχείο των οποίων έλαβαν γνώση κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, είναι απόρρητα και ανακοινώνονται μόνο στον αρμόδιο εισαγγελέα.

Στην συνέχεια, στο άρθρο 16 του νόμου, προβλέπεται η διαδικασία διορισμού των επιμελητών, η οποία θα γίνεται με διαγωνισμό και με κριτήριο την κατώτερη ηλικία των 25 ετών, ώστε να υπάρχει η απαιτούμενη ωριμότητα. Στο άρθρο 17, αναφέρεται ότι προϊστάμενοι των Υ.Ε.Κ.Α. είναι Επιμελητές Κοινωνικής Αρωγής, με προσόντα οριζόμενα από το νόμο, ενώ όπου δεν υπάρχουν, προΐσταται ο αρμόδιος δικαστής εκτέλεσης ποινών, αλλά επειδή αυτή η θέση δεν έχει συσταθεί, προΐσταται ο Εισαγγελέας Εκτέλεσης Ποινών. Όσοι προϊστάμενοι λειτουργούν σε επίπεδο διεύθυνσης, ασκούν και καθήκοντα περιφερειακού επιθεωρητή. Τον συντονισμό της επιθεώρησης ασκεί κεντρικός επιθεωρητής που εδρεύει στην κεντρική υπηρεσία του Υπουργείου Δικαιοσύνης. Τέλος, στο άρθρο 18, προβλέπεται ο θεσμός των άμισθων βοηθών επιμελητών, σύμφωνα με τον οποίο, επιστήμονες, σπουδαστές και εθελοντές μπορούν να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους σε αυτόν τον κλάδο (Μαυρή, 2007).

Κλείνοντας με τον νόμο 1941/1991, θα πρέπει να τονιστεί πως σύμφωνα με τον Μαυρή (2007), μετά την ψήφιση του ανωτέρου νόμου, θα έπρεπε το υπουργείο να προχωρήσει στον διορισμό των επιμελητών κοινωνικής αρωγής και συνεπώς στην λειτουργία των Υ.Ε.Κ.Α., σε κάθε περιφέρεια όπως ορίζεται. Αντ' αυτού, υπήρξε μεγάλη καθυστέρηση, αφού το 2004, εκδόθηκε προκήρυξη για πρόσληψη 60 επιμελητών αντί των 300 που όριζε ο νόμος σε 14 πρωτοδικεία και όχι σε 26. Εν τέλει, και μετά από επιπλέον καθυστέρηση, οι πρώτοι επιμελητές διορίστηκαν το

2007. Συγχρόνως, το 2006 εκδόθηκε το προεδρικό διάταγμα 195, το οποίο περιλάμβανε την «Οργάνωση και λειτουργία των Υπηρεσιών Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής», το οποίο είχε ως σκοπό να καλύψει τυχόν κενά του νόμου 1941/1991.

Σύμφωνα λοιπόν με το άρθρο 1 του π.δ 195/2006 και όπως προείπαμε στον ν.1941/1991 άρθρο 15, οι επιμελητές έχουν ως αποστολή:

- α) την συνδρομή και επίβλεψη ατόμων που έχουν καταδικασθεί με αναστολή εκτέλεσης της ποινής τους υπό επιτήρηση ή των οποίων η ποινή έχει μετατραπεί σε υποχρέωση παροχής κοινωφελούς εργασίας ή έχουν απολυθεί υπό όρους
- β) την διενέργεια κοινωνικής έρευνας σε προσωρινά κρατούμενους ή σε άτομα στα οποία έχουν επιβληθεί περιοριστικοί όροι.

Συνεχίζοντας στο άρθρο 2 του π.δ 195/2006, συνίστανται οι Υ.Ε.Κ.Α στις ακόλουθες έδρες πρωτοδικείων, Αργινίου, Αθήνας, Βέροιας, Βόλου, Ηλείας, Ηρακλείου, Θεσσαλονίκης, Ιωαννίνων, Καβάλας, Καλαμάτας, Κέρκυρας, Κοζάνης, Λαμίας, Λάρισας, Μυτιλήνης, Ναυπλίου, Πάτρας, Πειραιά, Ροδόπης, Ρόδου, Σερρών, Σύρου, Τρικάλων, Τρίπολης, Χαλκίδας, Χανίων. Οι Υ.Ε.Κ.Α., είναι περιφερειακές υπηρεσίες του Υπουργείου Δικαιοσύνης και εποπτεύονται από τον αρμόδιο δικαστή εκτέλεσης ποινών.

Βέβαια, σύμφωνα με το άρθρο 16 του ίδιου προεδρικού διατάγματος, ενώ Υ.Ε.Κ.Α. συνίστανται στα παραπάνω 26 πρωτοδικεία, εν τέλει θα λειτουργήσουν οι 14 από αυτές και συγκεκριμένα αυτές της Αθήνας, Θεσσαλονίκης, Ιωαννίνων, Κέρκυρας, Κοζάνης, Λαμίας, Λάρισας, Ναυπλίου, Πάτρας, Πειραιά, Ροδόπης, Ρόδου, Σύρου και Χανίων. Επιπλέον, μέχρι να συσταθούν οι θέσεις των δικαστών εκτέλεσης ποινών οι Υ.Ε.Κ.Α., θα εποπτεύονται από τον εκάστοτε εισαγγελέα.

Αναφορικά με το προσωπικό των υπηρεσιών, σύμφωνα με το άρθρο 6, προβλέπονται 70 θέσεις επιμελητών ΠΕ, 180 ΤΕ και 50 ΔΕ. Όπως γίνεται αντιληπτό, με το παρόν άρθρο, ευνοούνται οι επιμελητές Τεχνολογικής Εκπαίδευσης σε αντίθεση με ό,τι είχε αναφερθεί στον ν. 1941/1991.

Επιπροσθέτως, σύμφωνα με το άρθρο 3 και 10 του διατάγματος, οι Υ.Ε.Κ.Α., Αθήνας, Πειραιά και Θεσσαλονίκης, διαρθρώνονται από το Τμήμα Κοινωνικής Υποστήριξης, Τμήμα Κοινωφελούς Εργασίας και Τμήμα Διοικητικής Υποστήριξης. Τα καθήκοντα του Τμήματος Κοινωνικής Υποστήριξης, είναι η συνδρομή και εποπτεία ατόμων που απολύονται υπό όρους ή έχει ανασταλεί η εκτέλεση της ποινής υπό επιτήρηση ή στα οποία έχουν επιβληθεί περιοριστικοί όροι, καθώς και η

διενέργεια κοινωνικής έρευνας μετά από ανάθεση του δικαστή εκτέλεσης ποινών ή του εισαγγελέα και η υποβολή των σχετικών εκθέσεων.

Τα καθήκοντα του Τμήματος Κοινοφελούς Εργασίας, είναι ο προσδιορισμός και η εξασφάλιση θέσεων εργασίας σε υπηρεσίες αλλά και η υποβολή πρότασης στο εισαγγελέα για τον καθορισμό των όρων παροχής κοινοφελούς εργασίας και η επίβλεψη τήρησής τους. Οι κοινές αρμοδιότητες των παραπάνω τμημάτων είναι η διατύπωση προτάσεων για την αποτελεσματικότερη λειτουργία της υπηρεσίας, η σύνταξη έκθεσης ανά τρίμηνο για τις δραστηριότητες των επιμελητών, η τήρηση φακέλων και δικαιολογητικών για τις υποθέσεις που χειρίζεται η υπηρεσία, η εξαγωγή ετήσιων στατιστικών στοιχείων και η εκτέλεση κάθε εργασίας κατόπιν παραγγελίας του δικαστή εκτέλεσης ποινής ή του εισαγγελέα ή του κεντρικού επιθεωρητή.

Τέλος, οι αρμοδιότητες του Τμήματος Διοικητικής Υποστήριξης, είναι η τήρηση πρωτοκόλλου και αρχείου, η διακίνηση αλληλογραφίας, η τήρηση υπηρεσιακών φακέλων προσωπικού, η εκκαθάριση και πληρωμή αποδοχών προσωπικού, η μέριμνα για την καθαρογραφία των εγγράφων, για την καθαριότητα των χώρων και για την καλή λειτουργία του εξοπλισμού. Οι υπόλοιπες Υ.Ε.Κ.Α που δεν αναφέρθηκαν, δεν χωρίζονται σε τμήματα και ασκούν όλες τις προαναφερθείσες αρμοδιότητες.

Ολοκληρώνοντας με το π.δ 195/2006, στο άρθρο 11, προβλέπεται ο κεντρικός επιθεωρητής Υ.Ε.Κ.Α., ο οποίος συντονίζει όλες τις υπηρεσίες και βοηθά για την εύρυθμη λειτουργία τους. Τέλος, όσον αφορά τους άμισθους επικουρικούς επιμελητές, σύμφωνα με το άρθρο 8, οι ίδιοι υποχρεούνται να εφαρμόζουν τους κανόνες λειτουργίας της υπηρεσίας, να συμμορφώνονται προς τις υποχρεώσεις των επιμελητών και να προσέρχονται στην υπηρεσία τουλάχιστον δύο φορές την εβδομάδα.

Όπως παρατηρήθηκε, από τα παραπάνω και συγκεκριμένα από τον ν. 1941/1991, σχετικά με την παροχή κοινοφελούς εργασίας το δικαστήριο ορίζει τον αριθμό ωρών ανά ημέρα φυλάκισης (συνήθως 4 ώρες/ημέρα φυλάκισης). Ο αριθμός των ωρών όμως είναι τεράστιος και συγκριτικά με τον αντίστοιχο θεσμό άλλων ευρωπαϊκών χωρών, μεγαλύτερος (Κλιάνης, 2012).

Επίσης, ο χρόνος παροχής κοινοφελούς εργασίας αφήνεται στην κρίση του εκάστοτε εισαγγελέα και με αυτόν τον τρόπο μπορεί να ξεπεράσει κατά πολύ την διάρκεια της επιβαλλόμενης ποινής. Συνεπώς, ο υπόχρεος δεσμεύεται υπερβολικά και φυσικά δεν δύναται να αναζητήσει και να εξασφαλίσει αμειβόμενη εργασία για την

επιβίωσή του. Έτσι, ψηφίστηκε ο ν. 3904/2010, ο οποίος εκτός των άλλων, ανέτρεψε την παραπάνω ρύθμιση (Κλιάνης, 2012).

Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 1 του ν. 3904/2010 παρ. 5, το δικαστήριο ορίζει τον αριθμό των ωρών κοινωφελής εργασίας, που μπορεί πλέον να είναι από 100 μέχρι 240 ώρες για ποινή έως 1 έτος, 241 μέχρι 480 ώρες για ποινή από 1 έτος έως 2 έτη, από 481 μέχρι 720 ώρες για ποινή από 2 μέχρι 3 έτη. Για την εκτέλεση της κοινωφελούς εργασίας δίνεται προθεσμία μέχρι τα 3 έτη.

Όπως λοιπόν, γίνεται αντιληπτό, με την παραπάνω ρύθμιση υπάρχει αισθητή μείωση των ωρών παροχής κοινωφελούς εργασίας, με συγκεκριμένο προσδιορισμό κατώτατων και ανώτατων πλαισίων ωρών. Επιπλέον, ένα από τα πλεονεκτήματα αυτής της αλλαγής είναι το κριτήριο για τον προσδιορισμό των ωρών, το οποίο πλέον είναι η ίδια η ποινή, αλλά και ότι ο υπόχρεος μπορεί να ολοκληρώσει την παροχή κοινωφελούς εργασίας σε διάρκεια 3 ετών και όχι παραπάνω. Τέλος, σημαντικό είναι ότι ο προσδιορισμός της προθεσμίας για την εκτέλεση ποινής επιβάλλεται από το δικαστήριο που επέβαλε την ποινή και άρα γνωρίζει καλά την υπόθεση αφού την έχει χειριστεί και όχι από τον εκάστοτε εισαγγελέα (Κλιάνης, 2012).

Συνεχίζοντας, στη παράγραφο 6, ορίζεται ο τόπος που μπορεί να παραχθεί η κοινωφελής εργασία. Ειδικότερα, αυτή παρέχεται σε υπηρεσίες του κράτους, των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, των νόμιμων προσώπων του δημόσιου τομέα ή σε μη κερδοσκοπικά κοινωφελή νόμιμα πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου ή και άλλα. Η εργασία παρέχεται φυσικά χωρίς αμοιβή. Την εκτέλεση της κοινωφελούς εργασίας επιβλέπει ο επιμελητής κοινωνικής αρωγής, εκτός αν το δικαστήριο ορίζει αλλιώς.

Σύμφωνα με την παρ. 7, του ίδιου άρθρου, αν η εργασία παρέχεται ελλιπώς ή πλημμελώς από εκείνον που έχει καταδικασθεί, με δική του υπαιτιότητα, τότε ο εισαγγελέας αφού ενημερωθεί μπορεί να :

- α) προβεί σε προειδοποίηση του υπόχρεου
- β) παρατείνει την προθεσμία μέχρι ένα επιπλέον έτος
- γ) επιτρέψει την εκτέλεση της χρηματικής ποινής ή του προστίμου, που είχαν αρχικά επιβληθεί, αφού πρώτα αφαιρέσει το ποσό που αντιστοιχεί στην ήδη εκτελεσθείσα ποινή παροχής κοινωφελούς εργασίας, καθορίζοντας για κάθε τέσσερις ώρες μία ημέρα
- δ) αυξήσει ή περιορίσει τον αριθμό ωρών παροχής κοινωφελούς εργασίας, μέσα στα όρια όμως που αντιστοιχούν στη διάρκεια της στερητικής της ελευθερίας ποινής που είχε επιβληθεί αρχικά

ε) να διατάσσει την έκτιση της στερητικής της ελευθερίας ποινής ενός έως τριών μηνών για κοινωφελή εργασία μέχρι 240 ώρες, δύο έως πέντε μηνών για 241 έως 480 ώρες και τεσσάρων έως οχτώ μηνών για κοινωφελή εργασία μεγαλύτερη των 480 ωρών.

στ) διατάσσει την έκτιση της στερητικής της ελευθερίας ποινής που είχε επιβληθεί πριν την μετατροπή

Πριν από την ισχύ του ν. 3904/2010, αξίζει να αναφερθεί, πως σε κάθε τέτοια περίπτωση ο επιμελητής ενημέρωνε με έγγραφο τον εισαγγελέα και αυτός αποφάσιζε την άρση ή όχι της μετατροπής της ποινής, και την εκτέλεση της περιοριστικής της ελευθερίας ποινή ή της χρηματικής ποινής ή προστίμου. Έτσι, γίνεται αντιληπτό, ότι ο εισαγγελέας, με τον ν. 3904/2010, έχει πια έξι επιλογές την διάθεσή του (Κλιάνης, 2012).

Τέλος, παρατηρείται, πως στο άρθρο 3, αναφέρεται ρητά η εμπλοκή των Υπηρεσιών Κοινωνικής Αρωγής. Συγκεκριμένα, όσοι έχουν καταδικασθεί σε ποινή φυλάκισης μεγαλύτερη των τριών ετών, το δικαστήριο μπορεί να διατάσσει την αναστολή της ποινής υπό όρους και υπό την επιμέλεια και επιτήρηση των επιμελητών για διάστημα από τρία έως πέντε έτη. Η επιμέλεια και η επιτήρηση μπορεί να περιλαμβάνει:

α) εβδομαδιαίες συνεδρίες με τον καταδικασμένο, ατομικά ή μαζί με άλλους καταδικασμένους για ανάλογα εγκλήματα, στις οποίες πρέπει να γίνεται η συνειδητοποίηση της βαρύτητας των πράξεών του, η ανάδειξη συνεπειών, η αναζήτηση αιτιών και προτάσεων για να μην επαναληφθούν οι αξιόποινες πράξεις

β) στα καθήκοντα του επιμελητή είναι και η επίβλεψη για την εκπλήρωση των όρων που έχει επιβάλει το δικαστήριο

γ) υποβολή ανά εξάμηνο σχετικής έκθεσης στον εισαγγελέα

δ) με ανάλογη έκθεση αναφέρει κάθε σοβαρή παραβίαση των όρων που έχουν τεθεί στο καταδικασμένο.

Οι όροι που αναφέρονται παραπάνω και που μπορεί το δικαστήριο διαζευκτικά ή συσσωρευτικά να επιβάλει στον καταδικασμένο, σύμφωνα πάντα με τον ν. 3904/2010, είναι οι εξής:

α) αποκατάσταση της ζημιάς που προκλήθηκε στο θύμα

β) υποχρέωση του καταδικασμένου να εμφανίζεται ανά τακτά χρονικά διαστήματα στις αστυνομικές αρχές

- γ) αφαίρεση άδειας οδήγησης μέχρι ένα έτος, αν η αξιόποινη πράξη σχετίζεται με παραβάσεις κανόνων κυκλοφορίας
- δ) απαγόρευση απομάκρυνσης χωρίς άδεια από τον τόπο διαμονής του ή άλλον τόπο που θα ορίσει το δικαστήριο (η άδεια απομάκρυνσης πρέπει να είναι έγγραφη και προσωρινή και δίνεται από τον εισαγγελέα μετά από πρόταση του επιμελητή για λόγους εργασίας, υγείας, σπουδών, οικογενειακούς)
- ε) αφαίρεση διαβατηρίου και απαγόρευση εξόδου από την χώρα εκτός αν υπάρχει άδεια
- στ) απαγόρευση προσέγγισης ή επικοινωνία με ορισμένα άτομα
- ζ) εκπλήρωση υποχρεώσεων καταδικασμένου για διατροφή ή επιμέλεια σε άλλα άτομα
- η) υποβολή καταδικασμένου σε θεραπεία ή ειδική μεταχείριση ή διαμονή σε ίδρυμα
- θ) προσφορά μέχρι 10.000 ευρώ σε κοινωφελές ίδρυμα

Επιπλέον, στο σημείο αυτό κρίνεται αναγκαίο να αναφερθούμε σε δυο πολύ σημαντικές νομοθετικές μεταρρυθμίσεις οι οποίες επηρεάζουν σημαντικά το έργο των επιμελητών κοινωνικής αρωγής. Αρχικά, σύμφωνα με τον νόμο 4205/2013, υποστηρίζεται πως οι επιμελητές μπορούν να επιτηρούν κρατούμενους στο σπίτι σε ορισμένες περιπτώσεις. Ακόμη, ο νόμος 4139/2013 (άρθρο 23), κάνει ξεκάθαρο το γεγονός πως το έργο των ΥΕΚΑ απευθύνεται να μην σε παραβάτες οποιουδήποτε αδικήματος, αλλά εξαιρεί ρητά τους καταδικασθέντες για διακίνηση ναρκωτικών. Ακολούθως, αναφορικά με την νομοθετική μεταρρύθμιση του 2013, προβλέπεται η κατ' οίκον κράτηση με ηλεκτρονική παρακολούθηση, ωστόσο μέχρι και σήμερα δεν έχει εφαρμοστεί. Οι επιμελητές κοινωνικής αρωγής καλούνται να υποστηρίξουν το σύστημα των τακτικών αδειών, της επιτήρησης των αλλοδαπών κρατουμένων, των αστέγων κρατουμένων και των κρατουμένων χωρίς οικογένεια. Στις προαναφερθείσες περιπτώσεις είναι προτιμότερο να αποφεύγεται η ηλεκτρονική παρακολούθηση, αλλά να υπάρχει παρόλα αυτά σαν εναλλακτική επιλογή (Mavris et al, 2015) .

Η ηλεκτρονική παρακολούθηση των παραβατών, δεν παρέχεται ως μέρος της δικαστικής επιτήρησης, αλλά έχει προγραμματιστεί να εφαρμοστεί από μία εταιρία τεχνολογικής υποστήριξης με την εποπτεία του εισαγγελέα. Μια 3μελής επιτροπή που θα συσταθεί από το Υπουργείο Δικαιοσύνης Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, θα δημιουργηθεί για να επιβλέπει την λειτουργία του συστήματος (Mavris et al, 2015) .

Ολοκληρώνοντας την ιστορική αναδρομή του θεσμικού και νομικού πλαισίου των Υ.Ε.Κ.Α. αλλά και άλλων διατάξεων σχετιζόμενες με τις εναλλακτικές μορφές έκτισης ποινής που η εμπλοκή των επιμελητών είναι αναγκαία, αξίζει να αναλυθεί η πιο πρόσφατη μεταρρύθμιση που έγινε με την έκδοση του π.δ 101/2014. Ειδικότερα, τον Αύγουστο του 2014, με το π.δ 101/2014, ψηφίστηκε η συγχώνευση των Υ.Ε.Κ.Α. με τις Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων. Έτσι, οι νέες υπηρεσίες που προκύπτουν ονομάζονται «Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων και Κοινωνικής Αρωγής».

Πιο συγκεκριμένα, η αποστολή των Υπηρεσιών Επιμελητών Ανηλίκων και Κοινωνικής Αρωγής είναι διπλή. Αρχικά, οι υπηρεσίες έχουν ως αποστολή την εξωιδρυματική μεταχείριση ανηλίκων που έχουν διαπράξει έγκλημα ή που διατρέχουν τον κίνδυνο να γίνουν δράστες ή θύματα αξιόποινων πράξεων. Επίσης παρέχουν υποστήριξη στην ποινική δικαιοσύνη τόσο σε επίπεδο πρόληψης παραβατικότητας και θυματοποίησης ανηλίκων όσο και της μεταχείρισης.

Στην συνέχεια, οι υπηρεσίες έχουν ως αποστολή την συνδρομή και επίβλεψη ατόμων που έχουν καταδικασθεί με αναστολή εκτέλεσης ποινής υπό επιτήρηση ή η ποινή τους έχει μετατραπεί σε παροχή κοινωφελούς εργασίας ή έχουν απολυθεί υπό όρους. Τέλος, διεξάγεται κοινωνική έρευνα σε προσωρινά κρατούμενους ή σε άτομα που τους έχουν επιβληθεί περιοριστικοί όροι.

Στο άρθρο 26, παρ. 2 του π.δ 101/2014, προβλέπεται η διάρθρωση των υπηρεσιών, οι οποίες λειτουργούν σε έδρα κάθε Πρωτοδικείου. Έτσι έχουμε Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων και Κοινωνικής Αρωγής σε:

- Αθήνα, που λειτουργεί σε επίπεδο διεύθυνσης με δύο ξεχωριστά τμήματα, το Τμήμα Επιμελητών Ανηλίκων και το Τμήμα Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής
- Πειραιά και Θεσσαλονίκη, με επίσης δύο ξεχωριστά τμήματα
- Αγρίνιο, Βέροια, Βόλος, Ηράκλειο, Γιάννενα, Καβάλα, Καλαμάτα, Κέρκυρα, Κοζάνη, Κόρινθος, Λαμία, Λάρισα, Μυτιλήνη, Ναύπλιο, Πάτρα, Πύργος, Ροδόπη, Ρόδος, Σύρος, Τρίκαλα, Τρίπολη, Χανιά, Χαλκίδα, που λειτουργούν με δύο ξεχωριστά γραφεία, το Γραφείο Επιμελητών Ανηλίκων και το Γραφείο Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής
- Άρτα, Αίγιο, Αμαλιάδα, Αλεξανδρούπολη, Γιαννιτσά, Δράμα, Έδεσσα, Θήβα, Κατερίνη, Καρδίτσα, Κεφαλονιά, Κόρινθος, Καστοριά, Κως, Λασιθί, Λειβαδιά, Μεσολόγγι, Ξάνθη, Ορεστιάδα, Πρέβεζα, Ρέθυμνο, Σάμος, Σέρρες, Σπάρτη, Φλώρινα, που λειτουργεί Γραφείο Επιμελητών Ανηλίκων και Κοινωνικής Αρωγής

Πρέπει να αναφερθεί πως ο αρχαιότερος προϊστάμενος του τμήματος ή του αυτοτελούς γραφείου είναι και ο προϊστάμενος της υπηρεσίας. Επιπλέον, όλες οι υπηρεσίες εποπτεύονται από τον κατά τόπο αρμόδιο Προϊστάμενο της Εισαγγελίας Πρωτοδικών.

Κλείνοντας, στο ίδιο άρθρο αναφέρονται και οι αρμοδιότητες. Όσον αφορά, την Διεύθυνση της Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων και Κοινωνικής Αρωγής, η ίδια συντονίζει την λειτουργία των υποκείμενων οργανικών της μονάδων. Ακόμη, τα Τμήματα Επιμελητών Ανηλίκων και τα Αυτοτελή Γραφεία Επιμελητών Ανηλίκων έχουν ως καθήκοντα την:

- παραλαβή εισερχόμενων εγγράφων, τήρηση πρωτοκόλλου, διακίνηση αλληλογραφίας, διεκπεραίωση εισερχόμενων εγγράφων, τήρηση αρχείου
- τήρηση μητρώου ανηλίκων
- τήρηση προσωπικού μητρώου υπαλλήλων
- εκκαθάριση και πληρωμή πρόσθετων αποδοχών υπαλλήλων
- συνεργασία και ενημέρωση τμήματος μισθοδοσίας της διεύθυνσης οικονομικών της κεντρικής υπηρεσίας, για κάθε μεταβολή του προσωπικού
- χειρισμός διαχειριστικών και λογιστικών θεμάτων, προμήθεια, διαχείριση, συντήρηση και φύλαξη του υλικού της υπηρεσίας
- κοινωνικές έρευνες και κάθε ενέργεια για πρόληψη παραβατικότητας ανηλίκων (μετά από την σύσταση γονέων ή ασκούντων επιμέλειας ανηλίκου ή άλλης αρχής)
- άσκηση διοικητικών επιμελειών
- εκπόνηση μελετών και στατιστικής έρευνας για την παραβατικότητα ανηλίκων
- κοινωνικές έρευνες για ανήλικους που εκκρεμεί ποινική δίωξη
- προετοιμασία και παρακολούθηση ζητημάτων σχετικών με δικάσιμους
- παρακολούθηση εξέλιξης ανηλίκων που τους έχει επιβληθεί το αναμορφωτικό μέτρο της επίπληξης και της θέσεως υπό την υπεύθυνη επιμέλεια γονέων και η άσκηση δικαστικής επιμέλειας
- κοινωνική έρευνα και προετοιμασία συνθηκών χορήγησης δοκιμαστικής άδειας σε ανήλικους τροφίμους των ιδρυμάτων αγωγής και άσκηση προστατευτικής επίβλεψης κατά τον χρόνο δοκιμαστικής άδειας
- συγκέντρωση στατιστικών στοιχείων και συνεργασία με το τμήμα πρόληψης για σύνταξη στατιστικών μελετών σε θέματα πρόληψης και καταστολής παραβατικότητας ανηλίκων

Επιπλέον, τα καθήκοντα των Τμημάτων Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής και των Αυτοτελών Γραφείων Κοινωνικής Αρωγής είναι τα εξής:

- συνδρομή και εποπτεία ατόμων που απολύονται υπό όρους, ή έχει ανασταλεί η εκτέλεση ποινής υπό επιτήρηση ή στα οποία έχουν επιβληθεί περιοριστικοί όροι
- κοινωνική έρευνα ως προς τον τρόπο ζωής ή άλλα στοιχεία προσωρινά κρατούμενων ή ατόμων που τους έχουν επιβληθεί περιοριστικοί όροι και σύνταξη και υποβολή σχετικών εκθέσεων
- προσδιορισμός και εξασφάλιση θέσεων εργασίας στις προβλεπόμενες υπηρεσίες
- υποβολή προτάσεων στον εισαγγελέα για καθορισμό όρων παροχής κοινωφελούς εργασίας και επίβλεψη τήρησής τους
- διατύπωση προτάσεων για τη αποτελεσματικότερη λειτουργία της υπηρεσίας
- σύνταξη εκθέσεων ανά τρίμηνο για τις δραστηριότητες των επιμελητών
- τήρηση φακέλων, βιβλίων και δικαιολογητικών για τις υποθέσεις
- εξαγωγή ετήσιων στατιστικών στοιχείων
- εκτέλεση κάθε σχετικής εργασίας που ζητείται από το δικαστή εκτέλεσης ποινών ή εισαγγελέα ή κεντρικού επιθεωρητή
- οι προτάσεις, εκθέσεις και στατιστικά στοιχεία δίνονται στον κεντρικό επιθεωρητή
- τήρηση πρωτοκόλλου και αρχείου
- διακίνηση αλληλογραφίας
- τήρηση φακέλου προσωπικού
- εκκαθάριση και πληρωμή αποδοχών προσωπικού
- μέριμνα και καθαρογραφή εγγράφων
- μέριμνα για καθαριότητα χώρων και καλή λειτουργία του εξοπλισμού

Τέλος, όσον αφορά τα Αυτοτελή Γραφεία Επιμελητών Ανηλίκων και Κοινωνικής Αρωγής, αυτά ασκούν το σύνολο των αρμοδιοτήτων που προβλέπονται παραπάνω (Mavris et al, 2015).

5.3 ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΜΕΝΟΥ ΜΕ ΤΙΣ Υ.Ε.Κ.Α. ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ

Ξεκινώντας, είναι σημαντική μια αναφορά στο μέτρο της παροχής κοινωφελούς εργασίας, το οποίο έχει άμεση σχέση με τους επιμελητές κοινωνικής αρωγής και γενικότερα με το αντικείμενο της συγκεκριμένης υπηρεσίας. Αρχικά, λοιπόν, αξίζει να αναφερθεί πως στον ν. 1941/1991, δεν υπάρχει μια σαφή αναφορά στο περιεχόμενο, στους σκοπούς και στους στόχους του μέτρου της κοινωφελούς εργασίας. Υπάρχουν ελλείψεις, ακόμα και για ρυθμίσεις που αφορούν την ασφαλιστική κάλυψη των υπόχρεων, είτε αυτή πρόκειται για ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, εάν δεν εργάζονται αλλού, είτε για την περίπτωση ατυχήματος κατά την εργασία (Αναγνωστάκη, 2010).

Έτσι, γίνεται αντιληπτό, ότι δεν υπάρχει μια συγκεκριμένη καθοδήγηση για τους λειτουργούς της ποινικής δικαιοσύνης, όπως είναι οι επιμελητές κοινωνικής αρωγής. Η μοναδική καθοδήγηση που παρέχεται από το νομοθετικό πλαίσιο, είναι ότι η παροχή κοινωφελούς εργασίας ενδείκνυται να επιβάλλεται σε πολίτες οικονομικά ασθενέστερους, οι οποίοι δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα να πληρώσουν την μετατροπή της ποινής του σε χρήμα. Ωστόσο, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Μανρίσι και οι συνεργάτες του (2015), πλέον προτιμούνται συχνότερα οι εναλλακτικές μορφές ποινών, γεγονός που αποσκοπεί στην προσπάθεια αποσυμφόρησης των ήδη υπερπληθυσμένων φυλακών (Αναγνωστάκη, 2010 & Μανρίσι et al, 2015).

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο γίνεται αντιληπτό ότι το μέτρο ασκείται με μηχανιστικό τρόπο και όχι εξατομικευμένα. Το γεγονός αυτό είναι ιδιαίτερα επικίνδυνο, καθώς αφού δεν λειτουργεί έτσι το ποινικό δικαστήριο, το οποίο κανονικά θα έπρεπε, την διαδικασία της εξατομικεύσης αναλαμβάνουν οι τοπικοί φορείς και οι νόμιμοι εκπρόσωποί τους. Οι τελευταίοι αποφασίζουν αν θα υπογράψουν ή όχι τις σχετικές βεβαιώσεις αποδοχής και δέσμευσης για την απασχόληση του καταδικασμένου σε κοινωφελή εργασία, και άρα αποφασίζουν ποιους καταδικασμένους θα δεχτούν, με ποιο συγκεκριμένο προφίλ για ποια αδικήματα και άλλα. Έτσι, ο θεσμός της παροχής κοινωφελούς εργασίας και γενικότερα ολόκληρη η πολιτική διαμόρφωσης του θεσμού αυτού, εναπόκειται στην διάθεση, στην στάση, στις αξίες, στις αρχές και στις πεποιθήσεις των νόμιμων εκπροσώπων των φορέων, αλλά και στην διάθεση του κάθε καταδικασμένου, ο οποίος επιλέγει αν θέλει ή όχι να μετατρέψει την ποινή του σε παροχή κοινωφελούς εργασίας (Αναγνωστάκη, 2010).

Μία ακόμα έλλειψη που προκύπτει από τον ν. 1941/1991, σύμφωνα με τον Μαυρή (2007), είναι σχετικά με τους επίκουρους επιμελητές κοινωνικής αρωγής. Πιο συγκεκριμένα, στον νόμο δεν αναφέρονται συγκεκριμένα τα καθήκοντά τους, τα κριτήρια επιλογής τους και γενικότερα η εργασιακή τους σχέση με την υπηρεσία. Παρόλα αυτά, η εθελοντική εργασία, είναι ιδιαίτερη σημαντική και έχει αποδειχθεί, πολλές φορές, πολύτιμη. Άρα θα ήταν χρήσιμο η Πολιτεία να ασχοληθεί περαιτέρω με το θέμα αυτό. Μάλιστα, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται από τον Μανβίς και τους συνεργάτες του, *«η ανάμειξη των εθελοντών και στην Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων, αλλά και στην αντίστοιχη των Ανηλίκων σήμερα έχει ξεχαστεί»* (Μανβίς et al, 2015:12).

Επιπροσθέτως, ένα άλλο ζήτημα που προκύπτει γενικότερα από το νομοθετικό πλαίσιο σχετιζόμενο με τις Υ.Ε.Κ.Α., είναι ο διορισμός του Κεντρικού Επιθεωρητή των υπηρεσιών. Το θέμα που προκύπτει είναι το κριτήριο επιλογής του κατάλληλου προσώπου για την θέση, καθώς από το νόμο ορίζεται ότι Επιθεωρητής συνίσταται ο αρχαιότερος επιμελητής. Στην περίπτωση όμως των Υ.Ε.Κ.Α., το κριτήριο αυτό δεν είναι βοηθητικό, αφού όλοι οι επιμελητές έχουν διοριστεί το 2007. (Μαυρής, 2007)

Συνεχίζοντας και επικεντρώνοντας την προσοχή στο θεσμό των επιμελητών κοινωνικής αρωγής, πρέπει να τονιστεί πως σύμφωνα με την Πιτσελά (2006), αυτός προβλέπεται για τους καταδικασθέντες που παραμένουν στην κοινότητα ή για αυτούς που επιστρέφουν στην κοινότητα μετά από την έκτιση μέρους της ποινής τους. Για να μπορέσει όμως να λειτουργήσει ο θεσμός αυτός εποικοδομητικά, θα πρέπει να υπάρχει η σύμπραξη και η βοήθεια του κοινού. Επιπλέον, απαραίτητη είναι και η συνεργασία των δικαστικών αρχών, αφού οι επιμελητές κοινωνικής αρωγής είναι ο «συνδεδετικός κρίκος» ανάμεσα στον καταδικασθέντα και της εκάστοτε δικαστικής αρχής.

Σε πολλές περιπτώσεις όμως, σύμφωνα με τον Μαυρή (2007), έχει διαπιστωθεί πως δεν υπάρχει διάθεση συνεργασίας των εισαγγελέων με τους επιμελητές. Αυτό μπορεί να οφείλεται είτε στο ήδη επιφορτισμένο εργασιακό πρόγραμμα των εισαγγελέων, είτε στην άγνοια του νομοθετικού πλαισίου και ιδιαίτερα των διατάξεων που σχετίζονται με τις αρμοδιότητες και τα καθήκοντα των επιμελητών.

Έχει παρατηρηθεί, πως πολλοί εισαγγελείς αναθέτουν βοηθητικές εργασίες στους επιμελητές, με την πρόφαση ότι πρέπει, οι τελευταίοι, να εξοικειωθούν με τον δικαστικό χώρο. Επίσης, άλλοι εισαγγελείς δεν επιτρέπουν στους επιμελητές να αναλάβουν τα καθήκοντά τους, τα οποία απορρέουν από τον νόμο, αφού πιστεύουν

ότι κάθε εργασία των επιμελητών θα πρέπει να προκύπτει από απόφαση του δικαστή, του ανακριτή ή του εισαγγελέα. Ακόμη, πολλοί επιμελητές έχουν άγνοια σε διάφορα νομικά ζητήματα. Αυτό δεν τους επιτρέπει να μπορούν να αναπτύξουν ένα νομικό διάλογο, με απώτερο σκοπό τη διαμόρφωση κλίματος επαγγελματικής συνεργασίας. Έτσι ως αποτέλεσμα όλων των παραπάνω, υπάρχουν Υ.Ε.Κ.Α. οι οποίες είναι στην ουσία ανενεργείς αφού ο εισαγγελέας, ως προϊστάμενος, δεν εγκρίνει τις δράσεις των επιμελητών (Μαυρή, 2007).

Συνεπώς όπως προκύπτει, είναι αναγκαία η απασχόληση εκπαιδευμένου προσωπικού, ώστε να μπορεί να παρουσιάζει αντικειμενικά τις ανάγκες των καταδικασθέντων και τις δυνατότητες μεταχείρισής τους, ιδιαίτερα όταν πρόκειται να επιβληθεί αναστολή εκτέλεσης υπό επιτήρηση ή απόλυση υπό όρους. Τα παραπάνω, προβλέπονται και στην Απόφαση (70) 1 της εισηγητικής έκθεσης της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης. Η στελέχωση αυτή είναι η βάση για μια αποτελεσματική υπηρεσία επιτήρησης (Πιτσελά, 2006 & Αλεξιάδης, 2006).

Ωστόσο, σημαντική είναι και η επιλογή και επιμόρφωση κατάλληλου δυναμικού εθελοντών, οι οποίοι θα μπορούν να αξιοποιηθούν σε συνεργασία πάντα με το ειδικευμένο προσωπικό. Στο σημείο αυτό, όμως, πρέπει να διευκρινιστεί πως ενώ, η εν λόγω Σύμβαση ισχύει από το 1975, η Ελλάδα την υπέγραψε το 1979 αλλά ακόμα δεν την έχει επικυρώσει (Πιτσελά, 2006).

Ολοκληρώνοντας, αυτό που πρέπει να γίνει κατανοητό και να διευκρινιστεί, είναι ότι τα μέτρα και οι κυρώσεις που επιβάλλονται στους υπόχρεους, εκτός από την εποπτεία και τον έλεγχο της συμπεριφοράς έχουν και ως σκοπό την επανένταξη. Άρα, απώτερος και πρωτεύον στόχος των επιμελητών κοινωνικής αρωγής είναι η βοήθεια των καταδικασθέντων στην κοινωνική επανένταξη και ειδικότερα εύρεση εργασίας, προσπάθεια επαγγελματικής αποκατάστασης και δευτερεύον στόχος είναι ο αστυνομικός χαρακτήρας των υπηρεσιών, όπως είναι η εμφάνιση των καταδικασθέντων ανά τακτά χρονικά διαστήματα σε αστυνομικό τμήμα ή απαγόρευση απομάκρυνσης από συγκεκριμένο τόπο. Άλλωστε και ο ν. 1941/1991, τονίζει, πως αποστολή των επιμελητών είναι πρώτα η «επικουρία» και μετά η «εποπτεία» (Πιτσελά, 2006).

Ακολουθώντας, όσον αφορά τις πραγματικές συνθήκες λειτουργίας των Υ.Ε.Κ.Α. αξίζει να αναφέρουμε πως μόνο κατά τα πρώτα επτά χρόνια της λειτουργίας τους τηρούνταν τα προβλεπόμενα από την νομοθεσία καθήκοντα των επιμελητών κοινωνικής αρωγής. Η προετοιμασία εκθέσεων για τους εποπτευόμενους υπόδικους

δεν πραγματοποιείται ακόμη, ενώ και η επίβλεψη των αποφυλακισμένων υπό όρους πραγματοποιείται σε μικρό βαθμό. Συνεπώς, οι κύριοι άξονες εργασίας των επιμελητών κοινωνικής αρωγής σήμερα είναι η επιμέλεια των παραβατών με αναστολή, καθώς και η επιτήρηση των ατόμων που παρέχουν κοινωφελή εργασία (Mavris et al, 2015).

Συμπληρωματικά, όσον αφορά τις πραγματικές συνθήκες εργασίας των επιμελητών, και όπως υποστηρίζεται από τον Μανρί και τους συνεργάτες του (2015), οι επιμελητές δεν εργάζονται με ένα συγκεκριμένο μοτίβο, εξαιτίας της έλλειψης εκπαίδευσης του προσωπικού (σημειωτέον πως η μόνη εξειδικευμένη εκπαίδευση των επιμελητών πραγματοποιήθηκε αμέσως μετά την πρόσληψή τους και είχε διάρκεια μόλις δύο εβδομάδες) και των διαφορετικών προσεγγίσεων της νομοθεσίας για τις εναλλακτικές ποινές από τον εκάστοτε εισαγγελέα. Ένας ακόμη λόγος που δυσχεραίνει τις συνθήκες εργασίας των επιμελητών, είναι ο σημαντικά μειωμένος αριθμός εξειδικευμένου προσωπικού, καθώς και η παντελής έλλειψη βοηθητικού προσωπικού. Μάλιστα σήμερα, όπως φαίνεται και από τον πίνακα 5.1, εργάζονται μόλις 41 επιμελητές πανελλαδικά, υπάρχουν μόλις 3 επικεφαλής Υ.Ε.Κ.Α. καθώς και μηδενικό υποστηρικτικό προσωπικό (Mavris et al, 2015).

Πίνακας 5.1: Δομή προσωπικού Υ.Ε.Κ.Α.

Αριθμός προσωπικού	41
Εξειδικευμένο προσωπικό	3 Υπάρχουν προϊστάμενοι Υ.Ε.Κ.Α. σε μόλις 3 υπηρεσίες. Οι υπόλοιπες 11 υπηρεσίες δεν έχουν κάποιον επιβλέποντα πέραν του εισαγγελέα.
Υποστηρικτικό προσωπικό (γραμματείς, κ.ά.)	0

(Πηγή: Mavris et al, 2015:17)

Σε όλα τα παραπάνω όμως, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η ελληνική έννομη τάξη, λειτουργεί με διαχειριστική, μηχανιστική και δημοσιονομική λογική. Οι αποσπασματικές παρεμβάσεις στο νομοθετικό πλαίσιο σχετικά με τους σωφρονιστικούς θεσμούς που αφορούν τους επιμελητές, όπως για παράδειγμα η

κοινωνικής εργασίας, η αναστολή υπό επιτήρηση και η απόλυση υπό όρους, δεν είναι βοηθητικές. Επίσης, είναι γεγονός ότι οι στόχοι της ποινής, που επικεντρώνονται στην πρόληψη, δεν υποστηρίζονται ούτε εφαρμόζονται στην πράξη. Έτσι παρατηρείται, ότι το ελληνικό σύστημα ποινών δεν διακατέχεται από αρχές και στόχους και η εφαρμογή του νομοθετικού πλαισίου στην πράξη έχει «πλημμυρίσει» από παράδοξα και ανισότητες απέναντι στους καταδικασθέντες (Αναγνωστάκη, 2010).

5.4 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον προκαλούν ερευνητικά δεδομένα του Υπουργείου Δικαιοσύνης Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, σύμφωνα με τα οποία υποστηρίζεται πως ο μέσος όρος υποθέσεων που αναλογούσαν σε κάθε επιμελητή κοινωνικής αρωγής και αφορούσαν την εποπτεία κοινωφελούς εργασίας και την εποπτεία των υπό όρους απολυμένων, αναλογεί σε: 23 υποθέσεις ανά επιμελητή κατά το έτος 2011 και 34 υποθέσεις ανά επιμελητή για το έτος 2013. Συμπληρωματικά, αναφέρεται πως ο μέσος όρος παραβατών με τους οποίους έρχονταν καθημερινά σε επαφή οι επιμελητές είναι: 23 άτομα για το έτος 2011 και 34 άτομα για το έτος 2013. Ολοκληρώνοντας την αναφορά στην παραπάνω έρευνα, οφείλουμε να υπογραμμίσουμε πως η έρευνα αυτή πραγματοποιήθηκε για την εργασία «Probation in Europe-GREECE» των Mavris, Koulouris και Anagnostaki (Mavris et al, 2015).

Ακολούθως, παρατίθενται στοιχεία της Υπηρεσίας Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής Πατρών τα οποία στάλθηκαν στο Υπουργείο Δικαιοσύνης Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων εις απάντησιν συγκεκριμένου εγγράφου του προαναφερθέντος Υπουργείου. Πιο συγκεκριμένα, αναφέρεται πως η Υ.Ε.Κ.Α. Πατρών το 2011 στελεχωνόταν από 3 υπαλλήλους Επιμελητές Κοινωνικής Αρωγής Τ.Ε. και το 2013, μόλις 2 επιμελητές Τ.Ε. Ακόμη, το 2011, ο αριθμός ατόμων που αναλογούσε σε κάθε επιμελητή είχε ως εξής: 8 άτομα για αποφάσεις Κοινωφελούς Εργασίας και 1 άτομο με υπό όρους απόλυση. Όσον αφορά το έτος 2013, ο αριθμός των ατόμων ήταν 25 άτομα για κοινωφελή εργασία, 2 για αναστολή υπό επιτήρηση και 1 άτομο για απόλυση υπό όρους. Μάλιστα, γίνεται αναφορά και στις υπηρεσίες που κλήθηκαν οι επιμελητές να επισκεφτούν στα πλαίσια των καθηκόντων τους, οι οποίες είναι: η Υποδιεύθυνση Ασφαλείας Πατρών, το Κέντρο Ψυχικής Υγείας, Προγράμματα Απεξάρτησης, ο Ο.Α.Ε.Δ., η Διεύθυνση Κοινωνικής Πρόνοιας Νομού Αχαΐας, ο Ερυθρός Σταυρός και η τοπική εκκλησία. Κλείνοντας, αναφέρεται πως καθημερινά κάθε επιμελητής για το έτος 2011 επιτηρούσε 2 άτομα, ενώ το 2013 5 άτομα (Υπηρεσία Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής Πατρών, 2014).

Επιπροσθέτως, θα ήταν πολύ ενδιαφέρον να αναφέρουμε αναλυτικά την έρευνα που έχει διεξαχθεί με πρωτοβουλία της Αναγνωστάκη Μαρίας (2010), στο Ν. Ηλείας το 2008. Αρχικά, πρέπει να τονίσουμε πως το μέτρο της παροχής κοινωφελούς εργασίας, από το 1998 έως το 2005, επιβλήθηκε σε 756 περιπτώσεις σε όλη τη χώρα. Οι

αποφάσεις που εκδόθηκαν πριν από το 1998, επειδή δεν υπήρχε υπουργική απόφαση που να ρυθμίζει τον τρόπο λειτουργίας του μέτρου, αναιρέθηκαν. Ωστόσο, ακόμα και σήμερα, το μέτρο δεν εφαρμόζεται συχνά, σε όλη την Ελλάδα.

Ξεκινώντας, η εν λόγω έρευνα, είχε ως σκοπό την διερεύνηση του τρόπου εφαρμογής του μέτρου (παροχή κοινωφελούς εργασίας) από τα δικαστήρια, από τους αρμόδιους φορείς και σχετικά με ποια αδικήματα. Η συγκεκριμένη περιφέρεια επιλέχθηκε γιατί από το 2003-2005, εκδόθηκε μεγάλος αριθμός αποφάσεων που επέβαλαν το μέτρο της παροχής κοινωφελούς εργασίας. Συγκεκριμένα, το 2003 εκδόθηκαν 58 αποφάσεις, το 2004 εκδόθηκαν 27 και το 2005, 40, ενώ για τα ίδια έτη από την εισαγγελία Αθηνών εκδόθηκαν το 2003 25 αποφάσεις, το 2004, 38 και το 2005, 33.

Είναι σημαντικό να τονιστεί πως στον Νομό Ηλείας, τα τρία αυτά χρόνια, εκδόθηκε περίπου το 1/3 των αποφάσεων που εκδόθηκαν σε όλη τη χώρα. Συγκεκριμένα, στον Νομό Ηλείας, εκδόθηκαν 125 αποφάσεις με μέτρο την παροχή κοινωφελούς εργασίας, ενώ οι αποφάσεις για όλη τη χώρα ήταν 428. Για τις ανάγκες της έρευνας χρησιμοποιήθηκαν τα έτη 2004, 2005, καθώς και στο πρώτο εξάμηνο του 2008.

Οι στόχοι της έρευνας ήταν να διερευνηθεί αρχικά, με ποιον τρόπο αξιοποιείται το μέτρο της παροχής κοινωφελούς εργασίας και συγκεκριμένα σε ποιους επιβλήθηκε, για ποια αδικήματα και με ποιο σκοπό. Στην συνέχεια, η έρευνα εξέτασε, με ποιον τρόπο εκτίεται στην πράξη το μέτρο της παροχής κοινωφελούς εργασίας, από τους φορείς που το εφαρμόζουν και συγκεκριμένα την πορεία εκτέλεσης του μέτρου, αλλά και τον τρόπο που παρέχεται η εργασία στους εκάστοτε φορείς.

Αρχικά, στα αποτελέσματα της έρευνας, είναι σημαντικό να αναφερθεί πως παρόλο που το μέτρο της παροχής κοινωφελούς εργασίας είναι εξατομικευμένο ανάλογα με τις προσωπικές συνθήκες του κάθε καταδικασθέντος και το αδίκημα που διέπραξε, διαπιστώθηκε από την έρευνα πως ουσιαστικά αυτό δεν υφίσταται και το μέτρο επιβάλλεται μηχανιστικά από τα δικαστήρια. Το γεγονός αυτό, είναι ιδιαίτερα επικίνδυνο.

Πιο συγκεκριμένα, ο καταδικασθείς, αφού βγει η δικαστική του απόφαση επιλέγει ο ίδιος αν θα αιτηθεί το μέτρο και στη συνέχεια ο φορέας που θα το φιλοξενήσει επιλέγει και αυτός με την σειρά του αν θα υπογράψει την βεβαίωση αποδοχής του ή όχι. Έτσι, ο σωφρονιστικός θεσμός του μέτρου στηρίζεται εξ' ολοκλήρου στην πολιτική που ο εκάστοτε φορέας και οι εκπρόσωποί του θα αποφασίσουν να ακολουθήσουν, ανάλογα με τις αξίες, τις στάσεις τους, τις πεποιθήσεις τους κ.λπ.

Όσον αφορά, το προφίλ των παραβατών και συγκεκριμένα, δημογραφικά στοιχεία όπως το φύλο, διαπιστώθηκε πως το 95% ήταν άνδρες μέσης ηλικίας, ενώ μόλις το 5% γυναίκες. Σχετικά με το είδος των ποινών, στα Πλημμελειοδικεία Πύργου και Αμαλιάδας για τα έτη 2004, 2005 και το πρώτο εξάμηνο του 2008, παρατηρήθηκε ότι το 34% αφορούσαν σε μη καταβολές ασφαλιστικών μέτρων (ΙΚΑ και ΤΕΒΕ), το 16% σε παραβάσεις Κ.Ο.Κ και το 10% σε έκδοση ακάλυπτης επιταγής. Επίσης, ένα ακόμα 10% αφορούσε εγκλήματα κατά της περιουσίας, το 7% αφορούσε πολεοδομικές παραβάσεις. Τέλος, ένα 7% αφορούσε υγειονομικές παραβάσεις, 5% χρέη στο δημόσιο και ένα ποσοστό 11% σε λοιπά αδικήματα όπως ανθρωποκτονίες, σωματικές βλάβες, πνευματική ιδιοκτησία κ.τ.λ. Σε γενικές γραμμές, λοιπόν, γίνεται αντιληπτό πως το μέτρο επιβλήθηκε κυρίως σε περιπτώσεις πολύ ελαφριάς ή ελαφριάς παραβατικότητας και συγκεκριμένα για οικονομικά αδικήματα και για παραβάσεις διοικητικού χαρακτήρα.

Συνεχίζοντας, το 74% των περιπτώσεων, είχε διάρκεια στέρησης της ελευθερίας μικρότερη ή ίση των 12 μηνών, ενώ μόλις το 8% μεγαλύτερη των 2 ετών. Κατά μέσο όρο, η διάρκεια που μετατράπηκε σε παροχή κοινωφελούς εργασίας ήταν σχετικά μικρή, περίπου 10 μήνες με μικρότερη τις 40 μέρες και μεγαλύτερη τα 3 χρόνια. Ειδικότερα, στο 68% των περιπτώσεων επιβλήθηκε ποινή μικρότερη ή ίση των 6 μηνών. Το μέτρο παροχής κοινωφελούς εργασίας επιβλήθηκε με την αναλογία τέσσερις ώρες εργασίας ανά ημέρα φυλάκισης.

Συμπερασματικά, σχεδόν οι μισοί από τους δράστες είχαν διαπράξει οικονομικά εγκλήματα που σημαίνει ότι οι άνθρωποι αυτοί βρίσκονταν σε οικονομική δυσχέρεια ή θεωρούνται λιγότερο επικίνδυνοι ώστε να τους επιβληθεί το μέτρο. Επιπλέον, η πλειοψηφία των δραστών, είχαν καταδικασθεί για εγκλήματα διοικητικού χαρακτήρα και έτσι δεν αποσυμφορίζεται η ποινική δικαιοσύνη, λόγω της επιβολής του μέτρου, αφού υπάρχει υπερποινικοποίηση τέτοιων παραβάσεων και άρα υπερφόρτωση των δικαστηρίων.

Σχετικά με την πορεία εκτέλεσης των δικαστικών αποφάσεων, διαπιστώθηκε πως η έκτιση μέτρων που επιβλήθηκαν το 2004 και 2005 σε Αμαλιάδα και Πύργο, ολοκληρώθηκε σε 43 περιπτώσεις (88%), ενώ μόνο μία περίπτωση υπέβαλε αίτηση για μεταγενέστερη μετατροπή της υπόλοιπης ποινής σε χρήμα και ακόμα σε μία περίπτωση ανακλήθηκε το μέτρο λόγω απουσιών που στην συνέχεια κρίθηκαν δικαιολογημένες. Στο σημείο αυτό, αξίζει να αναφέρουμε πως το σύνολο σχεδόν των μέτρων που επιβλήθηκαν στην Αμαλιάδα, εκτίθηκαν στον Πύργο. Αυτό σημαίνει ότι

δημιουργήθηκαν κάποια προβλήματα λόγω απόστασης, σχετικά με την παρακολούθηση έκτισης ποινής αλλά και στους ίδιους τους υπόχρεους, οι οποίοι πολλές φορές δεν είχαν την οικονομική δυνατότητα να μετακινηθούν από τον τόπο διαμονής τους στον τόπο εργασίας τους. Παρόλα αυτά το 2008, φαίνεται να έγινε μια προσπάθεια επίλυσης αυτών των προβλημάτων και τοποθέτησης υπόχρεων σε νέους φορείς κοντά στην Αμαλιάδα.

Όσον αφορά τον φορέα έκτισης του μέτρου παροχής κοινωφελούς εργασίας το 2004 και το 2005 ήταν η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ηλείας. Η εργασία των καταδικασθέντων είναι κυρίως χειρωνακτική λόγω έλλειψης συγκεκριμένων δεξιοτήτων και προσόντων. Όμως, στην Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ηλείας δεν υπάρχουν θέσεις εργατών και έτσι οι υπόχρεοι απασχολήθηκαν βοηθητικά κυρίως με την καθαριότητα του χώρου, με μεταφορά αρχείων, περιποίηση κήπου, εργασίας ανακύκλωσης, ενώ κατά την περίοδο όπου εκδηλώθηκαν αρκετές πυρκαγιές, κάποιοι από τους υπόχρεους αξιοποιήθηκαν.

Σχετικά με την επίβλεψη των καταδικασθέντων από υπάλληλους του φορέα, διαπιστώθηκε πως δεν είναι ιδιαίτερα αυστηρή. Οι λόγοι ήταν τα οικονομικά προβλήματα των υπόχρεων αλλά και η δυσκολία του φορέα να τους αξιοποιήσει σε συγκεκριμένα καθήκοντα. Γενικά ο τρόπος που εκτίθηκε το μέτρο έγινε με βάση την πολιτική του προϊσταμένου, καθώς δεν υπήρχε σαφώς νομοθετικό πλαίσιο, ούτε Υπηρεσίας Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής και έτσι υπήρχε μια δυσκολία στην εποπτεία των υπόχρεων και άρα μια «ελαστικότητα» στην καθημερινή τους εργασία.

Ολοκληρώνοντας τα αποτελέσματα της έρευνας, τα προβλήματα μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:

- Υπάρχει αντίφαση μεταξύ του εξατομικευμένου χαρακτήρα του μέτρου και του μηχανιστικού τρόπου, το οποίο στην πραγματικότητα επιβάλλεται.
- Πρέπει να δημιουργηθεί ένα κανονιστικό και λειτουργικό πλαίσιο για την εφαρμογή του μέτρου, καθώς δεν υπάρχουν κατευθύνσεις και νομοθετικές προβλέψεις για τους σκοπούς του. Σημαντική για την διαμόρφωση του πλαισίου, θα μπορούσαν να είναι οι επιμελητές κοινωνικής αρωγής, οι εισαγγελείς και οι δικαστές.
- Υπάρχει σημαντική δυσχέρεια, καθώς οι τοπικοί φορείς και η πολιτική που ακολουθούν, λόγω όλων των προηγούμενων αδυναμιών είναι αυτοί που εν

τέλει διαμορφώνουν τον τρόπο που παρέχεται η εργασία από τους καταδικασθέντες.

Όπως λοιπόν γίνεται αντιληπτό η παρούσα έρευνα αναδεικνύει σοβαρά νομικά και πρακτικά ζητήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν, ώστε ο θεσμός της παροχής κοινοφελούς εργασίας να λειτουργήσει με αξιοπιστία.

Η Αναγνωστάκη (2010), στο τέλος της έρευνας και μετά την εξακρίβωση ορισμένων ζητημάτων σχετικά με την επιβολή και έκτιση του μέτρου της παροχής κοινοφελούς εργασίας, παραθέτει κάποιες προτάσεις. Αρχικά, προτείνει να διαχωριστεί το μέτρο από την μετατροπή της ποινής σε χρηματική και ουσιαστικά να μπορεί μια ποινή στέρησης ελευθερίας να μετατραπεί απευθείας σε παροχή κοινοφελούς εργασίας. Συμπληρωματικά, και σχετικά με την έκτιση του μέτρου στην κοινότητα, προτείνει την καλύτερη θεσμοθέτηση του μέτρου με σαφείς οδηγίες για τους στόχους, την επίβλεψη, την εποπτεία κ.τ.λ. Επιπλέον, προτείνει να επανεξεταστεί ο ρόλος του εισαγγελέα και να καθοριστούν με σαφήνεια οι αρμοδιότητες των φορέων υλοποίησης του μέτρου. Τέλος, σημαντική είναι η αναβάθμιση του θεσμού των Υπηρεσιών Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής, με σαφείς αρμοδιότητες όσον αφορά την επιλογή φορέα και της θέσης εργασίας αλλά και η ίδρυση των υπηρεσιών σε όλες τις περιφέρειες που προβλέπει το π.δ. 195/2006.

Μια ακόμη έρευνα, η οποία αποτελεί αδημοσίευτο υλικό διεξήχθη από την Αναγνωστάκη το 2014 και έλαβαν μέρος 12 Υ.Ε.Κ.Α. . Σκοπός της έρευνας, ήταν να καταδείξει το έργο των υπηρεσιών κοινωνικής αρωγής, κατά την πενταετία του έτους 2009-2013, καθώς και την κατάσταση λειτουργία των υπηρεσιών. Σύμφωνα, με την έρευνα ο αριθμός των υποθέσεων Κοινοφελούς Εργασίας κατά τα προαναφερόμενα έτη παρουσίασε αύξηση με μια μικρή πτώση το 2012. Συγκεκριμένα, το σύνολο των μέτρων κοινοφελούς εργασίας (εφεξής ΚΕ) που εισήχθησαν στις Υ.Ε.Κ.Α. το 2013 ήταν 1.175. Τονίζεται όμως πως σε περιοχές όπου δεν λειτουργούν οι Υ.Ε.Κ.Α. , εποπτικό ρόλο αναλαμβάνουν οι εισαγγελείς πρωτοδικών, επομένως ενδέχεται ο αριθμός να είναι και μεγαλύτερος (Αναγνωστάκη, 2014).

Επιπλέον, από την έρευνα διαπιστώθηκε πως στις περιφέρειες Θεσσαλονίκης, στον Πειραιά, στη Κοζάνη, στην Πάτρα και στη Ροδόπη υπήρξε ανοδική και σταθερή πορεία κατά το 2009-2013, εν αντιθέσει με τις υπόλοιπες Υ.Ε.Κ.Α. οι οποίες παρουσίασαν μικρότερη αύξηση κατά των 50 μέτρων ΚΕ ανά έτος. Σχετικά με τον αριθμό επιμελητών που στελεχώνουν τις υπηρεσίες, η έρευνα κατέδειξε πως στην

Αθήνα υπάρχουν 11 επιμελητές, 3 στη Θεσσαλονίκη, 5 στον Πειραιά, 3 στα Ιωάννινα, 1 στην Κέρκυρα αντίστοιχος αριθμός στη Κοζάνη, το Ναύπλιο και τη Ρόδο, 2 στην Πάτρα, 4 στη Ροδόπη 3 στη Σύρο και κανένας στα Χανιά (Αναγνωστάκη, 2014).

Από την έρευνα παρατηρήθηκε επιπλέον αύξηση του ποσοστού παραπομπής των υποθέσεων σε άλλη δικαστική περιφέρεια, το οποίο άγγιξε το 24%, με περιοχή αρμοδιότητας τις μεγάλες πόλεις. Επίσης, για τις 11 Υ.Ε.Κ.Α. ο συνολικός αριθμός υποθέσεων ΚΕ έφτασε τις 1.777 στα 3 χρόνια, από 29 επιμελητές, 592 υποθέσεις ανά έτος. Όσον αφορά τα χαρακτηριστικά των προσώπων που έκτισαν ΚΕ, η έρευνα κατέδειξε πως το 80% των ατόμων ήταν άνδρες ενώ το 20% , ποσοστό σημαντικά μικρότερο αφορούσε το γυναικείο φύλο. Το 57% αντικατόπτριζε την ηλικιακή ομάδα 45-59 ετών. Το 47% των ατόμων είχαν εκπαιδευτικό επίπεδο Λυκείου, 43% ήταν άνεργοι, 67% έγγαμοι και το 90% ήταν άτομα με ελληνική εθνικότητα. Σχετικά με τα αδικήματα που τελέστηκαν, μεγαλύτερο ποσοστό κατέλαβαν τα χρέη στο Δημόσιο, το οποίο ανήλθε στο 50% (Αναγνωστάκη, 2014).

Παράλληλα από την έρευνα διαφάνηκε πως οι ποινές έως 2 χρόνια, αποτελούσαν την πλειοψηφία των περιπτώσεων που επιβλήθηκε ΚΕ, με ποσοστό 80%, αναφορικά με τις επιβαλλόμενες ώρες, σημειώθηκε πως μερικές φορές κινούνται οριακά ή εντελώς έξω από το πλαίσιο που ορίζει ο νόμος. Επιπρόσθετα, τα ευρήματα της μελέτης κατέδειξαν πως το 77% των καταδικασθέντων παρέχουν εργασία στον τομέα της καθαριότητας. Αναφορικά με τον τρόπο επίβλεψης της εργασίας, από τις 10 ΥΕΚΑ οι 9 ανέφεραν πως η επίβλεψη γίνεται μέσω εποπτείας επίσκεψης και ελέγχου, στο πλαίσιο αυτών οι 8 δήλωσαν συγχρόνως πως χρησιμοποιούν και την τηλεφωνική επικοινωνία. Από 4 αναφέρθηκε η αποστολή του απουσιολογίου και 2 Υ.Ε.Κ.Α. ανέφεραν μεγαλύτερη συχνότητα ατομικών συναντήσεων. Η επικοινωνία για συνεργασία με άλλους φορείς, οι συζητήσεις με τον καταδικασθέντα για τυχόν προβλήματα με τον τοπικό φορέα, ο έλεγχος μηνιαίων βεβαιώσεων παροχής ΚΕ, αλλά και οι συναντήσεις με τον επιβλέποντα και αρμόδιο εκπρόσωπο τοπικού φορέα , αναφέρθηκαν από 4 υπηρεσίες ως επιπλέον τρόποι επίβλεψης της εργασίας (Αναγνωστάκη, 2014).

Στην έρευνα καταγράφηκαν και οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι υπηρεσίες καταδεικνύοντας ως μεγαλύτερο πρόβλημα την κάλυψη της επίβλεψης κοινωφελούς εργασίας, την γεωγραφική εμβέλεια και την κάλυψη δαπανών μετακίνησης σε ποσοστό 73%. Δυσκολίες που αφορούσαν το μεγάλο φόρτο εργασίας, την έλλειψη

προσωπικού, επιμόρφωσης και εποπτείας, καθώς και ζητήματα οργάνωσης και επιστημονικά θέματα άγγιζαν το 36%, συγκεκριμένα αναφέρθηκαν από 4 υπηρεσίες. Το ποσοστό θεσμικών δυσκολιών, υποβάθμισης ρόλου, απουσία κοινού πλαισίου και ελλιπής πληροφόρηση των καταδικασθέντων, ανήλθε στο 27% , αντίστοιχο ποσοστό καταγράφηκε και για λειτουργικά ζητήματα και την κάλυψη λειτουργικών δαπανών (γραφική ύλη, έλλειψη χώρου για ατομικές συναντήσεις). Μειωμένη δυσκολία διατυπώθηκε στη συνεργασία με εισαγγελείς, δικαστές και άλλους φορείς (Αναγνωστάκη, 2014).

Σύμφωνα με την αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή της Αναγνωστάκη (2014), κατά την διάρκεια πραγματοποίησης της έρευνας (Δεκέμβριος 2014) εργάζονταν συνολικά 43 επιμελητές, εκ των οποίων οι 4 βρίσκονταν σε άδεια. Ωστόσο, παρόλο που ο αριθμός των επιμελητών είναι ιδιαίτερα μικρός, έχουν παρατηρηθεί επιπλέον μετακινήσεις και αποχωρήσεις προσωπικού. Αναλυτικότερα, ο αριθμός των επιμελητών κατά την διάρκεια διεξαγωγής της έρευνας ήταν 43 άτομα, ενώ στο παρελθόν υπήρχαν 57 επιμελητές.

Ακολούθως, σε σχετική ερώτηση με τις υποδομές των ΥΕΚΑ, οι 7 από τις 12 υπηρεσίες χαρακτήρισαν τον χώρο που στεγάζεται η υπηρεσία ως «επαρκή». Αξίζει να σημειωθεί, πως οι 3 από τις 5 που χαρακτήρισαν τις υπηρεσίες «ανεπαρκείς» είναι οι ΥΕΚΑ των 3 μεγαλύτερων πόλεων (Αθήνα, Πειραιάς, Θεσσαλονίκη). Σε επόμενη ερώτηση που αφορούσε τις δυσκολίες που συναντούν οι επιμελητές στην εργασία τους, παρατηρήθηκε ως συνηθέστερο πρόβλημα η μεγάλη γεωγραφική εμβέλεια που καλούνται να καλύψουν οι επιμελητές χωρίς μάλιστα να καλύπτονται οι δαπάνες μετακίνησης, ακολούθως αναφέρθηκε ο μεγάλος φόρτος εργασίας, η έλλειψη εκπαίδευσης - επιμόρφωσης του προσωπικού, αλλά και άλλα θεσμικά και λειτουργικά ζητήματα, καθώς και προβλήματα συνεργασίας με άλλους φορείς (Αναγνωστάκη, 2014).

Σχετικά με την συνεργασία των Υπηρεσιών επιμελητών κοινωνικής αρωγής με τον προϊστάμενο εισαγγελέα κατά την εποπτεία της κοινωφελούς εργασίας, παρατηρήθηκε πως δεν υπήρχε τακτική συνεργασία με τον εισαγγελέα επόπτη, αλλά εξ αποστάσεως ενημέρωση και επικοινωνία όταν διαπιστωθεί πρόβλημα κατά την έκτιση της ποινής. Όσον αφορά την μεθοδολογία εργασίας των επιμελητών κοινωνικής αρωγής, διαφαίνεται από τα αποτελέσματα της έρευνας πως έχει δημιουργηθεί ένα μοντέλο παρέμβασης, αλλά διαφέρει από υπηρεσία σε υπηρεσία. Πιο συγκεκριμένα, φαίνεται να επικεντρώνεται η παρέμβαση του επιμελητή: α) στην

μεθοδολογία της κοινωνικής εργασίας (συμβουλευτική ατόμου και οικογένειας σε συνεργασία με υπηρεσίες στην κοινότητα) και β) στην ολοκλήρωση της παροχής κοινωφελούς εργασίας με την τήρηση των όρων του συμφωνητικού. Ο παραπάνω διαχωρισμός προκύπτει κυρίως από την επαγγελματική ιδιότητα των επιμελητών της εκάστοτε υπηρεσίας, ενώ πρέπει να αναφερθεί πως ορισμένοι επιμελητές συνδυάζουν και τις 2 παραμέτρους στις παρεμβάσεις τους (Αναγνωστάκη, 2014).

Στο σημείο αυτό αξίζει να καταγραφούν και κάποια αριθμητικά στοιχεία αναφορικά με το μέτρο της κοινωφελούς εργασίας, σύμφωνα με δεδομένα που έχει συμπεριλάβει στη διατριβή του ο Κλιάνης (2012), μετά από έρευνα του ίδιου στα αρχεία της Εισαγγελίας Πρωτοδικών Θεσσαλονίκης. Πιο συγκεκριμένα, το έτος 2001 υπήρξε 1 αίτηση για μετατροπή ποινής σε παροχή κοινωφελούς εργασίας, το 2002 επίσης 1, το 2003:10, το 2004:7, το 2005:8, το 2006:17, το 2007:4, το 2008:16, το 2009:49, το 2010:133 και το 2011 έως και 30-11-2011:141. Από αυτές, τις αιτήσεις από το 2006 έως και το 2008 ανακλήθηκαν συνολικά 9 αιτήσεις, το 2009 ανακλήθηκαν 10 το 2010:21 και το 2011:22.

Σύμφωνα λοιπόν, με τα αποτελέσματα της έρευνας του Κλιάνη (2012), παρατηρείται ότι το ποσοστό των αιτήσεων μετατροπής σε παροχή κοινωφελούς εργασίας, αυξάνεται σημαντικά κάθε χρόνο. Έτσι, ο εναλλακτικός αυτός τρόπος έκτισης της περιοριστικής της ελευθερίας ποινής σε κάποιον από τους φορείς που συμμετέχουν στην εφαρμογή κοινωφελούς εργασίας, αποκτά ολοένα και μεγαλύτερη απήχηση στην ελληνική πραγματικότητα. Το γεγονός αυτό, γίνεται εμφανές, ιδίως και μετά την τροποποίηση του θεσμού με τον ν. 3904/2010.

5.5 ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Στο παρόν κεφάλαιο πραγματοποιήθηκε εκτενής παρουσίαση βιβλιογραφικών και ερευνητικών δεδομένων που υπάρχουν σχετικά με τις Υπηρεσίες Κοινωνικής Αρωγής. Μετά από μια λεπτομερή αναφορά στο νομοθετικό πλαίσιο, έγινε ξεκάθαρο το αντικείμενο εργασίας των επιμελητών, το πλαίσιο εργασίας τους και οι αρμοδιότητές τους. Ακολούθως, στο επόμενο υποκεφάλαιο διερευνήθηκε κατά πόσο η νομοθεσία εφαρμόζεται στην πράξη και ποια ζητήματα προκύπτουν. Τέλος, παρουσιάζονται ερευνητικά δεδομένα από ιδιαίτερα αξιόπιστες υπηρεσίες όπως είναι το Υπουργείο Δικαιοσύνης Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, καθώς και

από καταξιωμένους εγκληματολόγους, όπως είναι η κυρία Αναγνωστάκη και ο κύριος Μαυρής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΕΞΩΙΔΡΥΜΑΤΙΚΗΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΣΕ ΑΛΛΕΣ ΧΩΡΕΣ – Υ.Ε.Κ.Α: ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΣΕ ΑΛΛΕΣ ΧΩΡΕΣ – ΕΠΑΝΟΡΘΩΤΙΚΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

6.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το έκτο κεφάλαιο της πτυχιακής μας εργασίας, περιλαμβάνει εναλλακτικές μορφές εξωιδρυματικής αντιμετώπισης των εγκληματικών συμπεριφορών σε άλλες χώρες, αντίστοιχες Υ.Ε.Κ.Α. στο εξωτερικό και στο τέλος του κεφαλαίου γίνεται αναφορά στην επανορθωτική δικαιοσύνη. Αρχικά, αναφέρονται στοιχεία για την εξωιδρυματική αντιμετώπιση παραβατών σε χώρες όπως: η Κύπρος, οι Η.Π.Α., η Σουηδία, η Δανία, η Νορβηγία, η Φιλανδία, η Ολλανδία, η Αυστρία, η Ελβετία, η Ιταλία, η Γαλλία, η Ισπανία, η Πορτογαλία, η Μεγάλη Βρετανία και τέλος η Αλβανία. Στη συνέχεια, ακολουθούν οι αντίστοιχες Υπηρεσίες Κοινωνικής Αρωγής που βρίσκονται στο εξωτερικό και περιγράφονται εκτενώς. Κλείνοντας, αναφέρεται η επανορθωτική-αποκαταστατική δικαιοσύνη, η οποία δεν εφαρμόζεται ακόμη στην Ελλάδα, και η οποία δίνει μια ευκαιρία στο θύτη και στο θύμα να αποκαταστήσουν τις σχέσεις μεταξύ τους. Τέλος, δεν μπορούμε να παραλείψουμε την αναφορά στα μοντέλα της επανορθωτικής δικαιοσύνης, καθώς στα ερευνητικά δεδομένα που αφορούν κάποια από τα μοντέλα της αποκαταστατικής δικαιοσύνης.

6.2 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΕΞΩΙΔΡΥΜΑΤΙΚΗΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΣΕ ΑΛΛΕΣ ΧΩΡΕΣ

Σε κάθε χώρα υπάρχουν εγκληματικές πράξεις και συμπεριφορές, που άλλες από αυτές είναι σοβαρές και άλλες λιγότερο σοβαρές. Όσο υπάρχουν αξιόποινες πράξεις με διαφορετική βαρύτητα, καθίσταται αναγκαία η ύπαρξη διαφόρων ποινών και αυτό, γιατί ο κάθε καταδικασθέντας θα πρέπει να αντιμετωπίζεται εξατομικευμένα, ώστε η ποινή του να είναι και αποτελεσματική (Στεφάνου, 2006). Σύμφωνα με τον Μαγγανά (2004), η εξατομίκευση των ποινών θα επιτευχθεί, αν διάφορες αρχές ή άτομα, θα μπορούν να αποφασίσουν για το χειρισμό της κάθε περίπτωσης. Οι ειδικοί, λοιπόν,

οφείλουν να συνεχίσουν να στοχεύουν στην κοινωνική επανένταξη των φυλακισμένων, με την προϋπόθεση ότι οι ποινές θα αποδίδονται εξατομικευμένα.

Για τον λόγο αυτό, τη δεκαετία του 90' εισήχθησαν στο ποινικό δίκαιο των ευρωπαϊκών και όχι μόνο, χωρών, διάφορα είδη ποινών αλλά και εναλλακτικά μέτρα έκτισης ποινών. Τα εναλλακτικά μέτρα, είναι μέτρα ποινικής αντιμετώπισης, δηλαδή ποινές, που όμως εκτίονται στον ευρύτερο κοινωνικό χώρο (Στεφάνου, 2006).

Πιο συγκεκριμένα, με την εφαρμογή των μέτρων αυτών, γίνεται προσπάθεια μείωσης ή ακόμα και αντικατάστασης της ποινής σε φυλακή, όταν υπάρχει ποινή μικρής ή μεσαίας διάρκειας. Τα εναλλακτικά μέτρα χωρίζονται σε τέσσερις κατηγορίες. Αρχικά, υπάρχουν μέτρα, που αφορούν άτομα για τα οποία δεν κρίνεται αναγκαία κάποια επίβλεψη αλλά χρειάζονται απλά τα κίνητρα για συμμόρφωση. Δεύτερον, υπάρχουν μέτρα που στόχο έχουν την ενεργό βοήθεια και εποπτεία του δράστη για να αποφευχθεί όποια τυχόν μελλοντική αξιόποινη πράξη. Επίσης, σε περιπτώσεις πιο σοβαρές, τα μέτρα λειτουργούν συνδυαστικά με ποινή κατά της ελευθερίας. Τέλος, υπάρχουν εναλλακτικά μέτρα που δίνουν μεγάλη βαρύτητα στην εργασία με την μορφή κοινωνικής προσφοράς. Παρακάτω θα γίνει μια πιο λεπτομερή παρουσίαση εναλλακτικών μέτρων έκτισης ποινής, ανά χώρα. (Κουράκης, 2009)

6.2.1 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΕΚΤΙΣΗΣ ΠΟΙΝΩΝ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Σύμφωνα με τον Στεφάνου (2006), στην Κύπρο τα εναλλακτικά μέτρα που έχουν θεσπιστεί είναι αρχικά η χρηματική ποινή ή πρόστιμο, κατά την οποία το δικαστήριο ανάλογα με την υπόθεση καθορίζει το πρόστιμο, λαμβάνοντας υπόψη την οικονομική δυνατότητα του ατόμου. Το πρόστιμο είναι η πιο συχνή ποινή που επιβάλλεται στην Κύπρο. Επίσης, ως ποινή μπορεί να οριστεί η καταβολή αποζημίωσης από τον καταδικασθέντα στο πρόσωπο που ζημιώθηκε κατά την διάπραξη του αδικήματος, η οποία όμως χρησιμοποιείται σπάνια και συνήθως για κλοπές. Με την ποινή αυτή, αναγνωρίζοντας τα δικαιώματα του θύματος αλλά και οι ανάγκες του. Επιπλέον, η παροχή εγγύησης για την τήρηση της τάξης και για καλή διαγωγή, είναι μια ποινή, η οποία επιβάλλεται σε μειωμένης σοβαρότητας εγκλήματα.

Αξίζει να τονιστεί πως, το Διάταγμα Κηδεμονίας, που θεσπίστηκε το 1996, θεωρείται το μόνο αξιόπιστο και αποτελεσματικό μέτρο, το οποίο ξεκίνησε να εφαρμόζεται το 2004. Με το διάταγμα κηδεμονίας, ο καταδικασθέντας τίθεται υπό επιτήρηση ενός κηδεμονευτικού λειτουργού, για ορισμένη χρονική περίοδο και με συγκεκριμένους όρους. Ακόμη, ο καταδικασθέντας μπορεί να εκτελεί εργασία χωρίς

αμοιβή για κάποιο διάστημα, σύμφωνα με Διάταγμα Κηδεμονίας με όρους Κοινοτικής Εργασίας. Επιπλέον, υπάρχει και Διάταγμα με όρους Επιμόρφωσης, που όμως αφορά συνήθως ανήλικους παραβάτες (Στεφάνου, 2006).

Στη συνέχεια, ως ποινή μπορεί να οριστεί η παροχή εγγύησης για προσέλευση σε ακρόαση δικαστικής απόφασης και η μετέπειτα απόλυση. Τέλος, σύμφωνα με το Διάταγμα απόλυτης ή υπό όρους απαλλαγής, το δικαστήριο μπορεί να απαλλάσσει το άτομο απόλυτα ή με τον όρο ότι δεν θα εκτελέσει άλλη αξιόποινη πράξη για ορισμένο χρονικό διάστημα (Στεφάνου, 2006).

6.2.2 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΕΚΤΙΣΗΣ ΠΟΙΝΩΝ ΣΤΙΣ ΗΝΩΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

Εναλλακτικά μέτρα έκτισης ποινών, με σκοπό την αποϊδρυματοποίηση και την κοινωνική ενσωμάτωση καταδικασθέντων, εφαρμόζονται και στις Η.Π.Α. Τα κυριότερα είδη εναλλακτικών μέτρων είναι αρχικά η κοινωφελής εργασία, η οποία αφορά την δωρεάν αλλά εθελούσια εργασία καταδικασθέντων υπέρ του κοινωνικού συνόλου, η αναστολή ποινής υπό επιτήρηση, όπου οι καταδικασθέντες είναι υποχρεωμένοι να τηρούν τους όρους του δικαστηρίου όπως λόγου χάρη, την εύρεση και διατήρηση εργασίας. Ως εναλλακτικές μορφές ποινών χρησιμοποιούνται ακόμη και η υπό όρους απόλυση, όπου όπως και στην αναστολή υπό επιτήρηση έτσι κι εδώ, οφείλει ο παραβάτης να τηρήσει τους όρους του δικαστηρίου και οι υπηρεσίες πριν από την δίκη, οι οποίες βοηθούν τους δικαστές και το δικαστήριο να πάρουν αποφάσεις και κατά πόσο κάποιος μπορεί με ασφάλεια να παρακολουθείται ενώ η υπόθεση του είναι σε εξέλιξη (Στεφάνου, 2006 & Κουράκης, 2009 & Ziedenberg, χ.χ).

Στην θεραπευτική κοινότητα περιλαμβάνονται όλα τα παραπάνω εναλλακτικά μέτρα που ουσιαστικά έχουν ως στόχο να παρέχουν υπηρεσίες σε ανθρώπους που παρότι είναι υπό κράτηση, βρίσκονται ωστόσο στην κοινότητα. Στο σημείο αυτό πρέπει να τονίσουμε τον καθοριστικό ρόλο των μη κυβερνητικών οργανώσεων και των κοινωνικών οργανώσεων στην θεραπευτική κοινότητα, καθώς βοηθούν σημαντικά στην αποκατάσταση των οικογενειακών σχέσεων με τις οικογένειες των κρατουμένων. Ολοκληρώνοντας τις εναλλακτικές μορφές ποινών, οφείλουμε να αναφέρουμε και τα προγράμματα «εκτροπής» (diversion programs), τα οποία έχουν την δυνατότητα να βοηθούν τον καταδικασθέντα να αποφεύγει σύνθετες και χρονοβόρες διαδικασίες, εφόσον είναι σύμφωνος να συμμετάσχει στην θεραπεία

όπως του επιβλήθηκε, ή να τηρήσει όποιους άλλους όρους που έχουν οριστεί από το δικαστήριο. Όταν ουσιαστικά υπάρχει άμεση συγκατάβαση του καταδικασθέντα, κινούνται πιο εύκολα και γρήγορα οι όποιες διαδικασίες πρέπει να ακολουθηθούν (Ziedenberg, χ.χ.).

Σύμφωνα με τον Μαγγανά (2004), η αποτελεσματικότητα του μέτρου, ήταν μεγάλη. Σε έρευνα που έγινε σε δείγμα 12.000 το 1981, το 90% των υπόχρεων ανταποκρίθηκαν επιτυχώς, ενώ το 86% δεν είχε μελλοντικά ξανά σχέση με υπηρεσίες κοινωνικού ελέγχου. Από την άλλη, στον Καναδά, παρατηρήθηκε μια μείωση εφαρμογής του μέτρου, με την πάροδο των χρόνων. Συγκεκριμένα, το 1984-1985, 5.078 περιπτώσεις κοινωφελούς εργασίας έγιναν δεκτές, το 1986-1987 : 9.270, ενώ το 1987-1988 υπάρχει μια σημαντική αύξηση της τάξεως των 20.249. Όμως, το 1989-1990 παρατηρείται μείωση στις 9.501 και ακόμα μεγαλύτερη μείωση στις 2.870 το 1991-1992.

Συνεχίζοντας, ένα δεύτερο εναλλακτικό μέτρο είναι η εντατική παρατήρηση, κατά την οποία υπάρχει συχνή και στενή επιτήρηση καθώς και έλεγχο του υπόχρεου, από κηδεμονευτικό λειτουργό (Στεφάνου, 2006). Επίσης, ως μέτρο μπορεί να επιβληθεί ο κατ' οίκον περιορισμός, που είναι μια ιδιόμορφη ημικράτηση. Συχνά, το μέτρο αυτό συνδυάζεται με την ηλεκτρονική παρακολούθηση, σύμφωνα με την οποία ο καταδικασθέντας φοράει στο χέρι του, ένα είδος βραχιολιού το οποίο λειτουργεί μέσω τηλεφωνικής γραμμής και εκπέμπει διαρκές σήμα. Το μέτρο αυτό εφαρμόζεται αρκετά συχνά στις Η.Π.Α. από το 1984, από την αρχή ή μετά από έκτιση ενός μέτρου της ποινής. Η ποινή επιβάλλεται συνήθως για τροχαίες παραβάσεις και για αδικήματα ναρκωτικών και κατά της ιδιοκτησίας (Κουράκης, 2009 & χ.χ. , 2015).

Επιπρόσθετα, μία από τις μορφές εναλλακτικής ποινικής κύρωσης είναι τα κέντρα ημερήσιας φροντίδας, στα οποία παραμένουν οι καταδικασθέντες από 30-60 ημέρες, σε συγκεκριμένους χώρους την ημέρα, ενώ το βράδυ είναι ελεύθεροι. Στους χώρους αυτούς, οι υπόχρεοι μπορούν να συμμετέχουν σε δραστηριότητες για την ανάπτυξη πειθαρχίας ή σε άλλες που στόχο έχουν τη θεραπεία. Τέλος, υπάρχουν τα ημερήσια πρόστιμα, όπου παρακρατείται από το ημερήσιο εισόδημα του ατόμου ένα ποσό με βάση την ποινή που του έχει επιβληθεί, αφού πρώτα αφαιρεθούν από το εισόδημά του τα έξοδα συντήρησης εξαρτώμενων ατόμων και το 1/2 ή το 1/3 του ποσού ανάλογα με το ύψος του ημερήσιου εισοδήματός του (Στεφάνου, 2006).

6.2.3 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΕΚΤΙΣΗΣ ΠΟΙΝΩΝ ΣΤΗ ΣΟΥΗΔΙΑ

Η Σουηδία, είναι μια χώρα πρότυπο για την αντεγκληματική της πολιτική. Από την δεκαετία του 90', έχει ως απώτερο στόχο την διαφύλαξη της δημόσιας ασφάλειας και το παράδειγμα της παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Όσον αφορά τα εναλλακτικά μέτρα στη σουηδική νομοθεσία είναι τα εξής:

- Η χρηματική ποινή, που αποτελούσε το 85% του συνόλου των ποινών το 1993.
 - Η υφ' όρων καταδίκη, δηλαδή η αναστολή εκτέλεσης της ποινής για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα «δοκιμασίας», το ελάχιστο ένα έτος, χωρίς κάποιο έλεγχο.
 - Η προστατευτική επίβλεψη, με χρόνο «δοκιμασίας» τα 3 έτη, με συγκεκριμένους όρους όπως για παράδειγμα η απαγόρευση κατανάλωσης οινοπνεύματος και με άσκηση ελέγχου για τουλάχιστον ένα έτος.
 - Η παραπομπή σε ιδιαίτερες υπηρεσίες πρόνοιας, η οποία επιβάλλεται σε ανήλικους, σε άτομα με εξάρτηση από το αλκοόλ ή με ψυχική νόσο κ.α.
 - Η συμβατική θεραπεία, κατά την οποία ο υπόχρεος, υποβάλλεται σε θεραπεία με την θέλησή του, για να αντιμετωπίσει τυχόν πρόβλημα με το αλκοόλ ή τα ναρκωτικά. Το 1993, το μέτρο αυτό επιβλήθηκε σε 658 περιπτώσεις, ενώ το 2005-2006 σε πάνω από 2.500.
 - Η παροχή κοινωφελούς εργασίας, η οποία ξεκίνησε πειραματικά το 1990, ενώ ουσιαστικά εφαρμόζεται από το 1998.
 - Η ηλεκτρονική επιτήρηση, η οποία άρχισε δοκιμαστικά το 1994 και εφαρμόστηκε το 1998, με την προϋπόθεση ότι η ποινή δεν ξεπερνά τους 3 μήνες και ότι υπάρχει συγκεκριμένος τόπος διαμονής του ατόμου, ώστε να μπορεί να ελέγχεται ηλεκτρονικά.
 - Οι παραπάνω κυρώσεις μπορούν να λειτουργήσουν και συνδυαστικά, για παράδειγμα η υφ' όρων καταδίκη με την χρηματική ποινή.
- (Κουράκης, 2009)

6.2.4 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΕΚΤΙΣΗΣ ΠΟΙΝΩΝ ΣΤΗ ΔΑΝΙΑ

Όπως στην Σουηδία, έτσι και στην Δανία ολοκληρώθηκε μετά το 1970 και είχε ως κυρίαρχο στόχο την εφαρμογή κυρώσεων που δεν στερούν την ελευθερία. Έτσι, σήμερα, για αξιόπινες πράξεις μόνο περί ναρκωτικών επιβάλλεται ποινή φυλάκισης. Η ποινή, η οποία χρησιμοποιείται περισσότερο, είναι αυτή της χρηματικής. Το 1997, επιβλήθηκε χρηματική ποινή στο 53% των περιπτώσεων που αφορούσαν υποθέσεις

κοινού ποινικού δικαίου και στο 93% αντίστοιχων αποφάσεων για άλλες ποινικές υποθέσεις.

Σημαντικά είναι και τα ποσοστά των συνδυαστικών ποινών, κυρίως της προσωρινής κράτησης μαζί με αναστολή ή προστατευτική επίβλεψη. Τέλος, η Δανία, υπήρξε πρωτοπόρος της κοινωφελούς εργασίας, η οποία ξεκίνησε πειραματικά το 1982, επεκτάθηκε το 1985 και το 1992 εντάχθηκε στον Ποινικό Κώδικα.

(Κουράκης, 2009)

6.2.5 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΕΚΤΙΣΗΣ ΠΟΙΝΩΝ ΣΤΗ ΝΟΡΒΗΓΙΑ

Όσον αφορά την Νορβηγία και τα εναλλακτικά μέτρα ποινών που εφαρμόζονται, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η κοινωφελής εργασία. Η κοινωφελής εργασία, ξεκίνησε δοκιμαστικά το 1984 και θεσπίστηκε το 1991. Επίσης, η Νορβηγία είναι η μόνη χώρα, στην οποία εντάχθηκε το μέτρο της διαμεσολάβησης. Η διαμεσολάβηση είναι μια μορφή αντίδρασης στο έγκλημα και εφαρμόζεται ως μια μορφή εισαγγελικής αρχής αντικαθιστώντας την παύση της ποινικής δίωξης ή άρση κατηγορίας του δράστη (Κουράκης, 2009).

6.2.6 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΕΚΤΙΣΗΣ ΠΟΙΝΩΝ ΣΤΗ ΦΙΛΑΝΔΙΑ

Η ποινική καταστολή στη Φιλανδία διαφέρει από άλλες σκανδιναβικές χώρες. Πιο συγκεκριμένα, παρατηρείται ότι οι δείκτες φυλάκισης είναι ιδιαίτερα χαμηλοί, παρόλο που υπάρχει μια αύξηση της εγκληματικότητας. Το γεγονός αυτό οφείλεται στη δημιουργία ενός ποινικού δικαίου που έχει ως στόχο την θέσπιση όχι τόσο αυστηρών και λιγότερων κηδεμονικών ποινών. Απώτερος, λοιπόν, σκοπός δεν είναι η πρόκληση φόβου αλλά η αποδοχή των κοινωνικών κανόνων και η αποφυγή τέλεσης αξιόποινων πράξεων, λόγω της συλλογικής συνείδησης ότι αυτές είναι ηθικά επιλήψιμες.

Έτσι, οι ποινές που ισχύουν από το 1970 είναι η χρηματική ποινή – πρόστιμο, η οποία επιβάλλεται στο 60% των περιπτώσεων, η φυλάκιση με αναστολή, που επιβάλλεται στο 10% και η κοινωφελής εργασία, στο 6-7% των περιπτώσεων. Η κοινωφελής εργασία ξεκίνησε δοκιμαστικά το 1991 και εφαρμόστηκε σε όλη τη χώρα το 1994. Το μέτρο αυτό επιβαλλόταν αρχικά αντί της ποινής κατά της ελευθερίας, η διάρκεια της οποίας δεν θα ξεπερνούσε τους 8 μήνες και με την θέληση του καταδικασθέντα. Ωστόσο, από το 2001, η κοινωφελής εργασία δεν χρησιμοποιείται μόνο ως εναλλακτικό μέτρο αλλά συνδυάζεται και με την αναστολή ποινής

φυλάκισης. Οι ώρες εργασίας του υπόχρεου μπορεί να είναι από 20 έως και 200, καθώς μία ημέρα φυλάκισης αντιστοιχεί σε μία ημέρα εργασίας (Κουράκης, 2009).

6.2.7 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΕΚΤΙΣΗΣ ΠΟΙΝΩΝ ΣΤΗ ΟΛΛΑΝΔΙΑ

Ενώ η Ολλανδία δεν ανήκει στις σκανδιναβικές ώρες, όπως οι παραπάνω, αντί αυτού, έχει πολλά κοινά σημεία με αυτές στην αντεγκληματική της πολιτική. Μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, η Ολλανδία, δημιούργησε ένα ποινικό σύστημα, το οποίο θεωρήθηκε ήπιο και ανθρωπιστικό συγκριτικά με το αυστηρό των γειτονικών χωρών (Μεγάλη Βρετανία και άλλες χώρες Δυτικής Ευρώπης).

Παρόλα αυτά, υπάρχει μεγάλη αύξηση των φυλακισμένων από το 1975, 17 κρατούμενοι ανά 100.000 κατοίκους, έως και το 2007, 19.137 κρατούμενοι όταν οι θέσεις είναι 21.976 και με δείκτη 117/100.000 κατοίκους. Αυτή η αύξηση παραμένει, παρά τις προσπάθειες της χώρας για την κατοχύρωση και εφαρμογή εναλλακτικών μέτρων.

Τα εναλλακτικά μέτρα επιβάλλονται από τα δικαστήρια, αντικαθιστώντας την ποινή κατά της ελευθερίας μέχρι 6 μηνών. Ως μέτρο θεωρείται η κοινωφελής εργασία, που ξεκίνησε δοκιμαστικά το 1980 αντικαθιστώντας την χρηματική ποινή και έγινε αυτοτελής ποινή το 1989. Επιπλέον, εναλλακτικό μέτρο ορίζονται και οι ποινές – καθήκοντα, κατά τα οποία ο υπόχρεος πρέπει να φέρει εις πέρας έναν σκοπό με την εποπτεία της υπηρεσίας δοκιμασίας. Το 1994 υπήρξαν 85 προγράμματα ποινών – καθηκόντων με στόχο την εκπαίδευση, την θεραπεία ή την συμφιλίωση με το θύμα.

Τέλος, το 1994 άρχισε να γίνεται συζήτηση για το μέτρο της ηλεκτρονικής παρακολούθησης, η οποία εντάχθηκε στο ποινικό σύστημα το 1999, για όσους κρατούμενους πρόκειται να απολυθούν υπό όρους. Ο κρατούμενος που του επιβάλλεται ηλεκτρονική παρακολούθηση θα πρέπει να συμμετέχει σε δραστηριότητες αναμόρφωσης και κοινωνικής ενσωμάτωσης, όντας στην κατοικία του. Όλα αυτά τα μέτρα μπορούν να επιβάλλονται συνδυαστικά. Πάντως, το 1993, εφαρμόστηκαν 12.754 ποινές – καθήκοντα και 15.683 ποινές εγκλεισμού (Κουράκης, 2009).

6.2.8 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΕΚΤΙΣΗΣ ΠΟΙΝΩΝ ΣΤΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Στη Γερμανία, η αρχή ανάπτυξης της μη κρατικής αρωγής βρίσκεται στο πλαίσιο της καθολικής και ευαγγελικής εκκλησίας και των συνδικαλιστικών οργανώσεων και χαίρει μιας σχετικά μακράς παράδοσης η οποία υπερβαίνει τα 150 χρόνια σε ορισμένα ομοσπονδιακά κρατίδια. Ιδιαίτερη ανάπτυξη παρατηρήθηκε την δεκαετία του 90' λόγω των μέτρων του ποινικού δικαίου ανηλίκων προσφέροντας προγράμματα συνδιαλλαγής μεταξύ δράστη και θύματος, παροχή κοινωφελούς εργασίας και μαθημάτων κοινωνικής αρωγής τα οποία αποτελούν εναλλακτικά μέτρα στη στέρηση της ελευθερίας (Πιτσελά, 2006).

Η συμβολή της μη κρατικής αρωγής είναι ιδιαίτερα σημαντική, διότι υπάρχουν καλύτερες προοπτικές αναφορικά με την επικοινωνία και την διαμόρφωση σχέσεων εμπιστοσύνης με τον καταδικασθέντα και την δημιουργία νέων μορφών εργασίας. Πιο συγκεκριμένα στο πεδίο δράσης της μη κρατικής αρωγής προσφέρονται και διασφαλίζονται τα προς το ζην αγαθά, μέσω της παροχής διατροφής και στέγης με σκοπό την αποφυγή ή μείωση του διαστήματος της προσωρινής κράτησης, προσφέρονται εκπαιδευτικά προγράμματα, αλλαγή εκπαίδευσης σε άλλον τομέα απασχόλησης, μετεκπαίδευση καθώς και προγράμματα εργασίας και απασχόλησης. Επιπροσθέτως, οργανώνονται και πραγματοποιούνται ποικίλες εκδηλώσεις αποσκοπώντας στη διαχείριση του ελεύθερου χρόνου των δραστών, σημαντική χαρακτηρίζεται και η συμβουλευτική ή θεραπευτική προσφορά προς τις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες (Πιτσελά, 2006).

Παρέχεται υλική συνδρομή για την διευθέτηση των χρεών, οδηγίες εργασίας, δηλαδή παροχή κοινωφελούς εργασίας, ένα κύκλο μαθημάτων κοινωνικής αρωγής, οδηγίες επιμέλειας και προγράμματα συνδιαλλαγής δράστη - θύματος με επανόρθωση της ζημιάς, εξομάλυνση της σύγκρουσης και ορισμένες φορές συμφιλίωση δράστη και θύματος. Τέλος ουσιαστική καθίσταται ακόμη, η κοινωνικό-παιδαγωγική μεταχείριση νεαρών ατόμων μέσω της κοινωνικής εργασίας με ομάδες, η οποία βοηθά τους ανήλικους στην αντιμετώπιση των δυσκολιών ανάπτυξης και των προβλημάτων συμπεριφοράς από τα οποία διακατέχονται, πράγμα που επιτυγχάνεται μέσω της κοινωνικής μάθησης σε ομάδα (Πιτσελά, 2006).

6.2.9 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΕΚΤΙΣΗΣ ΠΟΙΝΩΝ ΣΤΗ ΑΥΣΤΡΙΑ

Όσον αφορά και άλλες γερμανόφωνες χώρες, όπως η Αυστρία, η τελευταία ακολούθησε μια πιο παραδοσιακή ποινική πολιτική. Η επιρροή της από την

Γερμανίας έγκειται στο γεγονός ότι διαμόρφωσε την χρηματική ποινή κατά το σύστημα των ημερήσιων προστίμων και έδωσε προτεραιότητα στην επιβολή τέτοιων ποινών και όχι σε ποινές κατά της ελευθερίας. Έτσι, διαμόρφωσε επιπλέον μέτρα αντικατάστασης της ποινής κατά της ελευθερίας, όπως είναι η υφ' όρων απόλυση, που εφαρμόζεται μόλις ο κρατούμενος εκτίσει τα 2/3 τη ποινής του αλλά και νέες δυνατότητες για αναστολή εκτέλεσης της ποινής και για χρηματική ποινή. (Κουράκης, 2009)

6.2.10 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΕΚΤΙΣΗΣ ΠΟΙΝΩΝ ΣΤΗ ΕΛΒΕΤΙΑ

Ολοκληρώνοντας με τις γερμανόφωνες χώρες, τα εναλλακτικά μέτρα, τα οποία εφαρμόζονται στην Ελβετία είναι η κοινωφελής εργασία, η οποία συνίσταται κυρίως για ανήλικους παραβάτες. Στους ενήλικους, προβλέπεται μόνο όταν οι ίδιοι δεν καταβάλουν την χρηματική ποινή που τους έχει ήδη επιβληθεί.

Ακόμη αξίζει να τονιστεί, πως υπάρχει ενδιαφέρον για την κατάργηση των ποινών κατά της ελευθερίας κάτω των 6 μηνών, για μεταβολή της μέγιστης διάρκειας χρόνου παροχής κοινωφελούς εργασίας σε 3 μήνες και της αντιστοιχίας μεταξύ των ημερών φυλάκισης με τις ώρες εργασίας και παροχή δυνατότητας ημιαπόλυσης με στενή παρακολούθηση. Ωστόσο, αυτές οι τροποποιήσεις δεν έχουν ακόμα θεσπιστεί αν και γίνονται κάποια πιλοτικά προγράμματα για την εφαρμογή εναλλακτικών μέτρων έκτισης των ποινών.

(Κουράκης, 2009)

6.2.11 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΕΚΤΙΣΗΣ ΠΟΙΝΩΝ ΣΤΗ ΙΤΑΛΙΑ

Όσον αφορά τις λατινογενείς χώρες και συγκεκριμένα την Ιταλία, με τον Σωφρονιστικό Νόμο του 1975, θεσπίστηκαν τα εξής μέτρα:

-Η ημιελευθερία, κατά την οποία ο κρατούμενος μπορεί να εργάζεται, να παρακολουθεί δραστηριότητες επιμόρφωσης ή άλλες που είναι χρήσιμες για την επανένταξή του, έξω από την φυλακή.

-Η δοκιμασία σε κοινωνική υπηρεσία, η παροχή δηλαδή κοινωφελούς εργασίας υπό την εποπτεία κοινωνικών λειτουργών.

Επιπλέον, με νόμο του 1981, προβλέπονται και άλλα εναλλακτικά μέτρα, όπως αυτό της ημικράτησης, κατά την οποία ο υπόχρεος πρέπει να για τουλάχιστον 10 ώρες την ημέρα να βρίσκεται σε κατάσταση κράτησης, έχοντας και κάποιους άλλους συμπληρωματικούς περιορισμούς. Επίσης, θεσπίστηκε η ελεγχόμενη ελευθερία, όπου

υπάρχουν όροι σχετικά με τις κινήσεις και τη διαμονή του καταδικασθέντα. Ακόμη, προβλέπεται και η χρηματική ποινή, δηλαδή η καταβολή ποσού έναντι της στερητικής ποινής της ελευθερίας. Επιπρόσθετα, με νόμο του 1986, θεσπίζεται και η κατ' οίκον κράτηση για ποινές έως 2 ετών.

Σύμφωνα με στατιστικά δεδομένα, η εφαρμογή εναλλακτικών μέτρων ολοένα και μειώνεται. Σχετικά με την ημιελευθερία, το 1986 είχε επιβληθεί σε 6.000 αποφάσεις, ενώ το 1992 σε 3.500. Ανάλογα, παρατηρείται και με την δοκιμασία σε κοινωνική υπηρεσία, καθώς το 1986 εκδόθηκαν 3.417, ενώ το 1992, 2.000. Μείωση παρατηρήθηκε και στην χορήγηση αδειών, αφού το 1986 εκδόθηκαν 13.600, ενώ το 1992 μόνο 1.800. Το γεγονός όμως αυτό οφείλεται, στην αντίδραση του κράτους στην βίαιη και οργανωμένη εγκληματικότητα, η οποία αυξάνεται και όχι σε προβλήματα υποδομής των νέων εναλλακτικών μέτρων.

Στο σημείο αυτό, αξίζει να τονιστεί πως το 2002, λόγω του φόρτου εργασίας των δικαστηρίων, έγινε μια ρύθμιση, κατά την οποία νομικοί έως 70 ετών, που δεν ασκούν πια το επάγγελμά τους, αναλαμβάνουν την εκδίκαση υποθέσεων μικρής σημασίας με πρωταρχικό σκοπό την συμφιλίωση των δύο μερών. Σε περίπτωση που η προσπάθειά τους δεν είναι επιτυχής τότε, επιβάλλουν χαμηλές χρηματικές ποινές ή υποχρεωτική παραμονή στην κατοικία του ατόμου το Σάββατο και την Κυριακή με ανώτατο όριο τις 45 ημέρες (Κουράκης, 2009).

6.2.12 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΕΚΤΙΣΗΣ ΠΟΙΝΩΝ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΑ

Τα εναλλακτικά μέτρα που προβλέπονται στην Γαλλία είναι η ημιελευθερία, η τμηματική έκτιση της ποινής, η απλή αναστολή, η αναστολή υπό δοκιμασία και η αναστολή που συνοδεύεται από υποχρέωση παροχής κοινωφελούς εργασίας. Επίσης, ως μέτρα μπορούν να θεωρηθούν η αποχή από την επιβολή της ποινής, όταν ο κατηγορούμενος αναγνωρίσει το λάθος του και ο δικαστής θεωρήσει ότι η ζημία που προκλήθηκε στο θύμα έχει αποκατασταθεί. Ακόμη, η αναβολή της ποινής, καθώς και η καθιέρωση του θεσμού της μεσολάβησης μεταξύ δράστη και θύματος. Τέλος, με νόμο του 2002, δημιουργήθηκε το σώμα των δικαστών εγγύτητας που περιλαμβάνει μη επαγγελματίες δικαστές και έχει ως στόχο την συμφιλίωση των δύο μερών, όπως και στην Ιταλία (Κουράκης, 2009).

6.2.13 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΕΚΤΙΣΗΣ ΠΟΙΝΩΝ ΣΤΗ ΙΣΠΑΝΙΑ

Τα δεδομένα που αναφέρονται για την Ισπανία σχετικά με τα εναλλακτικά μέτρα και σύμφωνα με τον Κουράκη (2009), είναι πολύ περιορισμένα. Οι νεότερες ρυθμίσεις του Ποινικού Κώδικα, προβλέπουν την χρηματική ποινή και την κράτηση κατ' οίκον για λιγότερο σοβαρές αξιόποινες πράξεις, ενώ για τα πιο σοβαρά εγκλήματα η πιο συνήθης ποινή είναι η φυλάκιση, που όταν η διάρκειά της δεν ξεπερνά τα 2 έτη, μπορεί να ανασταλεί ή να αντικατασταθεί με χρηματική ποινή. Ωστόσο, η αναζήτηση επιπλέον εναλλακτικών μορφών ποινής, είναι έντονη στη χώρα, ενώ πλέον εφαρμόζεται η κοινωφελής εργασία και η φυλάκιση κατά τα Σαββατοκύριακα.

6.2.14 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΕΚΤΙΣΗΣ ΠΟΙΝΩΝ ΣΤΗ ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ

Σύμφωνα με τους σωφρονιστικούς κανόνες της Πορτογαλίας, προβλέπεται η παροχή κοινωφελούς εργασίας σε περιπτώσεις όπου το ποσό της χρηματικής ποινής δεν μπορεί να καταβληθεί. Όμως, ο θεσμός της δοκιμασίας δεν εφαρμόζεται συχνά από τους δικαστές και έτσι παραμένει σε πολύ χαμηλά επίπεδα. Αντίθετα, η χρηματική ποινή, που αντικαθιστά τις ποινές φυλάκισης μέχρι 6 μήνες, είναι το πιο σημαντικό εναλλακτικό μέτρο στην Πορτογαλία. Συγκεκριμένα, το 1990 το 28% των αποφάσεων ήταν ποινές κατά της ελευθερίας, το 31% ήταν χρηματικές ποινές, το 20% των αποφάσεων σε ποινή φυλάκισης μετατράπηκαν σε χρηματικές ποινές, ενώ μόνο το 2% αφορά άλλες ποινές μεταξύ των οποίων είναι και η κοινωφελής εργασία (Κουράκης, 2009).

6.2.15 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΕΚΤΙΣΗΣ ΠΟΙΝΩΝ ΣΤΗ ΜΕΓΑΛΗ ΒΡΕΤΑΝΙΑ

Τα εναλλακτικά μέτρα που προβλέπονται για τους ενήλικες στην Μεγάλη Βρετανία, είναι τα εξής:

- Η αποχή εκ της ποινής, με τον όρο να μην υπάρξει κάποια υποτροπή έως 3 έτη.
- Η χρηματική ποινή, που καθορίζεται σύμφωνα με την σοβαρότητα του εγκλήματος και την οικονομική κατάσταση του υπόχρεου.
- Η κοινωφελής εργασία, που μπορεί να προβλέπεται ως εναλλακτικό μέτρο έκτισης ποινής σε κάθε περίπτωση που έχει αρχικά επιβληθεί ποινή φυλάκισης.
- Η δοκιμασία υπό προστατευτική επίβλεψη.
- Ο συνδυασμός της προστατευτικής επίβλεψης με την παροχή κοινωφελούς εργασίας και την υποχρέωση παραμονής σε ένα συγκεκριμένο τόπο για συγκεκριμένες ώρες.

-Η ηλεκτρονική παρακολούθηση που μπορεί επίσης να λειτουργήσει συνδυαστικά με άλλες ποινές.

Από το 2003, όλα τα παραπάνω εναλλακτικά μέτρα που εκτίονται στην κοινότητα, αντικαταστάθηκαν από μια γενική κοινοτική κύρωση. Η κοινοτική κύρωση, μπορεί να περιλαμβάνει μία ή και περισσότερες υποχρεώσεις. Οι υποχρεώσεις που έχει ο καταδικασθέντας, σχετίζονται με την παρουσία ή απουσία από συγκεκριμένους χώρους, την παρακολούθηση προγραμμάτων αποτοξίνωσης ή και θεραπείας, την άμισθη εργασία, την συμμετοχή ή όχι από συγκεκριμένες δραστηριότητες κ.τ.λ. Επίσης, μπορεί να συνδυάζεται η αναστολή εκτέλεσης ποινής με υποχρεώσεις που προβλέπονται στην ποινική κύρωση.

Η πιο συνηθισμένη επιβαλλόμενη ποινή είναι η χρηματική, ενώ μειωμένη εφαρμογή έχουν ποινές που εκτίονται στην κοινότητα. Ειδικότερα, το 1993, το 77% των αποφάσεων αφορούσαν χρηματικές ποινές, στο 18% επιβλήθηκε το μέτρο της αποχής εκ της ποινής. Το 1999, στο 48,9% επιβλήθηκαν ποινές που δεν αφορούσαν τον εγκλεισμό ή την παρακολούθηση καταδίκων και το 2004, τέτοιου είδους ποινές επιβλήθηκαν στο 43,1% του συνολικού ποσοστού των αποφάσεων. Φυσικά, γίνεται επιπλέον αναζήτηση για εναλλακτικά μέτρα, κατά την οποία προτείνεται και η αποζημίωση του θύματος έναντι καταβολής της χρηματικής ποινής (Κουράκης, 2009).

6.2.16 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΕΚΤΙΣΗΣ ΠΟΙΝΩΝ ΣΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΑ

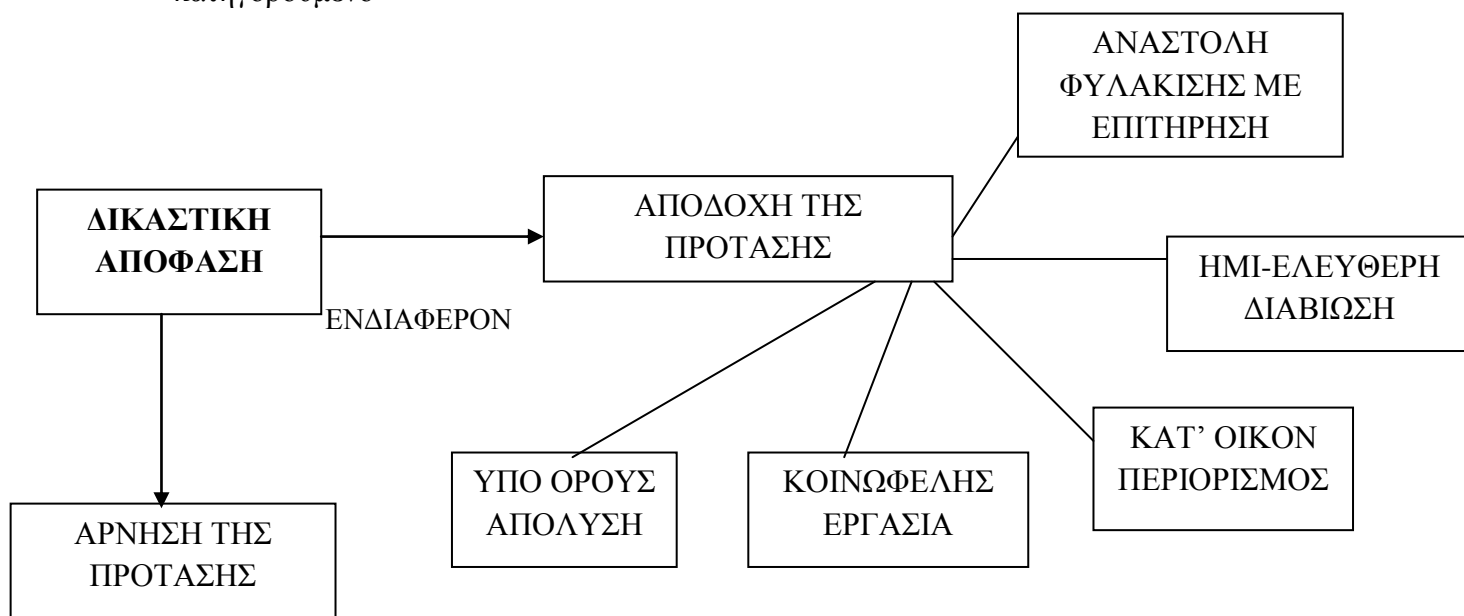
Το αλβανικό ποινικό σύστημα, μέχρι πρόσφατα βασιζόταν στο θεσμό της φυλάκισης, προκειμένου να προωθηθούν άλλες εναλλακτικές ποινές, κρίνεται σημαντικό να αλλάξουν α) η πρακτική της καταδίκης και β) να αυξηθεί η χρήση εξατομικευμένων προτάσεων. Έτσι, μόλις το 2009 ιδρύθηκε η υπηρεσία δικαστικής επιτήρησης (Probation Service) στην Αλβανία.

Πιο συγκεκριμένα, στον Ποινικό Κώδικα το 2008 εγκαθιδρύθηκαν οι εξής εναλλακτικές ποινές:

- η ημι-ελεύθερη διαβίωση
- η αναστολή φυλάκισης και η τοποθέτηση του κρατούμενου σε επιτήρηση
- ο κατ' οίκον περιορισμός
- η αναστολή φυλάκισης με παροχή κοινωφελούς εργασίας
- η υπό όρους απόλυση/αποφυλάκιση (Jorganxhi, 2013).

Παρακάτω, διαφαίνεται σε σχεδιάγραμμα η απόφαση του δικαστηρίου και η πορεία που μπορεί να ακολουθήσει, ανάλογα με το αν ο κατηγορούμενος θα δεχθεί ή θα αρνηθεί την πρόταση του δικαστηρίου.

Σχεδιάγραμμα 6.1: Δικαστική απόφαση: άρνηση ή αποδοχή πρότασης απ' τον κατηγορούμενο

(Πηγή: Jorganxhi, 2013:5)

Ακολούθως, αναφέρονται στον πίνακα ο αριθμός των παραβατών υπό επιτήρηση από το 2009 που ξεκίνησαν να ισχύουν οι εναλλακτικές ποινές, μέχρι και το 2013(έως 30 Αυγούστου). Παρατηρείται λοιπόν, πως σταδιακά και σταθερά αυξάνεται ο αριθμός των υπό «δοκιμασία» κρατουμένων, ενώ φανερό είναι η αλματώδης αύξηση των κρατουμένων υπό επιτήρηση μεταξύ του έτους 2009 (μόλις 705) και 2010 (1847).

Πίνακας 6.1: Αριθμός κρατουμένων υπό επιτήρηση ανά έτος

ΕΤΟΣ	2009	2010	2011	2012	2013 (έως 30 Αυγούστου)
ΥΠΟ ΕΠΙΤΗΡΗΣΗ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΙ	705	1847	2117	2602	1403

(Πηγή: Jorganxhi, 2013:13)

Από την παραπάνω ανάλυση του θεσμού των εναλλακτικών μέτρων σε άλλες χώρες, διαφαίνεται ότι γίνεται μια προσπάθεια εγκατάλειψης απάνθρωπων ποινών και υιοθέτησης άλλων που στοχεύουν στην κοινωνική επανένταξη του ατόμου που έχει διαπράξει αξιόποινη πράξη αλλά και στην εποπτεία αυτού με στόχο την προστασία της κοινωνίας. Οι ποινές που άλλοτε εφαρμόζονταν κατά κόρον όπως αυτές της θανατικής ποινής, ή του εγκλεισμού σε σωφρονιστικά καταστήματα με απαράδεκτες συνθήκες κράτησης, αντικαθίστανται με αυτές της παροχής κοινωφελούς εργασίας ή της χρηματικής ποινής (Κουράκης, 2009).

6.3 ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΡΩΓΗΣ : ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΕ ΑΛΛΕΣ ΧΩΡΕΣ

Στην Ελλάδα, όπως έχει ήδη αναφερθεί σε προηγούμενο κεφάλαιο, το 2007 άρχισε να λειτουργεί ο κλάδος των Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής. Στους επιμελητές έχει ανατεθεί η εποπτεία υπόχρεων που έχουν απολυθεί υπό όρους, ή που η ποινή τους έχει ανασταλεί ή έχει αντικατασταθεί με παροχή κοινωφελούς εργασίας (Κουράκης,2009).

Σε άλλες χώρες, όπως για παράδειγμα στις Η.Π.Α. και στην Αγγλία, η αναστολή εκτέλεσης ποινών, η υπό όρους απόλυση και η κοινωφελής εργασία, περιλαμβάνονται συγκεντρωτικά στο θεσμό της «δοκιμασίας». Έτσι, ο παραβάτης εφόσον έχει καταδικασθεί σε ποινή, η οποία είτε αναστέλλεται, είτε μετά από μέρος έκτισής της ο παραβάτης αποφυλακίζεται, μπαίνει σε μια περίοδο «δοκιμασίας». Κατά την περίοδο αυτή, το δικαστήριο μπορεί να επιβάλλει κάποιους όρους που σχετίζονται με τον τρόπο ζωής του υπόχρεου, τον τόπο διαμονής κ.τ.λ. Ο καταδικασθέντας εποπτεύεται από έναν επιμελητή, ο οποίος ελέγχει τη συμπεριφορά και τις πράξεις του, κατά την περίοδο δοκιμασίας (Μαυρή, 2007).

Ο θεσμός της δοκιμασίας ξεκίνησε από τις Η.Π.Α., όταν ένας υποδηματοποιός ο John Augustus, το 1841, έπεισε ένα ολόκληρο δικαστήριο να μην αποδώσει ποινή φυλάκισης σε έναν παραβάτη, αλλά να επιτρέψει στον ίδιο να μπορεί να επιτηρεί τον καταδικασθέντα, για μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Συγκεκριμένα, αποφυλάκισε τον παραβάτη με εγγύηση και υπό τον όρο ότι θα εμφανιστεί στο δικαστήριο τρεις εβδομάδες μετά την καταδίκη. Όταν ο παραβάτης εμφανίστηκε στο δικαστήριο, είχε ξεπεράσει το πρόβλημα για το οποίο είχε καταδικασθεί και ήταν σχετιζόμενο με την κατάχρηση αλκοόλ. Έτσι ο Augustus, έγινε ο πρώτος εθελοντής Επιμελητής Κοινωνικής Αρωγής. Μετά από 18 χρόνια εθελοντικής εργασίας, χρησιμοποίησε για πρώτη φορά τον όρο «δοκιμασία» και εισήγαγε τις τρεις κατηγορίες, την έρευνα, την αποδοχή και την επίβλεψη. Μέχρι το 1858, ο Augustus, είχε αποφυλακίσει 1.946 άνδρες και γυναίκες, εκ των οποίων μόνο οι 10 απέτυχαν κατά τη δοκιμαστική περίοδο. Ο θεσμός της δοκιμασίας κατοχυρώθηκε νομικά αμέσως μετά τον θάνατό του το 1859 (Μαυρή, 2007).

Όπως είναι αντιληπτό, ο θεσμός της δοκιμασίας, ξεκίνησε ως μια ανθρωπιστική προσπάθεια να δοθεί σε παραβάτες μια δεύτερη ευκαιρία. Αρχικά, οι Επιμελητές Δοκιμασίας (κατά τον ελληνικό όρο Επιμελητές Κοινωνικής Αρωγής), είχαν ως αρμοδιότητα την ηθική διαπαιδαγώγηση των καταδικασθέντων σε θέματα σχετικά με

την οικογένεια, τη θρησκεία, την απασχόληση και τον ελεύθερο χρόνο. Στην συνέχεια, κατά τη δεκαετία του 20' μέχρι και την δεκαετία του 50', οι επιμελητές έστρεψαν την προσοχή τους από την διαπαιδαγώγηση, στη συμβουλευτική, λόγω και των εξελίξεων στον τομέα της ψυχολογίας. Οι επιμελητές δηλαδή, αξιολογούσαν την συμπεριφορά του παραβάτη και εφάρμοζαν μια δική τους θεραπεία για την εξάλειψη των αιτιών που πίστευαν ότι είχαν την ευθύνη για τις αξιόποινες πράξεις. Την δεκαετία του 60', οι επιμελητές παρείχαν κοινωνικές υπηρεσίες στους παραβάτες, είχαν στόχο την κοινωνική επανένταξή τους και την θεραπεία των κοινωνικών τους προβλημάτων. Στα τέλη της δεκαετίας του 70', ο θεσμός της δοκιμασίας είχε ως στόχο την διαχείριση κινδύνου και την μείωση της πιθανότητας να εγκληματήσει ξανά κάποιος παραβάτης. Αυτή η φιλοσοφία, ισχύει μέχρι και σήμερα (Μαυρής, 2007).

Παρακάτω θα γίνει μια προσπάθεια παρουσίασης της σύγχρονης οργάνωσης και λειτουργίας αντίστοιχων θεσμών και υπηρεσιών σε διάφορες χώρες.

6.3.1 ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ ΔΟΚΙΜΑΣΙΑΣ ΣΤΙΣ Η.Π.Α.

Στις Η.Π.Α., σε κάθε Πολιτεία, η διοικητική δομή της υπηρεσίας διαφέρει. Συγκεκριμένα, στην Νέα Υόρκη, λειτουργούν δύο υπηρεσίες μαζί, οι Επιμελητές Δοκιμασίας και οι Επιμελητές Υφ' Όρων Απόλυσης. Στις περισσότερες Πολιτείες, ο διαχωρισμός αυτός έχει καταργηθεί.

Αρχικά οι Επιμελητές Δοκιμασίας, επιτηρούσαν κρατούμενους στους οποίους είχε επιβληθεί κάποιο εναλλακτικό μέτρο ποινής και διεξήγαγαν έρευνα. Οι Επιμελητές Προσωρινής Απόλυσης, επιτηρούσαν όσους είχαν αποφυλακιστεί υπό όρους. Στην συνέχεια, όμως ολοένα και περισσότερες αποφάσεις ανέθεταν την εποπτεία των απολυμένων υπό όρους στους Επιμελητές Δοκιμασίας.

Οι Επιμελητές Δοκιμασίας, προΐστανται από τον Διευθυντή ή από τον Γενικό Επιθεωρητή. Η ιεραρχία της υπηρεσίας είναι ως εξής: Διευθυντής, Αναπληρωτής Διευθυντής, Γενικό επόπτης και Επόπτης μονάδας. Οι επιμελητές που βρίσκονται ψηλά στην ιεραρχία, δεν αναλαμβάνουν όλες τις υποθέσεις, αλλά μόνο κάποιες που σχετίζονται με συγκεκριμένα εγκλήματα. Επιπλέον, βοηθούν σε έρευνες, σε συλλήψεις κατ' οίκον, αλλά και σε περιπτώσεις ατόμων με σοβαρά προβλήματα ψυχικής υγείας ή με προβλήματα εξάρτησης σε ουσίες.

Γενικά ο Επιμελητής Δοκιμασίας, μπορεί να εκτελέσει οποιαδήποτε εργασία του αναθέσει το δικαστήριο. Κύρια όμως αποστολή του είναι να παρέχει συμβουλές και

να εποπτεύει τον υπόχρεο. Επίσης, σε περιπτώσεις όπου οι παραβάτες έχουν διαπράξει εγκλήματα μεγάλης βαρύτητας, οργανώνονται και συμβουλευτικές ομάδες. Οι Επιμελητές, θα πρέπει να έχουν πολύ καλές γνώσεις του νομικού πλαισίου της χώρας και ειδικότερα σχετικά με την δοκιμασία και τη υπό όρους απόλυση, να έχουν πολύ καλές γραπτές και προφορικές δεξιότητες αλλά και να μπορούν να συνεργάζονται με άλλες υπηρεσίες και φορείς. Οι τίτλοι σπουδών διαφέρουν από Πολιτεία σε Πολιτεία, όμως τα κύρια πτυχία που θεωρούνται κατάλληλα είναι αυτό της Κοινωνικής Εργασίας, της Ποινικής Δικαιοσύνης, της Εγκληματολογίας και της Ψυχολογίας.

Επιπροσθέτως, οι Επιμελητές Δοκιμασίας, έχουν ως αρμοδιότητα και την διεξαγωγή κοινωνικής έρευνας για προσωρινά κρατούμενους ή για όσους έχουν επιβληθεί περιοριστικοί όροι. Θα πρέπει, λοιπόν, να συντάσσει εκθέσεις που θα περιλαμβάνουν την επικινδυνότητα του κρατούμενου, τις πιθανότητες μιας μελλοντικής εγκληματικής συμπεριφοράς, την ζημία που προκλήθηκε από το έγκλημα, την ωφέλεια που πιθανόν αποκόμισε ο δράστης με αυτήν του την ενέργεια και την πιθανότητα να αποκαταστήσει οικονομικά ο δράστης, το θύμα. Όλες αυτές οι εκθέσεις είναι ιδιαίτερα χρήσιμες για τον υπόχρεο αλλά και για την καλύτερη άσκηση της δικαιοσύνης από του δικαστές. Οι επιμελητές παραδίδουν τις εκθέσεις τους στο δικαστήριο και στους συνηγόρους υπεράσπισης και πολιτικής αγωγής. Επίσης, θα πρέπει να είναι πολύ καλά προετοιμασμένοι, ώστε να απαντήσουν σε ερωτήσεις σχετικά με τις εκθέσεις τους, που μπορεί να τους τεθούν προδικαστικά αλλά και ενόρκως από το δικαστήριο. Στην Διεύθυνση Επιμελητών Δοκιμασίας διεξάγονται περίπου 30.000 εκθέσεις ετησίως.

Τέλος, πρέπει να αναφερθεί πως οι επιμελητές χωρίζονται σε κατηγορίες, ανάλογα με α καθήκοντά τους. Οι κατηγορίες είναι ως εξής:

- Οι Επιμελητές Δοκιμασίας, εποπτεύουν άτομα που η ποινή τους έχει ανασταλεί και οι ίδιοι τίθενται σε περίοδο δοκιμασίας υπό επιτήρηση.
- Οι Επιμελητές Σωφρονισμού, ασχολούνται με την συμβουλευτική και εκπόνηση σχεδίου επανένταξης αλλά και επαγγελματικής αποκατάστασης παραβατών, μετά την αποφυλάκιση τους ή όταν βρίσκονται υπό το καθεστώς της απόλυσης υπό όρους.
- Οι Επιμελητές Απόλυσης, εποπτεύουν όσους έχουν απολυθεί από την φυλακή.
- Οι Επιμελητές Προδικασίας, είναι αυτοί που διεξάγουν την κοινωνική έρευνα.

Σήμερα στις Η.Π.Α., εργάζονται περίπου 100.000 επιμελητές, διοριζόμενοι από το κράτος ή από τους Δήμους. Οι περισσότεροι εργάζονται σε πόλεις με μεγάλο πληθυσμό κατοίκων. Αξίζει να τονιστεί πως σε κάποιες περιπτώσεις πρέπει να εργάζονται σε περιοχές με υψηλή εγκληματικότητα ή σε ιδρύματα με μεγάλες πιθανότητες εκδήλωσης βίαιων πράξεων. Γι' αυτόν τον λόγο, σε κάποιους δίνεται ακόμα και η άδεια οπλοφορίας. Τέλος, οι επιμελητές εργάζονται συνήθως 40 ώρες την εβδομάδα, αλλά κάποιες φορές μπορεί να πρέπει να είναι διαθέσιμοι ακόμα και 24 ώρες την ημέρα (Μαυρής, 2007).

6.3.2 ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΔΟΚΙΜΑΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΑ

Σύμφωνα με νόμο του 2003, τα αγγλικά δικαστήρια, μπορούν να επιβάλλουν ποινή κοινοτικής εργασίας, αντί φυλάκισης. Ο καταδικασθέντας, ο οποίος θα πρέπει να είναι άνω των 16 ετών, υποχρεούται να εργάζεται χωρίς αμοιβή, ή να προβαίνει σε συγκεκριμένη πράξη ή να την αποφεύγει, ή να ακολουθεί κάποιο πρόγραμμα ή να μένει σε έναν συγκεκριμένο χώρο. Όλοι οι όροι που το δικαστήριο επιβάλλει δεν θα πρέπει να επηρεάζουν είτε τις θρησκευτικές πεποιθήσεις του υπόχρεου, είτε το επάγγελμα ή την μόρφωσή του. Το ανώτατο όριο της ποινής θα πρέπει να είναι τα 3 έτη (Στεφάνου, 2006).

Σε περίπτωση όμως, που ο κοινωνικός λειτουργός που επιβλέπει τους παραπάνω όρους θεωρήσει ότι παραβιάστηκαν, τότε προειδοποιεί τον υπόχρεο και αν παραβεί ξανά κάποιον όρο μέσα στους επόμενους 12 μήνες, ο υπόχρεος βρίσκεται και πάλι έναντι δικαστηρίου και ο κοινωνικός λειτουργός πρέπει να δώσει στο δικαστήριο όλες τις πληροφορίες που έχει για την δεύτερη παράβαση. Το δικαστήριο μπορεί να ακυρώσει την απόφαση ή να επιβάλλει επιπλέον πιο αυστηρούς όρους (Στεφάνου, 2006).

Συνοψίζοντας, σύμφωνα με τον Κουράκης (2009), οι λεγόμενες Υπηρεσίες Δοκιμασίας, έχουν ως αποστολή την επιτήρηση ατόμων που έχουν καταδικασθεί με προστατευτική επίβλεψη και κοινοτική – κοινωφελή εργασία. Επιπλέον, οφείλουν να υποστηρίζουν κρατούμενους και αποφυλακισμένους. Επίσης, οι υπηρεσίες δέχονται πιέσεις για την αφομοίωση ενός αστυνομικού χαρακτήρα.

Το 2004, η Υπηρεσία Φυλακών και η Υπηρεσία Δοκιμασίας συγχωνεύτηκαν. Έτσι, πλέον υπάρχει η Εθνική Υπηρεσία Διαχείρισης Εγκλημάτων. Η υπηρεσία αυτή έχει ως σκοπό να βοηθά εγκληματίες να αποστασιοποιηθούν από το έγκλημα και να μπορέσουν να συνεισφέρουν στην κοινωνική ζωή.

6.3.3 ΓΡΑΦΕΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Το Διάταγμα Κηδεμονίας, όπως προαναφέρθηκε, θεσπίστηκε το 1996, αλλά η εφαρμογή του άρχισε το 2003. Έτσι, το Νοέμβριο του 2004, προσλήφθηκαν οι 5 πρώτοι κηδεμονευτικοί λειτουργοί που ονομάστηκαν «επιτηρητές».

Σύμφωνα με το σχετικό Διάταγμα, το δικαστήριο μπορεί να εκδώσει διάταγμα κηδεμονίας σε κάποιο άτομο το οποίο έχει καταδικασθεί, λαμβάνοντας βέβαια υπόψη τις περιστάσεις, την φύση του εγκλήματος και του χαρακτήρα του καταδικασθέντα. Με αυτόν τον τρόπο, ο υπόχρεος τίθεται σε επιτήρηση από κηδεμονευτικό λειτουργό για μια συγκεκριμένη περίοδο, η οποία δεν μπορεί να είναι μικρότερη από 1 χρόνο αλλά ούτε μεγαλύτερη από 3 έτη.

Συμπληρωματικά, με την κηδεμονία προβλέπονται και διάφοροι άλλοι περιορισμοί. Το δικαστήριο επιβάλλει όρους, αφού πρώτα εξετάσει το οικογενειακό περιβάλλον του υπόχρεου, με σκοπό να εξασφαλίσει τη καλή συμπεριφορά του αλλά και να αποφύγει πιθανόν μελλοντικά αδικήματα. Όταν το δικαστήριο αποφασίσει πως σε κάποιο άτομο, μπορεί να επιβληθεί η ποινή της κηδεμονίας αντί της φυλάκισης. Τότε ζητά από το Γραφείο Ευημερίας (αντίστοιχη ΥΕΚΑ στην Κύπρο), μια ειδική έκθεση. Σε αυτήν την έκθεση, θα πρέπει να περιλαμβάνονται πληροφορίες για το σχετιζόμενο άτομο, όπως για παράδειγμα τον τόπο διαμονής, τα ενδιαφέροντά του, τις ώρες εργασίας του, τις θρησκευτικές του πεποιθήσεις, τις οικογενειακές του υποχρεώσεις, την κατάσταση της υγείας του και το ποινικό του μητρώο. Επιπλέον, ο λειτουργός θα πρέπει να προτείνει τον κατάλληλο όρο εργασίας που θα επιβληθεί στο άτομο.

Με το Διάταγμα Κηδεμονίας με όρους Κοινοτικής Εργασίας, η κοινοτική εργασία στην Κύπρο, λειτουργεί υπό την εποπτεία του αρμόδιου επιτηρητή σε συγκεκριμένους φορείς με τους οποίους συνεργάζεται το Γραφείο Κοινωνικής Ευημερίας. Οι εργασίες με τις οποίες, οι υπόχρεοι μπορούν να ασχοληθούν είναι το χτίσιμο ή άλλες χειρωνακτικές εργασίες, καθώς και βοήθεια στη φροντίδα ηλικιωμένων προσώπων. Το 2005, εφαρμόστηκε στη Λάρνακα για πρώτη φορά η κοινοτική εργασία σε 7 καταδικασθέντες.

Το Διάταγμα με όρους Επιμόρφωσης, ισχύει ιδιαίτερα για υποθέσεις ανηλίκων ατόμων. Οι καταδικασθέντες, θα πρέπει να παρουσιάζονται και να συνεργάζονται με τον Κηδεμονευτικό λειτουργό, να τον πληροφορούν για κάθε αλλαγή διεύθυνσης τους και να παρακολουθούν μαθήματα που έχουν ορίσει το δικαστήριο και ο κηδεμονευτικός λειτουργός.

Σε κάθε περίπτωση, η απόφαση δικαστηρίου, θα πρέπει να αναγράφει λεπτομερώς ποια θα είναι η εργασία ή εκπαίδευση του καταδικασθέντα, πόσες ώρες θα πρέπει να εργαστεί συνολικά και σε ποιο χρονικό περιθώριο θα πρέπει να τις έχει τελειώσει. Αν ο καταδικασθέντας, δεν συμμορφωθεί με τους όρους ή συλληφθεί να κάνει χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών, τότε ο επιτηρητής, συντάσσει Έκθεση και ο υπόχρεος πρέπει να βρεθεί και πάλι έναντι του δικαστηρίου. Το δικαστήριο μπορεί να επιβάλλει πρόστιμο ή να ακυρώσει το διάταγμα (Στεφάνου, 2006).

6.3.4 ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΕΠΙΤΗΡΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΦΙΛΑΝΔΙΑ

Οι Υπηρεσίες Επιτήρησης στην Φιλανδία, έχουν ως αποστολή, αποκλειστικά την επιτήρηση των ατόμων που η ποινή τους έχει μετατραπεί σε κοινωφελής εργασία. Έτσι, εποπτεύουν, τους υπόχρεους, σχετικά με τους όρους που τους έχουν ανατεθεί για την εργασία, χωρίς να εμπλέκονται στην συμπεριφορά τους. Οι ώρες που ο καταδικασθέντας θα πρέπει να εργάζεται είναι από 20 έως 200, ενώ μία ημέρα φυλάκισης αντιστοιχεί σε μία ώρα εργασίας (Κουράκης, 2009).

6.3.5 ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΔΟΚΙΜΑΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΟΛΛΑΝΔΙΑ

Η Υπηρεσία Δοκιμασίας στην Ολλανδία, είναι μια ομοσπονδία ιδιωτικών οργανώσεων που το 1995, έγινε ανεξάρτητο διοικητικό σώμα. Η πολιτική της διαμορφώνεται από την Κυβέρνηση, ενώ χρηματοδοτείται από το Υπουργείο Δικαιοσύνης. Η υπηρεσία θα πρέπει να συνεργάζεται με δικαστικές και εισαγγελικές αρχές. Αποστολή της υπηρεσίας είναι η προσφορά υπηρεσιών κοινωνικής πρόνοιας σε εγκληματίες εκτός ποινικού συστήματος (Κουράκης, 2009).

6.3.6 «ΔΟΚΙΜΑΣΙΑ ΣΕ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ» ΣΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ ΚΑΙ ΚΡΑΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΟΚΙΜΑΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ

Στην Ιταλία, με νόμο του 1986, κάποιος παραβάτης μπορεί να τεθεί υπό το καθεστώς της «δοκιμασίας σε κοινωνικής υπηρεσία». Σύμφωνα με αυτό, ο υπόχρεος παράσχει κοινωφελής εργασία με την επίβλεψη κοινωνικών λειτουργών. Το ελάχιστο χρονικό όριο παρακολούθησης του υπόχρεου είναι ο ένας μήνας (Κουράκης, 2009).

Η Κρατική Υπηρεσία Δοκιμασίας, στην Πορτογαλία, ιδρύθηκε το 1979 και τέθηκε σε ισχύ το 1980. Με τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, το 1988, ο ρόλος της υπηρεσίας δοκιμασίας αναβαθμίστηκε. Βασική της αποστολή είναι η εποπτεία καταδικασθέντων που προσφέρουν κοινωφελή εργασία (Κουράκης, 2009).

6.3.7 ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ ΔΟΚΙΜΑΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Σύμφωνα με την Πιτσελά, (2006), οι εξωιδρυματικές κοινωνικές υπηρεσίες της δικαιοσύνης, στην Γερμανία επιτελούν έναν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στο σύστημα της κοινωνικής αρωγής, εργάζονται εκτός των καταστημάτων κράτησης και παρέχουν ερευνητικό- προανακριτικό και κυρίως κοινωνικό ή κοινωνικό- παιδαγωγικό έργο. Μέσω της λειτουργία των υπηρεσιών αυτών, επιδιώκεται η αποφυγή επιβολής στερητικών μέτρων και κυρώσεων κατά της ελευθερίας, καθώς και η κοινωνική επανένταξη του ατόμου. Στις εξωιδρυματικές κοινωνικές υπηρεσίες της ποινικής δικαιοσύνης, εντάσσονται οι υπηρεσίες επιμελητών δικαστηρίων, επιμελητών δοκιμασίας, επιμελητών επιτήρησης διαγωγής και επιμελητών ανηλίκων, οι οποίες εκτελούν τις αρμοδιότητές τους στα διάφορα στάδια της ποινικής δίκης, κατά την εκτέλεση της εφθιακής κράτησης και την έκτιση της ποινής κατά της ελευθερίας.

Αυτό που πρέπει να σημειωθεί είναι πως για όλες τις κρατικές κοινωνικές υπηρεσίες ο κοινωνικός έλεγχος αποτελεί κοινό σημείο. Σε περιπτώσεις κατά τις οποίες οι κατάδικοι έχουν εκπληρώσει την έκτιση της ποινή τους και η διάρκεια της ήταν μικρότερη από δύο έτη δεν δικαιούνται κάποια ειδική μεταιδρυματική αρωγή, μπορούν όμως να αναλάβουν έργο οι κοινωνικές υπηρεσίες που εντάσσονται εντός των καταστημάτων κράτησης ή ιδιωτικές πρωτοβουλίες (Πιτσελά, 2006).

6.3.7.1 ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ

Η υπηρεσία επιμελητών δικαστηρίων τόσο των ενηλίκων όσο και των ανηλίκων κατά την προδικασία, διερευνά τις συνθήκες διαβίωσης του κατηγορούμενου καθώς και τον κοινωνικό περίγυρο που τον περιβάλλει και οφείλει να ενημερώσει την εισαγγελία για τα πορίσματα της έρευνας που διεξήχθη. Επίσης, οι υπηρεσίες επιμελητών δικαστηρίων έχουν ως μια από τις βασικότερες αρμοδιότητες τους, την υποστήριξη του ανακριτή κατά την έκδοση του εντάλματος προσωρινής κράτησης μέσω των αποτελεσμάτων της έρευνας (Πιτσελά, 2006).

Υστέρα από την καταδικαστική απόφαση, η υπηρεσία επιμελητών δικαστηρίων οφείλει να παρέχει στην εισαγγελία στοιχεία τα οποία θεωρούνται κρίσιμα για τις μεταγενέστερες αποφάσεις, οι οποίες αφορούν την απόλυση υπό όρο, την επίπληξη με επιφύλαξη ποινής, την εκτέλεση των ποινών κατά της ελευθερίας, την εκτέλεση των υποκατάστατων ποινών κατά της ελευθερίας και την αναβολή της εκτέλεσης μιας ποινής κατά της ελευθερίας. Επιπλέον, εάν θεωρηθεί αναγκαίο, παίρνουν μέτρα κοινωνικής στήριξης και επανένταξης και έχουν διαμεσολαβητικό ρόλο αναφορικά

με την εξεύρεση στέγης και εργασίας μεταφέροντας τα αιτήματα στις αρμόδιες υπηρεσίες και στους φορείς . Η υπηρεσίες επιμελητών δικαστηρίων είναι οι πρώτες που αναλαμβάνουν εργασία, για αυτό και υπάγονται άμεσα στην εποπτεία της εισαγγελίας (Πιτσελά, 2006).

Θα πρέπει να σημειωθεί πως ο ρόλος των επιμελητών δικαστηρίων ανηλίκων διαφοροποιείται, λόγω του παιδαγωγικού προσανατολισμού του ποινικού δικαίου των ανηλίκων. Η συμμετοχή των επιμελητών ανηλίκων στη δίκη έχει δεσμευτικό χαρακτήρα και είναι υποχρεωτική για την δικαιοσύνη και το δικαστήριο υποχρεούται να τους ακούσει σε αντίθεση από την αντίστοιχη υπηρεσία επιμελητών ενηλίκων η συνδρομή της οποίας καθορίζεται από την εισαγγελία ή το δικαστήριο (Πιτσελά, 2006).

6.3.7.2 ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ ΔΟΚΙΜΑΣΙΑΣ

Οι επιμελητές δοκιμασίας στο γερμανικό ποινικό δίκαιο ασκούν υποχρεωτική επιτήρηση, επιμέλεια και καθοδήγηση στους θεσμούς της αναστολής επιβολής της εφηβικής ποινής , της αναστολής εκτέλεσης της εφηβικής ποινής και της απόλυσης υπό όρο από το 1953, με βάση το αγγλικό πρότυπο της Probation. Η χρονική διάρκεια της δοκιμασίας καθορίζεται από το δικαστήριο και δεν μπορεί να είναι παραπάνω από τρία έτη αλλά ούτε λιγότερο από δυο έτη, αναλόγως όμως μπορεί να παραταθεί έως τέσσερα έτη η να ελαχιστοποιηθεί έως ένα έτος ο χρόνος της δοκιμασίας. Ο δικαστής υποχρεούται να λειτουργεί παιδαγωγικά προς τον ανήλικο, μέσω την επιβολή οδηγιών. Το 1954 ισχύει ο θεσμός επιμέλειας δοκιμασία και για τους ενηλίκους (Πιτσελά, 2006).

Κατά κύριο λόγο οι επιμελητές δοκιμασίας είναι κοινωνικοί λειτουργοί ή κοινωνικοί παιδαγωγοί και οργανωτικά υπάγονται στα πρωτοδικεία. Η υπηρεσία επιμελητών δοκιμασίας που αφορά τους ανήλικους, ανήκει στις εκάστοτε υπηρεσίες νεότητας ενώ η αντίστοιχη για ενηλίκους υπάγεται στις αρχές της δικαιοσύνης και συγχρόνως γνωρίζει και τον ιδιωτικό παράγοντα. Υλοποιούνται προγράμματα στέγασης και εργασίας ή προγράμματα για την διευθέτηση των χρεών, για τα οποία καθίσταται αναγκαία η κρατική οικονομική συνεισφορά (Πιτσελά, 2006).

Ο επιμελητής δοκιμασίας αναφορικά με τους ανήλικους, συμπαραστέκεται στα ανήλικα άτομα ως σύμβουλος και ως προσωπικός βοηθός και ως επί το πλείστον σε συνεργασία με τον δικαστή επιβλέπει την τέλεση των όρων και των οδηγιών που του υποβάλλονται. Επιπλέον, προάγει την διαπαιδαγώγηση του ανηλίκου και έχει την

ευχέρεια να συνεργάζεται με τους γονείς, το σχολείο, τους εκπαιδευτικούς και τους νόμιμους αντιπροσώπους του. Οι αρμοδιότητες του επιμελητή δοκιμασίας αναφορικά με τους ενήλικους είναι παρόμοιες με εκείνες που προαναφέρθηκαν για τους ανηλίκους, δεν θα πρέπει να παραβλεφθεί πως σε καταστάσεις νέας αξιόποινης ενέργειας το δικαστήριο έχει τη δυνατότητα επαναξιολόγησης και αντί της άρσης να ορίσει παράταση του χρόνου δοκιμασίας ή την επιβολή περαιτέρω όρων και οδηγιών (Πιτσελά, 2006).

Τέλος ένας επιμελητής δοκιμασίας δικαιούται να έχει άμεση επικοινωνία με τον δράστη, τον οποίο επιτηρεί και καθοδηγεί σε περιπτώσεις προσωρινής κράτησης όπως ακριβώς ο συνήγορος. Απώτερος σκοπός των επιμελητών δοκιμασίας, είναι η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των επωφελούμενων, ώστε να μην οδηγηθούν στη διάπραξη νέων εγκλημάτων κατά το χρονικό διάστημα της δοκιμασίας αλλά και μελλοντικά (Πιτσελά, 2006).

6.3.7.3 ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ ΕΠΙΤΗΡΗΣΗΣ ΔΙΑΓΩΓΗΣ

Η επιτήρηση διαγωγής, η οποία ασκείται από τους επιμελητές δικαιοσύνης, αποτελεί ένα αυτοτελές και μη στερητικό μέτρο της ελευθερίας για την βελτίωση και ασφάλεια και συγχρόνως, μπορεί να επιβληθεί αυτοτελώς σε περιπτώσεις βαρέων εγκλημάτων. Οι περιπτώσεις αυτές, μπορεί να είναι αναστολή της εκτέλεσης στερητικών της ελευθερίας μέτρων βελτίωσης και ασφάλειας, ολοσχερούς έκτισης ποινής κατά της ελευθερίας με χρονική διάρκεια τουλάχιστον δύο ετών και ως επί το πλείστον ύστερα από την οριστική απόλυση του καταδικασθέντος λόγω ενός εγκλήματος με πρόθεση, μετά την απόλυση από ασφαλιστική κράτηση λόγω εκπνοής του ανωτέρου ορίου για την πρώτη εισαγωγή και σε περιπτώσεις απόλυσης υπό όρο από καταστάματα απεξάρτησης λόγω απέλπιδων προσπαθειών για θεραπεία (Πιτσελά, 2006).

Η υπηρεσία επιμελητών διαγωγής επιβλέπει – εποπτεύει, σε συνεργασία με το δικαστήριο και την παράλληλη στήριξη του επιμελητή δοκιμασίας, τη συμπεριφορά του καταδικασθέντος και την τέλεση των οδηγιών, καθώς και των υποχρεώσεων που φέρει. Ως κοινωνική υπηρεσία, η επιτήρηση διαγωγής αφορά δράστες που έχουν κατά κύριο λόγο δυσμενή πρόγνωση, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει την έλλειψη δυνατότητας για επανένταξη στο κοινωνικό σύνολο. Στην περίπτωση της επιτήρησης διαγωγής το ουσιαστικότερο μέρος, αποτελεί ο έλεγχος της διαγωγής του δράστη καθώς και η επιτήρηση του, σε αντίθεση με τους επιμελητές δοκιμασίας των οποίων

βασικό καθήκον θεωρείτε η επιμέλεια. Η επιτήρηση διαγωγής συμβάλει στην επίβλεψη και την επιμέλεια των καταδικασθέντων που έχουν εκτίσει ολοσχερώς την ποινή τους ή έχουν απολυθεί από μια κλινική για ψυχασθενείς ή εξαρτημένους ασθενείς - δράστες και λειτουργεί ως ένα μέσο μετασφρονιστικής μέριμνας και ελέγχου της επανένταξης (Πιτσελά, 2006).

6.3.7.4 ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

Υπηρεσίες επιμελητών ανηλίκων οι οποίες λειτουργούν ως αυτοτελής θεσμός του γερμανικού συστήματος για ανηλικούς κατοχυρώθηκε για πρώτη φορά το 1923 και παρουσίασε βελτίωση το 1990, με το πρώτο νόμο τροποποίησης για τα Δικαστήρια Ανηλίκων. Ο θεσμός, ασκείται από τις υπηρεσίες νεότητας, στις οποίες και υπάγεται σε συνεργασία με τις ενώσεις αρωγής νεότητας. Αποτελεί τμήμα της δημόσιας αρωγής νεότητας και κατατάσσεται στο πεδίο της κοινωνικής διοίκησης (Πιτσελά, 2006).

Είναι ανεξάρτητη από τη δικαιοσύνη και δεν δεσμεύεται από δικαστικές οδηγίες και αποφάσεις. Θα πρέπει να σημειωθεί στο σημείο αυτό, ότι η άμεση συνεργασία δημοσίων και ιδιωτικών οργανισμών, θεωρείται αναγκαία για την επίτευξη της καλύτερης λειτουργίας των υπηρεσιών επιμελητών ανηλίκων, πράγμα το οποίο σημαίνει πως και οι ιδιωτικοί οργανισμοί της αρωγής νεότητας, μπορούν να εκπροσωπήσουν στη γενική δίκη την υπηρεσία επιμελητών ανηλίκων. Μάλιστα, η υπηρεσία επιμελητών ανηλίκων λειτουργεί και διαμεσολαβητικά, σε περιπτώσεις που χρήζεται αναγκαίο αναφορικά με την πρώτη επαφή των ιδιωτικών οργανώσεων με το νεαρό άτομο (Πιτσελά, 2006).

Η υπηρεσία επιμελητών ανηλίκων συμβάλει σημαντικά στην έκδοση των αποφάσεων του δικαστηρίου ανηλίκων και λειτουργεί ως βοηθητικό, ουδέτερο όργανο της προανακρίσεως και είναι ανεξάρτητη από τη βούληση του κατηγορουμένου. Το νομοθετικό της υπόβαθρο θεωρείται το πιο σαφές και συγκεκριμένο συγκριτικά με τις άλλες εξωιδρυματικές κοινωνικές υπηρεσίες της δικαιοσύνης. Οι επιμελητές ανηλίκων όσον αφορά το πεδίο της απονομής δικαιοσύνης σε ανηλικούς και μετεφήβους, έχουν δικαίωμα επικοινωνίας σε όλη τη χρονική διάρκεια της συνεργασίας, δικαίωμα να παραβρεθούν στην κύρια διαδικασία στο ακροατήριο, δικαίωμα ακρόασης κατά την κύρια διαδικασία στο ακροατήριο, δικαίωμα έκφρασης προσωπικής γνώμης για τα μέτρα που καθορίζονται σε κάθε

στάδιο της διαδικασίας και τέλος έχουν δικαίωμα ακρόασης πριν από την επιβολή των οδηγιών από το δικαστήριο (Πιτσελά, 2006).

Επιπλέον δικαιούνται να ενημερώνονται πριν από την εκτέλεση του εντάλματος σύλληψης, να επικοινωνούν με τον προσωρινά κρατούμενο στον ίδιο βαθμό με το συνήγορο, να επιβλέπουν τις οδηγίες και τους όρους, καθώς και την επακολουθούσα μέριμνα. Επιπλέον, έχουν τη δυνατότητα να επικοινωνούν με τον κρατούμενο κατά την έκτιση της εφηβικής ποινής και δικαιούνται να ενημερώνονται για την έναρξη και την έκβαση της διαδικασίας. Τέλος, έχουν την ευχέρεια να υποβάλουν αίτηση προς το δικαστή ανηλίκων για την διαγραφή της εγγραφής της δικαστικής απόφασης στο μητρώο του ανηλίκου και την εξάλειψη του ποινικού στίγματος (Πιτσελά, 2006).

Κύριος ρόλος της υπηρεσίας επιμελητών ανηλίκων είναι η συμπαράσταση προς το δικαστήριο και τις λοιπές προανακριτικές αρχές, το οποίο πραγματοποιείτε μέσω της διερεύνησης της προσωπικότητας, της εξέλιξης και του περιβάλλοντος με γραπτή έκθεση στην οποία παρουσιάζονται τα ερευνητικά αποτελέσματα, καθώς και με την σύμπραξη και την προφορική ερμηνεία της έκθεσης στο ακροατήριο. Ο εκπρόσωπος της υπηρεσίας επιμελητών ανηλίκων παρουσιάζει ενώπιον του δικαστηρίου, τις κοινωνικές, παιδαγωγικές και προνοιακές πλευρές της προσωπικότητας και της πράξης του ανηλίκου. Παράλληλα, μεριμνούν για την άμεση αρωγή, την υποστήριξη, την καθοδήγηση του ανηλίκου και την προετοιμασία του για την ακροαματική διαδικασία. Προϋπόθεση για την έναρξη των εργασιών της υπηρεσίας πολιτικών ανηλίκων είναι η ύπαρξη επαρκών ενδείξεων τέλεσης της πράξης (Πιτσελά, 2006).

Στο ισχύον γερμανικό δίκαιο, σε περιπτώσεις προσωρινής κράτησης η οποία καθίσταται δυνατή μόνο υπό την τήρηση αυστηρών ουσιαστικών προϋποθέσεων, η υπηρεσία επιμελητών ανηλίκων οφείλει να αναφέρει άμεσα τα αποτελέσματα που διεξήχθησαν από την έρευνα στα αρμόδια όργανα. Επίσης, ενώ όπως προαναφέρθηκε τα δικαιώματα τους είναι σαφή και συγκεκριμένα στερούνται δικαίωματος γνώσης της δικογραφίας, πράγμα που καθιστά δύσκολη την ορθότητα και την πληρότητα της έκθεσης των κοινωνικών ερευνών. Όσον αφορά τις υποθέσεις κοινωνικών ερευνών, τις οποίες διεξάγουν οι επιμελητές ανηλίκων, εκδηλώνουν τη σημαντικότητα της συμβουλευτικής λειτουργίας της υπηρεσίας αλλά συγχρόνως και τον διττό ρόλο που επιτελούν ως αυτοτελούς της δίκης προανακριτικού οργάνου και ως συμπαραστάτη του ανηλίκου (Πιτσελά, 2006).

Οφείλουν ως επί το πλείστον να ενημερώνουν τόσο τον κατηγορούμενο όσο και το οικογενειακό του περιβάλλον για την πρόταση την οποία θα υποβάλει στο δικαστήριο

και τα μέτρα που κρίνει ως κατάλληλα για τον ανήλικο καθώς και για την ενδεχόμενη υποχρέωση του να καταθέσει στο δικαστήριο, σαφώς με την απαιτούμενη προσοχή, περίσκεψη και υπευθυνότητα. Είναι σημαντικό να αναφερθεί πως οι επιμελητές ανηλίκων όντας καλά ενταγμένοι στο σύστημα ποινικής δικαιοσύνης, έχει υποστηριχθεί ότι οι προτάσεις αναφορικά με τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν, ήταν πιο τιμωρητές και αυστηρές σε σύγκριση με τις κυρώσεις που πρότεινε το δικαστήριο, καθώς οι επιμελητές ανηλίκων υποχρεούνται να καταγράφουν αλλά και να παρουσιάζουν προφορικά τα επιβαρυντικά στοιχεία κάθε υπόθεσης εκτός από τα ελαφρυντικά. Η κοινωνικό-παιδαγωγική φροντίδα της υπηρεσίας επιμελητών ανηλίκων ξεκινά με διερευνητικό προανακριτικό έργο, συνεχίζει κατά την διαδρομή της διαδικασίας, επεκτείνεται κατά τον χρόνο της κράτησης και διαρκεί και μετά την αποφυλάκιση του ανηλίκου (Πιτσελά, 2006).

6.3.7.5 ΜΗ ΚΡΑΤΙΚΗ ΑΡΩΓΗ

Η Γερμανία και η Αυστρία έχουν υιοθετήσει μοντέλα παρέκκλισης από την ποινική διαδικασία παρέχοντας αυξημένες αρμοδιότητες ιδίως στους εισαγγελείς κατά το στάδιο της προδικασίας, με στόχο την αποφόρτιση τόσο των ποινικών δικαστηρίων όσο και των φυλακών. Στη Γερμανία, παρά τις έντονες επικρίσεις που διατυπώθηκαν από τη θεωρία, κάμφθηκε η αρχή της νομιμότητας με την παροχή της δυνατότητας στον εισαγγελέα να απέχει από την ποινική δίωξη ή να θέτει όρους στον καταδικασθέντα, η ικανοποίηση των οποίων ρέει σε τερματισμό της ποινικής δίωξης. Η εφαρμογή των μέτρων αυτών, σε συνδυασμό με την επέκταση της εφαρμογής του μέτρου της αναστολής εκτέλεσης της ποινής, την εισαγωγή του θεσμού των ημερήσιων προστίμων καθώς και την επιβολή συγκεκριμένων περιορισμών στη χρήση των βραχυχρόνιων ποινών και την κατάργηση της ποινής φυλάκισης έως ένα μήνα οδήγησαν στον αποτελεσματικό περιορισμό του πληθυσμού των σωφρονιστικών καταστημάτων στη Γερμανία. (Αναγνωστάκη, 2010)

Εκτός από τις εξωιδρυματικές κρατικές υπηρεσίες, σημαντικό ρόλο επιτελεί συγχρόνως και η μη κρατική αρωγή η οποία αποσκοπεί στην βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των καταδικασθέντων και την αντιμετώπιση των ζωτικών προβλημάτων τους σε οικογενειακό, οικονομικό, επαγγελματικό και προσωπικό επίπεδο ενισχύοντας την ατομική και ψυχοκοινωνική ικανότητα του δράστη. Η προσφορά της λαμβάνει χώρα καθ' όλη την διάρκεια της ποινικής διαδικασίας, καθώς και στο

στάδιο της μεταιδρυματικής ή μετασωφρονιστικής μέριμνας των απολυόμενων. Σύμφωνα με μια θεμελιώδη αρχή η προσέγγιση των μη κρατικών υπηρεσιών αρωγής γίνεται εκούσια (Πιτσελά, 2006).

Επίσης, δεν υποχρεούνται να ενημερώνουν την δικαιοσύνη και δεν έχουν προανακριτικές ή ελεγκτικές αρμοδιότητες, μόνο σε περιπτώσεις διεκπεραίωσης των μη ιδρυματικών μέτρων του ποινικού δικαίου ανηλίκων. Η μη κρατική αρωγή ουσιαστικά λαμβάνει ενεργό δράση σε θέματα κοινωνικής και αντεγκληματικής πολιτικής και θέτει σε εφαρμογή προγράμματα που έχουν ως αντικείμενο προσπάθειες αποεγκληματοποίησης και αντικατάστασης των ιδρυματικών κυρώσεων εξωιδρυματικές μορφές αντίδρασης (αποκατάσταση της ζημιάς και συνδιαλλαγή δράστη- θύματος (Πιτσελά, 2006).

6.3.7.5.1. ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΡΟΛΩΝ

Επιμελητές δοκιμασίας

Ο επιμελητής δοκιμασίας επιτελεί μια διπλή λειτουργία, καθώς από την μια καλείται να εκπροσωπήσει και να προσφέρει βοήθεια στον καταδικασθέντα και αφετέρου θεωρείται βοηθός του ποινικού δικαστηρίου επιβλέποντας την τήρηση των όρων και των οδηγιών και υποβάλλοντας σχετική αναφορά. Ο διττός αυτός ρόλος προκαλεί σύγκρουση και ως συνέχεια, ο επιμελητής δοκιμασία να βιώνει συχνά μια κρίση ταυτότητας που σχετίζεται με την επικράτηση της επαγγελματικής συνείδησης ή της κατάχρησης της εξουσίας από την οποία διακατέχεται επιπλέον, οι παραπάνω λειτουργίες ενδέχεται να οδηγήσουν σε μια σχέση προβληματική με εντάσεις και τριβές ιδίως κατά την μαρτυρία του επιμελητή στην εξέταση της ποινικής δίκης. Παράλληλα επηρεάζεται αρνητικά και η πλευρά του καταδικασμένου, διότι δεν προσέρχεται με δική του πρωτοβουλία στον επιμελητή δοκιμασίας και δεν δείχνει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για συνεργασία (Πιτσελά, 2006).

Επιμελητές ανηλίκων

Σχετικά με τη σύγκρουση ρόλων των επιμελητών ανηλίκων η οποία αφορά από τη μία πλευρά τη συμπαράσταση προς το δικαστήριο μέσω της διερεύνησης της προσωπικότητας του δράστη και του ελέγχου των οδηγιών και όρων που τέθηκαν σε αυτόν και από την άλλη τη συμπαράσταση προς το κατηγορούμενο σε όλη την πορεία

της διαδικασίας επομένως πρόκειται για μια σύγκρουση μεταξύ διαπαιδαγώγησης και κοινωνικού ελέγχου. Οι επιμελητές ανηλίκων υποχρεούνται να παρέχουν στο δικαστήριο, όσο αυτό καθίσταται δυνατόν, μια αμερόληπτη ,πλήρη και ακριβή εικόνα της πραγματικότητας του δράστη, γεγονός που τον αναγκάζει σε μια αυστηρή αντικειμενικότητα (Πιτσελά, 2006).

Ο ρόλος αυτός των επιμελητών ανηλίκων πυροδοτεί τον κίνδυνο να απογοητεύσει το νεαρό κατηγορούμενο και το οικογενειακό περιβάλλον, με την πεποίθηση της μη ανταπόκρισης στο ρόλο του ως πρόσωπο εμπιστοσύνης. Από την παραπάνω συνοπτική παρουσίαση της σύγκρουσης των δύο ρόλων των επιμελητών ανηλίκων, διαφαίνεται το δίλλημα, η ανασφάλεια και η αντιφατικότητα των προσδοκιών που απευθύνονται σε αυτόν. Ως προς τη διπλή αυτή λειτουργία των επιμελητών ανηλίκων επιβάλλεται προσοχή για την αποφυγή εσωτερικής εξάρτισης από το δικαστή και ταύτισης με τον ανήλικο που εκπροσωπεί (Πιτσελά, 2006).

Οι εξωιδρυματικές κοινωνικές υπηρεσίες της δικαιοσύνης, αλλά και οι κοινωνικές υπηρεσίες εντός των καταστημάτων κράτησης, αποτελούν ένα σχετικά νέο κλάδο της ποινικής δικαιοσύνης. Η σημαντικότητα έγκειται στο γεγονός ότι συμβάλλουν αποφασιστικά στη διαμόρφωση μιας πιο ανθρωπιστικής αντεγκληματικής και σωφρονιστικής πολιτικής. Η αποτελεσματικότητά τους όμως, δεν επιτυγχάνεται στην επιθυμητή έκβαση, αυτό συμβαίνει διότι παρατηρείται ανεπάρκεια στο σύστημα κοινωνικής αρωγής λόγω έλλειψης συνολικής στρατηγικής, καθυστερημένης προσφοράς αποτελεσματικής βοήθειας, ανεπαρκή στελέχωση προσωπικού και μεγάλο μέρος γραφειοκρατίας (Πιτσελά, 2006).

6.4 ΕΠΑΝΟΡΘΩΤΙΚΗ - ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

Ο όρος «αποκαταστατική δικαιοσύνη», εισήχθη για πρώτη φορά στον χώρο της εγκληματολογίας το 1977, από τον Albert Eglash. Ο ίδιος, υποστήριζε πως αυτή η μορφή δικαιοσύνης δίνει μια ευκαιρία στο θύτη και στο θύμα να αποκαταστήσουν τις σχέσεις μεταξύ τους. Με λίγα λόγια, δίνεται η ευκαιρία στο θύτη, να επανορθώσει για το κακό που έκανε στο θύμα. Για την εμφάνιση και την εξάπλωση της επανορθωτικής δικαιοσύνης, επίσης, σημαντικό ρόλο έπαιξε το κίνημα για την προστασία των θυμάτων, που άσκησε πιέσεις και κατόρθωσε να προωθήσει αλλαγές στο σύστημα της ποινικής δικαιοσύνης (Λεμονίδης, 2012 & Γεωργιάδη, 2013).

Μέχρι σήμερα δεν υπάρχει κάποιος συγκεκριμένος ορισμός, καθώς το περιεχόμενο της επανορθωτικής δικαιοσύνης είναι ευρύτατο και είναι μια έννοια που περιλαμβάνει πληθώρα πρακτικών. Ειδικότερα, το πρόγραμμα της αποκαταστατικής έχει ως στόχο την συμπλήρωση ή την αλλαγή του συστήματος της ποινικής δικαιοσύνης. Επιπλέον, έχει ως απώτερο σκοπό την επανόρθωση της κοινωνικής ειρήνης που διαταράχθηκε από το έγκλημα, εκτός του πλαισίου της ποινικής δικαιοσύνης. Έτσι, όλα τα μέρη που εμπλέκονται, προσπαθούν να βρουν μια λύση σχετικά με το πώς θα χειριστούν τις συνέπειες του αδικήματος. Με την χρήση της επανορθωτικής δικαιοσύνης, ο δράστης έρχεται κοντά με το θύμα, την οικογένειά του και τους φίλους του, ώστε να μπορέσει να γίνει μια εποικοδομητική συζήτηση που θα στοχεύει στην αποκατάσταση της βλάβης που προκάλεσε το έγκλημα. Άρα, με την διαδικασία αυτή, γίνεται μια προσπάθεια συμφιλίωσης εμπλεκόμενων μερών και όχι τιμωρίας του δράστη (Στεφάνου, 2006 & Αρτινοπούλου, 2013).

Η επανορθωτική δικαιοσύνη έχει χαρακτήρα δημοκρατικό και καινοτόμο και προάγει το αίσθημα της δικαιοσύνης στην κοινότητα. Βασική προϋπόθεση για να λειτουργήσει το πρόγραμμα αυτό είναι ο δράστης να παραδεχτεί το λάθος του και να εισέλθει στο πρόγραμμα με την θέλησή του (Στεφάνου, 2006 & Αρτινοπούλου, 2013).

Οι υποστηρικτές του προγράμματος της επανορθωτικής δικαιοσύνης, πιστεύουν πως ένα έγκλημα είναι «ατομική ευθύνη» του δράστη και επιζητούν την έκφραση συγγνώμης και μετάνοιας προς το θύμα, την αποκατάσταση της βλάβης και την επανόρθωση της ρήξης των διαπροσωπικών σχέσεων. Πιο συγκεκριμένα, κατά τον Howard Zehr, το έγκλημα δημιουργείται μέσα στην κοινωνία από την ίδια την ίδια ην κοινωνία και συνεπώς ή ίδια μόνη της θα πρέπει να το αντιμετωπίσει. Έτσι, η

πρόληψη της παραβατικότητας θα λειτουργήσει πιο αποτελεσματικά, αν η κοινωνία αναλάβει τις ευθύνες της και οι πολίτες συμμετέχουν ενεργά στην διεργασία επίλυσης διαφορών, χωρίς να κάνουν χρήση της δικαστικής οδού (Αρτινοπούλου, 2013 & Λεμονίδης, 2012).

Επίσης, σύμφωνα με τον Braithwaite, με την αποκαταστατική δικαιοσύνη, αναγνωρίζεται το αίσθημα της ντροπής που φέρει ένα αδίκημα και πιστεύει πως αυτή η αίσθηση είναι και το κλειδί για τον έλεγχο της εγκληματικότητας. Η αποκαταστατική δικαιοσύνη απορρίπτει το παραδοσιακό μοντέλο απονομής δικαιοσύνης και επιφέρει ένα καινοτόμο, που αφορά τη διαχείριση του εγκληματικού φαινομένου και γενικότερα της αντεγκληματικής πολιτικής (Αρτινοπούλου, 2013 & Λεμονίδης, 2012).

Οι αξίες της επανορθωτικής δικαιοσύνης περιλαμβάνουν τη λογοδοσία των θυτών στα θύματα, την αποκατάσταση της ζημίας ή της βλάβης που δημιούργησε το έγκλημα καθώς και των σχέσεων μεταξύ δράστη και θύματος, την κοινωνική επανένταξη των δραστών και τον σεβασμό στο διάλογο (Αρτινοπούλου, 2013). Επιπλέον, Σύμφωνα, με τον Λεμονίδη (2012), οι βασικές αρχές της επανορθωτικής δικαιοσύνης είναι οι εξής:

-Είναι καθαρά επιλογή των μερών αν θα συμμετέχουν ή όχι στην διαδικασία. Η απόφαση, είναι βασικό, ότι δεν θα πρέπει να είναι αποτέλεσμα εξαναγκασμού ή φόβου.

-Τα εμπλεκόμενα μέρη, έχουν το δικαίωμα να διακόψουν τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα, όποτε το θελήσουν. Σε αυτήν την περίπτωση, βέβαια, ενεργοποιείται ο ποινικός μηχανισμός.

-Ο δράστης, θα πρέπει να παραδεχθεί το αδίκημα. Αν δεν γίνει αυτό τότε, επικαλείται η δικαστική αρχή, για να κρίνει την ενοχή ή την αθωότητά του.

-Ο δράστης, θα πρέπει να αποδεχθεί ότι θα πρέπει να αποκαταστήσει την βλάβη που προκάλεσε.

-Ο εγκλεισμός σε σωφρονιστικό κατάστημα, αποκλείεται.

-Η απόφαση θα παρθεί από τα εμπλεκόμενα μέρη και όχι από κάποια δικαστική αρχή.

-Η διαδικασία δεν είναι δημόσια και καλύπτεται από το απόρρητο.

-Στην Ελλάδα, συντάσσεται έκθεση του διαμεσολαβητή προς την εκάστοτε δικαστική αρχή, για το αποτέλεσμα της διαδικασίας και αυτή επικυρώνεται με την μορφή δικαστικής απόφασης.

Μια αποκαταστατική παρέμβαση μπορεί να ξεκινήσει επιτυχώς στο στάδιο της αστυνομίας, πριν από την απαγγελία της κατηγορίας, στο στάδιο της ποινικής δίωξης, μετά την κατηγορία αλλά συνήθως πριν τη δίκη. Επίσης, μπορεί να ξεκινήσει η διαδικασία στο στάδιο του δικαστηρίου, είτε κατά την προδικασία, είτε κατά την καταδίκη. Τέλος, η αποκαταστατική δικαιοσύνη, μπορεί να λειτουργήσει και ως εναλλακτικό μέτρο εγκλεισμού, στο στάδιο του σωφρονισμού, σαν ένα μέρος ή μαζί με την ποινή μη στερητική της ελευθερίας, κατά την διάρκεια του εγκλεισμού ή με την απελευθέρωση (Γεωργιάδη, 2013).

Η επανορθωτική δικαιοσύνη, μπορεί να εφαρμοστεί σε περιπτώσεις εγκλημάτων πρόκλησης σωματικής βλάβης ή κλοπής και γενικά σε μειωμένης βαρύτητας αδικήματα ή σε άπειρους παραβάτες. Τα προγράμματα αυτής της μορφής δικαιοσύνης, περιλαμβάνουν πολλές θεματικές ενότητες. Τέτοιες μπορεί να είναι η παιδική προστασία, η σχολική βία, η ρύθμιση εργασιακών σχέσεων, η επίλυση διεθνών διαφορών και διάφορες μορφές μεταχείρισης κρατουμένων. Όλα τα προγράμματα έχουν θετικά αποτελέσματα. Ειδικότερα στον Καναδά, το 2001, μετά από αξιολόγηση 32 περιπτώσεων, διαπιστώθηκε ότι μειώθηκε το ενδεχόμενο υποτροπής των δραστών και αυξήθηκε το αίσθημα του δικαίου. Είναι πολύ σημαντικό να τονιστεί, πως κατά την διάρκεια του μέτρου της επανορθωτικής δικαιοσύνης, τα εμπλεκόμενα μέρη είναι ενεργά με στόχο ένα ικανοποιητικό αποτέλεσμα για όλους. Έτσι, διαπιστώνεται πως παρότι η έκταση και η ποιότητα της εφαρμογής του προγράμματος, διαφοροποιείται από χώρα σε χώρα, η θεσμοθέτηση της επανορθωτικής δικαιοσύνης, αυξάνεται ολοένα και περισσότερο (Στεφάνου, 2006 & Αρτινοπούλου, 2013).

6.4.1 ΜΟΝΤΕΛΑ ΤΗΣ ΕΠΑΝΟΡΘΩΤΙΚΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Οι πρακτικές της επανορθωτικής δικαιοσύνης, είναι πολλές όπως έχει αναφερθεί και παραπάνω. Ειδικότερα, υπάρχουν συγκεκριμένα μοντέλα επανορθωτικής δικαιοσύνης. Αυτά είναι η διαμεσολάβηση, οι οικογενειακές συνεδρίες, τα κοινοτικά συμβούλια και οι κύκλοι ποινής (Γεωργιάδη, 2013).

Αρχικά, όσον αφορά το *μοντέλο της διαμεσολάβησης*, αυτό δίνει την ευκαιρία στο δράστη και στο θύμα να βρεθούν σε μια κατά πρόσωπο συνάντηση, σε ένα ασφαλές περιβάλλον. Η συζήτηση διεξάγεται με την παρουσία εκπαιδευμένου διαμεσολαβητή ή εθελοντή. Το θύμα έχει την δυνατότητα να κάνει ερωτήσεις, να μεταφέρει τις ψυχολογικές συνέπειες που είχε το έγκλημα και να ζητήσει την αποκατάσταση της

βλάβης. Ο δράστης, οφείλει να αναλάβει τις ευθύνες του, μέσω χρηματικής αποζημίωσης ή παροχής εργασίας στο θύμα ή στην κοινότητα ή ακόμα και μέσω της ανάληψης συγκεκριμένων υποχρεώσεων όπως η παρακολούθηση κάποιων προγραμμάτων θεραπείας (Τσιλιάκου, 2011).

Στην συνέχεια, το μοντέλο των οικογενειακών συνεδριών, αφορά τη διαδικασία κατά την οποία, η οικογένεια του δράστη έρχεται σε επαφή με αυτήν του θύματος και διευθετούν μόνοι τους τις διαφορές τους, με την βοήθεια του ειδικού διαμεσολαβητή. Στις οικογενειακές συνεδρίες, μπορούν να συμμετέχουν και μέλη της κοινότητας, όπου μπορούν να συζητήσουν για το έγκλημα, τις συνέπειες και τους τρόπου αποκατάστασης. Ουσιαστικά, πρόκειται για μια παραλλαγή της διαμεσολάβησης, που όμως περιλαμβάνει περισσότερα μέλη. Με το μοντέλο αυτό, αναγνωρίζεται ο ρόλος και η δυναμική της οικογένειας, ιδίως όταν πρόκειται για ανήλικους παραβάτες (Τσιλιάκου, 2011 & Γεωργιάδη, 2013).

Ακόμη, τα κοινοτικά συμβούλια, εφαρμόζονται σε παραβάτες μη βίαιων εγκλημάτων και μικρομεσαίας εγκληματικότητας. Τα κοινοτικά συμβούλια, αποτελούνται από μια μικρή ομάδα πολιτών, οι οποίοι έχουν εκπαιδευτεί και αφού συναντηθούν με το δράστη συμμετέχουν στην δικαστηριακή διαδικασία. Όταν ολοκληρωθεί ο διάλογος, το συμβούλιο αναπτύσσει προτάσεις, τις συζητά με το δράστη και καταλήγουν στον τρόπο και χρόνο αποκατάστασης ζημιών (Τσιλιάκου, 2011).

Ολοκληρώνοντας, ο κύκλος ποινών είναι μια διαδικασία, που εφαρμόζεται στο πλαίσιο της κοινότητας σε συνεργασία με το ποινικό σύστημα δικαιοσύνης. Το μοντέλο αυτό, έχει πολλές ομοιότητες με τις συνεδρίες. Ειδικότερα, επιτρέπει την ανάμειξη πολλών προσώπων ακόμα και αν δεν γνωρίζουν τα εμπλεκόμενα μέρη, καθώς και δικαστές, εισαγγελείς, αστυνομικού και υπάλληλους δικαστηρίων. Οι συμμετέχοντες κάθονται σε ένα κύκλο ή σε περισσότερους ομόκεντρους και ο λόγος δίνεται στον κάθε συμμετέχοντα με την παράδοση κάποιου αντικειμένου. Οι κύκλοι ποινών, χαρακτηρίζονται ως η πιο ενοποιητική διαδικασία (Τσιλιάκου, 2011 & Γεωργιάδη, 2013).

6.4.2 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΔΕΛΟΜΕΝΑ: ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΤΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ & ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΕΣ

Η επανορθωτική δικαιοσύνη, είναι σημαντικό να αναφερθεί, πως πρώτο εμφανίστηκε στον ανθρώπινο πολιτισμό από τα αρχαία χρόνια. Ενώ το 1990

θεωρούταν ένα ενωτικό σύνθημα αναμόρφωσης του συστήματος και μια ανεπίσημη εναλλακτική μορφή της δικαιοσύνης, σήμερα επιμέρους χώρες έχουν ήδη υιοθετήσει την έννοια στο επίσημο ποινικό δίκαιο και τα δικαστήρια εκδίδουν αποφάσεις που διευθετούν την έννοια. (Τσιλιάκου, 2011)

Αναφορικά, με το μοντέλο διαμεσολάβησης της επανορθωτικής δικαιοσύνης, σύμφωνα με την Τσιλιάκου (2011) οι καταδικασθέντες που έλαβαν συμμετοχή σε προγράμματα διαμεσολάβησης, χαρακτηρίζουν το έργο δύσκολο και επίπονο. Κατά κύριο λόγο η συμμετοχή τους έγκειται στη πεποίθηση μείωσης της ποινής, καθώς και στην εύρεση εργασίας ή ακόμη και ως ένδειξη μεταμέλειας προς το θύμα. Τα αποτελέσματα των ερευνών τείνουν να είναι ορισμένες φορές ανακριβή, διότι οι δράστες που λαμβάνουν μέρος δεν διαθέτουν ξεκάθαρη άποψη και γνώση για την έννοια και την λειτουργία των προγραμμάτων διαμεσολάβησης. Η πλειοψηφία διαφαίνεται να συμμετέχει με σκοπό την αποφυγή έκτισης μεγαλύτερης ποινής ή ελέγχου, και ως επί το πλείστον η συμβολή δεν γίνεται εθελοντικά, αλλά υπό την επιρροή του συναισθήματος απειλής.

Στις Ηνωμένες Πολιτείες το 1994 διεξήχθη έρευνα από τον Umbreit, η οποία και χαρακτηρίζεται μια από τις μεγαλύτερες μελέτες, και ανέδειξε ότι το 81% των ανηλίκων παραβατών ανέφεραν πως η συμμετοχή τους στα προγράμματα ήταν εθελοντική καθώς και ότι η διαδικασία διαμεσολάβησης τους προσέφερε ικανοποιητικό συναίσθημα. Το 95% των περιπτώσεων που συμμετείχαν στα προγράμματα διαπιστώθηκε πως είχαν ικανοποιητικά αποτελέσματα. Επιπλέον τα θύματα που παρακολούθησαν σε αρχικό στάδιο τη διαδικασία διαμεσολάβησης, εξέφρασαν σε μεγαλύτερο βαθμό ικανοποίηση σε ποσοστό 79%, σε σύγκριση με τα θύματα που προχώρησαν εξ αρχής στη δικαστηριακή διαδικασία ποσοστό 57% (Τσιλιάκου, 2011).

Οι συναντήσεις με τους καταδικασθέντες διαπιστώθηκε πως μειώνουν το αίσθημα φόβου και ανασφάλειας και την πεποίθηση επαναθυματοποίησης. Επιπροσθέτως, οι δράστες που ήρθαν σε επαφή με τα θύματα κατά την διάρκεια των συναντήσεων, παρουσίασαν μεγαλύτερη προθυμία για ανταπόκριση και εκπλήρωση των υποχρεώσεων που φέρουν προς αποκατάσταση σε ποσοστό 81%, σε σχέση με όσους δεν συμμετείχαν στη διαδικασία διαμεσολάβησης, ποσοστό 58%. Σημαντικό εύρημα αποτελούν τα ποσοστά υποτροπής τα οποία μειώθηκαν (18%) σε δράστες που λάμβαναν συμμετοχή σε προγράμματα διαμεσολάβησης, συγκριτικά με όσους δεν παρακολούθησαν (27%) (Τσιλιάκου, 2011).

Τα αποτελέσματα της ίδιας έρευνας με την μορφή συνεντεύξεων από τα θύματα που συμμετείχαν σε συναντήσεις διαμεσολάβησης. Ανέδειξαν δυο διαφορετικούς προσανατολισμούς. Ο πρώτος αφορούσε την ομάδα των θυμάτων που συνδέουν την διαδικασία διαμεσολάβησης με αυτήν της διεκδίκησης της αστικής ευθύνης και ο δεύτερος αφορά την ομάδα θυμάτων, που εκλαμβάνουν την διαδικασία ως μέσο εξασφάλισης βοήθειας στον καταδικασθέντα (Τσιλιάκου, 2011).

Σύμφωνα με την Τσιλιακού (2011) από τις περισσότερες έρευνες διαπιστώνεται πως τα θύματα (30-50%) ενδιαφέρονται να συναντηθούν προσωπικά με τον δράστη. Μάλιστα, το ποσοστό παρουσιάζει αύξηση όταν παρέχεται η δυνατότητα της έμμεσης διαμεσολάβησης. Επιπλέον, τα ποσοστά της υποχωρητικότητας ανέρχονται σε 80% . Σχετικά με το ζήτημα της υποτροπής αν και παραλείπονται ποσοτικά δεδομένα είναι, αναφέρθηκαν ενθαρρυντικά.

Ο βαθμός επιτυχίας αναφορικά με την συμφωνία είναι αρκετά υψηλός από 50% έως 90% . Επίσης, πρέπει να αναφερθεί πως η διάρκεια της είναι λιγότερη συγκριτικά με την ποινική διαδικασία, συγκεκριμένα στη Νορβηγία διαρκεί 24 ημέρες και στη Γαλλία 6 μήνες. Όσον αφορά το οικονομικό κόστος ποικίλει, για παράδειγμα στη Γαλλία ανέρχεται τα \$97 ενώ στην Γερμανία το κόστος παρουσιάζει μεγάλη διαφορά αγγίζοντας τα \$1069 (Τσιλιάκου, 2011).

Σύμφωνα με άλλη έρευνα το 1990 του Gehn η εθνικότητα/φυλή και η πιθανή εκπροσώπηση ενός φορέα από το θύμα, καθιστά την συνάντηση πιο εύκολη. Παράλληλα, το είδος της εγκληματικής πράξης, εάν δηλαδή επρόκειτο για πλημμέλημα ή κακούργημα συνδέεται άμεσα με την προθυμία συνάντησης ή μη. Η διαδικασία διαμεσολάβησης δημιούργησε σε ορισμένα θύματα ιδιαίτερη ικανοποίηση, διότι αισθάνθηκαν πως συνέβαλαν έως ένα βαθμό και επηρέασαν την διαδικασία (Τσιλιάκου, 2011).

Όσον αφορά το δεύτερο μοντέλο της επανορθωτικής δικαιοσύνης, που σχετίζεται με τις οικογενειακές συνεδρίες, έχει πραγματοποιηθεί έρευνα από τους Maxwell και Morris η οποία παρατίθεται στην εργασία της Τσιλιάκου (2011). Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με την εν λόγω έρευνα, το 1/2 των θυμάτων δεν παρακολούθησε κάποια οικογενειακή συνεδρία εξαιτίας κακής οργάνωσης (π.χ. δεν προσκλήθηκαν, δεν βόλευε η ώρα διεξαγωγής της συνεδρίας, δεν τους δόθηκε επαρκής πληροφόρηση). Βέβαια, δεν μπορούμε να παραλείψουμε το γεγονός, πως ένα ποσοστό των θυμάτων δεν επιθυμεί να παρακολουθήσει την συνεδρία, στην Νέα Ζηλανδία το ποσοστό αυτό

ανέρχεται στο 6%, ενώ ταυτόχρονα υπάρχει και ένα σημαντικό ποσοστό ερωτηθέντων που χαρακτηρίζει τις οικογενειακές συνεδρίες «βοηθητικές».

Ακολούθως, αναφέρεται στην έρευνα πως μόλις το ¼ απήντησε πως ένιωσε χειρότερα από τα αποτελέσματα της συνάντησης, με σημαντικότερη αιτία το ότι δεν εισέπραξε ως ειλικρινή και αληθή την στάση των νεαρών παραβατών και των οικογενειών τους. Αξίζει ωστόσο, στο σημείο αυτό, να γίνει αναφορά στην σπουδαιότητα της συμμετοχής των ίδιων των ανήλικων παραβατών στην διαδικασία λήψης αποφάσεων που τους αφορούν, καθώς έρχονται οι ίδιοι αντιμέτωποι με τις παραβάσεις τους (Τσιλιάκου, 2011).

Μάλιστα, σε ερωτήσεις σχετικά με την συμμετοχή των ανηλικών παραβατών στις συνεδρίες και κατά πόσο συμμετείχαν και ποιος πραγματικά πήρε αποφάσεις, το 1/3 των ερωτηθέντων παραβατών απήντησε πως αισθάνθηκε ότι συμμετείχε στην διαδικασία λήψης αποφάσεων, ενώ το υπόλοιπο 1/2, αποκρίθηκε πως δεν συμμετείχε στην λήψη αποφάσεων που τους αφορούσε. Στην συνέχεια, η ίδια έρευνα ανέδειξε πως όλες σχεδόν οι οικογενειακές συνεδρίες παρακολουθούνται από τις οικογένειες των δραστών και των θυμάτων, και ότι τα 2/5 αυτών συμμετείχαν ενεργά. Η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων (85%) δήλωσε ικανοποιημένη με τα αποτελέσματα των συνεδριών. Ολοκληρώνοντας, όπως είναι ευρέως γνωστό, το ποινικό σύστημα διαχωρίζει το θύμα και τον θύτη. Η συνύπαρξη των παραπάνω μέσω συνεδριών, έχει χαρακτηριστεί ως εποικοδομητική διαδικασία για όλους, ενώ ελάχιστοι την χαρακτήρισαν ως ασυνήθιστη ή ακατάλληλη (Τσιλιάκου, 2011).

6.5 ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Στο παρόν κεφάλαιο, έγινε εκτενής παρουσίαση και αναφορά εναλλακτικών μορφών εξοιδρωματικής αντιμετώπισης, καθώς και αντίστοιχων Υπηρεσιών Επιμελητών Κοινωνικής αρωγής σε άλλες χώρες. Μέσω της παραπάνω παρουσίασης γίνεται αντιληπτό πως πραγματοποιείται, παγκοσμίως μια προσπάθεια εγκατάλειψης των τιμωρητικών ποινών και υιοθέτησης άλλων, που ως στόχο έχουν την κοινωνική επανένταξη του ατόμου που διέπραξε την εγκληματική πράξη. Πριν την ολοκλήρωση του κεφαλαίου, θεωρήθηκε ιδιαίτερα σημαντική και η παρουσίαση της επανορθωτικής δικαιοσύνης. Παρότι ο θεσμός της επανορθωτικής δικαιοσύνης δεν έχει υιοθετηθεί από το ελληνικό σωφρονιστικό σύστημα, ωστόσο προκαλεί ιδιαίτερο

ενδιαφέρον ο εναλλακτικός αυτός τρόπος αντιμετώπισης θυτών και θυμάτων, κι ακόμη περισσότερο τα ερευνητικά δεδομένα που επιβεβαιώνουν την θεωρία.

Με το παρόν κεφάλαιο ολοκληρώνεται το βιβλιογραφικό μέρος της πτυχιακής εργασίας. Για την εκτενή μελέτη του έργου των Υ.Ε.Κ.Α., θεωρήθηκε αναγκαίο να πραγματοποιηθεί έρευνα που να μελετά τις συνθήκες λειτουργίας των υπηρεσιών, καθώς και το αντικείμενο εργασίας των επιμελητών αλλά και τις επιπτώσεις που η οικονομική κρίση επιφέρει σε αυτές. Στα επόμενα δύο κεφάλαια, αναφέρονται εκτενώς η μεθοδολογία της έρευνας που χρησιμοποιήθηκε, αλλά γίνεται και λεπτομερής απεικόνιση και ανάλυση όλων των ερευνητικών δεδομένων που συλλέχθηκαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

7.1 ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Ο σχεδιασμός της έρευνας, αναφέρεται στον τρόπο διαχείρισής της από την ερευνητική ομάδα, με σκοπό να διατηρήσει την σωστή κατεύθυνση και έτσι να ολοκληρωθεί σωστά η ερευνητική μελέτη. Συγκεκριμένα, περιλαμβάνει ποιο θέμα θα μελετηθεί, σε ποιο πληθυσμό, με ποιες ερευνητικές μεθόδους και για ποιο σκοπό. Για να επιτευχθεί ο σχεδιασμός της έρευνας, θα πρέπει να αντιμετωπιστεί σαν ένα σύνολο από διαφορετικές δραστηριότητες που θα σχεδιαστούν προσεκτικά, προκειμένου να ολοκληρωθούν με επιτυχία. Οι συγκεκριμένες δραστηριότητες είναι οι εξής:

-Διασαφήνιση σκοπού και στόχων έρευνας

-Προσδιορισμός των επιμέρους δραστηριοτήτων, προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι μας

-Καθορισμός των περιορισμών του διαθέσιμου χρόνου καθώς και των οικονομικών πόρων (Babbie, 2011 & Robson, 2007).

7.2 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Η ερευνητική αυτή μελέτη είναι τύπου επισκόπησης δείγματος. (Cohen & Manion & Morrison, 2007).

Η ερευνητική ομάδα επέλεξε επιμελητές κοινωνικής αρωγής, για την συλλογή των δεδομένων της. Η έρευνα επιχειρεί να διερευνήσει αρχικά, τις συνθήκες λειτουργίας των υπηρεσιών επιμελητών κοινωνικής αρωγής, σε ποιο βαθμό το νομοθετικό πλαίσιο που καθορίζει τα καθήκοντα των επιμελητών τηρείται στην πραγματικότητα, καθώς και τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στις υπηρεσίες επιμελητών κοινωνικής αρωγής.

7.3 ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΕΡΕΥΝΑΣ

Ύστερα από εκτενή βιβλιογραφική διερεύνηση, ελάχιστες έρευνες έχουν πραγματοποιηθεί όσον αφορά τις Υπηρεσίες Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής. Πιο συγκεκριμένα, μόνο μία έρευνα έχει πραγματοποιηθεί στην Ελλάδα σχετικά με τις Υπηρεσίες Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής, ενώ εντοπίστηκαν και ορισμένα ερευνητικά στοιχεία των Υ.Ε.Κ.Α. τα οποία στέλνονται στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων από κάθε Υ.Ε.ΚΑ. της χώρας. Για τον λόγο αυτό, κρίνεται αναγκαία καθώς και ενδιαφέρουσα η διεξαγωγή μελέτης που αφορά τις υπηρεσίες αυτές.

Σκοπός της παρούσας έρευνας, είναι η διερεύνηση των συνθηκών λειτουργίας των ΥΕΚΑ, σε όλη την Ελλάδα. Οι επιμέρους στόχοι της ερευνητικής μελέτης είναι η διερεύνηση α) της στελέχωσης των υπηρεσιών β) του αντικειμένου εργασίας των επιμελητών στην πράξη και γ) των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης στις συνθήκες λειτουργίας.

Τα συμπεράσματα της συγκεκριμένης έρευνας, ευελπιστούμε να δώσουν το ερέθισμα για μια εκ νέου μελέτη από μελλοντικούς ερευνητές και να καταδείξουν τις πραγματικές συνθήκες λειτουργίας των ΥΕΚΑ, ώστε να επιτευχθούν οι κατάλληλες πλέον συνθήκες, για την αποτελεσματικότερη λειτουργία τους. Γι' αυτό το λόγο θα επιχειρηθεί η δημοσιοποίηση της έρευνας.

7.4 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Υποθέτουμε ότι:

- A) το αντικείμενο εργασίας των επιμελητών στην πράξη, δεν συνάδει με αυτό που ορίζει η νομοθεσία
- B) η οικονομική κρίση επηρεάζει αρνητικά τις συνθήκες λειτουργίας των ΥΕΚΑ
- Γ) η συγχώνευση των Υ.Ε.Κ.Α. με τις Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων δεν έχει ολοκληρωθεί και αυτή δεν θα επιφέρει αλλαγές σε όλες τις Υ.Ε.Κ.Α ακόμα μετά την ολοκλήρωσή της
- Δ) σε όσες υπηρεσίες έχει ολοκληρωθεί η συγχώνευση, τα μειονεκτήματα είναι περισσότερα απ' ότι πλεονεκτήματα

7.5 ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥΣΑΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Ο πληθυσμός τον οποίο αφορά η έρευνά μας είναι οι Επιμελητές Κοινωνικής Αρωγής όλων των ΥΕΚΑ της Ελλάδος. Για τον λόγο αυτό επιλέχθηκε το δείγμα με την κατάλληλη μέθοδο δειγματοληψίας.

Για την συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος βολικής δειγματοληψίας. Τέλος, το μόνο κριτήριο – φίλτρο του δείγματος της έρευνας, είναι ότι όλοι οι συμμετέχοντες πρέπει να έχουν απαραίτητως την ιδιότητα του επιμελητή (Babbie, 2011).

7.6 ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η συλλογή των στοιχείων για την παρούσα έρευνα, έγινε με την μέθοδο του ερωτηματολογίου, (Robson, 2007), καθώς οι αποκρινόμενοι, μετά από τηλεφωνική ενημέρωση, καλούνταν να συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο τηλεφωνικά είτε την μέρα της πρώτης τηλεφωνικής επικοινωνίας, είτε κατόπιν ραντεβού. Η συμπλήρωση των ερωτηματολογίων, καθώς και η τηλεφωνική επικοινωνία με τους επιμελητές, πραγματοποιήθηκαν από τις σπουδάστριες που εκπονούν την συγκεκριμένη πτυχιακή εργασία.

Κύριο μέλημά καθ' όλη την διάρκεια της συλλογής των δεδομένων, είναι η διατήρηση του απορρήτου, έτσι ώστε τα αποτελέσματα να ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα μετά από ειλικρινή συμπλήρωση των ερωτηματολογίων. Επίσης, οι οδηγίες του ερωτηματολογίου ήταν σαφείς και οι ερωτήσεις διαμορφώθηκαν με ιδιαίτερη προσοχή, ώστε να είναι κατανοητές.

Το ερωτηματολόγιο της παρούσας έρευνας περιλαμβάνει κλειστές και ανοιχτές ερωτήσεις, ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής, καθώς και ερωτήσεις κλίμακας Likert – like. Επιπλέον, οι ερωτήσεις διαμορφώθηκαν με βάση τα ερευνητικά ερωτήματα και τελική διαμόρφωση του ερωτηματολογίου, έγινε μετά την πιλοτική έρευνα (Σταμέλος & Δακοπούλου, 2006).

Σύμφωνα με τους Cohen et al (2007), τα στάδια μέσα από τα οποία ολοκληρώθηκε η ερευνητική μας διαδικασία είναι τα εξής:

- Καθορισμός δείγματος και επιλογή μεθοδολογίας
- Σχεδιασμός ερευνητικών εργαλείων
- Πιλοτική έρευνα σε ένα μέρος του δείγματος

-Βελτιώσεις ερωτηματολογίου, κατόπιν πιλοτικής έρευνας

-Ερευνητική μελέτη

-Κωδικοποίηση και ανάλυση δεδομένων

Συμπερασματικά, η προσέγγιση της έρευνας είναι ποσοτική αλλά και ποιοτική. Το ερευνητικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε είναι το ερωτηματολόγιο σε του οποίου οι άξονες διαμορφώθηκαν με βάση τα ερευνητικά μας ερωτήματα. Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από 3 δημογραφικές ερωτήσεις, 4 ανοιχτού τύπου καθώς και 6 κλειστού τύπου και τέλος 4 ερωτήσεις με χρήση κλίμακας Likert – like.

7.7 ΠΙΛΟΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Πριν από την εκπόνηση της κύριας έρευνας, διεξήχθη η πιλοτική έρευνα, η οποία είχε στόχο να διασαφηνιστούν:

-Η ύπαρξη πιθανών ασαφών και κατευθυντικών ερωτήσεων

-Η ύπαρξη σαφών οδηγιών

-Πιθανές αντιρρήσεις για την διατύπωση των ερωτήσεων

-Πιθανά σχόλια

(Bell, 2007)

Το αρχικό ερωτηματολόγιο, δόθηκε σε έναν Επιμελητή, που με την βοήθειά του, τροποποιήθηκαν κάποιες ερωτήσεις, ώστε να υπάρχει μεγαλύτερη σαφήνεια. Με βάση τα συμπεράσματα της πιλοτικής έρευνας, έγιναν οι απαραίτητες διορθώσεις και απέκτησε το ερωτηματολόγιο την τελική του μορφή, που παρατίθεται στο Παράρτημα.

7.8 ΤΟΠΟΣ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΣ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ

Η συγκεκριμένη έρευνα, πραγματοποιήθηκε στις Υπηρεσίες Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής, από τις 13 έως τις 20 Ιουλίου του 2015. Πιο συγκεκριμένα, έγινε τηλεφωνική επικοινωνία από τα μέλη της ερευνητικής ομάδας, με όλες τις Υ.Ε.Κ.Α. της Ελλάδας, με σκοπό να συμπληρωθούν τηλεφωνικά τα ερωτηματολόγια από όλους τους Επιμελητές στην Ελλάδα.

7.9 ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Μία από τις σημαντικότερες δυσκολίες στην διεξαγωγή της έρευνας, είναι ότι για την συμπλήρωση των ερωτηματολογίων, κάποιες από τις Υπηρεσίες Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής, ζητούσαν άδεια από το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Λόγω όμως, των τεταμένων πολιτικών εξελίξεων, κατά την διάρκεια εκπόνησης της έρευνας, αλλά και λόγω έλλειψης χρόνου, δεν καταφέραμε να εξασφαλίσουμε την άδεια και έτσι οι 6 από τις 14 Υπηρεσίες, δεν μπόρεσαν να συμπληρώσουν κανένα ερωτηματολόγιο.

Επίσης, μία ακόμα δυσκολία που αντιμετωπίσαμε, είναι ότι λόγω της καλοκαιρινής περιόδου, κατά την οποία διεξήχθη η έρευνα, από τις Υ.Ε.Κ.Α. που δέχτηκαν να συμμετέχουν στην έρευνα μας χωρίς άδεια Υπουργείου, αρκετοί επιμελητές έλειπαν με άδεια. Έτσι, από το σύνολο των 42 Επιμελητών της Ελλάδας, καταφέραμε να συλλέξουμε μόνο 10 ερωτηματολόγια.

7.10 ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΗΘΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Το τι είναι δεοντολογικό σε μια έρευνα και τι όχι, ουσιαστικά ορίζεται ως σωστό ή λάθος από μια κοινότητα ανθρώπων. Όπως υποστηρίζεται από ερευνητές η συμμετοχή στην έρευνα θα πρέπει να είναι εθελοντική, αυτό όμως σύμφωνα με τον Babbie (2011), συχνά συγκρούεται με την επιστημονική ανάγκη της γενικευσιμότητας. Επίσης, είναι κοινώς αποδεκτό ότι η έρευνα δεν πρέπει να βλάπτει τους συμμετέχοντες. Ακολούθως η ανωνυμία, είναι απαραίτητη για την διεξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων, καθώς ο ερευνητής υπόσχεται στον ερωτώμενο να διατηρήσει τις απόρρητες πληροφορίες που τον αφορούν.

Οι κοινωνικοί ερευνητές έχουν δεοντολογικές υποχρεώσεις έναντι της ερευνητικής κοινότητας, καθώς και έναντι των υποκειμένων της έρευνας. Στις υποχρεώσεις αυτές περιλαμβάνεται η ακριβής παρουσίαση των αποτελεσμάτων αλλά και η αποκάλυψη πιθανών σφαλμάτων, περιορισμών και άλλων αδυναμιών της έρευνας (Babbie, 2011:765).

Όσον αφορά την δεοντολογία της δειγματοληψίας στόχος των τεχνικών δειγματοληψίας είναι να επιτρέψουν στους ερευνητές, μέσω των κατάλληλων ερευνητικών μεθόδων (ερωτηματολόγιο, παρατηρήσεις, συνεντεύξεις κ.ά.), να αποκτήσουν μία ολοκληρωμένη εικόνα, η οποία να αντιπροσωπεύει ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού. Εκτός από την χρήση κατάλληλων δειγματοληπτικών τεχνικών, ο κοινωνικός ερευνητής, οφείλει να είναι ιδιαίτερα προσεκτικός στον εντοπισμό πιθανών δειγματοληπτικών σφαλμάτων, προβλημάτων στο δειγματοληπτικό πλαίσιο ή άλλα προβλήματα που μπορούν να καταστήσουν τα αποτελέσματα της έρευνας παραπλανητικά. (Babbie, 2011)

7.11 ΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

Μετά την ολοκλήρωση της έρευνας και αφού συγκεντρώθηκαν όλα τα δεδομένα, πραγματοποιήθηκε η κωδικοποίηση των απαντήσεων. Ειδικότερα, κάθε απάντηση σε μια ερώτηση, κωδικοποιήθηκε με ένα ακέραιο αριθμό, ανάλογα με τον αριθμό των πιθανών απαντήσεων που δίνονταν. Έπειτα, έγινε η εισαγωγή των δεδομένων στον ηλεκτρονικό υπολογιστή με την βοήθεια του προγράμματος SPSS 18.0 για Windows. Τα αποτελέσματα που προέκυψαν, συντάχθηκαν σε πίνακες συχνοτήτων αλλά και σε γραφήματα.

Πιο συγκεκριμένα, η διαδικασία που ακολουθήθηκε για την ανάλυση των δεδομένων περιελάμβανε τα παρακάτω στάδια:

1. Κατοχύρωση των δεδομένων με αρίθμηση και καταγραφή των ερωτηματολογίων
2. Έλεγχος των δεδομένων και καταχώρηση αυτών στο στατιστικό πρόγραμμα
3. Εκπόνηση στατιστικού ελέγχου
4. Ανάλυση αποτελεσμάτων και μελέτη συμπερασμάτων
5. Παρουσίαση αποτελεσμάτων και συμπερασμάτων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΩΟ

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ – ΣΥΖΗΤΗΣΗ

8.1 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Τα αποτελέσματα της έρευνας παρουσιάζονται αναλυτικά με πίνακες και με την κατάλληλη γραφική παράσταση, ενώ για την σαφέστερη παρουσίαση αυτών, ακολουθεί και επεξήγηση του κάθε γραφήματος. Πριν όμως ξεκινήσει η καταγραφή των αποτελεσμάτων, είναι αναγκαίο να παρουσιαστούν οι Υπηρεσίες Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής (Υ.Ε.Κ.Α.) που υπάρχουν στην Ελλάδα, καθώς και ο αριθμός των Επιμελητών που υπηρετούν σε αυτές σήμερα (Πίνακας 7.1)

Πίνακας 8.1: Δυναμικότητα Υ.Ε.Κ.Α

Υ.Ε.Κ.Α.	Αριθμός Επιμελητών
Αθηνών	10
Θεσσαλονίκης	3
Πειραιά	5
Ιωαννίνων	4
Κέρκυρας	1
Κοζάνης	1
Λαμίας	2
Λάρισας	3
Ναυπλίου	1
Πάτρας	2
Ροδόπης	4
Ρόδου	1
Σύρου	3
Χανίων	2

Ακολουθεί η παρουσίαση των αποτελεσμάτων σε τέσσερα (4) μέρη: α) Δημογραφικά στοιχεία, β) Αντικείμενο εργασίας Επιμελητών στην πράξη, γ)

Επιπτώσεις οικονομικής κρίσης στις συνθήκες λειτουργίας, δ) Συγχώνευση Υ.Ε.Κ.Α. με την Υπηρεσία Επιμελητών στην πράξη.

Α' μέρος: Δημογραφικά στοιχεία

Ερώτημα 1^ο

Εκφώνηση: 1. Περιοχή

Αρχικά, πρέπει να διευκρινιστεί πως η έρευνα έγινε στις 7 από τις 14 Υ.Ε.Κ.Α.. Οι υπόλοιπες 6 ζητούσαν άδεια από το Υπουργείο Δικαιοσύνης και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, και η υπηρεσία Χανίων δεν μπορούσε να συμμετέχει λόγω φόρτου εργασίας. Συγκεκριμένα, οι απαντήσεις των ερωτηματολογίων συλλέχθηκαν από μόνο 10 Επιμελητές, αφού λόγω της καλοκαιρινής περιόδου που διεξήχθη η έρευνα, οι υπόλοιποι Επιμελητές των υπηρεσιών που συμμετείχαν εν τέλει στην έρευνα, έλειπαν σε καλοκαιρινή άδεια. Ακολούθως, στον Πίνακα 7.2, παρουσιάζονται οι Υ.Ε.Κ.Α. που συμμετείχαν στην έρευνα αλλά και ο αριθμός των Επιμελητών ανά υπηρεσία.

Πίνακας 8.2: Υ.Ε.Κ.Α. και αριθμός Επιμελητών που συμμετείχαν στην έρευνα

Υ.Ε.Κ.Α	Αριθμός Επιμελητών που συμμετείχαν
Ιωαννίνων	2
Λαμίας	1
Λάρισας	1
Ναυπλίου	1
Πάτρας	1
Πειραιά	3
Σύρου	1

Ερώτημα 2°

Εκφώνηση: 2. Ηλικία

- 20-30
- 31-40
- 41-50
- 51-60
- 60+

Πίνακας 8.3: Ηλικία συμμετεχόντων

ΗΛΙΚΙΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
31-40	9	90%
Valid 51-60	1	10%
ΣΥΝΟΛΟ	10	100%

Από τον παραπάνω πίνακα, διαφαίνεται ότι το 90% των συμμετεχόντων στην παρούσα έρευνα, ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα 31-40 ετών. Ωστόσο, υπήρχε και ένας ερωτώμενος που ανήκε στην ηλικιακή ομάδα 51-60 ετών.

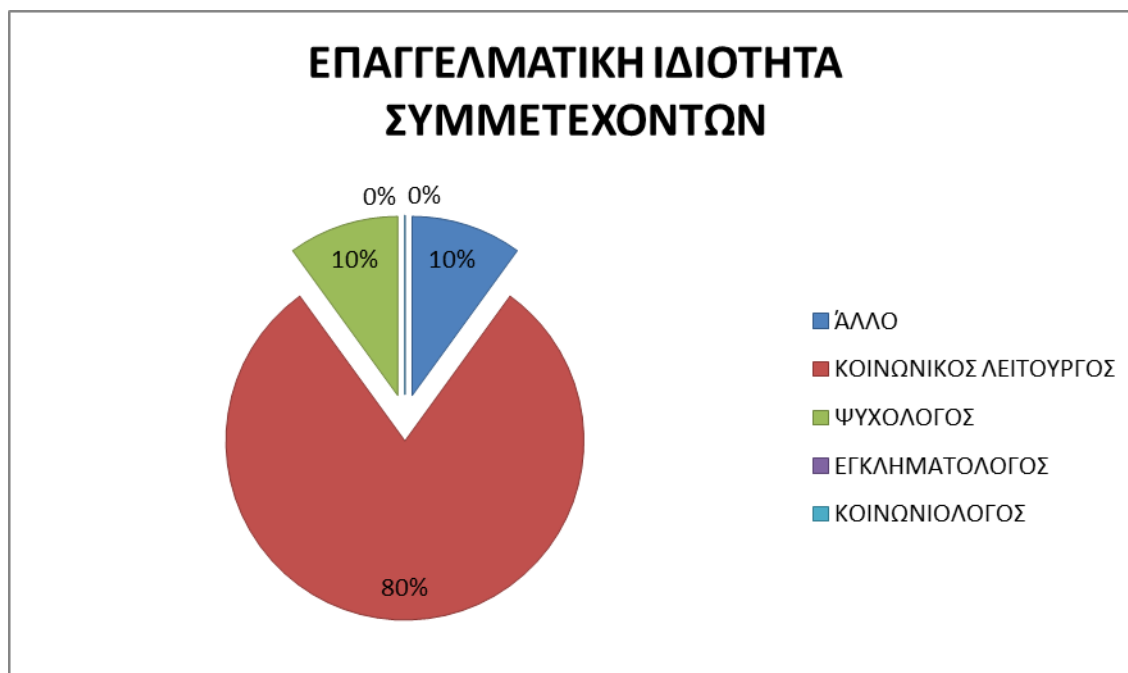
Ερώτημα 3°

Εκφώνηση: 3. Επαγγελματική ιδιότητα του συμμετέχοντα

- Εγκληματολόγος
- Κοινωνικός/ή λειτουργός
- Κοινωνιολόγος
- Ψυχολόγος

Άλλο

Σχήμα 8.1: Επαγγελματική ιδιότητα συμμετεχόντων

*στην απάντηση «ΆΛΛΟ» περιλαμβάνεται η απάντηση «ΝΟΜΙΚΟΣ»

Από το σχήμα διαφαίνεται, πως η πλειοψηφία των επαγγελματιών επιμελητών κοινωνικής αρωγής που έλαβαν μέρος στην έρευνα ήταν κοινωνικοί λειτουργοί, σε ποσοστό που αγγίζει το 80%. Ακολούθως, αναφέρθηκαν οι ειδικότητες του ψυχολόγου (10%), ενώ επιπλέον, οι ερωτώμενοι είχαν την δυνατότητα πέραν των προτεινόμενων ειδικοτήτων να συμπληρώσουν και «άλλη» ειδικότητα που τους αντιπροσωπεύει. Έτσι, παρουσιάστηκε μια ακόμη απάντηση με την ειδικότητα του νομικού (10%).

Β' Μέρος: Αντικείμενο εργασίας Επιμελητών στην πράξη

Ερώτημα 1^ο

Εκφώνηση: 1. Σύμφωνα με το π.δ. 195/2006, στα καθήκοντα του Επιμελητή Κοινωνικής Αρωγής περιλαμβάνεται η επίβλεψη ατόμων τα οποία έχουν καταδικασθεί με αναστολή εκτέλεσης της ποινής υπό επιτήρηση. Ισχύει αυτό στην πράξη;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

Σχήμα 8.2: Επίβλεψη ατόμων με αναστολή υπό επιτήρηση

Από το παραπάνω σχήμα γίνεται αντιληπτό, πως όλο το ποσοστό (100%) των συμμετεχόντων απάντησαν πως η επίβλεψη ατόμων τα οποία έχουν καταδικασθεί με αναστολή εκτέλεσης της ποινής υπό επιτήρηση, ισχύει και στην πράξη.

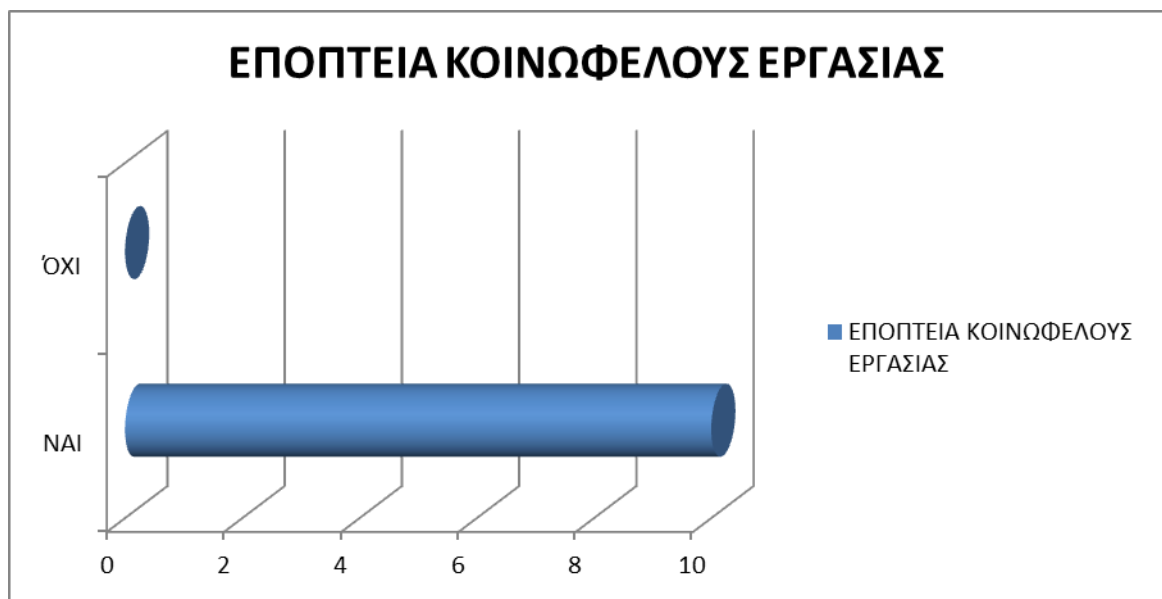
Ερώτημα 2^ο

Εκφώνηση: 2. Σύμφωνα με το π.δ. 195/2006, στα καθήκοντα του Επιμελητή Κοινωνικής Αρωγής περιλαμβάνεται η επίβλεψη ατόμων τα οποία έχουν καταδικασθεί και η ποινή τους έχει μετατραπεί σε υποχρέωση παροχής κοινοφελούς εργασίας. Ισχύει αυτό στην πράξη;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

Σχήμα 8.3: Εποπτεία κοινοφελούς εργασίας

Η απόλυτη πλειοψηφία των ερωτηθέντων (100%), απάντησε πως η επίβλεψη ατόμων που έχουν καταδικασθεί και η ποινή τους έχει μετατραπεί σε υποχρέωση παροχής κοινοφελούς εργασίας, ισχύει στην πράξη.

Ερώτημα 3^ο

Εκφώνηση: 3. Σύμφωνα με το π.δ. 195/2006, στα καθήκοντα του Επιμελητή Κοινωνικής Αρωγής περιλαμβάνεται η επίβλεψη ατόμων τα οποία έχουν απολυθεί υπό όρους. Ισχύει αυτό στην πράξη;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

Σχήμα 8.4: Επίβλεψη ατόμων με απόλυση υπό όρους

Από το παραπάνω σχήμα, παρατηρείται ότι όλοι οι ερωτηθέντες (100%), απάντησαν πως η επίβλεψη ατόμων, στα οποία έχουν επιβληθεί περιοριστικοί όροι, ισχύει στην πράξη.

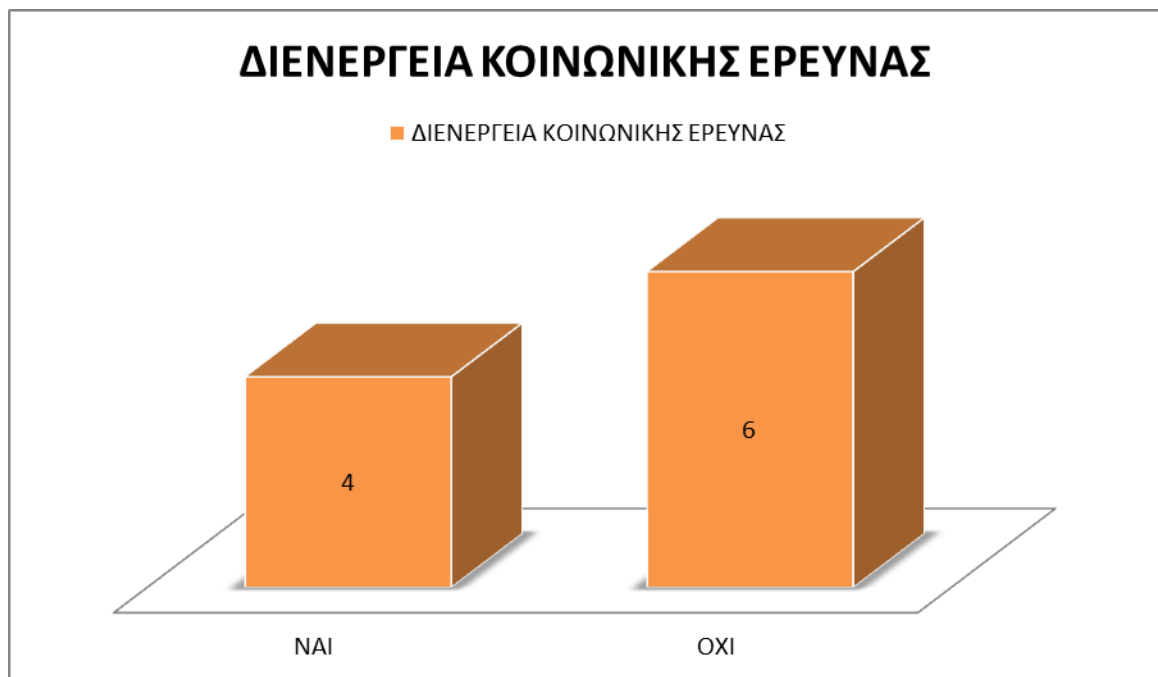
Ερώτημα 4^ο

Εκφώνηση: 4. Σύμφωνα με το π.δ. 195/2006, στα καθήκοντα του Επιμελητή Κοινωνικής Αρωγής περιλαμβάνεται η διενέργεια κοινωνικής έρευνας, σε προσωρινά κρατούμενους ή σε άτομα στα οποία έχουν επιβληθεί περιοριστικοί όροι. Ισχύει αυτό στην πράξη;

ΝΑΙ

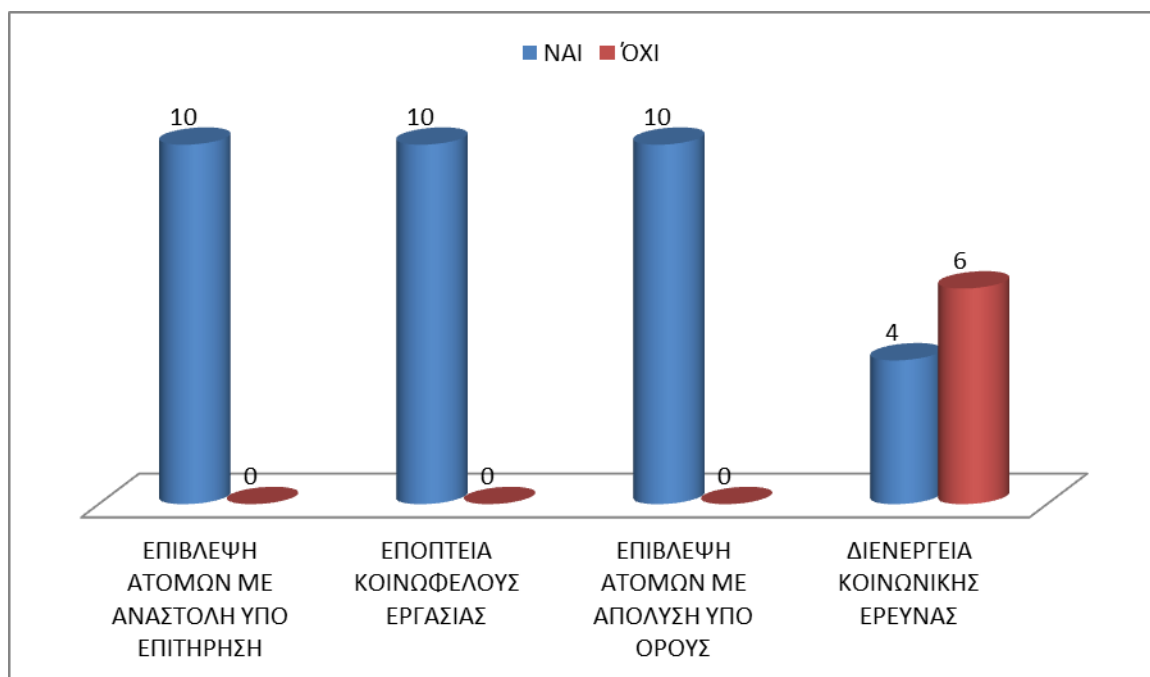
ΟΧΙ

Σχήμα 8.5: Διενέργεια κοινωνικής έρευνας

Από το σχήμα 7.5, διαφαίνεται πως η πλειοψηφία των συμμετεχόντων (60%) απάντησε πως η διενέργεια της κοινωνικής έρευνας σε προσωρινά κρατούμενους ή σε άτομα στα οποία έχουν επιβληθεί περιοριστικοί όροι, δεν ισχύει στην πράξη. Μόλις, το 40% των ερωτηθέντων απάντησε ότι εκπονούν κοινωνική έρευνα, σύμφωνα με το π.δ. 195/2006.

Σχήμα 8.6: Αντικείμενο εργασίας στην πράξη

Συμπερασματικά, από το παραπάνω γράφημα παρατηρείται ότι και οι 10 επιμελητές των Υ.Ε.Κ.Α. που απάντησαν στο ερώτημα, ανέφεραν πως εμπλέκονται σε όλους τους τομείς που περιλαμβάνονται στις αρμοδιότητές τους (επίβλεψη ατόμων με αναστολή υπό όρους, εποπτεία παροχής κοινωφελούς εργασίας, επίβλεψη ατόμων απολυμένων υπό όρους). Διαφορά στις απαντήσεις παρατηρήθηκε στην διεξαγωγή κοινωνικών ερευνών, όπου μόνο οι 4 από τους 10 ανέφεραν πως πραγματοποιείται στην πράξη, ενώ οι υπόλοιποι 6 δήλωσαν πως δεν εκπονούν κοινωνικές έρευνες.

Ερώτημα 5^ο

Εκφώνηση: 5. Ποιες δυσκολίες αντιμετωπίζετε στην καθημερινότητά σας ως εργαζόμενοι στην Υπηρεσία Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής;

Από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων διαφάνηκε πως υπάρχουν πολλές και διαφορετικές δυσκολίες. Θα πρέπει να σημειωθεί πως ο κάθε Επιμελητής, ανέφερε περισσότερες από μία δυσκολίες. Γι' αυτό το λόγο, δεν ήταν δυνατό να κατηγοριοποιηθούν τα αποτελέσματα.

Πιο συγκεκριμένα, το 50% των ερωτηθέντων συμφώνησε πως υπάρχει δυσκολία στις μετακινήσεις των επιμελητών και των υπόχρεων, ειδικά όταν αφορά περιοχές εκτός έδρας, καθώς δεν καλύπτονται τα οδοιπορικά έξοδα. Επιπλέον, ένα ακόμα μεγάλο ποσοστό 40%, τόνισε πως δεν υπάρχει, στις υπηρεσίες, κατάλληλος χώρος για συνεδρίες ατομικές ή ομαδικές. Επίσης, η έλλειψη εκπαίδευσης, υπηρεσιών μετάφρασης για αλλοδαπούς υπόχρεους, στελέχωσης επιστημονικού προσωπικού, η μη αναγνώριση των απογευματινών εποπτειών και η έλλειψη οργάνωσης που οφείλεται στην διαφορετική ερμηνεία του νόμου από τον κάθε Επιμελητή, εμφανίζεται σε ποσοστό 20% αντιστοίχως.

Επιπρόσθετα, από έναν ερωτώμενο, δεν αναφέρθηκε καμία δυσκολία. Επίσης, ένας δήλωσε πως την λειτουργία των υπηρεσιών παρεμποδίζει η έλλειψη ενημέρωσης των δραστών για την ύπαρξη του εναλλακτικού μέτρου της παροχής κοινοφελούς εργασίας. Ένας επαγγελματίας, ακόμη τόνισε πως η εμπλοκή πολλών φορέων και τμημάτων δυσχεραίνει τον τρόπο λειτουργίας των Υ.Ε.Κ.Α.. Τέλος, μία απάντηση αφορούσε την έλλειψη προϊσταμένου.

Ερώτημα 6^ο

Εκφώνηση: 6. Ποιες δυσκολίες αντιμετωπίζετε όσον αφορά την συνεργασία σας με άλλους φορείς;

Σχήμα 8.7: Δυσκολία στην συνεργασία με άλλους φορείς

Από το παραπάνω σχήμα, γίνεται κατανοητό πως η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων (80%), απάντησε πως δεν αντιμετωπίζει «καμία» δυσκολία στην συνεργασία του με άλλους φορείς. Μόνο το 20%, τόνισε πως αντιμετωπίζει δυσκολίες στην συνεργασία με δικαστικούς υπαλλήλους – δικαστές.

Γ' Μέρος: Επιπτώσεις οικονομικής κρίσης στις συνθήκες λειτουργίας

Ερώτημα 1^ο

Εκφώνηση: 1. Πιστεύετε πως η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει αρνητικά τις συνθήκες λειτουργίας των Υπηρεσιών Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

Σχήμα 8.8: Επιπτώσεις οικονομικής κρίσης στις Υ.Ε.Κ.Α.

Σύμφωνα με το παραπάνω σχήμα, οι 8 από τους 10 ερωτηθέντες απάντησαν «ΝΑΙ», δηλαδή πως η οικονομική κρίση επιδρά αρνητικά τις συνθήκες λειτουργίας των Υπηρεσιών Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής. Ωστόσο, οι υπόλοιποι 2 ερωτηθέντες απάντησαν αρνητικά.

Ερώτημα 2^ο

Εκφώνηση: 2. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει αρνητικά τον αριθμό του προσωπικού στην υπηρεσία σας;

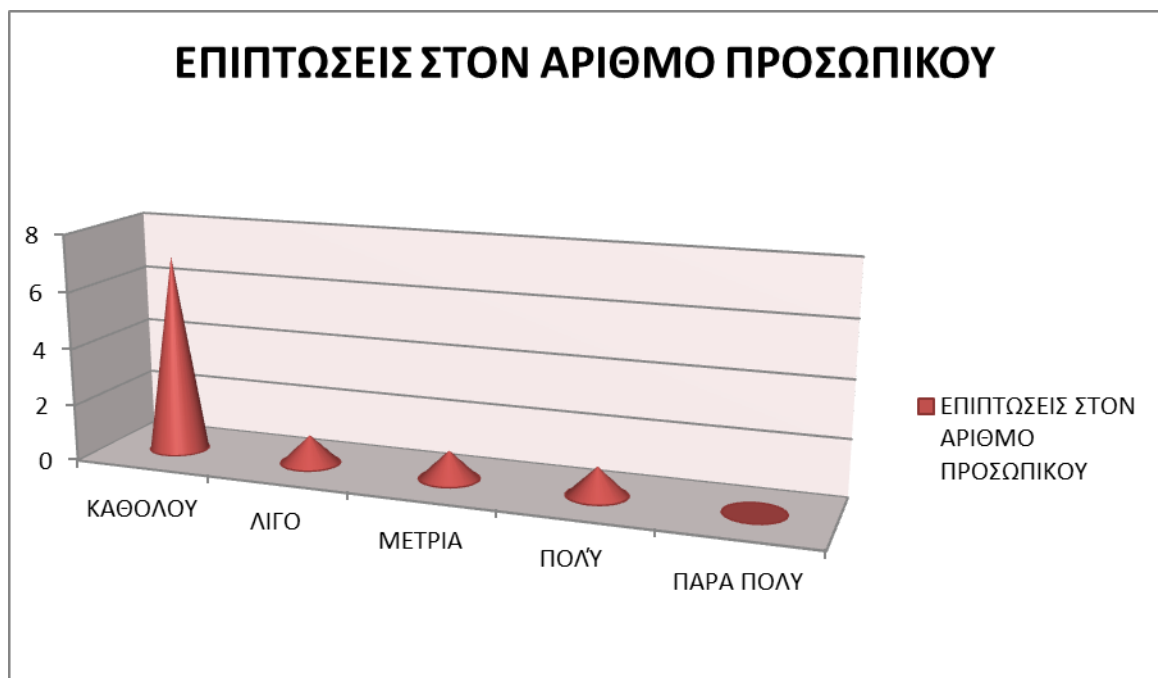
1 2 3 4 5

ΚΑΘΟΛΟΥ ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ

Πίνακας 8.4: Βαθμός επιρροής της οικονομικής κρίσης στον αριθμό προσωπικού

ΒΑΘΜΟΣ ΕΠΙΡΡΟΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	7	70%
ΛΙΓΟ	1	10%
ΜΕΤΡΙΑ	1	10%
ΠΟΛΥ	1	10%
ΣΥΝΟΛΟ	10	100%

Σχήμα 8.9: Βαθμός επιρροής της οικονομικής κρίσης στον αριθμό προσωπικού

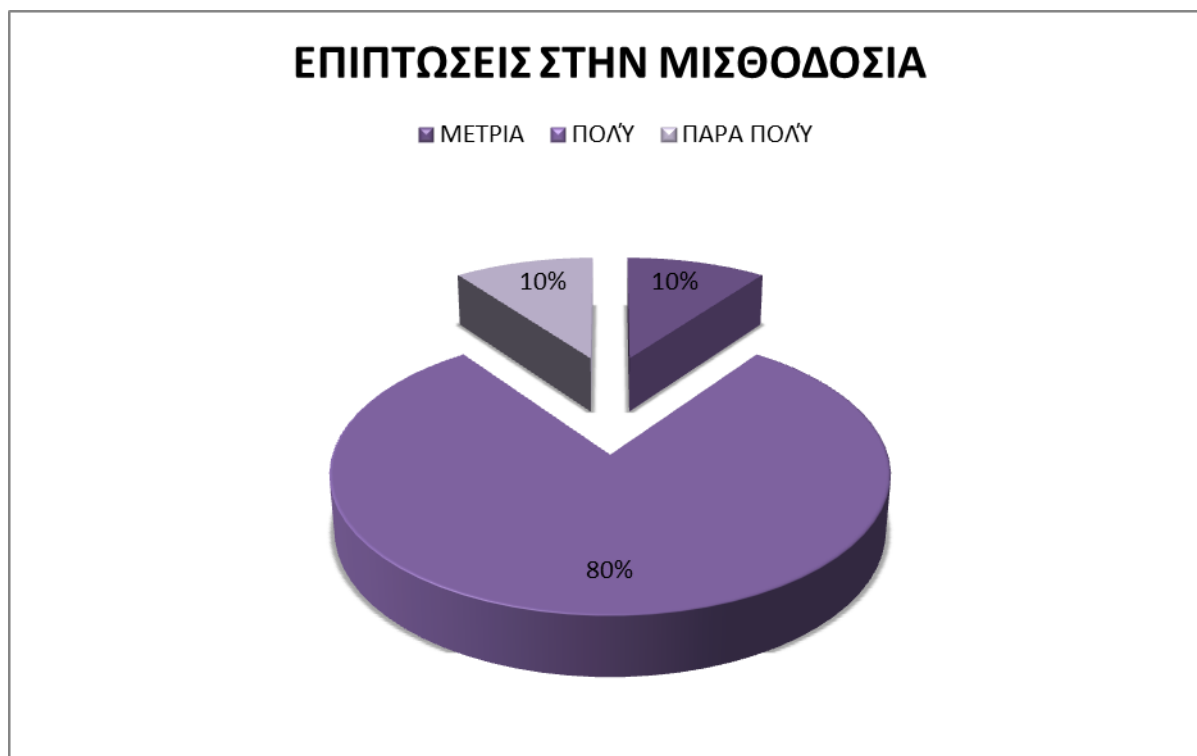
Σύμφωνα με τον Πίνακα 7.4 και το Σχήμα 7.10, σημαντική διαπίστωση αποτελεί το γεγονός ότι το 70% υποστηρίζει πως ο αριθμός του προσωπικού δεν έχει μειωθεί «Καθόλου». Ενώ 1 συμμετέχοντας απάντησε πως έχει επηρεάσει «Λίγο», και 2 ακόμη απάντησαν «Μέτρια» και «Πολύ» αντιστοίχως.

Ερώτημα 3^ο

Εκφώνηση: 3. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει αρνητικά την μισθοδοσία του προσωπικού της υπηρεσίας σας;

	1	2	3	4	5	
ΚΑΘΟΛΟΥ	☐	☐	☐	☐	☐	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ

Σχήμα 8.10: Βαθμός επίδρασης οικονομικής κρίσης στην μισθοδοσία του προσωπικού

Συμπεραίνεται από το παραπάνω σχήμα, πως η συντριπτική πλειοψηφία των συμμετεχόντων, η οποία υποστηρίζει πως οι μισθοί έχουν μειωθεί «πολύ», ήταν 80%. Παρόλα αυτά, υπήρχε ένα 10%, το οποίο υποστήριζε ότι η μισθοδοσία επηρεάζεται σε «μέτριο» βαθμό, από την οικονομική κρίση, ενώ αντίστοιχο ποσοστό αναφέρει πως έχει επηρεαστεί «πάρα πολύ».

Ερώτημα 4^ο

Εκφώνηση: 4. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει αρνητικά τον υλικοτεχνικό εξοπλισμό στην υπηρεσία σας;

1 2 3 4 5

ΚΑΘΟΛΟΥ

ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ

Σχήμα 8.11: Βαθμός επίδρασης οικονομικής κρίσης στον υλικοτεχνικό εξοπλισμό της υπηρεσίας

Σύμφωνα με το Σχήμα 7.12, το 40% των ερωτηθέντων απάντησε πως η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει «μέτρια» τον υλικοτεχνικό εξοπλισμό της υπηρεσίας στην οποία εργάζεται. Επίσης, το 20% των συμμετεχόντων απάντησε πως έχει επηρεάσει «πολύ», ενώ το ίδιο ποσοστό πως δεν έχει επηρεάσει «καθόλου» τον υλικοτεχνικό εξοπλισμό. Τέλος, 1 ερωτώμενος απάντησε πως η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει τον εξοπλισμό της υπηρεσίας του «λίγο» και ακόμα ένας «πάρα πολύ».

Ερώτημα 5°

Εκφώνηση: 5. Εν μέσω οικονομικής κρίσης, σε τι βαθμό πιστεύετε ότι επιβαρύνεται με επιπλέον προσωπικά έξοδα ο εκάστοτε επαγγελματίας για τις ανάγκες της υπηρεσίας ή του εξυπηρετούμενου;

1 2 3 4 5

ΚΑΘΟΛΟΥ ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ

Σχήμα 8.12: Βαθμός επιβάρυνσης προσωπικών εξόδων του επαγγελματία

Από το παραπάνω σχήμα γίνεται αντιληπτό, πως το 40% των ερωτηθέντων απάντησε πως επιβαρύνεται σε «μέτριο» βαθμό με προσωπικά έξοδα για τις ανάγκες της υπηρεσίας ή των εξυπηρετούμενων, ενώ το ίδιο ποσοστό απάντησε πως επιβαρύνεται «λίγο». Ακόμη, ένα ποσοστό 20% , θεωρεί πως επιβαρύνεται «πάρα πολύ» με προσωπικά έξοδα για τις ανάγκες της υπηρεσίας, εν μέσω οικονομικής κρίσης.

Ερώτημα 6^ο

Εκφώνηση: 6. Αναφέρετε δικές σας προτάσεις για την βελτίωση των συνθηκών λειτουργίας των Υπηρεσιών Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής

Όπως προαναφέρθηκε στην πρώτη ανοιχτή ερώτηση της παρούσας έρευνας, ανάλογα και στην συγκεκριμένη ερώτηση, τα αποτελέσματα δεν παρατίθενται σε γράφημα, καθώς οι Επιμελητές έδωσαν παραπάνω από μία απάντηση.

Έτσι, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων 60% απάντησε πως την λειτουργία των Υ.Ε.Κ.Α., θα διευκόλυνε η πρόσληψη προσωπικού. Επίσης, με ποσοστό 40%, οι ερωτηθέντες συμφώνησαν στην αναγκαιότητα κατάλληλου χώρου για συνεδρίες ατομικές ή ομαδικές και το 30% πρότεινε την κάλυψη των οδοιπορικών εξόδων. Εν συνεχεία, από το 20%, προτάθηκε η ύπαρξη προϊσταμένου, υπηρεσιών μετάφρασης και η έγκριση απογευματινών εποπτειών από το Υπουργείο. Σε ίδιο ποσοστό (20%), τονίστηκε η σημαντικότητα της εκπαίδευσης και ενημέρωσης των επαγγελματιών από το Υπουργείο αναφορικά με το αντικείμενο εργασίας τους.

Επιπλέον, το 10% των ερωτηθέντων απάντησαν πως θα πρέπει να υπάρχει καλύτερη συνεργασία με δικαστικούς αντιπροσώπους, για να μπορούν να εκπονούνται οι κοινωνικές έρευνες. Ένας ακόμη ανέφερε πως χρήζει ιδιαίτερης σημασίας να υπάρχει κοινός κώδικας δεοντολογίας. Τέλος, από ανάλογο ποσοστό δεν αναφέρθηκε καμία πρόταση για την βελτίωση των συνθηκών λειτουργίας των Υπηρεσιών Κοινωνικής Αρωγής.

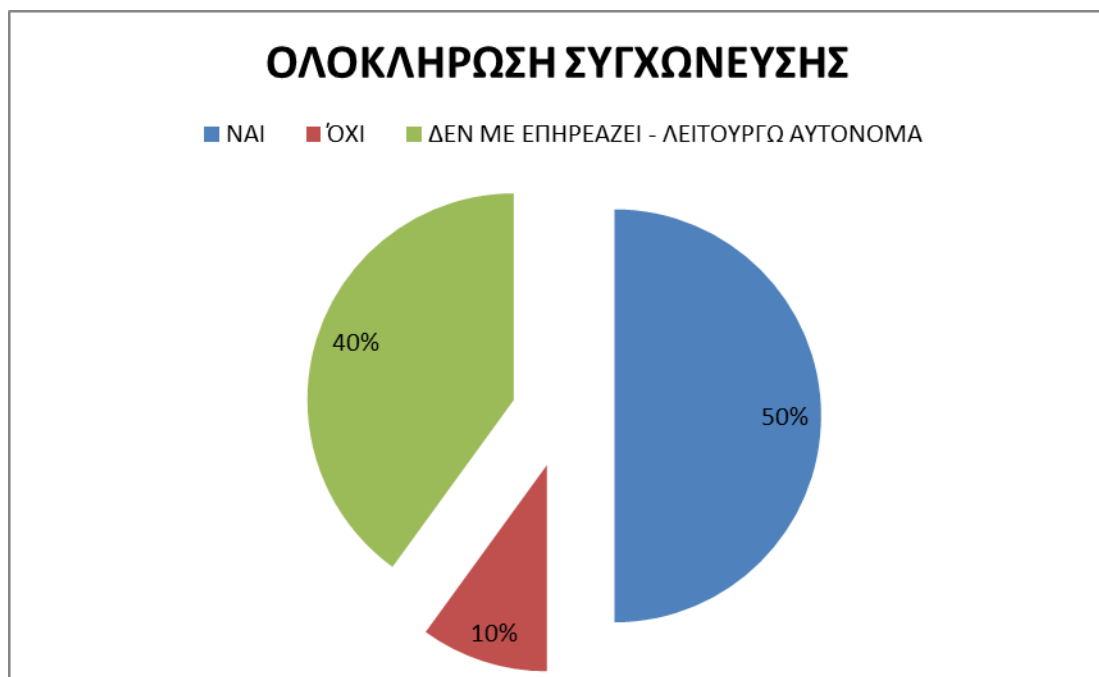
Δ' Μέρος: Συγχώνευση Υ.Ε.Κ.Α. με την Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων στην πράξη

Ερώτημα 1^α

Εκφώνηση: 1. Έχει ολοκληρωθεί η συγχώνευση με τους Επιμελητές Ανηλίκων στη δική σας υπηρεσία;

ΝΑΙ ΟΧΙ ΔΕΝ ΜΕ ΕΠΗΡΕΑΖΕΙ. ΛΕΙΤΟΥΡΓΩ ΑΥΤΟΝΟΜΑ

Σχήμα 8.13: Ολοκλήρωση συγχώνευσης

Από το παραπάνω σχήμα, φαίνεται πως το 50% των επαγγελματιών που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο, απάντησαν πως η συγχώνευση έχει ολοκληρωθεί στην υπηρεσία τους. Το 40% των ερωτηθέντων συμφώνησε πως η συγχώνευση σαν διαδικασία δεν επηρεάζει την υπηρεσία στους, καθώς λειτουργεί αυτόνομα ακόμα και μετά την συγχώνευση. Τέλος, μόλις το 10% των συμμετεχόντων τόνισε πως η συγχώνευση δεν έχει ακόμα ολοκληρωθεί στην υπηρεσία του.

Ερώτημα 1^β

Εκφώνηση: 2. Αν ναι, ποια κατά τη γνώμη σας είναι τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της συγχώνευσης των δυο υπηρεσιών;

Αρχικά, θα πρέπει να διευκρινιστεί πως από τους 10 συμμετέχοντες της έρευνας, μόλις οι 5 απάντησαν στην συγκεκριμένη ερώτηση, στις υπηρεσίες των οποίων διαφαίνεται από την παραπάνω ερώτηση ότι έχει ολοκληρωθεί η διαδικασία της συγχώνευσης. Παράλληλα και σε αυτήν την ανοιχτή ερώτηση, επειδή αναφέρθηκαν περισσότερες από μία απόψεις, σχετικά με τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της συγχώνευσης, δεν πραγματοποιείται η απεικόνισή τους σε γράφημα.

Συνεπώς, όσον αφορά τα πλεονεκτήματα, οι 2 από τους 5 Επιμελητές, τόνισαν πως δεν υπάρχει κανένα πλεονέκτημα στην διαδικασία της συγχώνευσης των υπηρεσιών. Ένας ακόμη επαγγελματίας, υπογράμμισε το τομέα της πρόληψης ως ένα νέο αντικείμενο παρέμβασης. Επιπροσθέτως, ένας εκ των συμμετεχόντων της έρευνας, ανέφερε χαρακτηριστικά *«η υπηρεσία ανηλίκων είναι πολύ οργανωμένη και ξέρει να διαχειρίζεται υποθέσεις»*. Τέλος, ως πλεονέκτημα αναφέρθηκε από έναν ακόμη συμμετέχοντα το γεγονός ότι υπάρχει δυνατότητα εξυπηρέτησης μεγαλύτερου αριθμού περιστατικών, καθώς και μείωση των εξόδων μετακίνησης, σε περιοχές που βρίσκονται εκτός έδρας.

Σχετικά με τις απαντήσεις που αφορούν τα μειονεκτήματα που επιφέρει η συγχώνευση των Υ.Ε.Κ.Α. με τις Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων, δύο από τους Επιμελητές απάντησαν πως δεν υπάρχει ενημέρωση, εκπαίδευση και καθοδήγηση, και ακόμη δύο ερωτηθέντες συμφώνησαν ως προς την ύπαρξη δυσκολίας στην παροχή υπηρεσιών, λόγω του αυξημένου φόρτου εργασίας. Τέλος, ένας από τους συμμετέχοντες αναφέρθηκε και στις δύο παραπάνω απόψεις.

8.2 ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να διερευνηθούν οι συνθήκες λειτουργίας των Υπηρεσιών Κοινωνικής Αρωγής στην Ελλάδα, αλλά και οι πιθανές επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης σε αυτές. Στην έρευνα πήραν μέρος οι 7 από τις 14 υπηρεσίες που υπάρχουν στην Ελλάδα και ειδικότερα 10 Επιμελητές.

Πιο συγκεκριμένα, στην έρευνα συμμετείχαν 2 Επιμελητές από την Υ.Ε.Κ.Α. Ιωαννίνων και 3 Επιμελητές από την Υ.Ε.Κ.Α. Πειραιά. Ακόμη, ερωτηματολόγια συμπλήρωσε 1 Επιμελητής από τις Υ.Ε.Κ.Α. Λαμίας, Λάρισας, Ναυπλίου, Πάτρας και Σύρου.

Η ηλικία των περισσότερων συμμετεχόντων, σε ποσοστό 90%, κυμαίνεται από 31-40 ετών, ενώ μόλις 1 Επιμελητής είναι από 51-60 ετών. Επίσης, η πλειοψηφία των επαγγελματιών και συγκεκριμένα το 80%, προσλήφθηκε στην υπηρεσία με την ειδικότητα του κοινωνικού λειτουργού. Ωστόσο, υπάρχει η ειδικότητα του ψυχολόγου σε ποσοστό 10% και η ειδικότητα του νομικού στο ίδιο ποσοστό.

Όσον αφορά το αντικείμενο της εργασίας των Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής, η συντριπτική πλειοψηφία των επαγγελματιών, τόνισε πως εμπλέκονται σε όλους του τομείς που ορίζει ο νόμος. Ειδικότερα, το 100% των ερωτηθέντων, συμφώνησαν πως ισχύει στην πράξη η επίβλεψη ατόμων με αναστολή υπό επιτήρηση, η εποπτεία ατόμων που η ποινή τους έχει μετατραπεί σε παροχή κοινωφελούς εργασίας, καθώς και η επίβλεψη ατόμων που έχουν απολυθεί υπό όρους. Διαφορές στις απαντήσεις υπήρχαν μόνο στον τέταρτο τομέα που αφορά την διενέργεια κοινωνικής έρευνας. Το μεγαλύτερο ποσοστό (60%), δήλωσε πως δεν εκπονούν έρευνες όπως ορίζει το π.δ. 195/2006, ενώ μόλις το 40% τόνισε πως διεξάγει κοινωνικές έρευνες.

Συνεχίζοντας, οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι Επιμελητές Κοινωνικής Αρωγής στην καθημερινότητά τους είναι η δυσκολία στις μετακινήσεις των επιμελητών και των υπόχρεων, ειδικά όταν αφορά περιοχές εκτός έδρας, καθώς δεν καλύπτονται τα οδοιπορικά έξοδα, σε ποσοστό 50%. Επιπλέον, ένα ακόμα μεγάλο ποσοστό 40%, τόνισε πως δεν υπάρχει, στις υπηρεσίες, κατάλληλος χώρος για συνεδρίες ατομικές ή ομαδικές. Επίσης, η έλλειψη εκπαίδευσης, υπηρεσιών μετάφρασης για αλλοδαπούς υπόχρεους, στελέχωσης επιστημονικού προσωπικού, η μη αναγνώριση των απογευματινών εποπτειών και η έλλειψη οργάνωσης που οφείλεται στην διαφορετική ερμηνεία του νόμου από τον κάθε Επιμελητή, εμφανίζεται σε ποσοστό 20% αντιστοίχως.

Επιπρόσθετα, από έναν ερωτώμενο, δεν αναφέρθηκε καμία δυσκολία. Επίσης, ένας δήλωσε πως την λειτουργία των υπηρεσιών παρεμποδίζει η έλλειψη ενημέρωσης των δραστών για την ύπαρξη του εναλλακτικού μέτρου της παροχής κοινωφελούς εργασίας. Ένας επαγγελματίας, ακόμη τόνισε πως η εμπλοκή πολλών φορέων και τμημάτων δυσχεραίνει τον τρόπο λειτουργίας των Υ.Ε.Κ.Α.. Τέλος, μία απάντηση αφορούσε την έλλειψη προϊσταμένου. Ωστόσο, η πλειοψηφία 80% τόνισε πως δεν αντιμετωπίζει καμία δυσκολία στην συνεργασία του με άλλους φορείς, ενώ μόνο 2 από τους ερωτηθέντες απάντησε πως αντιμετωπίζει δυσκολίες στην συνεργασία του με δικαστικούς υπαλλήλους και δικαστές.

Σχετικά με τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στις συνθήκες λειτουργίας των Υ.Ε.Κ.Α., η συντριπτική πλειοψηφία των συμμετεχόντων, δηλαδή το 80%, συμφώνησε πως η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει τις συνθήκες λειτουργίας. Μόνο το 20%, θεωρεί πως αυτές δεν έχουν επηρεαστεί από την οικονομική κρίση.

Παρόλα αυτά, το 70% των επαγγελματιών πιστεύουν πως η οικονομική κρίση δεν έχει επηρεάσει «καθόλου» τον αριθμό του προσωπικού στην υπηρεσία που εργάζονται. Ενώ, ένα μικρό ποσοστό της τάξεως τους 10%, θεωρεί πως η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει «λίγο», «μέτρια» και «πολύ» αντίστοιχα, τον αριθμό του προσωπικού.

Εντούτοις, το 80% των ερωτηθέντων πιστεύουν πως η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει «πολύ» την μισθοδοσία τους. Μόλις το 10% θεωρεί πως η μισθοδοσία έχει επηρεαστεί σε «μέτριο» βαθμό και «πάρα πολύ» αντίστοιχα.

Όσον αφορά, τον υλικοτεχνικό εξοπλισμό των υπηρεσιών, το 40% απάντησε πως έχει επηρεαστεί «μέτρια» από την κρίση. Ακόμη, ένα ποσοστό 20% συμπλήρωσε ότι έχει επηρεαστεί «πολύ», ενώ ένα 10% «πάρα πολύ». Αντίστοιχα, όμως ποσοστά, συμπληρώθηκαν και για «λίγες» ή ακόμα και για «καθόλου» επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στον εξοπλισμό.

Ακόμη, τονίστηκε πως εν μέσω οικονομικής κρίσης, το 40% των επαγγελματιών επιβαρύνεται με προσωπικά έξοδα για τις ανάγκες της υπηρεσίας ή του εξυπηρετούμενου σε «μέτριο βαθμό». Ωστόσο, το ίδιο ποσοστό πιστεύει πως επιβαρύνεται «λίγο». Ακόμη, ένα ποσοστό 20%, απάντησε πως επιβαρύνεται «πάρα πολύ».

Στην συνέχεια, οι Επιμελητές καλέστηκαν να συμπληρώσουν προτάσεις που θα βελτιώσουν, κατά την γνώμη τους, τις συνθήκες λειτουργίας των Υ.Ε.Κ.Α. Έτσι, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων (60%), απάντησε πως την λειτουργία των Υ.Ε.Κ.Α.,

θα διευκόλυνε η πρόσληψη προσωπικού. Επίσης, με ποσοστό 40%, οι ερωτηθέντες συμφώνησαν στην αναγκαιότητα κατάλληλου χώρου για συνεδρίες ατομικές ή ομαδικές και το 30% πρότεινε την κάλυψη των οδοιπορικών εξόδων. Εν συνεχεία, από το 20%, προτάθηκε η ύπαρξη προϊσταμένου, υπηρεσιών μετάφρασης και η έγκριση απογευματινών εποπτειών από το Υπουργείο. Σε ίδιο ποσοστό (20%), τονίστηκε η σημαντικότητα της εκπαίδευσης και ενημέρωσης των επαγγελματιών από το Υπουργείο αναφορικά με το αντικείμενο εργασίας τους.

Επιπλέον, το 10% των ερωτηθέντων απάντησαν πως θα πρέπει να υπάρχει καλύτερη συνεργασία με δικαστικούς αντιπροσώπους, για να μπορούν να εκπονούνται οι κοινωνικές έρευνες. Ένας ακόμη ανέφερε πως χρήζει ιδιαίτερης σημασίας να υπάρχει κοινός κώδικας δεοντολογίας. Τέλος, από ανάλογο ποσοστό δεν αναφέρθηκε καμία πρόταση για την βελτίωση των συνθηκών λειτουργίας των Υπηρεσιών Κοινωνικής Αρωγής.

Επιπροσθέτως, σχετικά με την ολοκλήρωση της συγχώνευσης των Υ.Ε.Κ.Α. με τις Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων, οι μισοί επαγγελματίες (50%), δήλωσαν ότι έχει ολοκληρωθεί στην υπηρεσία τους η συγχώνευση. Επίσης, μεγάλο ποσοστό 40%, τόνισε πως στην έδρα που βρίσκεται η υπηρεσία τους, η διαδικασία της συγχώνευσης δεν τους επηρεάζει, καθώς ακόμα και μετά το πέρας αυτής, η υπηρεσία τους θα λειτουργεί αυτόνομα και ανεξάρτητα από τις Υπηρεσίες Ανηλίκων. Ενώ, ένα μικρό ποσοστό 10%, είπε πως δεν έχει ολοκληρωθεί στην δική του υπηρεσία η διαδικασία της συγχώνευσης.

Ακόμη, από τους 5 Επιμελητές που τόνισαν πως η συγχώνευση έχει ολοκληρωθεί, ζητήθηκε να αναφέρουν τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα αυτής. Έτσι, όσον αφορά τα πλεονεκτήματα, οι 2 από τους 5 Επιμελητές, τόνισαν πως δεν υπάρχει κανένα πλεονέκτημα στην διαδικασία της συγχώνευσης των υπηρεσιών. Ένας επιπλέον επαγγελματίας, υπογράμμισε το τομέα της πρόληψης ως ένα νέο αντικείμενο παρέμβασης. Επιπροσθέτως, ένας εκ των συμμετεχόντων της έρευνας, ανέφερε χαρακτηριστικά *«η υπηρεσία ανηλίκων είναι πολύ οργανωμένη και ξέρει να διαχειρίζεται υποθέσεις»*. Ως πλεονέκτημα αναφέρθηκε από έναν ακόμη συμμετέχοντα το γεγονός ότι υπάρχει δυνατότητα εξυπηρέτησης μεγαλύτερου αριθμού περιστατικών, καθώς και μείωση των εξόδων μετακίνησης, σε περιοχές που βρίσκονται εκτός έδρας.

Ακολούθως, σχετικά με τα μειονεκτήματα που επιφέρει η συγχώνευση των Υ.Ε.Κ.Α. με τις Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων, τρεις από τους Επιμελητές

απάντησαν πως δεν υπάρχει ενημέρωση, εκπαίδευση και καθοδήγηση και ο ίδιος αριθμός ερωτηθέντων συμφώνησε ως προς την ύπαρξη δυσκολίας στην παροχή υπηρεσιών, λόγω του αυξημένου φόρτου εργασίας.

Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφερθεί πως δεν έχει δημοσιευτεί έρευνα έως την ολοκλήρωση της παρούσας πτυχιακής, με το ίδιο ερευνητικό θέμα. Παρόλα αυτά στην εν λόγω πτυχιακή εργασία έχει συμπεριληφθεί έρευνα που αποτελεί αδημοσίευτο υλικό και είναι μέρος της διδακτορικής διατριβής της Αναγνωστάκη. Όσον αφορά την έρευνα της συγκεκριμένης διατριβής, το θέμα της είναι «Έρευνα καταγραφής του έργου και της λειτουργίας των Υ.Ε.Κ.Α. κατά την πενταετία 2009-2013: σύντομη έκθεση».

Αν και η έρευνα της Αναγνωστάκη έχει ακολουθήσει μια άλλη κατεύθυνση εστιαζόμενη στο εύρος και τα χαρακτηριστικά εφαρμογής του μέτρου της κοινωφελούς εργασίας, ωστόσο παρατηρείται μια ομοιότητα αναφορικά με τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι υπηρεσίες σε επίπεδο εφαρμογής και οι επιμελητές στην παρέμβασή τους. Ειδικότερα, ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που εμφανίζεται και στις δύο έρευνες, είναι η μεγάλη γεωγραφική εμβέλεια που καλούνται να καλύψουν οι επιμελητές χωρίς να καλύπτονται οι δαπάνες μετακίνησης. Επίσης, κάποιες επιπλέον δυσκολίες αφορούν το μεγάλο φόρτο εργασίας, την έλλειψη προσωπικού, επιμόρφωσης και εποπτείας, καθώς και ζητήματα οργάνωσης. Επιπροσθέτως, οι δύο έρευνες συνάδουν και στην ελλιπή πληροφόρηση των καταδικασθέντων όσον αφορά την ύπαρξη εναλλακτικών μορφών έκτισης ποινών.

Ολοκληρώνοντας, οφείλουμε να τονίσουμε την αναγκαιότητα που αναδύεται για την περαιτέρω διερεύνηση του έργου των Υ.Ε.Κ.Α., καθώς το εύρος του έργου των υπηρεσιών αυτών είναι ιδιαίτερα μεγάλο και ενδιαφέρον και χρήζει επιπλέον ανάλυσης και μελέτης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΑΤΟ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

9.1 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Σύμφωνα με τα στατιστικά δεδομένα, που διαπιστώνονται από την παρούσα πτυχιακή εργασία, από τις 7 υπηρεσίες που έλαβαν μέρος στην έρευνα και συγκεκριμένα από τους 10 Επιμελητές που συμμετείχαν, επιβεβαιώνονται στον μεγαλύτερο βαθμό τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν, ενώ συγχρόνως συλλέχθηκαν και επιπλέον πληροφορίες σχετικά με την οργάνωση και την λειτουργία των Υπηρεσιών Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής.

Αρχικά, αξίζει να αναφερθεί πως σύμφωνα με την βιβλιογραφική ανασκόπηση και ειδικότερα με το π.δ. 195/2006 για την οργάνωση και λειτουργία των Υ.Ε.Κ.Α., προβλέπονται 70 θέσεις Επιμελητών ΠΕ και 180 Επιμελητές ΤΕ, καθώς και 14 Υ.Ε.Κ.Α. σε όλη την Ελλάδα. Από τα αποτελέσματα της έρευνας, επιβεβαιώνεται ο αριθμός των Υ.Ε.Κ.Α, οι οποίες συνολικά είναι 14 στην Ελλάδα, όπως ορίζει και ο νόμος. Επιπλέον, επιβεβαιώνεται και ο αριθμός των Επιμελητών με ΤΕ που είναι μεγαλύτερος συγκριτικά με αυτόν με ΠΕ. Παρόλα αυτά, από την έρευνα αποδείχθηκε πως ο συνολικός αριθμός των Επιμελητών στην Ελλάδα είναι μόνο 42, ενώ η νομοθεσία προβλέπει την ύπαρξη 250 Επιμελητών συνολικά.

Όσον αφορά την ηλικιακή ομάδα των επαγγελματιών που στελεχώνουν τις Υπηρεσίες Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής, παρατηρήθηκε πως η συντριπτική πλειοψηφία των Επιμελητών κυμαίνεται από 31-40 ετών. Το γεγονός αυτό, μπορεί να οφείλεται στο ότι πρόκειται για έναν σχετικά νέο κλάδο της ποινικής δικαιοσύνης.

Στην συνέχεια, ένα από τα ερευνητικά ερωτήματα αφορούσε το αντικείμενο εργασίας των Υ.Ε.Κ.Α στην πράξη και κατά πόσο αυτό συνάδει με την νομοθεσία. Από τα ευρήματα της παρούσας έρευνας, διαπιστώθηκε πως οι Επιμελητές εμπλέκονται σε όλους τους τομείς εργασίας, σύμφωνα με την νομοθεσία, εκτός από την διενέργεια κοινωνικής έρευνας σε προσωρινά κρατούμενους ή σε άτομα στα οποία έχουν επιβληθεί περιοριστικοί όροι. Πιο συγκεκριμένα, σε ποσοστό 60% οι Επιμελητές δεν έχουν ασχοληθεί καθόλου με την εκπόνηση κάποιας κοινωνικής έρευνας.

Ακολούθως, παρατηρείται πως οι πρακτικές δυσκολίες είναι ιδιαίτερα εμφανείς και εμποδίζουν τις Υ.Ε.Κ.Α. σε επίπεδο παρέμβασης. Όπως φαίνεται και από το βιβλιογραφικό σκέλος της εργασίας, οι δυσκολίες λειτουργίας των υπηρεσιών σε πρακτικό επίπεδο είναι πολλές. Πιο συγκεκριμένα, κάποιοι Επιμελητές αναγκάζονται να διανύουν μεγάλες χιλιομετρικά αποστάσεις για περιπτώσεις υπόχρεων εκτός έδρας, χωρίς ωστόσο να καλύπτονται τα οδοιπορικά τους έξοδα. Δηλαδή, ορισμένες υπηρεσίες και ιδιαίτερα αυτές των νησιών, αναλαμβάνουν αρκετές περιφέρειες, επομένως οι επαγγελματίες είναι υποχρεωμένοι να εκτελούν τα καθήκοντα της εποπτείας των υπόχρεων και σε περιοχές που βρίσκονται εκτός της έδρας της υπηρεσίας τους. Το παραπάνω γεγονός επιβεβαιώνεται και στην παρούσα έρευνα, καθώς το 50% των Επιμελητών υποστηρίζει πως οι μετακινήσεις και τα οδοιπορικά έξοδα, αποτελούν κάποιες από τις μεγαλύτερες και σημαντικότερες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν στην καθημερινότητά τους.

Επιπλέον, σύμφωνα με την παρούσα έρευνα αλλά και την βιβλιογραφική ανάλυση, διαφαίνεται πως ένα ακόμα πρόβλημα αποτελεί η έλλειψη προσωπικού αλλά και η ανεπάρκεια εκπαίδευσης και ενημέρωσης αυτού. Οι παράγοντες αυτοί μπορεί να ωθούν σε διάφορα άλλα ζητήματα που μας ανέφεραν οι Επιμελητές όπως αυτά της οργάνωσης, του χρόνου, καθώς και της μη αναγνώρισης της απογευματινής εποπτείας για την εξυπηρέτηση όλων των περιπτώσεων.

Εν αντιθέσει με τα πολλαπλά ζητήματα που απασχολούν τις Υ.Ε.Κ.Α., η συνεργασία με τους άλλους φορείς για την πλειοψηφία των επαγγελματιών αναφέρεται ικανοποιητική χωρίς ιδιαίτερες δυσκολίες. Μόνο το 20% των Επιμελητών χαρακτηριστικά αναφέρει πως αντιμετωπίζει προβλήματα στην συνεργασία με τους δικαστικούς υπαλλήλους – δικαστές, πράγμα που συνάδει και με κάποιες βιβλιογραφικές αναφορές.

Συνεχίζοντας, σχετικά με τις επιδράσεις της οικονομικής κρίσης στις Υ.Ε.Κ.Α., και σύμφωνα με το 80% των επαγγελματιών που έλαβαν μέρος στην έρευνα, αποδεικνύεται ότι η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει τις συνθήκες λειτουργίας των υπηρεσιών, γεγονός που επιβεβαιώνει ως ένα βαθμό το δεύτερο ερευνητικό μας ερώτημα. Ωστόσο, προβληματισμός προκύπτει από το γεγονός ότι το 20% των ερωτηθέντων δήλωσαν πως δεν έχουν επηρεαστεί από την οικονομική κρίση.

Πιο συγκεκριμένα, η πλειοψηφία των επαγγελματιών πιστεύει πως η οικονομική κρίση δεν έχει επηρεάσει καθόλου τον αριθμό του προσωπικού στην υπηρεσία τους, καθώς τονίστηκε, όπως αναφέρεται και παραπάνω, πως εξαρχής οι υπηρεσίες ήταν

στελεχωμένες ελλειπώς. Έτσι, εν μέσω της οικονομικής κρίσης, δεν έχουν γίνει κάποιες επιπλέον περικοπές στο επιστημονικό προσωπικό των Υ.Ε.Κ.Α. όμως, δεν συμβαίνει το ίδιο και με την μισθοδοσία των επαγγελματιών, όπως φαίνεται και από τα ευρήματα της έρευνας, αφού το 80% αυτών θεωρούν πως η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει πολύ την μισθοδοσία τους.

Ακόμη αρκετοί από τους Επιμελητές (40%), πιστεύουν πως η κρίση έχει επηρεάσει μέτρια τον υλικοτεχνικό εξοπλισμό της υπηρεσίας τους, αν και όπως αναφέρθηκε δεν είχαν εφοδιαστεί ποτέ κατάλληλα. Στο σημείο αυτό πρέπει να τονιστεί πως ενώ η πλειοψηφία των Επιμελητών, ανέφερε ως μεγαλύτερη δυσκολία την μη κάλυψη των οδοιπορικών εξόδων, στην ερώτηση όπου καλούνται οι επαγγελματίες να απαντήσουν αν επιβαρύνονται από προσωπικά έξοδα, το 40% αυτών αναφέρει επιβάρυνση σε μέτρο βαθμό και αντίστοιχο ποσοστό αναφέρει ότι επιβαρύνετε λίγο.

Όσον αφορά τις προτάσεις των Επιμελητών για την βελτίωση των συνθηκών λειτουργίας των υπηρεσιών, αυτές διαμορφώθηκαν με βάση τις δυσκολίες και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ίδιοι στην καθημερινότητά τους. Ειδικότερα, κάποιες από αυτές είναι η πρόσληψη προσωπικού, η κάλυψη οδοιπορικών εξόδων, η εκπαίδευση και η ενημέρωση των επαγγελματιών, η ύπαρξη προϊσταμένων και η αναγκαιότητα ύπαρξης κατάλληλου χώρου για ατομικές και ομαδικές συνεδρίες.

Ως προς το τρίτο ερευνητικό ερώτημα που αφορούσε την ολοκλήρωση της συγχώνευσης των Υ.Ε.Κ.Α. και των Υπηρεσιών Επιμελητών Ανηλίκων, παρατηρήθηκε σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, ότι αυτό δεν επιβεβαιώθηκε όπως περιμέναμε. Πιο συγκεκριμένα, το 50% των Επιμελητών τόνισε πως στην υπηρεσία τους έχει ολοκληρωθεί η συγχώνευση, το 40% δεν επηρεάζεται από την διαδικασία αυτή, αφού και μετά την ολοκλήρωσή της η υπηρεσία λειτουργεί αυτόνομα και μόνο το 10% απάντησε πως η συγχώνευση δεν έχει ολοκληρωθεί.

Από τα παραπάνω θα μπορούσαμε να υποθέσουμε πως, αφού σε 1 από τις 7 υπηρεσίες που συμμετείχαν στην έρευνα δεν έχει ολοκληρωθεί η συγχώνευση, τότε ενδέχεται η διαδικασία αυτή να μην έχει πραγματοποιηθεί και σε κάποιες από τις υπηρεσίες που δεν έλαβαν μέρος στην έρευνα. Συνεπώς, ενώ η συγχώνευση θεσμικά έχει ολοκληρωθεί, μπορεί να μην έχει εφαρμοστεί ακόμα πλήρως σε πρακτικό επίπεδο.

Σχετικά με την τελευταία ερευνητική μας υπόθεση, η οποία αναφέρεται στα πλεονεκτήματα και στα μειονεκτήματα της συγχώνευσης, πρέπει να διευκρινιστεί πως αυτή επιβεβαιώνεται, καθώς τα πλεονεκτήματα της συγχώνευσης

παρουσιάζονται λιγότερα από τα μειονεκτήματα, όπως καταδεικνύεται στα ευρήματα. Αξίζει να αναφερθεί πως οι Επιμελητές θεωρούν ότι μέσω της συγχώνευσης θα υπάρχει οργάνωση, πρόληψη και θα εξυπηρετείται μεγαλύτερος αριθμός περιστατικών. Αντίθετα, τόνισαν πως αποτελεί πρόβλημα η έλλειψη εκπαίδευσης και καθοδήγησης, καθώς αναλαμβάνουν νέες αρμοδιότητες και καθήκοντα για τα οποία δεν έχουν λάβει καμία ενημέρωση. Σημαντικό είναι και το γεγονός πως με την συγχώνευση αυξάνονται οι εργασιακές υποχρεώσεις σε ένα ήδη επιβαρυσμένο εργασιακό πλαίσιο. Επίσης, ιδιαίτερη εντύπωση μας προξένησε το γεγονός ότι το 20% των ερωτηθέντων απάντησε πως δεν υπάρχει κανένα πλεονέκτημα στην διαδικασία της συγχώνευσης των δύο αυτών υπηρεσιών.

Θα πρέπει να σημειωθεί, πως λόγω των δυσκολιών που προέκυψαν κατά την διεργασία της παρούσας έρευνας ως προς την αντιπροσωπευτικότητα του δείγματος, θα ήταν χρήσιμη μια μελλοντική έρευνα. Απαραίτητη για την εκπόνησή της θα πρέπει να είναι η συμμετοχή όλων των Υπηρεσιών Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής και όλων των επαγγελματιών, με στόχο την διερεύνηση των συνθηκών λειτουργίας των υπηρεσιών μετά την ολοκλήρωση της συγχώνευσης.

Συμπερασματικά, μετά από μια εκτενή βιβλιογραφική ανασκόπηση καθώς και μετά από εκπόνηση έρευνας παρατηρήθηκε αρχικά, ότι τα στατιστικά στοιχεία της εγκληματικότητας δείχνουν να μην παρουσιάζουν αύξηση. Παρόλα αυτά, σε πολλές βιβλιογραφικές πηγές τονίζεται πως αρκετά είναι τα εγκλήματα, τα οποία δεν καταγράφονται, εξαιτίας της ύπαρξης του φαινομένου του «σκοτεινού αριθμού» της εγκληματικότητας. Σημαντικό στοιχείο που θα μπορούσε να καταδείξει την αύξηση της παραβατικότητας είναι και οι νέες μορφές που πλέον υπάρχουν όπως για παράδειγμα η οικονομική παραβατικότητα, παραμέληση – κακοποίηση τρίτης ηλικίας κ.ά..

Στην συνέχεια, όσον αφορά το σωφρονιστικό σύστημα, φαίνεται να μένει αναλλοίωτο κατά την διάρκεια των ετών και παρόλο που θεσπίζονται διάφορες μεταρρυθμίσεις για την καλύτερη λειτουργία του, συνεχίζει να θεωρείται αναποτελεσματικό. Το γεγονός αυτό, αποδεικνύεται από τις ελλείψεις που υπάρχουν, από την μη τήρηση του νομοθετικού πλαισίου κ.ά.. Επιπρόσθετα, η ορθή και αποτελεσματική λειτουργία του σωφρονιστικού συστήματος επιβαρύνεται και από την οικονομική κρίση που πλήττει την χώρα μας τα τελευταία χρόνια.

Κλείνοντας, μέσα στο κλίμα ανεπάρκειας του σωφρονιστικού συστήματος, δεν θα πρέπει να παραβλεφθεί η δημιουργία των Υπηρεσιών Επιμελητών Κοινωνικής

Αρωγής, οι οποίες έχουν ως απώτερο σκοπό έναν εναλλακτικό τρόπο έκτισης ποινών. Παρόλα αυτά, ο σκοπός αυτός καθίσταται δύσκολος στην υλοποίησή του, όπως αποδεικνύεται και με την έρευνα της παρούσης πτυχιακής, λόγω των παραπάνω δυσκολιών που αναφέρθηκαν. Εν αντιθέσει, αντίστοιχες υπηρεσίες του εξωτερικού, φαίνεται να λειτουργούν αποτελεσματικότερα, όπως διαπιστώνεται και από την βιβλιογραφία. Στόχος των υπηρεσιών αυτών, είναι η εφαρμογή εναλλακτικών μέτρων έκτισης ποινής, τα οποία αποσκοπούν στην κοινωνική επανένταξη του ατόμου, στην εξατομίκευση της ποινής αλλά και σε ένα ανθρωποκεντρικό σωφρονισμό. Έτσι, οι εξωιδρυματικές υπηρεσίες του εξωτερικού θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως πρότυπο για την Ελλάδα, αλλά και ως κίνητρο για την βελτίωση της λειτουργίας του σωφρονιστικού συστήματος γενικότερα και κατ' επέκταση για την βελτίωση των συνθηκών λειτουργίας των Υ.Ε.Κ.Α..

9.2 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Οι Υπηρεσίες Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής στην Ελλάδα αλλά και στις υπόλοιπες χώρες όπου λαμβάνουν πεδίο εφαρμογής, μπορούν να χαρακτηριστούν ως ένας νέος κλάδος της ποινικής δικαιοσύνης, ο οποίος διαφέρει συγκριτικά με τους παραδοσιακούς κλάδους της εισαγγελίας, του δικαστηρίου και του σωφρονιστικού συστήματος που κατά κύριο λόγο λειτουργούν τιμωρητέα. Στο πλαίσιο αυτό, διαπιστώνεται πως η συμβολή της κοινωνικής εργασίας έχει συμβάλει αποφασιστικά στην διαμόρφωση μιας πιο ανθρωπιστικής σωφρονιστικής πολιτικής, με απώτερο σκοπό τον παραδειγματισμό και σωφρονισμό των καταδικασθέντων.

Πρέπει όμως να τονιστεί πως η λειτουργία των ΥΕΚΑ δεν έχει ωθηθεί στην επιθυμητή έκταση λόγω της πολυπλοκότητας και των κοινωνικοοικονομικών συνθηκών. Για το λόγο αυτό κρίνεται αναγκαίο αρχικά, να εκσυγχρονιστεί το σωφρονιστικό σύστημα, το οποίο θα καλύπτει και θα συνάδει με τα δεδομένα της σημερινής κοινωνίας. Επιπλέον, εν μέσω οικονομικής κρίσης, το κράτος θα πρέπει να υποστηρίζει ισάξια τους καταδικασθέντες, να υπάρχει σεβασμός στην ανθρώπινη αξία και να μην καταπατώνται τα δικαιώματά τους.

Στο σημείο αυτό απαραίτητο είναι να παρατεθούν συγκεκριμένες προτάσεις για την αποτελεσματικότερη ανταπόκριση και παρέμβαση των ΥΕΚΑ.

- Ισότιμη σχέση μεταξύ ποινικής δικαιοσύνης και κοινωνικής εργασίας, αποφυγή συγκρούσεων και εντάσεων. Στόχος θα πρέπει να αποτελεί η απονομή δικαιοσύνης.
- Ενίσχυση συνεργασίας των φορέων – βελτίωση των σχέσεων, αμοιβαίος σεβασμός της προσωπικότητας των εμπλεκόμενων επαγγελματιών και των ορίων σύμφωνα με τον ρόλο του καθενός, καθώς και αναγνώριση της αξίας του έργου που παράγουν βασιζόμενοι στα καθήκοντα και τις υποχρεώσεις που αναλογούν στον καθένα ξεχωριστά.
- Επιπλέον, οι επιμελητές θα πρέπει να διατηρούν την αυτοσυνειδησία τους για να κατορθώσουν να επιτύχουν και να εκπληρώσουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο την εκάστοτε αποστολή που του ανατίθεται.
- Παράλληλα, ιδιαίτερα χρήσιμη θα ήταν η υιοθέτηση μια συνολικής στρατηγικής, εντατική και συνεχή συνεργασία καθώς και ο συντονισμός των δραστηριοτήτων. Για το γεγονός αυτό, ενδεχομένως να βοηθούσε η δημιουργία ενός Δικτυού με εκπροσώπους από κάθε ΥΕΚΑ όπου θα

πραγματοποιούνται συναντήσεις στις οποίες θα συζητούνται η πορεία των υπηρεσιών, δυσκολίες, προβλήματα, περιστατικά και διάφορα επιπλέον ζητήματα που προκύπτουν.

- Επίσης, αποτελεσματική θα ήταν η συνεχής επικοινωνία και ενημέρωση από αντίστοιχες υπηρεσίες που λειτουργούν στο εξωτερικό οι οποίες ως επί το πλείστον έχουν πιο αναπτυγμένο πεδίο εφαρμογής και παρέμβασης και ο ρόλος τους έχει μεγαλύτερη ισχύ και ανταπόκριση.
- Εξειδίκευση, μετεκπαίδευση και επιμόρφωση του επιστημονικού προσωπικού που στελεχώνουν τις υπηρεσίες επιμελητών κοινωνικής αρωγής ιδιαίτερος σε θέματα εγκληματολογίας.
- Επιπρόσθετα, θα μπορούσαν να δημιουργηθούν προγράμματα εκπαίδευσης από τους επιμελητές σε πολίτες ευαισθητοποιημένους και δραστηριοποιημένους με σκοπό την παροχή εθελοντικής εργασίας, χωρίς αμοιβή και οι οποίοι θα συμπαραστέκονται στους καταδικασθέντες και συγχρόνως θα συμβάλλουν βοηθητικά στα καθήκοντα και τις αρμοδιότητες των επιμελητών.
- Δικτύωση και συνεχή ενημέρωση των πολιτών αλλά σαφώς και των καταδικασθέντων για την αναγνώριση των υπηρεσιών που προσφέρουν οι ΥΕΚΑ, καθώς και τον ρόλο που επιτελούν με σκοπό την απόκτηση εμπιστοσύνης, διότι λόγω της κρατικής εξουσίας η πλειοψηφία του πληθυσμού τείνει να αντιμετωπίζει τις κρατικές υπηρεσίες με επιφυλακτικότητα και σκεπτικισμό.
- Λόγω της προαναφερόμενης οπτικής των πολιτών για τις κρατικές υπηρεσίες, πιθανά να ήταν αποτελεσματική η μη κρατική αρωγή, η οποία σε άλλες χώρες όπως για παράδειγμα στη Γερμανία, έχει μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα, καθώς οι κρατούμενοι παρουσιάζονται πιο θετικοί στη συνεργασία και δημιουργούν με μεγαλύτερη ευκολία σχέσεις εμπιστοσύνης.
- Τέλος, σημαντική μπορεί να καταστεί η διεξαγωγή ερευνών στα σωφρονιστικά καταστήματα που θα απευθύνεται στους καταδικασθέντες ξεκινώντας με μια συνοπτική ενημέρωση για τον τρόπο λειτουργίας και τις παροχές των ΥΕΚΑ και στη συνέχεια διερευνώντας την στάση και τις απόψεις των ιδίων για τις υπηρεσίες, καθώς και κατά πόσο οι επιδιωκόμενη στόχοι ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Στα πλαίσια της πτυχιακής μας εργασίας «Υπηρεσίες Κοινωνικής Αρωγής: Βαδίζοντας στον ανήφορο του ελληνικού σωφρονιστικού συστήματος», εκπονούμε έρευνα με θέμα «Διερεύνηση των συνθηκών λειτουργίας των Υπηρεσιών Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής (ΥΕΚΑ) της Ελλάδας και τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης σε αυτές». Οι απαντήσεις του ερωτηματολογίου είναι ανώνυμες και θα χρησιμοποιηθούν μόνο για τον σκοπό της παραπάνω έρευνας. Παρακαλούμε σε κάθε ερώτηση να δοθεί **μόνο μία απάντηση**, εκτός και αν σας ζητείται διαφορετικά. Σας ευχαριστούμε εκ των προτέρων για την συμμετοχή σας.

Α. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1. ΠΕΡΙΟΧΗ:

.....

2. ΗΛΙΚΙΑ:

20-30

31-40

41-50

51-60

61+

3. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΣΥΜΠΛΗΡΟΥΝΤΟΣ:

ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΟΣ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ/Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΣ

ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΟΣ

ΨΥΧΟΛΟΓΟΣ

ΑΛΛΟ.....

Β. ΣΤΕΛΕΧΩΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ

1. ΑΠΟ ΠΟΙΕΣ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΕΣ ΣΤΕΛΕΧΩΝΕΤΑΙ ΤΟ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΤΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΣΑΣ; (μπορείτε να επιλέξετε παραπάνω από μία απαντήσεις)

ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΟΣ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ/Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΣ

ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΟΣ

ΨΥΧΟΛΟΓΟΣ

ΑΛΛΟ.....

Γ. ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ

1. ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ π.δ. 195/2006, ΣΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΟΥ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΡΩΓΗΣ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΤΑΙ Η ΕΠΙΒΛΕΨΗ ΑΤΟΜΩΝ ΤΑ ΟΠΟΙΑ ΕΧΟΥΝ ΚΑΤΑΔΙΚΑΣΘΕΙ ΜΕ ΑΝΑΣΤΟΛΗ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΤΗΣ ΠΟΙΝΗΣ ΥΠΟ ΕΠΙΤΗΤΡΗΣΗ. ΙΣΧΥΕΙ ΑΥΤΟ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

2. ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ π.δ. 195/2006, ΣΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΟΥ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΡΩΓΗΣ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΤΑΙ Η ΕΠΙΒΛΕΨΗ ΑΤΟΜΩΝ, ΤΑ ΟΠΟΙΑ ΕΧΟΥΝ ΚΑΤΑΔΙΚΑΣΘΕΙ ΚΑΙ Η ΠΟΙΝΗ ΤΟΥΣ ΕΧΕΙ ΜΕΤΑΤΡΑΠΕΙ ΣΕ ΥΠΟΧΡΕΩΣΗ ΠΑΡΟΧΗΣ ΚΟΙΝΩΦΕΛΟΥΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ. ΙΣΧΥΕΙ ΑΥΤΟ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

3. ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ π.δ. 195/2006, ΣΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΟΥ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΡΩΓΗΣ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΤΑΙ Η ΕΠΙΒΛΕΨΗ ΑΤΟΜΩΝ ΤΑ ΟΠΟΙΑ ΕΧΟΥΝ ΑΠΟΛΥΘΕΙ ΥΠΟ ΟΡΟΥΣ. ΙΣΧΥΕΙ ΑΥΤΟ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

4. ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ π.δ. 195/2006, ΣΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΟΥ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΡΩΓΗΣ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΤΑΙ Η ΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ, ΣΕ ΠΡΟΣΩΡΙΝΑ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΥΣ Ή ΣΕ ΑΤΟΜΑ ΣΤΑ ΟΠΟΙΑ ΕΧΟΥΝ ΕΠΙΒΛΗΘΕΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΟΡΟΙ. ΙΣΧΥΕΙ ΑΥΤΟ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

5. ΠΟΙΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΤΕ ΣΤΗΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΟΤΗΤΑ ΣΑΣ ΩΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ ΣΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΡΩΓΗΣ;

.....
.....
.....

6. ΠΟΙΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΤΕ ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΗΝ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΑΣ ΜΕ ΑΛΛΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ;

.....
.....
.....

**Δ. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΙΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ**

1. ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΠΩΣ Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΕΧΕΙ ΕΠΗΡΕΑΣΕΙ ΑΡΝΗΤΙΚΑ ΤΙΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΡΩΓΗΣ;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

2. ΣΕ ΤΙ ΒΑΘΜΟ ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΕΧΕΙ ΕΠΗΡΕΑΣΕΙ ΑΡΝΗΤΙΚΑ ΤΟΝ ΑΡΙΘΜΟ ΤΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΣΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΣΑΣ;

1 2 3 4 5

ΚΑΘΟΛΟΥ

ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ

3. ΣΕ ΤΙ ΒΑΘΜΟ ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΕΧΕΙ ΕΠΗΡΕΑΣΕΙ ΑΡΝΗΤΙΚΑ ΤΗΝ ΜΙΣΘΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΤΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΣΑΣ;

1 2 3 4 5

ΚΑΘΟΛΟΥ ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ

4. ΣΕ ΤΙ ΒΑΘΜΟ ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΕΧΕΙ ΕΠΗΡΕΑΣΕΙ ΑΡΝΗΤΙΚΑ ΤΟΝ ΥΛΙΚΟΤΕΧΝΙΚΟ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟ ΣΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΣΑΣ;

1 2 3 4 5

ΚΑΘΟΛΟΥ ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ

5. ΕΝ ΜΕΣΩ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ, ΣΕ ΤΙ ΒΑΘΜΟ ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΕΠΙΒΑΡΥΝΕΤΑΙ ΜΕ ΕΠΙΠΛΕΟΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΕΞΟΔΑ Ο ΕΚΑΣΤΟΤΕ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΑΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ Ή ΤΟΥ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΟΥ;

1 2 3 4 5

ΚΑΘΟΛΟΥ ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ

6. ΑΝΑΦΕΡΕΤΕ ΔΙΚΕΣ ΣΑΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΡΩΓΗΣ:

.....
.....
.....

Ε. ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΗ Υ.Ε.Κ.Α. ΜΕ ΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΣΤΗ ΠΡΑΞΗ

1. ΕΧΕΙ ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΕΙ Η ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΕΠΙΜΑΕΤΗΤΕΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΣΤΗ ΔΙΚΗ ΣΑΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑ;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

2. ΑΝ ΝΑΙ, ΠΟΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗ ΓΝΩΜΗ ΣΑΣ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΗΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ;

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

1.....
2.....
3.....
4.....

ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

1.....

2.....

3.....

4.....

ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΠΟΛΥ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ
ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ @ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ
ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΡΩΓΗΣ

ΠΑΤΡΩΝ

Τ.Θ 3143

Κεντρικό Ταχ/κό Κατάστημα

Πατρών

26001, Πάτρα.

Τηλ: 2610-321430

Fax: 2610- 338575

Πάτρα, 15/ 10 / 2014

Αρ.Πρωτ: 371

ΠΡΟΣ

Δικαιοσύνης Δ.Α.Α

Γεν.Δ/ση Σωφρο.Πολιτικής

Εις απάντησιν στο υπ'αριθμ 81678/9.10.2014 έγγραφό σας, σας ενημερώνουμε ότι στην ΥΕΚΑ Πάτρας ισχύουν τα παρακάτω:

1. Η υπηρεσία μας το 2011 στελεχωνόταν από 3 υπαλλήλους Επιμελητές Κοινωνικής Αρωγής Τ.Ε και το 2013 από 2 επιμελητές Τ.Ε
2. Το 2011 ο αριθμός ατόμων που αναλογούσε στον κάθε επιμελητή είχε ως εξής: 8 άτομα για αποφάσεις Κοινωφελούς εργασίας και 1 άτομο για υφ' όρων Απόλυση. Το 2013 ο αριθμός ανήλθε σε 25 άτομα για κοινωφελή εργασία, 2 για αναστολή υπό επιτήρηση και 1 για απόλυση υπό όρους.
3. Στο πλαίσιο των καθηκόντων επίβλεψης οι Επιμελητές επισκέπτονται την Υποδιεύθυνση Ασφαλείας Πατρών, διατηρούν επικοινωνία με το Κέντρο Ψυχικής Υγείας, με προγράμματα απεξάρτησης, τον ΟΑΕΔ, την Διεύθυνση Κοινωνικής Πρόνοιας Νομού Αχαΐας, τον Ερυθρό Σταυρό και την τοπική εκκλησία.
4. Καθημερινά κάθε επιμελητής το 2011 επιτηρούσε 2 άτομα ενώ το 2013 κάθε επιμελητής ασχολείται 5 άτομα.

Ο ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΡΩΓΗΣ

ΤΖΟΥΡΑΜΑΝΗΣ ΚΥΡΕΛΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Ελληνικές βιβλιογραφικές αναφορές:

Αλεξιάδης, Σ. (2006). *Ευρωπαϊκή Αντεγκληματική Πολιτική. Κείμενα Αντεγκληματικής Πολιτικής*. Αθήνα – Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας

Αλεξιάδης, Σ. (2004). *Εγκληματολογία*. Αθήνα – Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας

Αναγνωστάκη, Μ. (2010). Η παροχή κοινωφελούς εργασίας: Κριτική αποτίμηση και πορίσματα έρευνας πεδίου. Στο Δ. Σπινέλλη (Επιμ.), *Εγκληματολογικές Διεπιστημονικές Προσεγγίσεις*, σ. 495-544, Αθήνα-Κομοτηνή: Αντ. Σάκκουλας

Αναγνωστάκη, Μ. (2010). Η παροχή κοινωφελούς εργασίας: Πορίσματα έρευνας πεδίου για την εφαρμογή του μέτρου στο Νομό Ηλείας. Στο Ν. Κουράκη, Χρ. Ζαραφωνίτου, Χρ. Τσουραμάνη, Ε. Χαϊνά (Επιμ.), *Εγκληματολογία: Διδασκαλία και Έρευνα στην Ελλάδα. Πρακτικά Επιστημονικού Συνεδρίου*, σ. 361-391, Αθήνα-Κομοτηνή: Αντ. Σάκκουλας.

Αναγνωστάκη, Μ. (2014). Έρευνα καταγραφής του έργου και της λειτουργίας των ΥΕΚΑ κατά την πενταετία 2009-2013: σύντομη έκθεση (Αδημοσίευτο υλικό*)

Αντωνάκης, Ν. & Καραβίδας, Δ. (1989). Οικονομική ανάλυση του εγκλήματος στην Ελλάδα. *Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών*, 14-36. Ανακτήθηκε 20 Μαΐου, 2015, από <http://www.grsr.gr/index.php/ekke/article/view/972/2378>

Αποστολόπουλος, Α. (2015). «*Η παραβατικότητα ως κοινωνικό φαινόμενο*», Ανακτήθηκε 15 Μαρτίου, 2015 από <http://www.agrinionews.gr/%CE%B7-%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%B1%CE%B2%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1-%CF%89%CF%82-%CE%BA%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CF%86%CE%B1%CE%B9%CE%BD%CF%8C%CE%BC/>

Αρτινοπούλου, Β. (2013). *Οι «γκρίζες ζώνες» της αποκαταστατικής δικαιοσύνης*.

*Το έγγραφο μας δόθηκε κατόπιν επικοινωνίας με την ερευνήτρια

Βλαζάκης, Γ. Α. (1997). *Οι Διάλογοι του Θρασύμαχου στη Πλατωνική Πολιτεία και οι Απόψεις για τη Δικαιοσύνη* (Αδημοσίευτη Διδακτορική Διατριβή). Πάντειο Πανεπιστήμιο κοινωνικών και πολιτικών επιστημών, Αθήνα. Ανακτήθηκε 14 Μαρτίου, 2015, από <http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/11218#page/1/mode/2up>

Βλάχου, Β. (2012). *Ιστορική επισκόπηση των εγκληματολογικών θεωριών κατά τον 19^ο αιώνα. Η γένεση της εγκληματολογίας*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη

Γιωτάκος, Ο. & Καραμπέλας, Δ. & Καυκάς, Α. (2011) Επίπτωση της οικονομικής κρίσης στην ψυχική υγεία στην Ελλάδα. *Ψυχιατρική*, Vol 22 (No2), 109-119. Ανακτήθηκε 19 Μαΐου, 2015, από <http://www.psych.gr/documents/psychiatry/22.2-GR-2011-109.pdf>

Γεωργιάδη, Ν. (2013). *Επανορθωτική δικαιοσύνη και πρόληψη του εγκλήματος: Η επίδραση της επανορθωτικής δικαιοσύνης στην πρόληψη της υποτροπής*. (Αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή / Μεταπτυχιακή εργασία). Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα

Γιωτοπούλου - Μαραγκοπούλου, Α. (1984). *Εγχειρίδιο Εγκληματολογίας*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη

Γκανάς, Α. & Δριτσάκης, Ν. (2009). *Ανεργία και εισοδηματική ανισότητα οι κυριότερες αιτίες της εγκληματικότητας: Μια θεωρητική προσέγγιση* (Αδημοσίευτη Διπλωματική Εργασία). Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη. Ανακτήθηκε 22 Μαΐου, 2015, από http://www.researchgate.net/profile/Nikolaos_Dritsakis/publication/275347392/links/5539eb660cf226723aba36dd.pdf

Δασκαλάκης, Η. (1988). Ο θεσμός της φυλακής. *Επιθεώρηση κοινωνικών ερευνών*, 32-37. Ανακτήθηκε 16 Μαρτίου, 2015, από <http://www.grsr.gr/index.php/ekke/article/view/841/2176>

Δασκαλάκης, Δ. (2009). *Εισαγωγή στην σύγχρονη κοινωνιολογία*. Αθήνα: Παπαζήση

Δέγλερης, Π. & Κορυφίδου, Ε. & Νικολόπουλος, Γ. (1988). Φυλακή και ποινικό σύστημα στο «surveiller et Punir» Του Μισέλ Φουκώ. *Επιθεώρηση κοινωνικών*

ερευνών, 97-115. Ανακτήθηκε 15 Μαρτίου, 2015, από <http://www.grsr.gr/index.php/ekke/article/view/845/2182>

Δημαράς, Ν. (2008). *Εισαγωγή στο Αστικό Δίκαιο*. Αθήνα-Πάτρα: Μελέτες Αστικού Δικαίου

Ελληνική Αστυνομία. (2015). *Στατιστικά στοιχεία - απολογισμός συνολικής δραστηριότητας της Ελληνικής Αστυνομίας για το έτος 2014*, Αθήνα. Ανακτήθηκε 11 Μαρτίου, 2015, από http://www.hellenicpolice.gr/index.php?option=ozo_content&lang=%27..%27&perform=view&id=49980&Itemid=1426&lang

Ευαγγελόπουλος, . (2014). *Οικονομικές κρίσεις στην Ελλάδα από την εποχή του Καποδίστρια έως σήμερα* (Αδημοσίευτη Διπλωματική Εργασία). ΤΕΙ Κεντρική Μακεδονίας, Σέρρες. Ανακτήθηκε 21 Μαΐου, 2015, Από <http://apothesis.teicm.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/170/evangelopoulos.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Ευθυμίου, Κ. & Αργαλία, Ε.& Κασκαμπά, Ε. & Μακρή, Α. (2013). Οικονομική κρίση και ψυχική υγεία τι γνωρίζουμε για την σημερινή κατάσταση στην Ελλάδα. *Εγκέφαλος*, Vol 50, 22-30. Ανακτήθηκε 20 Μαΐου, 2015, από <http://www.enkephalos.gr/pdf/50-1-02g.pdf>

Θεοδωροπούλου, Μ. (2009). Η γυναίκα ως δράστης και η αντιμετώπισή της από το σύστημα απονομής δικαιοσύνης. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 129' Β, 125-156. Ανακτήθηκε 14 Μαρτίου, 2015, από www.grsr.gr/index.php/ekke/article/download/91/95.pdf

Καντεγκόντα, Β. (1998). *Η Έννοια της Δικαιοσύνης στην Ηθική του Αριστοτέλη και στον Τεραβάντα βουδισμό* (Αδημοσίευτη Διδακτορική Διατριβή). Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα. Ανακτήθηκε 12 Μαρτίου, 2015, από <http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/9087#page/1/mode/2up>

Καραίσκου, Α. & Μαλλιάρου & Σαράφης, Π. (2012). Οικονομική κρίση επίδραση στην υγεία των πολιτών και επιπτώσεις στα συστήματα υγείας. *Διεπιστημονική Φροντίδα Υγείας*, Vol 4 (No 2), 49-59. Ανακτήθηκε 19 Μαΐου, 2015, από <http://www.inhealthcare.gr>

Κάτσα, Γ. (2013). Κοινωνίες σε αναβρασμό και η δυναμική των κρίσεων. *Εγκέφαλος*, Vol 50 (No 3), 75-76. Ανακτήθηκε 17 Μάιου, 2015, από <http://www.encephalos.gr/pdf/50-3-01g.pdf>

Κουράκης, Ν. (2006). *Ποινικές Διατάξεις που μένουν ανεφάρμοστες. Ένα κρίσιμο πρόβλημα της αντεγκληματικής πολιτικής*. Ανακτήθηκε 17 Απριλίου, 2015, από <http://www.niotho-asfalis.gr/na/meletes9.pdf>

Κουράκης, Ν. (2005). Προβλήματα υποτροπής νεαρών κρατούμενων: Πορίσματα επαναληπτικής έρευνας του εργαστηρίου Ποινικών και Εγκληματολογικών Ερευνών. *12^ο Πρόγραμμα Επιμόρφωσης της Εθνικής Σχολής Δικαστών*

Κουράκης, Ν. (2009). *Η ποινική καταστολή. Μεταξύ παρελθόντος και μέλλοντος*. Αθήνα – Θεσσαλονίκη: Σάκουλας

Κλιάνης, Ε. (2012). *Η κοινωφελής εργασία πριν και μετά τον ν. 3904/2010*. (Αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή / Μεταπτυχιακή εργασία). Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο, Θεσσαλονίκη

Λεμονίδης, Π. (2012). *Αποκαταστατική Δικαιοσύνη* (Αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή / Μεταπτυχιακή εργασία). Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο, Θεσσαλονίκη

Μαγγανάς, Α. (2004). *Θέματα Εγκληματολογικά και Ποινικού δικαίου*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη

Μαλλιάρου, Μ. & Σαράφης, Π. (2012). Οικονομική κρίση. Τρόπος επίδρασης στην υγεία των πολιτών και στα συστήματα υγείας. *Το Βήμα του Ασκληπιού*, Vol 11 (No2), 202-212. Ανακτήθηκε 18 Μαΐου, 2015, από <http://hypatia.teiath.gr/xmlui/bitstream/handle/11400/4201/%CE%9F%CE%99%CE%9A%CE%9F%CE%9D%CE%9F%CE%9C%CE%99%CE%9A%CE%97%20%CE%9A%CE%A1%CE%99%CE%A3%CE%97%20%CE%9A%CE%91%CE%99%20%CE%A4%CE%A1%CE%9F%CE%A0%CE%9F%CE%A3%20%CE%95%CE%A0%CE%99%CE%94%CE%A1%CE%91%CE%A3%CE%97%CE%A3%20%CE%A3%CE%A4%CE%97%CE%9D%20%CE%A5%CE%93%CE%95%CE%99%CE%91.pdf?sequence=1>

Μαυρή, Μ. (2003). *Το πανοπτικό του χρόνου: Η διαχείριση του χρόνου σε συνθήκες μακροχρόνιας στέρησης της ελευθερίας (Έρευνα στις φυλακές Αγίου Στεφάνου Πατρών)*. Αθήνα: Τυπωθήτω Γ. Δαρδανός

Μαυρή, Μ. (2007). Υπηρεσία επιμελητών κοινωνικής αρωγής - ένας θεσμός υπό «δοκιμασία». *Ποινικός Λόγος*, 5, 1543-1560.

Μητροσύλη, Μ. & Φρονίμου, Ε. (2008), Οικογενειακή, κοινωνική & επαγγελματική επανένταξη ειδικών ομάδων πληθυσμού-Η περίπτωση των γυναικών κρατούμενων, *Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών*. Ανακτήθηκε 20 Μαρτίου, 2015, από http://www.ekke.gr/open_books/EKKE_BOOK_06.pdf

Μπαλαπέτσα, Μ. (2009). Αξιοποίηση πληροφοριών της σωφρονιστικής στατιστικής με τη δημιουργία βάσης δεδομένων: Δυνατότητες και Περιορισμοί. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 129 Β', 111-124. Ανακτήθηκε 2 Απριλίου, 2015, από <http://www.grsr.gr/index.php/ekke/article/view/90/94.pdf>

Μπαλογιάννης, Σ. Ι. (2014). Ο οικονομικός παράγων εις την διαμόρφωσιν του ιδεολογικού υπόβαθρου της κοινωνίας. *Εγκέφαλος*, Vol 52 (No 3), 38-47.

Μπαμπασίκας, Κ. (2013). *Τρόφιμοι σε ελληνικές φυλακές και συμπεριφορά: ο ρόλος του θεσμικού, ψυχοκοινωνικού και χωρικού πλαισίου* (Αδημοσίευτη Διδακτορική Διατριβή). Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη. Ανακτήθηκε 17 Μαΐου, 2015, από <http://ikee.lib.auth.gr/record/264896>

Μπούρας, Γ. & Λύκουρας, Λ. (2011). Η οικονομική κρίση και οι επιπτώσεις της στη ψυχική υγεία. *Εγκέφαλος*, Vol 48(No 2), 54-61. Ανακτήθηκε 18 Μαΐου, 2015, από <http://www.encephalos.gr/pdf/48-2-02g.pdf>

Οικονόμου, Μ. & Πέππου, Λ. & Φουσκετούκη, Σ. & Θελερίτης, Χ. & Πατελάκης, Α. & Αλεξίου, Τ. & Μαδιανός, Μ. & Στεφανής, Κ. (2013). Οικονομική κρίση και ψυχική υγεία: Επιπτώσεις στην επικράτηση κοινών ψυχικών διαταραχών. *Ψυχιατρική*, Vol 24 (No 4), 247-261. Ανακτήθηκε 19 Μαΐου, 2015, από <http://www.psych.gr/documents/psychiatry/24.4-GR-2013-247.pdf>

Παναγιωτόπουλος, Ν. (1991). Οι ανισότητες μπροστά στη Δικαιοσύνη ή το Νομικό Κεφάλαιο. *Επιθεώρηση κοινωνικών ερευνών*, 33-40. Ανακτήθηκε 15 Μαρτίου, 2015, από <http://www.grsr.gr/index.php/ekke/article/view/612/2431>

Παναγιωτόπουλος, Ν. (1989). Κοινωνικός πρωταγωνιστής και παραβατικότητα. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 74. Ανακτήθηκε 13 Μαρτίου, 2015, από <http://www.grsr.gr/index.php/ekke/article/view/978/2384>

Παναγιώτου, Κ. (2013). *Οι επιπτώσεις των χρηματοοικονομικών εγκλημάτων στις σύγχρονες κοινωνίες* (Αδημοσίευτη Διπλωματική Εργασία). Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Αθήνα. Ανακτήθηκε 21 Μαΐου, 2015, από <http://artemis-new.cslab.ece.ntua.gr:8080/jspui/bitstream/123456789/6709/1/DT2013-0139.pdf>

Παπάνης, Ε. & Γιαβρίμης, Π. & Μπαλάσα, Α. & Παπάνης, Α. (χ.χ.). *Προβλήματα συμπεριφοράς στο σχολείο και μετέπειτα παραβατικότητας. Οι απόψεις εκπαιδευτικών*. Ανακτήθηκε 14 Μαρτίου, 2015, από http://epapanis.blogspot.gr/2011/09/blog-post_5106.html

Πιτσελά, Α. (2006). *Η κοινωνική αρωγή στο πεδίο της ποινικής δικαιοσύνης*. Αθήνα: Σάκκουλας

Ρηγούτσου, Ε. (2005). *Συμβουλευτική Κρατουμένων*. Ανακτήθηκε 20 Μαρτίου, 2015, από <http://repository.edulll.gr/edulll/retrieve/746/132.pdf>

Ροϊνιώτη, Ε. (2009). Η γνώση μας για το έγκλημα στη βάση ποσοτικών δεδομένων. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 129 Β΄, 33-59. Ανακτήθηκε 19 Μαρτίου, 2015, από www.grsr.gr/index.php/ekke/article/viewFile/86/90.pdf

Ρουσόπουλος, Β. (2011). Η κρίση αξιών στην Ελλάδα σήμερα μια οικονομική προσέγγιση με βάση και σε αντιπαράθεση με τη θεωρία της τάξης πραγμάτων. *PRIME*, 94-102. Ανακτήθηκε 12 Μαΐου, 2015, από http://prime.teithessaly.gr/papers/vol4_2011/Rousopoulos.pdf

Σπινέλλη, Κ.Δ. (2005). *Εγκληματολογία-Σύγχρονες και παλαιότερες κατευθύνσεις*. Αθήνα-Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλας

Σταθόπουλος, Π. (2005). *Κοινωνική Πρόνοια. Ιστορική εξέλιξη – Νέες κατευθύνσεις*. Αθήνα: Παπαζήση

Σταμέλος, Γ. & Δακοπούλου, Α. (2006). *Η διατριβή στις κοινωνικές επιστήμες. Από το σχεδιασμό στην υλοποίηση*. Αθήνα: Μεταίχμιο

Στεφάνου, Η. (2006). *Εναλλακτικά ή ενδιάμεσα είδη ποινών*. Αθήνα: Νομική Υπηρεσία. Ανακτήθηκε 26 Μαΐου, 2015, από www.ksep.com.cy/documents/Enallaktika.pdf

Τόγκας, Κ. & Γκούβας, Σ. & Νικολόπουλος, Ν. (2014). Σχετιζόμενη με την υγεία ποιότητα ζωής (ΣΥΠΖ) κρατουμένων – βιβλιογραφική ανασκόπηση. *Διεπιστημονική Φροντίδα Υγείας*, Τόμος 6, Τεύχος 2, 54-64. Ανακτήθηκε 11 Μαρτίου, 2015, από <https://www.academia.edu/>

Τσίγκανου, Ι. (2009). Η γνώση μας για το έγκλημα μέσα από δευτερογενείς πηγές και ποσοτικοποιήσεις: ουσιαστικά ζητήματα και μεθοδολογικοί προβληματισμοί. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 129 Β', 5-31. Ανακτήθηκε 19 Μαρτίου, 2015, από www.grsr.gr/index.php/ekke/article/view/85

Τσίγκανου, Γ. (2011). «Ανομία» και κοινωνία: Επιστημονικά εργαλεία σε «κρίση». *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 134-135, Α' - Β' 2011, 257-270. Ανακτήθηκε 12 Μαΐου, 2015, από <http://www.grsr.gr/index.php/ekke/article/view/40/36>

Τσιλιάκου, Μ. (2011). *Οι δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων. Νέες μορφές δικαιοσύνης*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη

Τσουραμάνης, Χ. Ε. (1996). *Οικονομική Παραβατικότητα*. Αθήνα: Έλλην

Φαρσεδάκης, Ιακ. Ι. (2005). *Στοιχεία εγκληματολογίας*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη

Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως, Τεύχος Α, αριθμός φύλλου 41, 18.03.1999. (ν. 1941/1999). *Τροποποίηση διατάξεων του Ποινικού Κώδικα, του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και άλλες διατάξεις*

Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως, Τεύχος Α, αριθμός φύλλου 291, 24.12.1999. (ν. 2776/1999). *Σωφρονιστικός Κώδικας*

Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως, Τεύχος Α, αριθμός φύλλου 218, 23.12.2010. (ν. 3904/2010). *Εξορθολογισμός και βελτίωση στην απονομή της ποινικής δικαιοσύνης και άλλες διατάξεις*

Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως, Τεύχος Α, αριθμός φύλλου 74, 20.03.2013. (ν.4139/2013). *Νόμος περί εξαρτησιογόνων ουσιών και άλλες διατάξεις*

Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως, Τεύχος Α, αριθμός φύλλου 242, 06.11.2013. (ν. 4205/2013). *Ηλεκτρονική επιτήρηση υποδίκων, καταδίκων και κρατουμένων σε άδεια και άλλες διατάξεις*

Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως, Τεύχος Α, αριθμός φύλλου 69, 03.03.2004 (π.δ. 101/2004). *Τροποποίηση διατάξεων του π.δ. 141/1999 «Αρμοδιότητες οργάνων και υπηρεσιακές ενέργειες του προσωπικού του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και θέματα οργάνωσης Υπηρεσιών» (Α'-58)*

Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως, Τεύχος Α, αριθμός φύλλου 199, 14.09.2006 (π.δ. 195/2006). *Οργάνωση και λειτουργία των Υπηρεσιών Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής*

Φωτόπουλος, Ν. (2015). *Αντιμετώπιση της κοινωνικής κρίσης στην καθημερινή ζωή*. Ανακτήθηκε 20 Μαΐου, 2015, από <http://kdvm.gr/Media/Default/Pdf%20enotites/5.9.pdf>

Babbie, E. (2011). *Εισαγωγή στην Κοινωνική Έρευνα*. Αθήνα: Κριτική

Bell, J. (2007). *Πώς να συντάξετε μια επιστημονική εργασία. Οδηγός ερευνητικής μεθοδολογίας*. Αθήνα: Μεταίχμιο

Hughes, M. & Kroehler, C.(2007). *Κοινωνιολογία. Οι βασικές έννοιες*. Αθήνα: Κριτική

Robson, C. (2007). *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου. Ένα μέσον για κοινωνικούς επιστήμονες και επαγγελματίες ερευνητές*. Αθήνα: Gutenberg

Thio, A. (2008). *Παρεκκλίνουσα συμπεριφορά*. Αθήνα: Έλλην

Ξενόγλωσσες βιβλιογραφικές αναφορές:

Cohen, L. & Manion, L. & Morrison, K. (2007). *Research methods in education, 6th edition*, New York: Routledge

Downes, D. & Rock, P. (2007). *Understanding Devience. 5th Edition*, Oxford: University Press

Jorganxhi, A. (2013). Alternatives to custody in Albania and the establishment of a national probation service. *World Congress on Probation*, 8-10 October 2013, London

Vidali, S. (2011). Inequalities and crime. *The Greek review of social Research*, special issue, 136 C', 177-202. Retrieved March 19, 2015, from www.grsr.gr/index.php/ekke/article/view/49

Papadodima, S. A. & Sakelliadis, E. I. & Sergentanis, T. N. & Giotakos, O. & Sergentanis, I. N. & Spiliopoulou, C. A. (2009). Smoking in prison: a hierarchical approach at the crossroad of personality and childhood events, *European Journal of Public Health*, Vol. 20, No. 4, 470–474. Retrieved March 18, 2015, from <http://eurpub.oxfordjournals.org/content/eurpub/early/2009/12/24/eurpub.ckp209.full.pdf>

Mavris, M. & Koulouris, N. & Anagnostaki, M. (2015). Probation in Europe-Greece, Utrecht: CEP, Confederation of European Probation Retrieved May 30, 2015, from <http://cep-probation.org/knowledgebase/probation-in-europe-update/>

Ziedenisberg, J. (2015). Community corrections collaborative network: Safe and smart ways to solve America's Correctional Challenges. Retrieved May 30, 2015, from <http://cep-probation.org/>

(2015). Global prison trends 2015. London: Penal Reform International. Retrieved May 30, 2015, from <http://cep-probation.org/>